

ВЛАДИМИР ХАРИЗАНОВ
НА ИЗТОК КЪМ ИНДИЯ С 15
КМ/Ч

chitanka.info

ПРЕДГОВОР ОТ АВТОРА

*Нека красотата на това, което обичаш, е
това, което си.*

(Джалал ад-дин
Руми)

Вятър.

Спускам се стремително. Вятърът прилепва плътно по мен. Облича ме с трико от устрем. Свисти в кормилото, едва се провира между спирачките, блъска се в спиците, бръмчи развеселен от грайферите на гумите, обдухва взелата да ръждясва с времето рамка на велосипеда, измита прахоляка от дисагите, окачени на багажника, потропва в стойките им двете очукани и издраскани от километрите бутилки с вода и подмята поклащащата се торбичка с чепката банани за обяд, прихваната небрежно на върха на камарата багаж. Тениската плющи на гърба ми като веещо се знаме. В безтегловност съм. Безшумен съм. За много от срещнатите по пътя хора съм прелитаща мечта, а за себе си съм реалност.

Аз обичам да мечтая. Мисля, че даже съм усвоил изкуството до такава степен, че мога да мечтая на заден план, докато в същото време това, в което ужким взимам дейно участие, изтича измежду несъбраните ми за него шепи.

Да мечтаеш е все едно да си творец на това, което искаш да ти се случи. Мечтите могат да се осъществят и превърнат в жива, истинска реалност. И тъй като те не са сън, от който да се събудиш, е хубаво да не се пренебрегват детайли, в които се крие привкусът на новата, търсена действителност. Детайлите фокусират мисълта, така че да не се размечтава човек безразборно, затрупвайки мечтите си с нови мечти.

Реализирането на мечта е дълъг и изключително трудоемък процес, в който се изисква безпределна концентрация и всеотдайност, за да се гарантира, че това, към което се стремим, е това, което наистина желаем. Животът е толкова пъстър и привлекателен, с толкова безбройни пътеки, криволичещи в различни посоки, че е напълно възможно да се изгубим, ако не сме фокусирани в това, което наистина копнеем да се случи.

Преди години неимоверно ме впечатли мисъл на Марк Твен, която остави трайна и незарастваща следа в съзнанието ми. Не след дълго тя зазвуча с моя собствен вътрешен глас, нашепвайки ми всеки изминал ден как след около двадесет години може би ще съм разочарован от това, което не съм направил, отколкото от това, което съм. Оглеждам се. Виждам кораба ми да бездейства в сините води на притихналото от спокоен живот пристанище и в един момент решавам, че е време да уловя вятъра в платната си и да отплавам далече далече, търсейки, мечтаейки, откривайки.

Моята мечта е да стигна до Индия, преливайки вътрешното си АЗ в една поемаща и отдаваща, плавна вълна живот. Искам да се слея със света около мен, искам сетивата ми да са нащрек, искам да съм навсякъде, да поемам от всичко и да отдавам всичко от себе си.

Вятър.

Промъква се в несресаните коси на палмите. Танцува с въртопи паднали листа около паянтовите плетове на крайпътни бамбукови колиби. Обръща наопаки чадърите на забързани минувачи, запращайки дребни капчици случаен дъжд в лицата им. Прошепва името си, отърквайки се по гърбовете на търкалящи се хълмове, застинали в движение преди да достигнат върха на планината в съседство. Невидим е. Докосва се до всекиго и всичко, нищо не може да се скрие от него. Провира се и през най-малките пролуки и цепнатини. Неуловим е. Плътен е. Рее се с крилата на кафявите грабливи птици в небето над главата ми и утихва в хваналите се един за друг клони на джунглата, сграбчила тясната ивица асфалт, ангажирала в момента вниманието ми.

Асфалтът преминава в утъпкан черен път. Посипан е с тънък слой камъчета, хрущящи като счупени мидени черупки под гумите на колелото. Почвата е ръждивокафява, както е навсякъде в Южна Индия. Тъмносиньо небе, червен сюрреалистичен хоризонт, рехаво осеян с палми със сякаш бодливи стебла. Бели пухкави облаци надничат в далечината. Вече не ме съпровождат кокосови палми. Изглежда им липсва вода. По крайбрежието ги имаше в изобилие, но тук са рядкост.

Гладен съм, а и водата ми е на привършване. С твърдо напумпаните гуми колелото ми лети. Малко се е увеличило друскането и от време на време току да падна на завоите, занасям, но в същото време стопявам с лекота дистанцията, която съм си определил. Океанът е някъде вляво. Усещам диханието му, миризмата, солта, неспирния вятър и песента на вълните, но самия него не го виждам.

В далечината се появява село. Бамбукови колиби с покриви и стени, направени от рогозки сплетени палмови листа. Оградите им са плетеници от бамбук, тръни и сухи разцепени стебла. Две листовидни палмови ветрила и полуизтрит колам декорират входа пред всяка къща. Жени веят ориз пред домовете си. Деца със зелени униформи отиват на училище. Спирам до една схлупена къщурка, където в сумрака на сянката полусъбудени мъже пият чай във вече закъснялата сутрин. Време е за закуска.

— Sarpitiya? — Ял ли си? — ме пита продавачката.

Сядам на чаша чай и пакора — нещо като пържени хапки карфиол, опаковани в тесто с подправки. Един младеж посочва изпразнената ми бутилка с вода, правейки знак, че може да ми я напълни.

— Pani hai — Има вода.

Оглеждам се, а той усмихнато ми показва мътно езерце зад колибата. Това ли пиете? Благодаря. Засега ще продължа с малкото вода, която имам, докато намеря по-бистро кладенче.

Въртя педалите на велосипеда, осигурявайки заветната средна скорост от 15 км/ч, включвайки и почивките през деня. Това е нито бързо, нито бавно, по-скоро достатъчно, за да кимна и поздравя

минувачите по пътя или да мярна тяхното кимване и поздрав. Имам време да спра и да се вгледам по-подробно в орнамент от обстановката, забелязан току-току с крайчеца на окоето. 15 км/ч са достатъчни, за да усетя блъскащите се в мен, отнесени от вятъра насекоми или камъчетата, трополящи по каската и очилата, изхвърлени изпод гумите на колелото или изпод тези на превозните средства, които ме задминават. Изложен съм на природните стихии подобно на пешеходец, а в същото време напредвам по пътя си с лекота и без прекомерно натоварване. Контактът със света е открит, без филтрация и стерилност. Имам възможност да се уверя в значимостта и на най-незначителните на пръв поглед неща.

Вятър.

Плътна, препускаща към мен стена. Удря ме, разлюлява ме с поривите си. Раздразнен от безразлично подминаващите ме камиони и автобуси, вятърът с клатушкане и криволичене се успокоява. За изминалите месеци с него сме първи приятели. Понякога ми помага, тласкайки ме напред, понякога ме бутта стремително назад или просто създава илюзията, че изобщо не напредвам. Сякаш ме наблюдава, надхитряме се, надлъгваме се, а всъщност и двамата сме свързани с едно единствено нещо — движението. Ние сме едно. Усецам го как ми говори през отворите на каската. Докосва ме с нежността на любима в нажежената до бяло атмосфера. В тропиците съм, тежко се диша влажният, плътен въздух и всеки ветрен полъх утолява жаждата ми за прохлада.

Пътувам из Индия, където животът кипи в буквалния смисъл на думата и динамиката му позволява да отделиш дори и невидимите на пръв поглед нюанси. Всяка секунда съм свидетел как Бог твори пред мен с палитра и четка в ръка. Самият аз съм част от картината, чувствам се като току-що нарисуван и боята ми е още мокра. В движението си оставям цветни мокри стъпки по платното на твореца. В една и съща секунда сърцето ми ликува и се свива от болка и състрадание.

Сред безбрежността на пътя, по който се движа, все по-често си задавам въпроса защо ли в повечето случаи, когато сме в безопасност, обградени от привиден комфорт, не се оглеждаме и сякаш не се

интересуваме от какво имат нужда, а дори най-малкото — гладни ли са хората около нас? Забелязвам един феномен. Докато по пътеките в планината всички се поздравяват, то по улиците на града, в който ужким сме избрали да живеем, се подминаваме един друг, дори без усмивка, и то най-безцеремонно. Нима и тук ние не сме същите хора, допреди малко крачещи сред природата, заредени с позитивност? Комуникацията със случайни минувачи е сведена до минимум, пренебрегваме дори себе си, прегърбвайки се от работа, докато грохнем от изнемога. Сякаш създаденият от нас свят се стреми да ни раздели и обгради със страх и съмнение. За съжаление гостоприемството ни постепенно се затваря до онези жители на планетата Земя, които познаваме. Всеки новодошъл се възприема с подозрение.

Наистина ли е така?

С изминатите километри съм на границата да се уверя в обратното. Въпрос на избор е. Можеш да игнорираш и да бъдеш игнориран или да забелязваш и да бъдеш забелязван. Пропивам се и аз самият от качеството си да виждам, да оценявам всеки удар на сърцето си като важен, като точно този, който ме е довел до там, докъдето съм стигнал. Ако не друго, поне се оставям да бъда такъв, без да се съпротивлявам. Не извързвам глава, не затварям очи, а емоционално поглъщам всяка глътка живот.

Аз съм тук.

Пътувам, за да те видя, пътувам, за да ме спреш, пътувам, за да те срещна, пътувам, за да се върна отново при тебе.

НА ПЪТ

*Не се задоволявай с истории, които се
разстилат пред тебе.*

Разкажи собствената си такава.

(Джалал ад-дин
Руми)

Октомври е. На пътя съм. Зареден съм до максимум с пълната си вяра в добрината на света около мен. Днес е един от малкото слънчеви дни през седмицата. Като гледам, налага се да тичам пред дъжда, който ме гони по петите. Нощес валя бавно и продължително с тежки, наедрели капки, които барабаниха почти до съмване по козирката на терасата, но днес слънцето вдига игриви кълба от пара. Мирише на чисто, мирише на свобода.

Обичам да пътувам. Мога да кажа, че се чувствам комфортно навсякъде. Няма носталгия, която да ме гложди и спира от предначертания път, има само един стремеж напред, накъдето съм се отправил. Когато стигна, се успокоявам и си намирам място в живота, който тече около мен, така че да станем едно неразривно цяло. Пътуването е извор на всичко красиво и добродетелно около нас. Тъй като ми харесва да се движа бавно, се срещам с всичко и с всеки. Имам възможност да избира да остана или да стигна до другото нещо, което евентуално ще ми се изпречи на пътя. Понякога ме лаят, понякога ме гонят, понякога ме спират и не ме пускат да си тръгна, понякога се чувствам застрашен и изплашен, но почувствам ли дори и бегла топлина на подкрепа и ето ме, как се разтапям в обятията на случайността, имайки пълната вяра, че всичко е наред, че няма нужда да издигам барикади и да залягам в окопи. Свалям гарда и прегръщам с душата си целия всемир около мен. Да си на път далече от дома не означава да тестваш добрината на света, а по-скоро да повярваш в нея и ти самият да си част от нея.

Мъглива утрин. На мен не ми се става от леглото, завивам се презглава и вътрешно се преструвам, че спя. Подготовката за самото пътуване ме натовари неимоверно психически с несигурността около издаването на визите. Отне ми повече време да получа желаните разрешителни в паспорта си, отколкото предполагах, като дните на чакане се изпълниха със съмнение, че изобщо ще тръгна. Не разбирам, защо е необходимо да се създават изкуствени спънки на всеки, избрал нестандартен и сравнително труден начин за пътуване. За пътешествениците с колело или за по-екстремните, които се осмеляват да тръгнат пеша, граници не бива да съществуват. Границите ограничават, отнемат и принуждават.

Багажът ми не е разпределен много добре. Когато седна на седалката, камарата достига почти до рамото ми. Отправил съм се като закъсняла прелетна птица на юг, със зима, заскрежаваща следите на гумите ми. Нуждата от топлина налага да си нося и дрехи за евентуални студове. Правя едно пробно кръгче пред блока, за да видя как се държи велосипедът и потеглям. Повече не се обръщам назад, посоката е само една, на първо време към Турция. Бъдещето е неопределено и като лодкар в буйна река се стремя да се вода, а не да се боря с течението.

Без да си давам много зор, по есенному, се измъквам от града. Не бързам за никъде. Слънцето се усмихва през белите кълбести облаци. Мъглата, захарен памук, се топи под жежкото есенно слънце. Есента е сменила палитрата на дърветата в колоритните жълто и червено. Следвам маршрута Кърджали — Свиленград, но не през Харманли, а през селата, накацали по утихващите, клонящи към покой източни склонове на Родопите. Почти няма движение, изкачвам едно усукано в плътта на планината нагорнище към Перперек и на спускането спирам да обядвам в поредното село с крайпътна баничарница. Баничка с боза, фъстъци и вафла „Боровец“ е менюто. Отсега нататък казвам „сбогом“ на вафлите „Боровец“, това ми е последната за много месеци напред, отдава ми се идеална възможност да ги откажа. В баничарницата всеки се интересува накъде съм тръгнал с това колело и се усмихва на налудничавата ми идея да стигна до Индия.

Плавно и тихо се люлея нагоре-надолу по снижаващите се хълмчета към Малко Градище. В песента на механизмите на велосипеда се чува само плъзгащият се звук на веригата. Колелото и

човекът са в синхрон. Усещам и анализирам всичките му вибрации и поскърцвания, вслушвам се дали не ми се оплаква нещо, за да взема превантивни мерки и да не се налага да го ремонтирам сериозно. Както добрият доктор спрямо пациентите си, и аз се опитвам да предусетя проблемите, които евентуално могат да се появят.

Влизам в селото. Пия един айрян в кръчмата, а до мене бай Иван, червендалест, с едър топчест нос, си пийва биричка, смее се, като разбира, че съм тръгнал за Индия, и ми пожелава на добър път.

Небето се смрачава от тъмни, накупчени един върху друг облаци и залез, заровен сред тях. Пред мен е табелата на Свиленград. Първият ден е доста успешен. Минал съм 90 километра за около шест часа и никак не съм уморен. След цялата олелия по подготовката на това, в което в момента съм замесен, сега да се придвижвам от място на място си е направо почивка.

В Свиленград спя на хотел, не ми се опъват палатки по границата, а и за късмет заваля кратък, но достатъчно проливен дъжд. Почти нищо не знам къде ми е и се заемам с организирането на багажа, за да не се налага да се лутам из него по-късно, когато нещо наистина ми потрябва. За капак днес ми се скъса и една от обтежките на дисагите. Това е найлонова текстилна лента, с която прикачам дисагата за багажника и ограничавам люлеенето ѝ. Дисагите са домашно производство, мой дизайн. Повредата не е нещо фатално, все пак обтежката не влиза в основната носеща конструкция. Като за първи ден всичко се намества. Това, което трябва да се раздрънка, се раздрънква, това, което трябва да се скъса, се скъсва, все пак тепърва хващам пътя и оттук нататък е вероятно да се появят по-сериозни проблеми. Утре, живот и здраве, напускам България.

Хотелът е частна къща с няколко стаи под наем. Въртя и суча да ми дадат намаление, но колкото и да преговарям хазяйката е непреклонна и си държи на нейните 12 лева на вечер. За да не ми дрънкат по джоба, с останалите стотинки си купувам хляб, крем „Здраве“ и анкерпласт. Зареден съм с храна и гориво за портативния примус, който нося. Готов съм за дълъг път. Забравих да си купя крем за слънце, но кремът „Здраве“ свърши отлична работа, особено в първите дни, когато още не бях издухан от вятъра, не бях изгорен от слънцето и подгизнал от дъжда. Същата вечер гледам новините с наводненията и циклоните над Европа, невъзвратимо свличащи се към

Турция. По петите ми са. Буквално ми дишат във врата. Сякаш приливни вълни се опитват да пречупят опита ми за отплаване. Между другото си ремонтирам и дисагите.

Рано сутринта, малко след като петлите по дворовете свършиха сутрешната серенада, потеглям. Сънливи, бързаци за работа хора търкат очи и невярващо гледат натовареното колело.

На митницата има опашка, но аз се провирам между колите. Формална проверка и от наша, и от турска страна.

Всеки се радва да види пътешественик, някой, който отива далече, далече, далече. Сякаш нося със себе си онези детски мечти и копнежи от приказното около нас. Колко жалко, че когато пораснем, животът ни грабва във вихъра си и вълшебната приказка, в която ние сме главните герои, остава на заден план.

— На добър час — усмихнато ми казват митничарите.

И вече съм в Турция.

ТУРЦИЯ

*Аз съм сянка, влюбена в слънцето.
Когато ти изгрееш, аз изчезвам.*

(Джалал ад-дин
Руми)

Обръщам се. България ме изпраща с дъга. Пред мен е Турция, смръщена и сива от провиснали, подобни на дрипави парцали дъждовни облаци.

Трафикът е главно от тирове и редовните амбулантни търговци с празни микробуси, бързаци към пазарите на южната ни съседка. Пътят е чудесен. Карам в аварийната лента, която е достатъчно широка, не преча на никого. Въпреки всичко подминаващите ме моторни гиганти направо ме издухват от пътя с въздушната маса, която блъскат пред себе си.

Вятър.

Мазни пехливани от метална скулптура ме изпровождат на изхода на Одрин. До края на деня минавам към 107 километра, оглеждам се за място за спане, но не виждам подходящо такова. От непрекъснатите валежи всичко наоколо е подгизнало. Краткото есенно слънце едва стопля изстиналата, разорана в безформени, тромави буци земя. Спирам да питам не мога ли да спя в двора на близкия колеж в покрайнините на Люлебургаз, но липсата на турски от моя страна и английски от тяхна възпрепятства комуникацията. В крайна сметка лагерувам в храстите встрани от колежа, на един хвърлей разстояние от асфалта, до разкривено, недорасло дърво с опадали листа. Шипков храсталак ми брани гърба, а велосипеда затискам между палатката и дървото. Тук е сравнително сухо, бивакът ми е опънат върху килим от прегоряла шума, а пред мен се шири поредната изорана нива. Все едно съм на остров сред разплискано кафяво море. Шумно е. Набързо си правя кускус на примуса и се стоплям от чаша чай. Пулсът на пътя не

спира, напомня ми на вълни, на прибой. Ту усилва с вой на двигатели, ту намалява със затихващи, хълцащи на места трели. Приспивно е.

Палатката е крехко творение. Пази от дъжд и вятър, но срещу шума е безсилна. Не е като да си затвориш прозорците вкъщи. Непрекъснато съм изложен на шумовете от околната среда, колкото и далечни да са те.

Постепенно се отдалечавам от България и не мога да се спра да мечтая за това, което предстои да видя и срещна далече напред. Вече съм в Турция и то на цели 100 километра навътре от границата. Изтъквавам мечтата си със златни конци и деликатни дантели. Рисувам в съзнанието си прекрасните цветни картини на заобикалящ ме свят с преобладаваща безопасност, мир, любов и взаимопомощ. Унасям се сред шумотевицата, идваща от пътя. В главата ми се реят отчасти тъжни мисли. Тъжно ми е за семейството ми в България. Успокоявам се с вярата и доверието, които са ми гласували, че ще се справя с всичко, където и да съм.

Завива ме кадифена нощ, обсипана със сребърни, мръзнеци в студа звезди.

Защо ли тръгнах на това пътешествие? Сега, след като минаха години, се гледам отстрани и какво виждам — та аз съм бил жаден за движение, за промяна, за свобода, за живот, за честност, за трудности, за добрина, за любов, за човечност, за нови хоризонти, за цвят, за динамика. Копнея да докосвам душите на други човешки същества, копнея моята душа да бъде докосвана.

На границата да заспя се стряскам. Все още в ушите ми кънти мощното, раздразнено от моето бавно темпо би-биип-биип на един мерцедес, който ме задмина нервно в края на деня. Ускори от 0 до 100 км/ч може би за по-малко от 5 секунди, изсвири с гуми и се стопи в далечината. Изчезна като дим, разнесен от вятъра. След възстановяване на изгубеното равновесие в съзнанието ми се появи мимолетна, бързо нарастваща резка на съмнение за неговата бегла поява по моя житейски път. Между другото, пасажерите му пропуснаха да се запознаят и с Шевкед, който току край пътя чакаше автобус за своето село. И аз не се спрях да приказвам много, само му махвам, а той ми кимва странно с глава — странно, защото за мен е новост тънкият намек на учтивост, симпатия и одобрение, обединени само в едно непривично и чуждестранно кимване с глава.

* * *

Мразовито слънце, а за закуска половината кускус от предната вечер и отново на път.

Общо взето, в Турция до момента пътувам изключително леко, ако не се има предвид, че движението е повече от натоварено. За щастие аварийната лента е свободна за движение, а настилката е гладка и хубава.

Вятър.

Вълна от тласкан въздух ме отблъсква встрани, няколко тира минават в лентата за насрещно движение и въздухът е развълнуван доста след като отдавна са отминали. Трафикът от моята страна ми помага, като ме блъска напред. Когато движението е и в двете посоки, всичко донякъде се уравнисява.

Около мен се вихрят строителни дейности. Създават се нови или се разширяват вече съществуващите пътища. От време на време заобикалям крайпътни сергии с закупчени пирамиди от тикви и дини. Катаджии сигнализират присъствието си със знак „Trafik Kontrol“, а не се крият по храстите, което е широко разпространена практика в България.

Карам без прекъсване 50 километра до първата почивка, но пътят е равен и го позволява. Химически заводи ме съпровождат със сладникава миризма и бяла лепкава пара. За обяд спирам в Чорлу да си хапна сандвича със сирене и кашкавал, който си нося от България. Искам да си купя и айрян, и фъстъци, и затова отбивам до миниатюрен магазин, потънал в началото на изкачване към изхода на града, хем да комбинирам пазаруването с почивка. Опитвайки се да изрека на развален турски поупката си, се изтървах и казах на български: „И още един айрян“. Тогава продавачът се усмихна и се разприказва, и той на български. Оказа се, че Али е българин от Варна. Засукал сресани и подстригани мустаци, Алито върти търговия с хранителни стоки. Питам го за пътищата в азиатската част, а той ме „поуспокои“, че всичко доста се влошава оттатък Босфора. Турция е голяма държава и за момента инвестициите са концентрирани в европейската част. Преди да си тръгна, Али ме учи изрази на турски, отнасящи се най-вече за спане и храна, колкото да си обогатя речника.

След Чорлу следват няколко развяващи се, но не безнадеждни хълмчета. Пътят върви бързо и към четири и половина съм в Силиври. Нови 97 километра ме приближават към целта. Преходът за днес е Люлебургаз — Силиври. Уж съм на морето, а чайки няма, а и как ще има, след като в околностите е концентрирана текстилна и химическа промишленост, изхвърляща отпадъците си в морето. Рибата, а оттам и чайките, отдавна са се изселили в по-благоприятни райони. Самото море го виждам отдалече, в града не влизам, а продължавам в посока Истанбул.

Спя в къмпинг близо до Силиври. По-точно къмпингът представлява опасана с ограда отбивка, щедро обрасла с дървета и зеленина току край шосето. Човекът се е разпрострял навсякъде. В съседство, през оградата и преплетените клони на чинарите, се вижда нещо като вилно селище с кокетни едноетажни къщи в цвят пустинна охра, с подредени градинки и бетонни паркинги, а още по-нататък са плажът и морето. Цивилизация, а за останалото се плаща. Моят къмпинг е зелен безплатен оазис от борове, кипариси, чинари и храсталак. Изскачам измежду шубраците. Току пред мен трима-четирима мъже тъкмо приключват с пикника си. На тръгване ми подаряват започнатия си хляб и ме питат накъде съм тръгнал, имам ли аркадаш, какво въобще се опитвам да постигна сам. Бомбардират ме с въпроси, на които и аз все още не знам отговора.

Първоначално си опъвам палатката встрани, закътан в храстите, но не след дълго собственикът на единствената постройка, разклатена закусвалня, с жестове и много турски ме убеждава да се преместя до него, в периферията на светлото петно, хвърлено от накацана от насекоми улична лампа, където според него е по-безопасно. Мустакат и усмихнат, с преливащ, прищипан над колана на панталоните му корем, кафеджията ми предлага кафе и чай. Вечерта се разлива тихо и ни завива с мастилена тъмнина, така необходима да ни принуди да затворим очи, и да замълчим. Време е за почивка, да успокоя собствените си мисли отърсвайки изминалия ден. До мен други мъже си правят барбекю, но не вдигат никакъв шум. Говорят си шептейки.

Аз се нося на гребена на безтегловен покой и може би заради натрупаната умора тази вечер заспивам мигновено. Изолиран съм от всичко в уюта на съня и така до сутринта, когато се събуждам със

зората свеж като кукуряк. Хапвам си закуската и отново скачам на седалката. Работният ми ден започва, стига съм се послушвал.

* * *

Какво означава да работиш?

Ежедневието на повечето хора е да станат сутрин и да отидат на работа, където някой ги кара да правят неща, които може би те не искат да правят, но с което се примиряват заради възнаграждението, което получават. В момента и аз работя, но за себе си. Придвижвам се от място на място с велосипеда и наградата си получавам от вълните живот, които се плискат в мен. Щастлив съм, че съм зает с това, с което искам.

Новият ден е изключително натоварен. Коляното на десния крак започна да ме наболява. Цял ден си пробивам път в ужасно движение. Четири платна в едната посока, големи скорости и нулева толерантност. Постепенно навлизам в Истанбул, който ме засмуква с водовъртеж от скоростни превозни средства, устремени като безмилостни стрели към сърцето на града. За днес маршрутът ми е едва от Силиври до „Света София“. Най-малко съм карал, а най-много се изморих. Умората е по-скоро психическа. Много се надявам до края на утрешния ден да съм излязъл от този непосилен за мен мегаполис. Тук пристигнах в ранния следобед и сега съм в най-евтиния хостел, който успях да намеря — „Аладин“, където подслона е 15 нови турски лири (YTL) на вечер. Стаята е със седем двойни легла. Най-близките до мен „съквартиранти“ са Аника от Южна Африка и Карлос от Колумбия. Вероятно собственици на заведението са новозеландец и турчин, защото тъмният, облицован с лакирано дърво интериор, е накичен с турски и новозеландски флагчета. Свободни легла почти няма.

В покрайнините на Истанбул зърнах един друг велопътешественик, който се беше устремил в обратната посока, към България. Прави ми впечатление използването на повече надлези за пешеходци, които решават проблемите с пресичането на големите пътни артерии.

След като се погрижих за подслона си, настаних и колелото на сигурно място. Паркирах го на терасата на хостела и излязох на разходка около „Синята джамия“, „Света София“ и крайбрежния вълнолом. Излягам се на акумулиралите дневна, слънчева топлина камъни на вълнолома и се наслаждавам на позлатения залез. Гледам в безкрайността на небето над мен фигурите, рисувани от птиците, и отпочивам уморените си нозе. Златният рог пулсира от живот. Лодки, кораби на рейд, влекачи. Тук-там вече има и чайки. С настъпването на нощта народът се изпокрива по къщите. Аз поемам обратно към хостела да си сготвя вечеря и да си прегледам колелото. Задната гума ми е леко спаднала, може и да е спукана, но нали е от тези самозалепващите се със специалната течност, затова я помпя и се надявам утре да карам с нея, ако не на сутринта ще я сменя.

В хостела храната е скъпа, както и навсякъде из Турция. Някой може да ме обори по отношение на скъпо, но за мен скъпо е всичко, което се купува с пари. Парите изискват да работя нещо за някого, който ги плаща. В момента карам колело за себе си и доход на пари няма. Това е то пътешествие с ограничени ресурси. Готвя си на терасата с бумтящия примус, пак кускус със зеленчуков бульон. На никой не му прави впечатление. Всеки, който е на път, знае цената на всяка похарчена стотинка, а тук, в хостела, пътешествениците не си знаят километрите, които са навъртели. Когато няма възвращаемост на ресурсите, се набляга на спестовността.

Лягам си със смесени чувства. Малко се притеснявам от дъждовете и снеговете, които постепенно ме достигат.

* * *

Сутринта съм нов новеничък. Регенериран, безкрайно отпочинал без болетки и оплаквания. Тялото ми се нагажда постепенно към всекидневното ритмично натоварване и престава да се оплаква. Един път раздвижи ли се и няма спирани, так чак до вечерта.

Небето е пастелно, грохотно, тъмно от облаци странници, обгорени по краищата с четката на кехлибарено жълтото на изгрева. Като гледам, май всички заедно ще пътуваме към Анадола. Малки

шквалчета дъжд, изсипващ се в момента в морето, съпровождат кервана.

Овесени ядки с мед за закуска ме стоплят и ми дават достатъчно сила за предстоящото излизане от Истанбул. Гумата държи от снощното напомпване. Сбогувам се с Аника, докато си мием зъбите и поемам на изток.

Калдъръмът по надолнището до крайбрежната улица е мокър от снощния дъжд, спускам се едва ли не на пръсти, внимателно. Докато стигна асфалта, започва отново да вали. Отначало лек ръмеж, но не след дълго дъждът преминава в порой. Подминавам мост с накацали рибари по него. Като пингвини са с черните, лъскави от сипещата се вода, дъждобрани. Не будя интерес. Рибарите ме поглеждат едва-едва с едно око и пак устремяват поглед към водата.

Попадам в объркано кръстовище, но услужливи полицаи ме насочват към Босфора. Срецам камиони, покрити със скреж, кой ги знае къде са пътували. Сив полумрак. Мокри улици, мокри, тъмнеещи сгради, черни чадъри. Някакси е тъжно и мрачно, захлупено, притиснато от сивите тежки облаци, облежнати върху черната земя.

Катеря проточено изкачване. На върха се зеленее табела, която указва, че приближавам моста Боаз Кьопрусю. От нея лъха забрана относно движението на пешеходци, каруци и велосипедисти по моста. Спирам за малко колкото да си поема дъх. Един автобус ме задминава, на гърба му е написано „One leap two continents“, още малко ми остава, само един малък скок и се прехвърлям в Азия. Чакащи хора на автобусната спирка се опитват да ме убедят да не минавам моста с колелото, нали не е разрешено, а да изчакам с тях автобуса. Водата се стича на струйки по каската. Якето ми е отдавна подгизнало, а с него и аз. Яваш-яваш отлепям крак от бордюра и се вливам в многолентовото движение. Видимостта е нищожна и колите едва пълзят, опрени броня до броня, отстрани има място и за мен. На другия край на моста са кабинките за плащане. Задминавам поредица от червени премигващи стопове и, разбивайки пелената от дъжд, се появявам като видение за невярващия служител, след което отново се скривам зад водната завеса. Мокър съм до кости, но е сравнително топло. Пътят постепенно се превръща в магистрала и за да си нямам работа с полицията, се изнасям от един изход към предполагаеми второстепенни пътища. За нещастие попадам в квартал на Истанбул,

откъдето измъкване няма. Лутам се безуспешно. Търся съвет от мотористи и решението е отново да се върна на магистралата в рамките на десетина километра. В бърканицата се губя отново, но друг услужлив моторист ме ескортира до нея. Благодаря ви, приятели!

Вслушвам се непрекъснато в песента на колелото. Минавам върху малки трапчинки по пътя, за да проверя налягането в гумите. Ако усетя провлачване, значи има проблем, леко подрусване е сигнал за добро състояние. Аз и колелото сме като едно цяло. Тук нямам възможност да слизам и да оглеждам. Трафикът е невероятен. Край мен фучат последни модели автомобили със зашеметяващи скорости. Сигурен съм, че даже не ме забелязват. Тяхното сбогом е като плесница от ураганен вятър и фини, кални пръски.

Постепенно Истанбул, с примката от стягащи го магистрали, се стопява в далечината и най-накрая съм награден със спокойствие на пътя. Сега дойде и времето на въпросната задна гума да се обади. Вероятно е издишала през цялото време, но едва сега, в тази утихнала обстановка, почувствах провлачващия ѝ се корем. Минал съм Гебзе и сега съм близо до Хереке. Поредното от наниза китни провинциални градчета. Все още нямам твърда стратегия за безопасността и спането по храстите в Турция, по принцип всичко изглежда безопасно, но знае ли човек? Общо взето колкото е по-малко населеното място, толкова по-добре.

Спирам до изникнал на върха на хълм склад за въглища и се заемам с гумата. Малко се почерних, все пак всичко наоколо е кално и смесено с въглищен прах, но пък е удобна отбивка за ремонти, като се има предвид панаирът, който става, когато се ремонтира дори и най-малкото нещо по превозното ми средство. Случайни хора от склада ми подават ръка, един държи велосипеда, докато си намествам багажа и помпя, друг ми помага да си събера инструментите и да се измия. Към края на деня съм на повече от осемдесет километра от Босфора. Доволен съм.

* * *

Хереке е тихо, спретнато градче на брега на Мраморно море. Спускам се по криви сокаци към сочно зелен парк на брега на морето,

който зърнах от нивото на пътя. Престарели, напукани чинари са надвесили клони над улицата. Сграбчили са я в сенчеста прегръдка. Ученици се връщат от училище, всички облечени в спретнати униформи. Военен с автомат охранява банка. Чувствам се невидим, неочакван, непознат. Погледите на хората преминават през мен без ни най-малко съпротивление. Питам един-двама души дали е удобно да си опъна палатката край брега в парковата зона, и след като не усетих съпротива, се разположих досами прибоя. На въпроса дали е безопасно, един от местните хора само ми каза на развален английски:

— Вярвай, довери се.

Плаж няма, само доста висока, нахвърляна с валчести камъни и изровена кална стена. Паркът е с прекрасна, мека подстригана трева, дървени масички и скари за барбекю. Разхождат се двойки момчета и момичета. Разкривени тънки дървета правят завет и сянка. Водата за пиене е от близката чешма, мога даже да си взема душ и да си изпера чорапите, вода имам в изобилие. Пълен лукс е, направо си е хотел не с шест, а с безброй звезди, които постепенно изпълват небето с настъпването на нощта. Железопътната линия е съвсем наблизо, така че има кой да ми вдига шум, ако не се броят колите от главния път, който се вие по-горе.

До този момент режимът ми е каране на колело от осем сутринта до максимум четири и половина следобяд. По-рано е трудно да се организирам, защото ми отнема към час и половина да закуся, да си събера багажа, да измия чиниите и прибера лагера, а по-късно от пет часа не карам, защото се стъмнява час след това и не ми се опъват палатки, нито ми се приготвя вечеря на фенерче.

Като цяло Турция е сива държава. Северната част е разкопана от строежи и всичко напомня за някакво развитие, но хората със сякаш посивялото си облекло изглеждат бедни, или поне така ми се струва заради онези, с които аз се срещам. Вероятно другите, по-богатите, просто ме задминават светкавично, без да ми дадат възможност да се впечатля. Като махна на случайни минавачи, те много интересно ми кимват уважително с глава. Кимването е с едва забележим, нов, чуждестранен за мен нюанс, но с такива оттенъци, които в България никога не съм наблюдавал.

Тази вечер в Хереке се запознах с Невин и Мехмед. Те са от града и идват в парка, когато искат да си направят пикник и да си

хапнат на открито. Настаниха се близо до моя лагер. Нямаха ножче, та ме поканиха при тях, да им услужа с приборите си и да ме нагостят. Времето е хубаво и топло, а пикникът изобилстващ с наденички, домати, сирене и хляб.

— Имаш ли си мадама — ме пита Невин, смеейки се и чуруликайки като птичка.

В същото време Мехмед раздухва жаравата с парче картон. Рамазан е и хората спазват строг пост, но само от изгрев до залез слънце.

* * *

На сутринта правя основен преглед на колелото. Проблемът с гумата е решен. Оказа се, че специалната бандажна гумено-пластмасова лента, която си бях поставил в задната гума с цел защита от спукване, със свободния си край, дори и залепен с армирана лепенка, дъвче вътрешната гума и самата тя предизвиква спукванията. Причината като цяло е прекомерното натоварване в задната част на велосипеда. Предната гума, която също е защитена с такава бандажна лента, няма проблеми, но така или иначе там натоварването е незначително. Фиксирам проблема, като отстранявам вече ненужната защита, събирам панаира и потеглям. Небето е навъсено и сърдито и някъде в далечината, която постепенно взе да се стопява под устрема ми да стигна до нея, се изсипва проливен дъжд. Минавам Дериндже и настигам дъжда в Измит. Отново вали като из ведро, за хотел и дума не може да става, крия се под един надлез на сушина и обмислям идеята за влак или какъвто и да е помощен транспорт. Застудява. Вчера на излизане от Истанбул карах през разплискани локви в натоварено движение и проливен дъжд в рамките на около два часа. С гладките шосейни гуми е доста хлъзгаво начинание. До края на деня изсъхнах, но днес, затиснат под надлеза, перспективи дъждът да спре не се виждат. Чакам в рамките на един час. Питам в съседната месарница за гарата, решението е взето. Ще мина част от маршрута с влак. Един човек енергично ми обяснява как да стигна до нея и аз току тръгвам да се качвам на седалката, когато той ме дръпва настрана и, показвайки камиончето си, ми дава знак да си натоваря колелото в него. Вярвам му

и си мятam велосипеда в каросерията върху купчина чували с брикети. На гарата си допираме бузите на раздяла, дъжд се лее над нас и мокри лицата ни. Благодаря ти, Господи, благодаря ти, приятелю!

Отправлям се към гишето и питам за влак за град Ари близо до Иранската граница, но трудно се разбираме. Разпитват ме откъде съм и когато им обясних, че съм българин, всички спокойно си отдъхнаха. Оказа се, че тоалетната на гарата се държи под аренда от Шабан, българин от великотърновския край. Друг българин, Мухарем, работи на информацията, но в момента не е на работа, бил е нощна смяна.

Шабан е къдрокос, мустакат и мургав. Аз цял ден съм с него на гишето пред тоалетните. Бизнесът е семеен, започнат от бащата, който сега е пенсионер и е прехвърлил всичко на Шабан и на големия си син срещу скромната рента от 35 нови турски лири на ден, която синовете му заделят от дневния си оборот.

Работата не е тежка, ако изключим всекидневното ранно ставане в пет сутринта, когато отварят гарата. През деня с Шабан гледаме новините по телевизията, вали дъжд и сняг навсякъде по маршрута в северна Турция, който съм си набелязал. Хвърлям по едно око през прозореца, вали и навън по улиците на Измит и лъскавите от вода железопътни релси. Самият град Ари е затрупан от снежните виелици. Екранът на телевизора рисува картини със закъсали стада кози, на които само главите се подават от преспите. Гледам картата накъде да избягам и решението е Османие, южна Турция.

В момента е Рамазан и клиентела за тоалетната много няма. Хората не ходят по нужда толкова често след като през деня постят. С Шабан прием кафе и хапваме хляб и сирене, чувствам се като у дома си. Вечерта съм му на гости, а колелото го оставяме заключено на гарата под надзора на другия ми сънародник.

* * *

Едва крепяща се колиба от шперплат, асфалтова хартия и изолация се е притаила на гола поляна, затисната между слепите калкани на два жилищни блока. Земята е собственост на бащата на Шабан. Гюлче, жената на новия ми приятел, пържи мекици, а две палави деца се гушат на креватчето под бродирания паун на стената.

Тези хора имат всичко на всичко една единствена стая и баня без душ, отделена с полупрозрачно найлоново перде. Къпя се с буркан и кофа хладка вода. Пуши кюмбе. Цял ден Шабан ми разказва за живота си в планините около Сухиндол, за търговията със старо желязо, кантарион и гъби. С Гюлче двамата не са богати, но са щедри и гостоприемни.

Влакът Измит — Османие тръгва в 10:41. По разписание пристигам на следващия ден в Османие, към шест сутринта. Надявам се промяната на маршрута да е за по-добро, ще съм изцяло в кюрдска територия, но в сърцето си се чувствам в безопасност. С Шабан ставаме по тъмно с тъпана на даула. Който ял, ял, сега е Рамазан и денят е посветен на пост и размисъл. На тоалетната дежурим само до осем и половина, след брат му застъпи смяната до края на деня. Така един ден Шабан, един ден братът се редуват на златната мина, основана от баща им преди около двадесет години. Шабан до идването на брат си изкара около 10 лири. Като се има предвид, че едно кило сирене е 2.80 лири, едно кисело мляко е към 1.15 лири, а хлябът, макар и само въздух и под 500 грама, е 0.35 лири, мога само да кажа — браво Шабане, днес за три часа работа изкара прехраната на семейството. Жена му Гюлче не работи, само гледа двете деца, които са между две и четири годинки, но тъй като са родени в България, не могат да ги уредят безплатно на детска градина. Мечтата им е един ден да се върнат в България, да си купят къща и да си живеят спокойно във великотърновските планини. Дано се сбъдне, приятели!

За часовете, оставащи до тръгването на влака, с Шабан кръстосваме улиците на Измит. От открит пазар си купих един „супер фирмен“ CASIQ за 4 лири. Трябва ми часовник с аларма да ме подсети, когато наближи времето за моята спирка. Този часовник издържа почти до Диарбекир, когато се наводни при едно пране и къпане. За щастие е „водоустойчив“, както е и написано на дисплея, и след отваряне и подсушаване с кърпа, отново взе да върши работа, докато най-накрая каишката му се скъса някъде в Индия, където си и остана.

Измит е ослепително чист в търговската си част. Клонаци на чинари са се надвесили над две едноръчни улици с паркова алея за пешеходци между тях. Търговци изкарват джунджурийките си пред магазините, но предпазливо, по малко. Небето все още се чуди да вали ли или не и всеки е готов да се шмугне обратно в дюкяна си с първите предвестници на дъжда.

На пазара се пазарим за часовника и след доста театралничене и сърцераздирателно отказване от покупката, най-накрая получавам отстъпка от една лира. Наближава часът да се качвам във влака. Шабан на изпроводяк ми купува 4 хляба. Имам ядене за няколко дни, заедно с халвата и сиренето, с които се запасих предишния ден, не ми остава нищо, от което да се нуждая. Допираме си бузите, както му е редът в Турция. Не остава време дори да му махна. Връзвам колелото в товарния вагон, а влакът започва да се отдалечава от Измит и от лошото време.

Изненадващо за мен, но впечатлението ми е, че в Турция храната е по-скъпа от България, вафлите им са абсолютно некачествени и вместо вафли сега ям халва, която е един достоен и даже по-добър заместител.

Модерни цветове за новите сгради са розовото, жълтото, охрата и турското синьо. Не случайно този нюанс на синьото е кръстен „турско синьо“, в България едва ли някой ще си боядиса комините и терасите сини, а фасадата два нюанса розово, е, с изключение на новото строителство по черноморските ни курорти, което по кич надминава всякакви граници.

* * *

Пътуването с влак бе разтегнато като нескончаема зима, дългоочаквана да разтопи снеговете си. Горедолу ден и половина изтекоха, изпълнени с разходки в жълтеникавия, омърлян вагон. Изборът на Османие направих, защото тук влакът пристигаше по разписание рано сутринта, а не посред нощ, както в Караман например. Линията се вие към хребети на планински вериги, а наоколо са наводнени ябълкови градини, есента е в разгара си. Малко се притеснявах през нощта някой да не ми открадне нещо, не че притежавам някакви ценности, но дори и да звучи преувеличено, всичко извън дрехите не е ценно, а безценно. Например без инструментите за колело и помпата, направо да се връщам къщи, камо ли без примуса, палатката, спалния чувал — та това ми е къщата! А дрехи мога да си набавя където и да е. От гледна точка на багажа, носех малко повече от необходимото, грешка, за която никой не ме

посъветва на тръгване. За всеки следващ пътешественик, ако има такива, моят съвет е да си съберат нещата, да направят кратко пътешествие в родната си страна, даже и около родния си град, да видят каква част от инвентара никога няма да използват в рамките на седмица или най-много две, и с чисто сърце да си го оставят вкъщи. Иначе няма нищо лошо да се мъкнат багажи, но е по-трудно да изхвърлиш нещо, отколкото да си набавиш заместител, поне за мен е така. Нали съм си прибран, дори и старата ми синя, ръчно плетена блуза има голяма сантиментална стойност, как да я изхвърля!

Сутринта ставам с писукащата аларма на часовника. Влакът пуфти в тъмнината на развиделяващото се утро и не спира. Оказва се, че има закъснение от около четири часа. В купето ми са се настанили трима кюрди, двама си поделят съседната седалка, а друг, по-дребничък, се е сгушил на багажната решетка отгоре. Аз се разполагам сам в моята половина. Говорим си на развален турски, примесен с английски. Казвам им, че съм тръгнал на изток към Хакари и оттам за Иран, а те малко смутено поглеждат към жълтия ми денк, питат ме дали имам паспорт и се усмихват многозначително, че от Хакари за Ирак или Иран през планините паспорт не ми трябва, мога да мина контрабанда. Общо взето, чужденци в тази част, около сирийско-иракската граница, не се срещат. Всички спазват дистанция и от мен, и от принадлежностите ми.

Влаковете в Турция са също толкова мръсни, както и в България, отоплението не може да се регулира, но за сметка на това го има. В тоалетната има и тоалетна хартия, и сапун.

Ако преминаването на Босфора може да се сравни с един скок между два континента, то пътуването с влак на повече от хиляда километра на юг е все едно, че пристигам в друга държава. Нов стил на къщите, плоски покриви-тераси, както в арабския свят, мъжете са с потури и чефи (една кърпа, с която се забраждат, предпазваща отлично от слънцето и вятъра в този полупустинен район). Тук е страната на кюрдите. Палмите и масивите от кактуси с разплескани, месести листа и рехави бодили не ги броя. По плоските покриви блещукат бойлерите и слънчевите колектори за вода.

В Османие пристигам към обяд. Гладен съм. Във влака не ям и не пия вода след пукването на зората от уважение към мюсюлманите. Минаваме доста тунели, пробождащи с тъмната си празнота

склоновете на зъбати, остри, жълти планини. Направо ме сърбят ръцете да сляза още сега и да запраша с колелото. От сняг няма и следа, само далече на изток проблясва очертан със заснежени върхове хоризонт.

От Османие до Гизи Антеп са само 117 километра, при което имам и един превал от 1100 метра. Изкачването се простира може би в рамките на 40 километра. Тук теренът е хълмист, планините на Сирия се тъмнеят на юг.

Влакът изплю няколко оскъдни пътника и мен на обезлюдялата и сякаш самотна гара в Османие и веднага подкара, без да качи когото и да било. Докато си организирам колелото, около мен се събира разнолика, любопитна тълпа, която обаче спазва почтително разстояние. Времето е ясно и слънчево. Двуколки със зеленчуци, дини и пъпеши кретат по тесните улици, бутани от викащи с пълен глас търговци. Лека-полека се изнасям към изхода на града, вдишвам чистия въздух и се радвам на спокойствието, което се излъчва от всичко в тази част на Турция. На един удобен завой спирам да си хапна сандвич. В далечината, в ниското между хълмовете, се промъква молитвата на ходжа. Над мен орехово дърво ме завива със сянка.

* * *

Катеря бавно, стръмно е, когато неочаквано овехтял мини бус спира пред мен и шофьорът започва енергично да ми обяснява да се кача. Това с разбирането в Турция, а и навсякъде другаде, си е направо пантомима. Моят английски просто не стига за комуникация, повече ръкомахам и използвам десетината турски думи, които знам. Рядкост е да срещна някого, който говори английски. Това, което забелязвам обаче, е, че думи почти не трябва, за да си кажем това, за което сме се спрели един друг. Някак си всеки от нас носи със себе си посланието, което се излъчва към другия. Празни приказки не се приказват, всичко е свързано с оцеляване и взаимопомощ. Веси, така се казва шофьорът, е дребен, с посивяла набола брада и усмихнато лице. Обяснява ми как помогнал и на френски колоездач някога на същото нагорнище. Торбата с червени лъскави ябълки, която отваря, е цяло изкушение и лакомо изхрупвам една, а след нея и друга. Споделям с Веси маршрута

по картата към Хакари и той ме убеждава да го променя през Диарбекир и Ван. Аз не вярвам в случайностите, Господ ни помага чрез самите нас. Не случайно в Индия се поздравяват с „Намасте“, „Сатсириакал“, „Уанакам“, което докосва онази най-съкровена човешка добродетел или с две думи — поздравявам Божественото в теб.

Веси ме прекарва през няколко доста стръмни хребета. В белосано, китно, сгушено селце спираме до джамия, протягаща ръце към небето в зеленината на райски ябълки и смокини. Веси се моли, а аз си почивам на сянка с измити крака. В подножието на хълма се разделяме, пред мен има още една, последна за изкачване планина. Слънцето клони към заник и се оглеждам за място за спане.

* * *

Преди години, когато кръстосвах пустинята около езерото Пауел на река Колорадо в Съединените щати, можех с дни да се придвижвам от каньон на каньон, да си мъкна колелото стотици километри, почти без пътища, да не срещна човек цяла седмица. Колорадското плато е душевна наслада с многообразието от форми, с екстремалните преживявания, сякаш балансираш на въже, но не се притесняваш, че ще паднеш. Чувстваш се окрилен и в същото време малък и безпомощен. Страхът не съществува нито като дума, нито като чувство, в сърцето ти има само обич и вяра. Не се връщаш да ровиш миналото, щастлив си, че си жив в тази най-съкровена минута и благодариш най-искрено с цялото си сърце и душа. Сега, на един хвърлей разстояние от Сирия и няколко хиляди километра пред мен до Индия, се чувствам горе-долу по същия начин.

Наоколо няма дървета, само изорани ниви, сухи, голи хълмове и чернеещи планини. Селцата, зелени оазиси, са пръснати като нефритови мъниста по голия пейзаж. Към четири часа спирам край пътя и изкачвам пътеката към бяла къщурка, надничаша над жив плет, маслинови дръвчета и цветя. Вниманието ми привлича орех с равна площадка под него, недалеч от къщата. Мястото е идеално за лагер. Мустафа, собственикът, облечен с кафява, груба, възловата вълнена блуза, се припича на слънце с жена си и майка си. Към

петдесетгодишен, посивял, с отрудени напукани ръце, той ме поглежда с неразбиране. Каска, тъмни очила, блузка за колоездене. Без секунда колебание по-старата жена го бутва и разбрала за какво говоря, казва нещо бързо на турски, от което аз само схващам „ода“. В същия момент Мустафа ми стиска ръката и ме кани да остана тази вечер не под ореха, а у тях, в къщата. Двамата избутваме чевръсто велосипеда по стръмнината и сядаме на чаша черен чай, хващайки последните лъчи на залязващото слънце. Каменен зид е опора на колелото, кокошки щъкат по двора.

Семейството постепенно се прибира. Мустафа има две дъщери и един син. Синът е женен и има две деца. Внучетата и децата се прибират от училище и целуват ръка на по-възрастните, първо на Мустафа, следват майката и бабата.

Прегледах колелото, преустроих си част от багажите, така че да разпределя по-добре товара по рамката. В случая си изнесох инструментите и фотоапарата напред. Намерих им място в два джоба от раница, които завързах в предната част на триъгълника на рамката. Карам без преден багажник, което за мен е голямо предимство. При маневриране кормилото ми е леко и мога да реагирам сравнително бързо. Тенджер, печка, филтър за вода, палатка, спален чувал. За малко разхвърлям екипировката си по двора. С любопитство цялото семейство гледа представлението. Дистанция обаче се спазва и на никого не му идва и наум да ме прекъсва, докато се занимавам с мероприятията си.

Готов съм. Багажът е подреден, механизмите са смазани, колелото е във форма. Мия се на маркуча и влизаме вътре. Подът е застлан с меки червени килими, тясно миндерче, телевизор до стената и едно-две рафтчета. Електрическа печка пречупва с топлина въздуха. В тази част на Турция през октомври е относително топло през деня, но през нощта и рано сутрин е доста студено. Все още температурите не падат под нулата и доматиите в градинката още дават плод. Мустафа и семейството му са изключително добри хора, всички са сърдечно дружелюбни както помежду си, така и спрямо мене, и ме карат да се чувствам у дома си. Загърнат съм в плътно, уютно одеяло от любов, топлина и разбирателство.

Вечерята изглежда да е пребогата. Покривката се разпъва направо на пода. Сервират се чинии със сърми, пълнени чушки, леща,

кисело мляко и сирене, домати, краставици и маслини, питки хляб. Това, което ми прави впечатление, е, че мъжът не пипва нищо — жените ошетват всичко, докато ние с Мустафа седим и се подпираме на възглавниците. Пак обсъждам маршрута и Мустафа, както и Веси по-рано днес, ме убеждава да не минавам през Хакари, като с жестове ми обяснява, че могат да ме убият.

Вечерята започва, след като Мустафа приключва с молитвата. Много съм гладен и като нищо омахвам две паници леца, купа с кисело мляко, и няколко лозови сърми.

Животът е прекрасен!

През цялото време малката дъщеря ме гледа с едни големи, тъжни, пронизващи очи, аз я поглеждам в началото плахо, но не след дълго с нарастващо любопитство. В един момент не мога да отделя очи от нея. Говорим си безмълвно. Колкото по на изток отивам, толкова повече жената се превръща в основния работник за поддръжка на семейството. За момичетата няма образование, на плещите им лежи отговорността за цялото семейство. Гледайки я в очите, сякаш я чувам да ми говори.

— Ябанджи, вземи ме със себе си, накъдето и да си тръгнал.

Сутринта, преди изгрев слънце, по тъмно, цялото семейство закусва. Аз спя в тяхната гостна, всекидневна, спалня, единствената стая в къщата. Мустафа и жена му заради мен спят в коридора, а двете дъщери — в съседното малко стайче. Към шест и аз се измъквам от постелята — дюшек, постлан на пода, и дебел, притискащ ме с топлина юрган. Хапвам хляб и сирене, пия чай, а Мустафа е кръстосал крака мълчаливо до мен. Печката грее пред нас. Жените през това време приготвят туршия навън. Пържат доматино пюре, белят чушки. Айда, малката дъщеря, идва и присяда срещу нас на килима, аз посягам и завъртам печката, така че нагревателите да сочат към нея. Тя ме гледа отново с откритите си сини очи, проследявам ръката ѝ, която рисува сърце на пода, устните ѝ нашепват нещо. Направо сърцето ми се къса, не искам да си тръгна от тази къща. Сякаш на раздяла причинявам болка на тези хора. Събирам си багажа, а Айда идва да ми помага да си го наместя на колелото, тя държи кормилото, а аз не откъсвам поглед от нея — розова блузка и тъмни шалвари на цветя. Всички са заети и не ни обръщат много внимание. Плувам в океан от любов. Въздухът е направо наелектризиран. Тръгвам да се сбогувам с

мъжете, с жените, с децата, със съседите, които с нескрита, благородна завист казват на Мустафа:

— Късмет е, че го взехте при вас.

Айда си я оставям за десерт, за последно. Усещам я до себе си. Погледът и ме следи навсякъде. Обръщам се към нея, хващам я за ръцете, а тя се хвърля да целува моите, прегръщам я леко и си докосваме главите. Плаче ми се, че си тръгвам, слагам си ръкавиците, каската, очилата, невидимата завеса на пътя се отваря пред мен, отново съм сам.

Благодаря ти, Господи, за добрината и обичта, която ми даваш с всички тези сърдечни хора, които са ме наобиколили, благодаря ти, Айда! Далече съм от семейство и приятели, вие сте моето семейство, благодаря, Мустафа! Откъсвам си клонче от маслина от градината им, за спомен. Повече не се обръщам, в душата си съм скрил едно малко, синьо кътче, кътчето на Айда с езерно бистрите ѝ сини, топли очи, с розовата блузка, тъмните шалвари на цветя, с русата, хваната на малка опашка коса, разпиляна от нежния вятър, подухващ на изпращане, с ръката, рисуваща сърце и с безмълвните думи любов.

Вятър. Поема ме в прегръдката си.

Движение. Раздяла. Вятърът ме побутва дружески нагоре по хълма. Айда и семейството ѝ се скриват зад следващия завой. Над мен е блеснало синьо, безоблачно небе. В сърцето ми тегне празнота. Искане ми се да обърна и да драсна надолу към къщата с маслиновия плет и ореха, но налагам волята си да продължа напред. Все пак Индия е моята крайна цел и бих се радвал да я постигна.

Имам към пет километра много стръмно изкачване и съм на върха. 1100 метра надморска височина ми сочи една разкривена, надупчена от ловджийски сачми, синя табела. Край ръждясал трактор с ремарке няколко кюрди продават грозде, декорирани са го с лозови пръчки и листа. Сядам при тях за кратка почивка. Наоколо е камънак и червена, ръждива глинеста почва.

* * *

За турските пътища до момента това, което е характерно, е, че са обозначени с всички видове указателни табели, които са необходими

да се придвижиш от точка А до точка Б, без да се налага да питаш на всяко кръстовище за посоката. В това отношение, ако кажа, че турците са по-европейци от нас, българите, няма да излъжа. Ние има още доста да поработим, докато се научим да кърпим дупките и докато престанем да крадем пътните знаци и капаците на шахтите.

Следва към 40 километра плавно спускане, с широки, прегръщащи планината завои. Тук и там жълтеят с листата си оголени ябълкови градини и прегорели лозя. Суша е, сезонът минава. Това, което е останало по градините, е изоставено. Набирам си шепа позасъхнали, миризливи ябълки и правя почивка за обяд. Още продавачи на грозде, деца с мулета, каменни къщи, измазани с червена глина, завършват този съсухрен и старчески набръчкан пейзаж.

Минавам Гизи Антеп като вятър. Наоколо са новопосадени фиданки, карам по чисто нов асфалт. От тук до Шанли Урфа са към стотина километра и малко отгоре. Вече съм в равното и не усещам никаква съпротива в преодоляването на дневната дистанция. Състезавам се с времето и уплътнения трафик. В късния следобед пресичам град Низип и веднага след него свъртам към група постройки сред оазис от финикови палми. Отново търся подслон при хората, не съм вълк, липсва ми семейството. Липсва ми момичето с тъжните, задаващи въпроси очи, с ръката рисуваща сърце пред мен.

Общо взето километрите асфалт на ден, с които се боря, преминават под гумите на велосипеда, без да оставят и следа в паметта ми. Най-интересните моменти са моментите на правене на лагера, на събиране на лагера, на свързката с местен човек, а още повече, когато имам и проблеми с колелото. Помня всички произшествия, помня всички повреди и всички хора, които съм срещнал. Стратегията за пътуване се променя. Не да бягам от хората, както мнозина в България ме посъветваха, а да търся подслон при тях. В повечето случаи лагерувам в забутани села, където всеки се бори за оцеляване и знае цената на протегнатата навреме ръка. В града положението е отчайващо, там съм самотен и невидим сред тълпата. Още невлязъл зад стените му и в мен намира желанието по-скоро да го напусна, затова и бързам да го премина с максимална скорост, да профуча по натруфените му улици и да отмина рекламните витрини, оценяващи живота, калкулиращи цената в часове, дни или години доброволно робство. Жал ми е за хората, посърнали от неизживени материални

илюзии. Имам чувството, че наблюдавам една гигантска лотария, която обещава на всички тези объркани души по-добър живот, а в същото време ги оковава във веригите на зависимост, от която откъсване няма. Задушавам се. Във въздуха витае страх. Вестниците ни заливат с цунами от насилие и цинизъм. Телевизорите ни забавляват с пошлост и носталгична, неизживяна романтика. Повечето медии се опитват да ни удавят и източат през канализацията на един намръщено-сърдит живот. Докато бедните селяни разчитат на семейната задружност, за да оцелеят и създават многолюдни семейства, еманципираните граждани се борят за по-висок стандарт и индекси на пенсията си. Да си жител на града сякаш е синоним на това да си сам, заобиколен от предплатен материализъм. Гъстотата на населението се компенсира с пари.

* * *

Наоколо са маслинови градини. Ферми като тази, в която съм сега, се редуват през няколко километра. Недорасли финикови палми оформят дворчетата на къщите. Рошавите глави на малчугани надничат от гъстака. С любопитство се приближават. Питам ги къде евентуално мога да си направя лагера, а те ме гледат с неразбиране. Възрастни не се виждат, може би все още са на работа. Децата питат нещо стара, прегъната на две жена, като ме сочат с пръст, а тя само ни упътва да изчакаме в центъра на селото, близо до склад с изпадала на места бяла мазилка. Най-важното е, че има вода.

Към пет часа се появиха и мъжете от фермата, прибиращи се от работа. Предложиха да остана в склада, който сега се населява от един дядо, някога си работил из Европа. Дядото се казва Мухтар и знае разговорно немски. Той е шумен и експлозивен. Когато се разсмее, къщата се тресе. Складът кънти в празнотата си пред емоционалната му натура. Приютил се е в съседна едностайна пристройка. Колелото и то е под покрив, подпряно на разхвърляни по земята чували изкуствена тор.

За вечеря си правя леща, за разнообразие от кускуса, а по тъмно мъжкото съсловие се събра около мен на чаша чай и малко от малко да ме поразпита накъде съм тръгнал. Не се разговаряме до късно. И те, както и аз сме уморени. Привършваме с чая и се ориентираме за спане.

Аз полягам на тесен и къс за моите размери диван, на който цяла вечер не мога да си намеря удобна позиция за да отпочина качествено. Оценявам предимствата на палатката и това да си самостоятелен. Но в същото време съм жаден за контакти и човешки емоции. Посред нощ Мухтар излезе навън и се разгърмя с ловджийската си пушка, сигурно той е даулът на селото и сигнализира, кога да се става да се яде.

Казах ли, че животът е прекрасен?!

Рано сутринта Мухтар и негов приятел ме изпровождат до асфалта. Прегръщат ме, а на мен сълзи ми се стичат по бузите. Ей, сърдечността на хазяите ми няма граници.

* * *

Нов ден — нов преход, днес съм навъртял 105 километра от Низип до Шанли Урфа. В края на деня съм направо грохнал, на крак съм от осем сутринта до пет следобед, лагера го свъртам и ям почти по тъмно.

До Урфа имам една спукана гума. Горещо е. Наоколо е пустиня в буквалния смисъл на думата. Маслиновите насаждения отстъпват място на камънаци и голи сухи хълмове. Гумата я оправям в аварийната лента и тировете направо ми събарят колелото, което е обърнато жално-жално. По време на ремонта установявам едва забележим луфт в задната главина, но решавам да му обърна внимание на някое по-закътано място.

В Урфа, както и в повечето градчета из южна Турция, преобладават къщите крепости. Направени са от сиви, бетонни блокчета, с плоски покриви и прозорчета като амбразури. Градът обединява и старото — криви, тесни, калдъръмени сокаци с надиплени къщички, и новото — модерни блокове и асфалтирани широки улици в лъскавата му част. Урфа е разположен в ниското, приютен между пясъчливи, жълто-кафяви, пустеещи хълмове. Посреща ме с устремено спускане при входа и ме изпраща с изморително изкачване на изхода си. Вече се смрачава и бързам да изляза от града. В покрайнините питам на едно-две места за вода и разрешение за лагер, но навсякъде ми отказват. Наоколо е вилната зона и почти всичко е безлюдно и безводно. Редуват се маслинови градини и варосани къщи зад

непреодолими дувари. Мога да спя където и да е, но вода няма. Най-накрая мъж, който гледаше гълъби на покрива на къщата си и тъкмо излизаше да си ходи в града, ми разреши да се нанесе в неговата ябълкова градина и да ползвам вода от стара ръждясала цистерна. Водата е живот. Вдигам лагера и готвя по тъмно, едно от малките изключения по време на пътешествието.

Посред нощ е. Спя леко и подсъзнателно реагирам на шума на нощта. Прибягва куче, нощна птица прелита между клоните на дърветата, някакво насекомо се опитва да престърже найлона на палатката. Лодката на луната озарява с бледа светлина пейзажа, но не заслепява гальовния блясък на звездите. Блъскане по платнището на палатката ме стряска от унеса ми. Къщата ми се тресе. Огънче на цигара проблясва в тъмнината. Отварям, преди непознатият да ме е подпалил. Черният силует на старец с мойсеева, сребърносива от лунната светлина брада, се очертава на мастилено синьото небе.

— Чайчи, чайчи — чувам го да ми бръщолечи.

Сега не е време за чай, приятелю, изморен съм. Само успях да изрека „рахат, рахат“ и на помощ ми дойде някакъв младеж, който извика стареца. Двамата пазят къщата с гълъбите, докато собственикът си спи удобно някъде в Урфа. До сутринта старецът на няколко пъти ме будеше. Събраха ми се почти две безсънни нощи. На крак съм с цъфването на зората, залепям гумата от предния ден, но когато започвам да регулирам луфта, се оказва, че задната ми ос е счупена. Тежестта е доста голяма и през дупките, които понякога не мога да избегна, натоварването върху задната главина не прощава. Сменям оста с резервната куха ос. Остава ми още една плътна. Докато се оправя и ето, че стана девет, а до Диарбекир ми остават близо два дни път.

* * *

Шосето едва се точи под гумите на велосипеда. Имам безброй хълмчета за изкачване. Силният насрещен вятър и непрекъснатият насрещен трафик едва ли не ме връщат назад. До обяд съм напреднал само с 40 километра. Пустинен пейзаж, кафява, изпепелена почва, тук-там се белеят обработени ниви с памук. Зеленина покрай

полупресъхнала рекичка край Шиверек ми привлича вниманието. Все още е рано, едва минава три следобед, но спирам, наистина се нуждая от почивка. Колиби с грижливо подредени купчини тор като брикети за горене се сливат със спечената, покрита с камъни земя, недалеч от реката. Бутам колелото към тях. На билото на хълма, който изкачвам с пъшкане, ме изчаква мъж със сребро в косите и побелели от прах одежди. Поздравява ме. И аз поздравявам с едно „мараба“. Запознаваме се, казва се Меулют. Питам дали мога да си опъна палатката близо до купчина брикети от суха тор.

— Чадър тамам — имам палатка, опитвам се да обясня на турски.

Наблизо има вода от електрическа помпа, която пълни корито за водопой на добитъка. Мъжът с охота ми помага да разчистя от клечки и камъни една сравнително равна площадка, а жена му носи чай. Тук основният поминък е животновъдство. Овцете са животът на тези отрудени хора. Меулют отива да си прибере стадото, а пък аз се къпя на помпата, пера си дрехите и готвя. Днес рано организирам лагера и имам предостатъчно време за приготовления, даже си полягам преди вечеря на топло и уютно в палатката. Въздухът вътре е приятно галещ след студената баня. В сумрака на нощта новият ми познат идва с поднос храна. Ориз, компот и хляб от много тънки кори, прибавям и лещата, която сготвих от моя страна. Седим един срещу друг и хапваме с наслада след изморителния и за двамата ден. Доколкото мога, му разказвам за пътуването, за семейството си, за там, откъдето идвам и накъдето съм тръгнал. Той се усмихва с оределите си зъби и само кима с глава. Прием чай.

Стоплям се. Стоплям се от добрината на тези бедни хора, които подават ръка на напълно непознат, изникнал от нищото странник. Защо всички не са така? Къде е границата на доверието, къде е границата на човечността? Защо в сърцата на хората страхът надделява над може би всичко? В ежедневието ни преобладава една единствена мисъл — сигурност. Доверие — нула. Къде е светът, в който всички знаят да вършат само добрини? Където няма лицемерие и никой не притежава никого. Където любов означава цял един живот.

Меулют има седем деца. Живее в схлупена колиба от глина и слама. Една стая с кирпичен под и двор за животните — това е всичко, което притежава, без да броим стадото овце. Огън си кладе с брикети

от тор, наоколо няма и следа от дървета, торът е единственото гориво. Камънак или с две думи — диарбекирска пустош. Каdifето на нощта ни обгръща с нежност. Топлите очи на събеседника ми ми казват „лека нощ“. Той знае цената на добрия сън. Лека нощ, приятели. Лека! Сякаш още чувам Айда да ми казва без думи „Ябанджи, вземи ме със себе си“, рисувайки сърце на килима. Липсва ми.

Докато около Урфа ми беше топло, дори само като се покривам със спалния чувал, без да затварям ципа, то тук, близо до Шиверек, ми е комфортно и приятно да се завия чак до брадичката и да вдигна кепенците. Навън е не повече от 5–6 градуса. В близките къщи коминчетата пушат, мирише на уют, мирише на дом.

Утринта е чиста, суха и слънчева. Откакто прелетях на юг, на небето няма и следа от облак вече пети ден. Карам в посока все на изток и едната страна на лицето ми се опича от слънцето, а другата остава почти през целия ден в сянка.

Меулют е станал къде по-рано от мене и е закарал стадото на паша. Чака ме пред вратата на къщата си да се измъкна от палатката, за да ме покани на закуска с овче сирене и мед. Той и жена му ме изпращат на добър път с усмивки и пълна торба сирене и хляб. Благодаря ви, приятели!

* * *

Минавам нови, изключително трудни 45 километра в посока Диарбекир. Имам към двадесетина километра изкачване, последвано отново от катерещи се към хоризонта хълмчета, но вятърът е обезкуражаващо насрещен. Не напредвам, а пълзя. Спомням си, че положението трябва да е било доста критично, щом ме накара да обмисля идеята за автостоп, но за щастие няма коли, от които да се възползвам. След малка почивка съм отново на колелото и сега бъдещето е доста по-розово. Тайната е в почивките. Умората ми взима силата на духа и ако имам възможност да мина по-леко, го правя. След кратка почивка обаче съм отново с приповдигнато настроение и с презрение се поглеждам отстрани, застанал на автостоп, та нали имам превозно средство, нека се дотъртя до града, пък после ще му мислим дали да взема влак или автобус. Все пак нямам намерение да поставям

рекорди и ако успея да запазя и подхраня вярата си в човечността на хората, с които ми предстои да се срещам, е повече от достатъчно. За мен животът е прекрасен.

Каменистата пустиня продължава. Населените места са все по-нарядко, но причина за притеснение няма. Зареден съм с вода. Обядвам филия хляб с халва. Пея си песнички с цяло сърце и току-току в затишията сменям на по-висока предавка, но вятъра ме усеща, усилва се, натиска ме и ми показва кой е господарят. Надлъгваме се взаимно, наблюдаваме се. Аз се свивам, отново намалявам темпото, запазвам натоварването на тялото и сменям предавката. Лека-полека стопявам дистанцията до Диарбекир на по-малко от четиридесет километра. При добри условия да съм ги глътнал за два-три часа, но сега ми отнема цяла вечност. На едно от надолнищата вятърът е толкова силен, че ако спра да въртя, колелото също спира. При първото населено място бия отбой. Предавам се. Вятърко, духай си на воля, няма да се боря с тебе. След дългия ден имам нужда от почивка.

Тук-таме по пътя се срещат ферми, но като цяло е доста запустяло. Много често днес по близките възвишения виждам сиви, груби, каменни постройки. Като бункери са, с тъмни цепки, прозорчета-амбразури и импровизиран пилон, на който се полюляват полумесецът и звездата. Пред някои от бункерите клечат войници. Все пак съм в царството на кюрдите. Диарбекир е столицата. Колони от военни автомобили ме съпровождат и изпреварват поне един път дневно. Правителството доста се страхува от ПКК и държи всички в страх с военното си превъзходство.

На заник слънце отдясно на шосето изниква маскирано в камъните кюрдско село. Каменни къщи в каменен пейзаж. Плавни каменни хълмове. Суша. Избутвам колелото по песъчливата пътека, която води до най-близката къща и питам за вода. Зюбер е първият, с когото разговарям. Веднага ме кани да му гостувам. Прием чай на малки глътки, докато мълвата за пристигането ми се разнася из селото и мъжете един по един започват да пристигат. Дънки, потури и чефита. Повечето мъже са гастарбайтери и тъкмо са се върнали от гурбет. Заговарят ме на немски, но моят немски е като турския ми. Общо взето се разбираме и всеки разказва значителна част от автобиографията си.

Зюбер и жена му имат три деца. Две дъщери и син. Майка му живее също с тях. Семейството се изхранва от градина домати, дини и

пъпеши. Част от продукцията продават на пазара в Диарбекир. Къщата им е гола. Циментов под с незначителен по дебелина килим, колкото да се каже, че има нещо. Миндер, два рафта и телевизор. Канализация и вода няма. За нуждите на домакинството се носи с кофи от близкия кладенец. Топлим се с керосинова печка. След вечеря, нали съм ябанджи, сигурно имам някакви лекове по багажите. Разпитват ме. Бабата има нужда от превръзка на пръст на краката. Ударила се е някъде като е шетала боса по полето. Промивам с йод и залепям един анкерпласт. Подарявам няколко аналгина, парацетамол и термометър. Навън е студено и Зюбер ме пита: „Ямурлук вар?“ — „Имаш ли яке?“. Казвам му, че в момента имам само едно, което ми трябва и обещавам да им изпратя каквото мога, когато се върна в България. Всички са босоноги и момичетата барикадират пространството около топлината на печката. След вдигането на софрата постиламе дюшеците и юрганите в същата стая, където до преди малко се хранихме. Мъжете ще спим заедно. Унасям се в сън, но една случка от днешния ден продължава да ме тревожи. На последното за деня надолнище, малко преди селото на Зюбер, кретащ по баира преобладаващо розов камион се насочи от насрещното движение сякаш нарочно право към мен. На пътя нямаше никакви препятствия или други превозни средства. Добре, че се спускам с 40–45 км/ч, а той бавно пухти нагоре по склона. Разминахме се на метър. При условие, че карам в аварийната лента, защо му трябваше на този шофьор да влиза в насрещното движение? А пък може и аз да не съм забелязал нещо, защото бях зает със спускането, борейки се с насрещния вятър, който на пориви се опитваше да ме събори. Приспивам се от красивите и напевни извивки на гласовете на жените, които доошетват в съседната стая. Кюрдският език е много звучен с интересни „Р“ звукове, които особено се подчертават, когато го говорят жените. Спя спокойно.

* * *

Скърцаща, пропита със студ сутрин е. Не можах да се сбогувам със Зюбер. По тъмно бе тръгнал към Диарбекир да продава зарзавати с една от дъщерите си. Жена му, бабата и другите деца ме изпращат с торба домати и сирене. Самият аз летя по посока на Диарбекир с 20

км/ч средна скорост. Вятърът е спрял и като гледам, има защо да съм катерил нагорницата от миналите дни. Моментното надолнище е слабо, почти не се забелязва, но е достатъчно, за да поддържам без усилие една прилична скорост. Точно тук, когато се мислех за толкова велик и правех планове как бързо ще измина големи дистанции, кракът ми се изплъзна от педала, закачи предния дерайлър и го изкриви. Аз карам без автомати на педалите и от много каране подметките на туристическите ми обувки се бяха лъснали, та напълно нормално е да се случи подобно нещо. Занимавам се десетина минути с ремонта и охлаждам страстите си за скоростно придвижване.

Диарбекир е и модерен, и стар. Тук си проявявам лента, която по случайност се скъса във фотоапарата в селото на Меулют. Още там, на тъмно в дълбините на спалния си чувал, я бях извадил и грижливо опаковал с непрозрачно сиво тиксо в кутийката от филма. В интерес на истината не загубих нито един кадър освен последните четири. Също така от тук си купувам и единствения спомен от Турция, чефи. За чефито отивам до пазара, докато чакам да ми се прояви филма. Тук е пъстро и многолико ято от хора, талиги с две колела, грозде, дини, пъпеша. Сергии колкото щеш. Оглеждам се да зърна Зюбер, но вероятността е малка. В Диарбекир има няколко пазара и хиляди сеирджии. Както си му е редът, се пазаря за чефито и го получавам срещу 4 лири. Бяло, с червени ленти, на карета е.

Излизам от Диарбекир в посока Татван. Пътят рязко се влошава. Аварийната лента изчезва, а самият асфалт е постен, с много камъчета, изронени от тежкия трафик. Надминават ме безчет военни коли и бронетранспортъри. Всички шофьори са удивително търпеливи и не натискат неистово клаксоните, когато ме изпреварват. Бих казал, че са дори по-толерантни от всякъде другаде. За съжаление турското правителство не инвестира в подновяване на настилната в този край на страната. Табелите край пътя обаче са все още достоверни и винаги там, където ги очаквам. Хълмове с изгоряла трева се преливат до хоризонта. Карам колелото през стръмни спускания и също толкова стръмни изкачвания.

От подножието на сухо дърво катеря като охлюв. На върха се зеленее село. От съседния хълм ми махат две момчета, които пасат стадо добре загладени крави. Изчаквам ги, а те запъхтени дотичват до мене. Сабри и Абдула са от селото на върха. Абдула веднага ми

предлага подслон. По-късно се оказва, че и друг колоездач преди време е намерил подслон в гостоприемното семейство. Все още не знам как ще се отблагодаря на всички тези хора, които ми подават ръка на пътя. Или просто не бива да им се отблагодарявам, а да се опитам да бъда като тях.

Откакто преминах Босфора нямам никакви разходи за храна, почти всяка вечер съм под покрив и пред обилна трапеза. В момента сме налягали на мекия килим на пода, подпрени на точно толкова големи възглавници, колкото трябва, за да се чувстваш удобно. С момчетата чоплим тиквени семки и гледаме новините. Дават демонстрации на кюрди в съседните градчета. Тук хората по селата са много наясно какво става по света. Почти всеки дом има сателитен телевизионен приемник. Комуникацията е основно с мобилни телефони. Понякога направо ме напушва смях, когато видя някой опърпан селянин край пътя със звънящ телефон в ръка. Техническа революция — телевизия и комуникация, две от „най-големите“ постижения на човешката раса без които мога най-спокойно да си живея.

Аз разказвам за пътуването и обменям информация за маршрута напред. Когато питам дали е опасно да карам колелото сред баирите на кюрдите, те се смеят весело и ме успокояват. Няма проблеми. В същото време пушка е подпряна в ъгъла, а патрондашът виси на стената.

Може би повече от половин Турция са кюрди. Какво не могат да разделят турците и кюрдите, не ми е ясно. Какво не може да раздели човечеството, че винаги има някой, който да вдигне ръка срещу някого друго, също не ми е ясно. От край време човек се стреми да притежава, да властва над всеки и всичко и от край време се закопава в тонове проблеми, от които отриване няма. Благоденствието на едни е за сметка на други.

Повечето къщи в селото, където съм сега, са с натрупана пръст на покрива вместо керемиди. Семейството на Абдула се занимава с животновъдство и земеделие. Притежават стадо крави и повечето от земята по къра. Каптирали са и вода в бетонизиран резервоар, снабдяващ цялото село. Градина с дюлеви дръвчета е гордостта на Абдула. Откъсваме си по една дюля и се прибираме в уюта на дома. Тук майка му и сестра му са ошетали и приготвили вечерята. Ние, момчетата, сме

в отделна обител. Жените ни носят храната като деликатно почукват на вратата, Абдула поема подноса и разпределя гозбите. Жените са невидими, ефирни, благоуханни. Музиката от гласовете им, примесена с дрънченето на тави и посуда, оживява дома.

Колелото е подпряно отвън на стената, веригата е смазана, готово е за път.

* * *

От селото на Абдула следващата цел е Татван, разположен на езерото Ван. Остава ми да мина планините до Битлис и след това е лесно. От Татван алтернативата е или ферибот, или с колелото през белите, заснежени планински превали. Напъвам по хълмчетата до Силван. Синьо небе и пустинен пейзаж. Средната ми скорост е едва 10 км/ч, и изкачванията, и спусканията са обезкуражаващо стръмни. По пътя минувачите непрестанно ме поздравяват. Край едно прашно, с цвят на спечена кал село двама старци ми махат да спра. Аз спирам и отивам да седна на свободния пластмасов стол до тях, разправам си одисеята с десетте думи на турски, които знам, и продължавам. Обичам почивките, даващи ми възможност да глътна малко въздух сред честите изкачвания, които са се заредили.

В Силван си купувам хляб и халва. Надписът на кутията е на ирански, вече мога да подуша Иран, който все повече наемква за присъствието си. Ирански автовози и туристически автобуси са почти единствените превозни средства, освен военните колони, които срещам. Обядвам на изхода на града, търсейки сянката на каменен зид. Отдясно се е ширнало едно изорано, светлокафяво поле, а отляво е скален масив, жълто-бял, сякаш оглозган. „Önce vatan“ — „На първо място родината“, надпис на склона на планината с бели, варосани камъни ме изпраца към спускането до моста „Малабади“, надвесен над река Батман. Недалеч от тук спирам в поредното крайпътно ханче да си долея вода в бутилките. На паркинга е спрял ирански автобус. Иранците хапват от отрупани тепсии пиле с ориз, независимо от рамазана. Шофьорът на доста добър английски ми предлага да ме закара до Техеран за 50\$. Много съблазнително, но решавам да се

откажа, пред мен има само изкачвания, но в рамките на два дни, живот и здраве, ще успея за Татван, а от там ще му мислим.

Свечерява се, работният ми ден и той е към заниз, а аз още не съм намерил място за спане. В Бекирхан спирам да се огледам. В съседната къща възпълен мъж ме наблюдава. Питам го дали не бих могъл да им ползвам водата и дали не е неудобно да си построя лагера в близката на къщата им нива. Спането ми е категорично отказано, но пък женорята се разтърчаха и ми донесоха вода. Жена му ми налива, а крадливо зад вратата ме наблюдава нагиздена с бяла премяна принцеса. Доливам шишетата и потеглям, има удобни места за спане покрай реката, но решавам да изляза извън града. Усещам доволната въздишка на бащата, когато си тръгвам. Минавам мостче. На забавен кадър пълзя покрай селската кръчма, дузина погледи ме избутват по нагорнището. Отново съм сред жълтеникавокафявите хълмове. Пропускам няколко мини ферми в покрайнините, на поне три-четири километра встрани от пътя са. След поредното изкачване какво да видя, няколко къщички досами шосето. Входът към селото не го виждам, сигурно съм го пропуснал в бързината, но за сметка на това изкачвам с много пъшкане една кална и лепкава помийна вада и ето ме в центъра му.

Къщите са с плоски покриви. Току-що изпрани червени персийски килими, проснати по огради и стобори, се дилпят като в приказка от Шехерезада. На площада сюррия деца играят футбол. Като ме видяха, всички зарязаха топката и ме наобиколиха. Възрастните ги няма, само една-две баби, прозиращи в сенките пред къщите. От време на време замахват с ръка да прогонят мухите и продължават да се надприказват, за тях не съм интересен. Шако, едно от децата, започва да си пробва английския с мене. Дават ми вода да се измия, настаняват ме на зелен пластмасов стол и ми носят учебника си по английски. Питат ме как е това или онова. Аз питам за името на махалата и им разказвам за пътешествието. Децата, надвиквайки се, ми отговарят, че селото се казва Кикликпинар. По-големите ме виждат, че съм уморен. Тук няма кого да попитам за разрешение мога ли да остана или не. Шако решава всичко със замаха на възрастен и ме настанява на покрива на кошарата им, колелото го прибираме в мазето между купчина буркани и дини. Белият чадър на палатката предизвиква всеобщо възхищение. Децата са любопитни и се стрелкат игриво около

мен. Шако и приятелите му като най-големи държат по-малките настрана, докато аз организирам лагера и готвя. Те са пораснали достатъчно, за да поемат отговорности и да имат авторитет сред приятелите си. Блеещо стадо се прибира с медено дрънчене на звънчета.

Не след дълго и родителите се връщат. Жени не виждам, но мъжете ми носят кой диня и хляб, кой леща, ориз или супа. Всеки протяга ръка да ме докосне за добре дошъл. Няма караници, няма противоречия. Прави ми впечатление, че наоколо хората живеят като в комуна, в която сякаш всеки се грижи първо за околните, а след това за себе си. Когато всички са наред, и той е наред. Децата изглежда се възпитават общо, вратата на всяка къща е отворена и всеки възрастен има авторитет на родител. Самите къщи се ремонтират и строят от цялото село. Няма собственост, от която да те пазят големи огради с бодлива тел. Няма материализъм. Впечатлен съм. За толкова години живот в България, а и на други места по света най-накрая съм на място, където понятието „навън“ не съществува. В манталитета на повечето хора „навън“ е навсякъде извън периметъра на законна собственост. Всеки си прави ремонт на апартамента, но не поглежда например, че обществената сграда, в която живее, се разпада. В същото време е рядкост някой да си мръдне пръста да пооправи нещо общо, без това да доведе до някакви преки облаги. Защо не се променим така, че да започнем да виждаме и да пазим средата си на живот във всички аспекти и най-вече да приемем, че „навън“ не съществува? Ето например, живеем в къща, тя е построена в град, той пък се намира в държава, която пък е на планетата Земя. В цялата верига да мислим за „навън“ е противоположно, защото рано или късно това, което смятаме, че е „вътре“, ще бъде пометено от това, което смятаме, че е „навън“, ако не се погрижим за него. Не е ли така? Ние сме малки пращинки на фона на необятната Земя, която така добросърдечно ни приютява.

Шако и приятелите му ме молят да остана да им бъда учител по английски и честно да си кажа, се замислих. Далеч от противоречията на модерния свят, породени от това, че винаги искаме да имаме, да властваме, тук в Кикликпинар намирам мир в душата си. Лягам си и не мога да помръдна от изядената диня. Подрънкването на веригите в ремаркетото на камион ми напомнят за пътя, който съм поел. Дали пък да не остана тук?

* * *

Събуждам се от първите лъчи на слънцето. Навън кокошка се рови из останките от снощното пиршество. Измъквам се от палатката. Рано е и още никой не се е разшавал. Не след дълго, един по един, разрошените малчугани излизат пред къщите си, нетърпеливи да ми махнат за добро утро. В седем сутринта всички са облечени в сините си униформени сака и изгладени панталони. Готови са за училище, чакат автобуса, който ги кара до Бекирхан. Прави ми впечатление, че момичетата по селата не ходят на училище, заети са с домакинска работа, по цял ден са в помощ на майките си. Общо взето мъжът е този, който носи парите, а жените гледат младото потомство и вършат още цял куп дребни на пръв поглед, но тежки дейности по изхранването на семейството.

Късно е, когато напускам Кикликпинар. Слънцето високо прежуря на небосвода, но сега вече пътят върви бързо. Имам доста изкачвания, но нагорницата са от онзи тип нагорница, по които се лети. Сякаш е зрителна измама, катерят се с лекота. Минавам Козлук и Байкан, около мен планината започва да се оформя с назъбени скатове и горички. Задминават ме цяла колона военни автомобили. Следват казарми и постове, веят се знамена с лика на Ататюрк. Кюрдистан иска освобождение и независимост, а в същото време Турция го държи и не го пуска, а как ще го пусне, след като този изключително селскостопански район може би храни цялата страна. Общо взето, от Османие до Байкан, с изключение на Диарбекир, където беше пълно с камъни, земите са обработени прилежно и изглеждат плодородни. Пазарите са препълнени с качествени и евтини плодове и зеленчуци. За това дали има нефт или други природни дадености, нямам представа, но честно да си кажа, заставам на страната на кюрдите, затиснати под жезъла на военна диктатура и липса на каквато и да била държавническа подкрепа. Всеки да се оправя както може.

В Байкан шосето е в ремонт. В рамките на няколко километра се опитвам да се придвижа по разлят върху асфалта мазут. Съседното платно го чакълират, трафикът едва пъпли, като че ли пристъпва на пръсти, да не се изцапа от мазната лепкава чернилка. Колкото и да внимавам, гумите ми се омазват с мазут и целите полепват със ситни

бели камъчета. Известно време, докато се отърсят от товара си, велосипедът друса като трактор.

Планината след Байкан се разгръща като отворена книга. Тесен път криволичи, следвайки меандрите на река Битлис. Пропаст и висок ронещ се скат отдясно. Често отбивам в страни да отстъпя място на камионите, които пуфтят след мен и не смеят да ме изпреварят поради теснотията. Аз все пак съм доста широк като превозно средство и трудно ме задминават по завоите, затулени без каквато и да е видимост. Към обяд спирам да похапна. Пред мен хора чукат камъни на ръка и възстановяват стар римски мост, подобен на Дяволския мост край Ардино. Остават ми към 45 километра до Битлис, които са кажи-речи само изкачване. За спане място трудно ще се намери, населените места са много нарядко и склоновете на планината прекалено стръмни.

Пенлива, реката с грохот се спуска дълбоко в каньона. Изумрудено синьо-зелена, носеща белоснежна пяна, тя се губи с тътен между камънаците. Пътят е в ужасно състояние, сега го ремонтират, а в същото време е единствената артерия оттук до Ван, а оттам и за Иран. Изненадващо за мен, един от раздрънканите камиони с брикети, които цял ден ме задминават, набива спирачки пред мен. Вратата се отваря и един мустакат мургавелко ми подвиква весело:

— Нерде — накъде.

— Татван — провиквам се аз, а той предлага да ме закара.

Приемам предложението, без много да му мисля. Не мога току-така да подмина, щом някой ми предложи каквато и да е помощ. И без това съм си казал да не се мотая прекомерно, а просто да стигна жив и здрав до Индия. Спомени ме връщат назад във времето, когато си обещах по-далеч от Диарбекир да не карам, а да хвана помощен транспорт, а вече трети ден съм на крак, отдавна подминал кюрдската столица.

Лесно е да си обещаеш нещо, но е трудно да го изпълня, след като засяга пътешественическото у мен. Дните, прекарани в движение с велосипеда, са като шоколадови бонбони — всеки ден си казвам, че това ми е последният, а не след дълго бъркам отново в кутията и изяждам поредния — и така, докато не свършат и отворя нова. А кутии с такива сладки бонбони само да искаш. Като се огледам наоколо и вече ми се приисква да се изкача по билата на съседните планини или

да се спусна долу в каньона на реката и така до безкрай, преливайки едно приключение в друго.

В камиона слушаме кюрдска музика и водим някакъв ограничен разговор, колкото позволяват условията. Кюрдската музика ме изпълва с нежност и тъга. Като гледам назъбените чукари и непосилния живот на хората тук, мога да си представя за какво се пее.

Покрай пътя се продават мед и орехи.

Пристигаме в Татван в късния следобед. Фериботът на пристанището точно се кани да отплава, товарачи ме наобикалят и ме уговарят да се качвам, но вече се стъмва, обмислям вероятното пристигане във Ван късно през нощта и категорично го изблъсквам от главата си. Въжетата са хвърлени и машината отплава с облак черен дим от комина, махащ за сбогуване. Оглеждам се. Пристанището изглежда подходящо за пренощуване със зелените си морави, като изключим буреносния вятър, бръснещ брега. Питам работещите товарачи мога ли да спя наоколо и те ми отговарят, че няма никакви проблеми. Утрото е по-мъдро от вечерта, сутринта има ферибот по разписание в седем, той ще е по-добрата алтернатива от това да гоня отплаващия пред очите ми. Отдалечавам се встрани и се заемам с лагера. Младо, кльощаво момче на име Сеид ми помага в разпъването на палатката. За малко да я изпуснем да литне издута като платно от вятъра, който надува бузи и иска всичко да отнеме. Хвърлям багажите вътре и закотвям положението. След минути обаче идва въоръжена охрана и ме изгонва най-безогледно. Голобради момчета ми сочат заплашително автоматите си и се правят на герои. Не успяваме да се разберем и е невъзможно да изкрънкам да прекарам нощта тук. С новия си познат Сеид и неговите приятели търсим друго място за спане, отдалечавайки се от черните безмилостни дула. На улицата сякаш положението е безнадеждно, навсякъде е ново строителство и огради. Татван изглежда като курортно градче. Обикаляме като бездомни кучета, докато накрая с приближаването на нощта една запустяла градина с порутена къща предлага подслон. Тук е и завет, до купчина полуизгнили дърва за горене. По тъмно разпъвам палатката и ям овесени ядки. Нямам време за палене на печки и готвене, а овесените ядки само ги накусвам с вода. Децата са любопитни и от време на време отскачат в тъмното да видят как я карам. След около час, тъкмо се приготвям да заспивам, и синята светлина от дисплея на

GSM ме осветява както прожектор, заковаващ бягащ престъпник. Отново полиция, този път без автомати. Съседи ме видели и се обадили в полицията. В града хората са подозрителни, страхуват се за безопасността си. Някъде не споменах ли, че предпочитам селата? Паспортна проверка, визи, разпит. Обаждане по радиостанция. Не след дълго съм отново сам. Преди да се разотиде тълпата зяпачи, набръчкана от годините туркиня говори на звучния кюрдски и ме пита имам ли за ядене. Имам, мила моя женице, та нали вие, кюрдите, ме посрещате и изпращате непрекъснато с хляб и сирене. Благодаря ви, приятели! Никой не ме безпокои повече.

* * *

В пет и половина съм на крак с първите петли, закузвам с остатъците овесени ядки и хуквам към пристанището. Фериботът трябва да замине в седем, но вятърът е много силен — „хава бозук“, ще чакаме, докато стихне. Вагони пълнят търбуха на машината. Моето колело го вкарвам последно, връзвам го за буферите на товарен вагон, а от другата страна го подпира трактор с ремарке, пълно с картофи. Татван с разноцветните си къщи се е сгушил на брега на езерото Ван, а наоколо се извисяват стражите на заснежени планини.

Вече шест часа чакаме да спре вятърът. Още три часа се изтъркулват и най-накрая тръгваме след девет часа закъснение. Татван със заснежения над него вулканичен конус Немрут изостава зад кърмата. Планините се скриват в сгъстяващата се облачна покривка. Шарена, жълто обаяна с гора и есен планина се издига до сняг. Общо взето, малко са горите наоколо. Повечето е камънак и голи изветрени хълмове. До смрачаване се разхождам по палубата. Тъмнината е лепкава, мрачно-студена и недружелюбна. Прибирам се вътре. Във ферибота е топло, както казват тук — „сиджак“. Няма много пасажери, аз и тримата юнаци с ремаркетото картофи си поделяме цяло хале удобни тапицирани седалки. Капитанът ме черпи хляб, течен шоколад, маслини и мляко за късна следобедна закуска. Другите не ядат заради рамазана. Опитвам се да откажа поканата, но всички настояват да се нахраня. Не чакам втора покана и с радост излапвам, каквото ми е

дадено. По-късно вечерята от ориз и грах си я разделяме всички по братски.

Пристигаме във Ван към девет и половина. Не знам къде ще спя. На ферибота не става, тъй като се връща веднага в Татван. Спирам за минутка в чакалнята, която е едновременно и кафене, и закусвалня. Сиви, уморени хора пият чай в опушена и одимена от тютюн обстановка. Невръстно момченце лъска обувки. След позорното изгонване от пристанището в Татван вече не правя експерименти. Разпитвам охраната и персонала мога ли да спя в околностите на пристанището, пускам магическата фраза „чадър вар“ — „имам палатка“. Осветена с улични лампи паркова зона с райграс следва пътя до града. Има безчет прекрасни места за спане. Най-накрая един служител ми влезе в положението и ме заведе зад някакви постройки, където няма много да преча на пристанищните дейности. Току започвам да си вдигам шатрата, и ето на човекът отново се появи и ми отключи помещение в ремонт, бъдеща чакалня в процес на завършване. Прибирам палатката и си постилам на пода в чакалнята. Заспивам уморен. Нощта минава без произшествия.

Ван, както и Татван, е курортен град. Оттук е другата връзка на Турция с Иран, като изключим Догубаязид на север. Ниски постройки, сякаш градът е едноетажен. В росната свежа сутрин съм сам на улицата. Карам без посока. Ранобудни хора ме упътват все в противоречиви направления, докато най-накрая стигам гарата. В джоба си имам 20 лири и директно питам за автобус до Иран за тази сума — ако стане — стане, ако не — ще карам с колелото. Имам към 160 километра до Серо и иранската граница, за два дни ще ги излапам. На гарата започва караница между дилърите на билети. Караницата засяга мен. Две автобусни фирми се опитват да ме дръпнат. Билетът е точно 20 лири, но аз имам и колело, чийто транспорт също се заплаща. В пазарлъка съм безкомпромисен и най-накрая, след като за малко не се стига до бой, ми връчват билет и ме уверяват, че за колелото няма да плащам. Духовете се успокояват. Така е, в Турция са много темпераментни в защита на интересите си, но честно да си кажа, всичко това ми изглежда по-скоро като спектакъл, чисто театралничене си е и ми е трудно да го взема насериозно. Тук на автогарата се запознах с двама французи — момче и момиче. Обикалят Турция. Момичето почти година е било в Индия и не се спира да я хвали. Край

нас войник със смешна каска, с каишка, прищипала болезнено брадичката му и автомат се прави на сърдит и от време на време проверява документите на по-съмнителните. Деца разтоварват и носят багаж. Безчет триколни колички, натоварени с плодове и зеленчуци, изпълват улиците на градчето. Неделя е, пазарен ден.

* * *

Потегляме.

Пътят от Ван се издига монотонно. Околните хълмове са покрити с полегнала настрана, изгоряла от дългото лято трева сред лъскави, сиви камъни. В намръщаното между сиво и тъмносино небе се открояват далечни скатове на планини, чиито белоснежни върхове блестят с белите си одежди под лъчите на изгряващото слънце. Черен развят воал от бляскава коприна, гарги, ни съпровожда в рамките на няколко километра. Следва шеметно спускане. От прозореца на автобуса всичко изглежда нереално, сякаш съм на кино. Скелетът на обърнат, оглозган, полуразпаднал се вече камион по склона показва какво се случва, когато се отпуснат юздите. Долу в ниското е плодородна долина, надиплена между хълмовете. Ферми, прашни градчета, крепост от спечена глина, построена върху зъберите с полюляващ се от вятъра турски флаг на върха. Военни. Отново изкачване. Пътят е тесен и се издига в спирали. Ръми дъжд. Все повече военни. Планините са страховити. Нищо чудно, че ПКК не можеш ги победи в собствения им заден двор. Отново спускане, още по-стръмно. Три катастрофи, съвсем пресни, забавят движението. Обърнат камион, шофьорът и колегите му се топят на огън край пътя, докато военни отклоняват трафика. Не след дълго джип, прекатурен в канавката. Още един бронетранспортър, отлетял в пропастта на реката. Всичко е станало на минути пред нас. Хората още треперят от преживяното, но за щастие жертви няма. Само драскотини и уплаха. Около мен в автобуса настъпва оживление, слагаме си коланите. Аз само си представям себе си с колелото в бъркотията от камиони и автобуси. Шеметно! В Юшекова млади войници се радват като деца на новите си камуфлажни униформи и автомати. Ламаринени покриви. Пътят на места преминава в черен. Наближаваме иранската граница, навсякъде

има постове, турски знамена и портрети на Ататюрк. Напомня ми донякъде за Румъния и градчето Клуж Напока с унгарското малцинство и безбройните румънски флагове, създаващи илюзия за единна Румъния в този не дотам румънски край.

ИРАН

*Когато си до мен, сме будни цяла нощ.
Когато те няма, не мога да заспя.*

*Слава на Бога за тези безсъния и за
разликите между тях.*

(Джалал ад-дин
Руми)

Пътят за Серо в последния си участък е по-скоро спускане. На някои места е само разпилян чакъл. На границата сме. Слизам от автобуса и минавам митницата. От иранската страна сме. Строги погледи. Паспортите изчезват за около половин час. Разни войници ги разнасят от гише на гише. Чужденците изчакваме в отделна чакалня. Наоколо са накамарени денкове и бохчи, забрадени с черно жени, смълчани деца и брадати мъже.

Добре дошли в Иран!

На изток се открива гледка към опушена, жълта пустиня. Тук-там ниски, остри конуси на кафяви планини пробождат небето. Пустота. Нови полицейски проверки току след границата. Прави ми впечатление, че се проверяват основно жените и чужденците, най-вече онези жени, пътуващи без придружител.

Ябълкови градини, купища ябълки и жълти пъпешки. Очукани микробуси, претоварени с плодове, бягат към Турция.

Имам само 15 дни за Иран — толкова ми отпуснаха за визата и затова се отправям директно към Шираз, за да си платя за поканата, която „PARS Tours Agency“ прати до иранското посолство в София относно моето пътуване в страната. Ако не беше PARS, едва ли щях да получа иранска виза. Режимът е доста строг и се налага като задължителна мярка чужденците да са с покана и резервация за хотел, поне така ми обясниха в посолството.

Урумие е първият голям град след границата. Автогарата е гъмжило. Дилъри на билети крещат дестинации и вербуват пътници. Моят външен вид и колелото са голяма примамка. Валят оферти отвсякъде, но не и в моето направление. Безрезултатно обикалям по гишетата. Повечето хора знаят английски, няма значение, че говорят доста развалено, за сметка на това ме информират точно. Проблемът е, че няма транспорт за Шираз или поне не днес и не в този момент. Най-ранният е на другия ден в два следобед. Стъмва се. Чудя се дали да спя на гарата или на хотел. Младежи ме съветват да си намеря подслон в града, че на гарата било опасно. Описват ми някакво общежитие за бедни и ми дават напътствия как да го откроя. Тръгвам в мрака. Влизам в потока от коли и се оставям на течението да ме носи. Едно, второ, трето, а ето го и четвъртото кръгово движение, отбивам встрани и питам за общежитието. Тук всички знаят турски и лесно се справям, достатъчно е само да попитам „нерде“. Осветени витрини с лакомства ми напомнят, че от сутринта съм хапнал само едно жокейче от автобуса и шепа ядки. Двама съмнителни агенти ме подхващат да ме водят, ужким там, където искам да отида, но грешка — пред вратата на някакъв скъпарски хотел съм.

— Чок пара — оплаквам се аз.

Отново съм в движението, гледам да се влея пак в потока и да се измъкна от погледа на помагачите си, които знаят, че съм самичък и започнаха малко от малко да ми досаждат с предложенията си за място за спане. Пето, шесто, седмо кръгово движение. Тук почти всички кръстовища се саморегулират с кръгови движения. Няма светофари. Като цяло трафикът на пръв поглед е хаотичен, но шофьорите са културни и дават път. Спирам край кехлибарено жълта от хрупкав хляб хлебарница и питам първия минавач за евтин хотел наблизо. Първо на английски, а след това с оскъдния си турски. Оказва се, че наблизо има такъв. Не е търсеното общежитие, но е повече от нищо.

Влизам вътре. Цената е 10\$, аз поглеждам хотелиерката и питам жално-жално може ли да мина и по-евтино. Вероятно съм изглеждал доста опърпан, защото най-накрая получавам стая за 7\$. Хотел „Khorram“ е първата ми спирка в Иран. Стаята ми е гола, с червен килим на пода и белоснежено легло. Снимка от крепостта в Бам преди земетресението се кипри на стената. Къпя се и заспивам непробудно.

Събуждам се от топуркането на малки крачета. Поглеждам през прозореца и какво да видя — училище. Само за момиченца е. С розовите си униформи и светлосини забрадки децата играят в училищния двор. Аз малко съм се поуспал, вече минава седем. Сънувах, че разказвам на майка и татко как съм пътувал из Турция.

* * *

Училището е с непреодолима зидана ограда, има-няма три метра висока, на върха оброчена с бодлива тел. Металната порта се отваря само за да пропусне децата. Училището е знания, училището е крепост!!! Децата са на сигурно място, докато родителите им са на работа.

Към осем излизам да потърся пътна карта на Иран. Урумие току се събужда, сега е доста по-различен от вчера. Навсякъде щъкат стари ситроени, като във филм с Луи дьо Фюнес съм. Още малко и френски полицаи с монахини ще изскочат, взимайки завоя на две гуми. Наблъсканите едно до друго магазинчета отварят врати и прилежните собственици метат и мият пред витрините. Помията заминава в откритата канализация около половин метър дълбока, течаща като кафява река между шосето и тротоара. Мостчета за пешеходци минават над мръсния канал тук и там, но като цяло ми се струва доста вероятно да цопнеш вътре. Хората, като ги гледам, са си свикнали и си го прескачат без проблем, когато се налага. С кола можеш като нищо да влезеш в него, не виждам предпазни бордюри.

Обикалям без посока. Надписите не са на английски или дори с латински букви. Табелите ми се усмихват с арабски заврънкулки. Питам този-онзи, но навсякъде срещам неразбиране. Трудно ми е да опиша какво търся. Така от място на място попаднах на Ехсан, студент в местния университет. Момчето сякаш е потънало в тъга. Седи и сякаш чака автобус на спирката, но всъщност е чакало мене. Чорлава, небрежна, косата му пада над очите, които всеки момент ще заплачат. Донякъде ми напомня за Марвин от „Пътеводител на галактическия стопаджия“. Ехсан тъгува за несподелената си любов. Тук между другото не мога дори и да си представя какво е да се влюбиш. Взаимоотношенията между момче и момиче са толкова дистанцирани,

че сякаш си махат от различни планети. Та аз на Ехсан му се явявам като спасение, отдушник, момчето си изля душата пред мен, заряза и училище, и всичко, и тръгна да ме разхожда из града и да ми говори за Иран и мъката си, докато отворят книжарниците, откъдето по-късно успях да си купя и карта.

Първият ми сблъсък с Иран е главозамайващ. Полицията е навсякъде, но от видимо насилие и страх у хората няма и следа. В същото време моят събеседник ми споделя, че ако сега, по време на рамазана, яде на улицата, ще си има доста проблеми. Дума да не става да се срещне с момичето, което харесва. Навеждам се и вдигам дребна монета от земята, а Ехсан с усмивка ми казва да я пусна в една синя метална кутия, обхваната от две слънчеви ръце. Обяснява ми разпалено, че това са помощи за бедните и всеки в Иран подпомага нуждаещите се с доброволните си вноски. В интерес на истината сините кутии, както и по-късно се убедих, са разпостранени от големия град та до най-малките и забутани селца. Дано все пак събраните средства да отиват по предназначение, а не за възпитаване на религиозни фанатици, защото въпросът кои са бедните и как така самостоятелно, взаимно се подпомагат, виси над главата ми без отговор, докато в същото време съм изцяло заобиколен от тях.

Някак си страната ми навява тъжни мисли, най-вече предполагам заради гледката от забрадени и бих казал сиво и еднообразно облечени жени. Сякаш жените носят в себе си облика или по-точно казано свободата на една страна, те са тези, които раждат децата, които се грижат за тях, а и за мъжете си. Те са тези, които весело се усмихват и ми махат с ръка по пътя, независимо от тежката работа, която изпълва ежедневието им. Когато ги видя зад преграда, било то и от правила, сърцето ми се сковаваше.

Преваля обяд. Време е да се разделям с Есхан. Наближава часът на автобуса ми, а и той с видимо облекчение след разходката намира да ходи към университета. Когато тъгува, човек пропуска да живее пълноценно, заключвайки се самичък в стаята си за самосъжаление. Стига с тия тъжни мисли, приятелю, време е да станеш и да отърсиш праха от коленете си. Животът прелита с главозамайваща скорост около тебе, не се оставяй да пропуснеш най-интересното, което току се задава от ъгъла! А между другото, сам не можеш се пребори с това, което обществото налага, дори и то да те натъжава и ограничава.

Обществото е създадено, за да може група хора да живеят заедно в мир и съгласие. Забрана за едните е спокойствие и ред за другите, така се постига равновесие. А промените ще дойдат, когато всички заедно назреем за тях.

* * *

Избутвам колелото през канавката и се гмуркам в реката на уличното движение. Почти не се оглеждам, ако чакам колите да спрат и да ме пуснат, може и до довечера да я откарам в Урумие. Движението е неспирно, шумно и многообразно и същевременно спокойно. Далеч се различава от нервниченето на шофьорите по нашенските пътища. Вдигам крак от асфалта, ставам едно цяло с пътя и мигновено най-близкият шофьор забавя и ми оставя онази секундна пролука от време, която ме пропуска в реката от превозни средства. Освен ситроена, сега забелязвам една нова кола, иранския пейкан — националният автомобил в Иран, нещо като лада едно време за България.

Автомобилното течение ме изхвърля на автогарата, встрани от водовъртежа клаксони. Тук е кошер, панаир. Дилърите на билети неуморно продължават да се надвикват както вчера. Повечето вече ме познават и не се опитват да ме убедят в офертите си. Всеки знае накъде се е запътил чужденецът. От информационна система няма нужда. Никога не се крещи в един глас, викачите се изчакват, фалцетът се следва от баритон. Животът е музика. Жалко, но понякога и такава, която трябва да изтърпим, независимо от вкуса ни.

Урумие напомня Турция, всеки знае турски и порядките са подобни. Разликата е в забрадките. В интерес на истината жените може да са забрадени, но лицата им са открити и приветливи. Вече имам билет за Исфахан, горе-долу ден и половина ме делят от заветната цел, Шираз.

За обяд обикалям улиците в търсене на храна. От тук пазарувам халва, от там сирене, остана хлябът. Зад стъклена витрина забелязвам момче да размахва фурнаджийска лопата. Прави хляб със сусам. Майсторът се казва Таги. Седем питки ми струват към 2\$. Не съм закусал и обядът и закуската се сливат в сусамено-хлебна фиеста. Изяждам две питки току в магазина. Таги е щастлив — сега бизнесът е

слаб, всички постят, а аз му правя оборот със седем хляба наведнъж! С черната си риза той хич и не прилича на хлебар. Слаб, дългунест, с буден поглед и неспокоен перчем, повече прилича на студент по информатика. С дървено гребенче украсява плетената питка, ловък жест с олиото, поръсване със сусам и питката изчезва в зейналата паст на пещта. Не бързам за никъде, харесва ми да комуникирам с иранците. Всеки е толкова отворен, непринуден, по детски наивен. Колкото повече се докосвам до Изтока, толкова повече се омагьосвам от тази безкрайна положителност, която се излъчва от него. Сякаш стара Европа и нова Америка се опитват да подчинят и накажат едно будно дете, замествайки фантазията на детския свят с еднообразие, безразличие, мнителност, самота и безброй правила.

* * *

Отново автобусен затвор. Ден и половина до Шираз. От гръмогласната тълпа, която ме дърпаше във всички посоки, когато си товарех колелото, в момента няма и следа. Вътре в автобуса пътниците са резервирани, всеки се е вгълбил в себе си. Жена седи до жена, мъж седи до мъж. Шофьорът на автобуса майсторски ни е подредил. Изключение правят само женените двойки. От седалката пред мен ме поглежда младеж с набола брада и рошава коса. С много развален английски започва да ме пита — откъде, накъде, кога. Извървява без притеснение, със замах, първите стъпки на запознанството си с мен. Трудно ми е да го разбирам, говори ми на английски с граматика на персийски и напират да приказва. Сяда до мене. Казва се Реза и е на 27 години. Има шест сестри и 16 племенника, живее в Шираз със 76-годишния си баща. По цял ден пърпори с мотора си, работейки за куриерска служба, но едва свързва двата края. Бил е на гости в Урумие да види малката си сестра, която е студентка там. По пътя взаимно се черпим, той купува кутийка мляко, а аз изваждам хляб и халва. Въпреки мъчното комуникиране, постепенно ми помага да запълня щрихите от рисуващата се пред мен картина на Иран. Учи ме как се изписват числата на арабски и се забавлявам да чета номерата на минаващите автомобили. Обърнато сърце надолу е 5, много съм щастлив. Радвам се като първолак. Интересно, докато текстовете се

четат отдясно наляво и отзад напред, то числата се четат по нашенски, отляво надясно.

Ръката е протегната. Кани ме да му гостувам в Шираз. Приемам без колебание. Сякаш Господ е създал всеки един от нас да направи нещо за някого друго в даден, важен за него момент. Сякаш аз съм средството, изпитанието, пречистването.

Почти 2000 километра на юг все е пустиня. Небето е забулено с облаци червеникав прах. Вятър. Къщички от кал и слама. Руини, древност. Оазиси в подножието на планините. Прибира се реколта.

В Исфахан се прехвърляме на друг автобус, казва се Super Delux, Мерцедес. Такова нещо не бях виждал от времето, когато бях малък и сгърбушени автобусчета обслужваха дестинациите в околностите на родния ми град, а и в цяла България. По средата на пътя мерцедесът пука гума, която ремонтираме на място. Пристигаме в Шираз по тъмно. На пръв поглед е подобно на Урумие. Широки улици, залети основно с пейкан, безразборно стрелкащи се мотоциклетисти и отворени канали. Реза води, аз само го следвам. Трите дни автобусен туризъм, започнат още от границата с Турция, си казват думата. Ставам раздражителен и за най-малкото нещо споря. Хващаме такси, а цената ми се вижда висока, сърдя се, че сме пристигнали късно, че Реза живее далече. Опитвам се да запомня пътя на таксито, но пъзела от завои, кръгови движения и мостове побеждава. Слушам новия си ирански приятел да се смее и приказва с шофьора, сочейки ме мене и си представям как работят комбина и как ей сега ще ме убият и ограбят. Таксито спира, Реза ме буди от унеса ми, изморен съм, стигнахме. В студентски град сме. Благодаря ти, Реза!

Реза живее с баща си в двустаен апартамент, част от комплекс на студентско общежитие. Обстановката доста се различава от тази в Турция. Стените са окичени с гоблени и картини с имами. Декорацията може да се сравни с интериора на текетата в селата около Момчилград, населявани от потомци на алеви. Открита газова инсталация, персийски килими, възглавници. От маси и столове няма и следа. Какъв простор е само, когато всичко ти е по земята. Към девет вечерта се прибира и бащата на Реза, беловлас, дребен и съсухрен като пергамент. Придвижва се с мъка, сякаш изминалият живот тежи като прекомерен товар на гърба му. Бащата работи след пенсионирането си като пазач на паркинг. В младините си е бил учител. Знае перфектно

френски и няколко думи на руски. Хапваме ориз, фурми, сирене и хляб. Отново спокойствие и сигурност. Във въздуха витае благодарност и от моя, и от тяхна страна.

Решавам да остана в Шираз за три дни, за да си почина. Реза също има няколко свободни дни, докато му ремонтират мотоциклета и сега заедно кръстосваме улиците на града. Разхождаме се до мавзолеите на Хафез и Саади, обикаляме ботанически градини, музеи, Персеполис. Мен обаче май най-много ме влекат хората. Спомням си например една случка в паркчето пред гробницата на Хафез. Реза си говори с някакъв негов приятел фотограф в парка, а аз се опитвам да снимам тихомълком групи ученички и двойки, хванати за ръка между алеите.

В Иран направо не знаех как ще реагират хората, ако започна открито да си размахвам фотоапарата. Хем са любопитни и отворени, хем има сума ти правила, които трябва да се спазят, докато се заприказваш с някой. Та мотая се аз и с едно око гледам как паля интереса на група ученички наблизо. Ненадейно, напълно спонтанно, с две-три реплики, кръстосани с близко стоящите деца, се оказвам заобиколен от тях. Заговарят ме едновременно на фарси и английски. Реза идва да ме спасява. Питат ме за какво ли не, но най-вече ги интересува дали ми харесва в Иран, дали бих искал да се ожения за иранка и какво мисля за отношенията момчета — момичета. Такива ми ти работи. Като пърхащо ято лястовички са, жизнерадостни и усмихнати. Правилата за чужденеца не важат, дистанцията е нула, здрависваме се, докосваме се. Опитвам се да им обясня, че лично моето възприятие е, че жената е красива като пеперуда, тя носи в себе си свободата на една страна. В Иран се чувствам доста по-потиснат от липсата на свободна комуникация с жени. Липсата и забраната за всяка комуникация е като емоционален затвор. Накрая ги снимам и стрелкащото се ято отлита към училище.

Приятелят на Реза, фотографът, се приближава към мен и ми казва:

— Ако аз бях направил такова нещо, вероятно бих отишъл в затвора!

Какво да се прави — порядки, а за чужденеца някои неща са простими. В същото време в изумрудената зеленина и прохладата на парка намират усамотение и влюбени двойки, които също заобикалят

местните табути. Какво е любов без любимата или любимия, можете ли да си представите?

Човешките съдби ме докосват неимоверно дълбоко в сравнение със студенината на старателно излъсканите и реставрирани експонати по витрините на музеите.

Хубавото, когато пътувам, е, че на мен, като на чужденец, ми е разрешено да надигам булото на държавата, в която пребивавам. Местните може да изнемогват и да негодуват от правилата, които ги управляват, а в същото време аз се промъквам между същите тези правила и се опитвам да си изясня криворазбраната цивилизация, в която съществуваме заедно. Цивилизация, сякаш създадена да служи определено на някого, но на кого? Къде сме останалите участници в представлението, играещо се на живо? Само колела, задвижващи живота на някого другиго ли сме?

* * *

С Реза сме неуморни в разходките си, но аз не издържам на постенето по време на рамазана, утре-вдругиден тръгвам пак на път и ми трябват сили. Купувам си хляб и банани, ям на улицата и се оставям на течението отново да ме довлече до мястото, накъдето съм тръгнал. Реза си разстила килимчето и се моли на поляната пред мен. И аз се моля с поглед в небесата семейството ми да е добре и да са спокойни, да не се притесняват за мене.

Мъжете отдясно, жените отляво — правило номер едно в Иран. Не се здрависваш, не докосваш и не заговаряш момичета и жени. Возим се в такси, на задната седалка седи жена, а ние с Реза се тъпчем един върху друг на предната седалка до шофьора. Прави ми впечатление, че докато в града жените се обличат доста безцветно — с черни, розови или светло сиви едноцветни манти върху дънките и панталоните, то в селата е различно. Брокат, мъниста, преплетени с шарки шалове.

За разлика от Турция, тук в Иран, доколкото ми обясни Реза, жената е издигната на пиедестал. Тя е създадена за любов, за отглеждане на семейството. Работата по домакинството е разпределена, но навън по улиците и обществените места не се виждат

да работят жени. Дори телевизионните предавания са приоритет на мъжете. По едно време ми стана даже забавно, като гледам по телевизията как мъже се опитват да забавляват мъже в една държава, където скритото бижу е жената.

Днес в града има демонстрация, улиците са пълни със скандиращи ученици и е доста шумно. Постепенно се отдалечаваме от центъра. Реза ме води у сестра си, която живее в кирпичено напукан квартал. Попадаме в лабиринт от сокаци. Чувствам се като в приказка. Улицата е широка не повече от два метра, а дуварите са по три и отгоре, без да броим бодливата тел и начупените стъкла. Оглеждат ни съмнително. „Как може чужденец да се осмелява да пристъпва прага на собствената ни крепост?“, сигурно се питат повечето иранци, след това поглеждат Реза и духовете се успокояват. Тропаме на метална ръждясала врата, скрита в пресечка, широка не повече от метър и половина, с късче синьо небе, зазидано в кирпича над главите ни.

Сестрата на Реза ни чака. Племенникът му току-що се е върнал от работа и ни се хвали с новия си MP3 player. Нар и портокалово дръвче оформят градинка в центъра на двора. Две едноетажни, двустайни къщи от печени тухли, свързани с пристройка, представляват собствеността на семейството. В тясно килерче племенницата на Реза работи на нелош компютър. От VCD-то звучат старите песни на „Modern talking“, децата си падат тях. Все едно Иран живее под похлупак. Времето се движи по-бавно, едва се промъква, бих казал. Модерните течения в музиката, които в момента вълнуват Европа, тук не са дори и в зародиш. Тръгваме си по здрач. В джоба ми се кипри червен нар от миниатюрната градинка. Отново навън животът се лее като из ведро. На една от тесните улици баща лети с велосипед към дома, на багажника, преливащи от смях, се возят двете му деца. Завой надясно, децата дават сигнал с ръка и всички с викове спират пред дома. Искане ми се да съм на мястото на този човек, та кой ли не иска да се върне у дома, където те чака човекът, когото обичаш!

Стига носталгия, отново сме в хаоса на бипкащите таксита. Едно бипкане означава „Ще се качиш ли?“, скоростта се намалява, клиентът се провиква къде ще ходи и ако шофьорът е съгласен, бипка два пъти и набива спирачки. Това, което ми прави впечатление, е, че всеки участник в движението пази предните, като в същото време всячески се опитва да се домогне до по-предна позиция. Все едно съм в

състезание, правилото е да се дава газ и да се надпреварва. При 10 centa за литър гориво хаосът от превозни средства е невъобразим. За разлика от Турция, където в по-мощните градове има централна улица, определена само за пешеходци, тук в Шираз пейканът е навсякъде.

В Иран се набляга изключително на местното производство. Домашната електроника е покрита изцяло от ирански фирми. В автомобилостроенето, като изключим пейкан и мотоциклетите, днес видях и няколко автомобила Peugeot — Pars, Nissan и KIA, които също се оказва, че се произвеждат тук. Браво, иранци, така се развива икономика, не се оставяйте да ви заробят, произвеждайте! Пиратски дискове с MP3, DIVX, VCD и игри са навсякъде.

* * *

Реза ще се жени. Днес отивам на иранска сватба, или по-точно годеж, в едно селце в планината. Прекият превод от персийски на името му е „Изгубен рай“, от тук моят приятел ще си вземе булката. Пътуваме, както му приляга, с пейкан. Двама души на предната седалка и четирима отзад. Един стар, очукан фиат ни следва. Излизаме от пушилките и смога в Шираз, постепенно набираме височина и гледките се отварят. Зъбери и голи, пусти долини. Лозови насаждения, напояването е решено с почти индивидуални водни кули с варели за всеки ред. На върха на едно изключително стръмно спирално спускане подрънкваният след нас фиат се отказва да слиза. Спирачките не му държат. Нашият пейкан продължава, но само с шофьора. Пътниците крачим пешком по криволичеща пътечка към зеленината на „Изгубен рай“. Плодородна долина покрай ромолящ поток, кални къщички като лястовичи гнезда са се налепили на отсрещния скат. Къщата, която отвори вратите си за нас, е почти като тези в България от едно време. Гредоред с градеж от домашно правени тухли и замазка от глина и слама. Стените са широки поне метър. Таванът е от валки през десетина сантиметра, върху които са хвърлени рогозки от царевичак, а покривът е плосък и засипан с глинеста, жълтеникава почва. Отвътре къщата е белоснежна варосана, а мебелировката — старателно пренебрегната. Седим на земята върху изпъстрен, орнаментален

персийски килим. Телевизор и видео в ъгъла — това е всичко. Глинени къщи в глинен пейзаж. Категорично ми забраняват да снимам. Жените са по домашному, без забрадки. Облечени са с красиво извезани брокатени рокли с пайети и мъниста. Тук Реза ми е преводач, никой не знае английски, но почти всички говорят свободно арабски. В един момент ролите се смениха. Докато в Турция жените завземаха дейностите по нареждането на софрата, тук става обратното. Мъжете, с изключение на гостите и възрастните, наредиха трапезата и разнесоха на сватбарите чай и плодове. Аз покрай Реза съм почти невидим, за момента всеки спазва дистанция, все пак съм чужденец. След хапването Реза младши, племенникът на булката, ме разхожда из околностите. Опитвам се да снимам хора, но моделите ми срамежливо се изпокриват, когато насоча фотоапарата към тях. Слизаме до барата, където селяните са си построили ферма за пъстърва. Пълен комунизъм е — който има нужда, идва и си вади риба. Навлизаме в орехова горичка. Лягам на меката трева, а погледът ми се рее през зелено-жълтите орехови корони. Мисля си за България. Не че ме е обхванала някаква носталгия, но това е единственото място досега, което напомня на родния ми град. Връщаме се на смрачаване.

Двете страни — на булката и младоженеца, доста са се сближили за следобеда, докато ни нямаше. Заварвам една изключително радушна, домашна атмосфера. И сякаш с появяването ми мълния прорязва небето. Вече не съм чужденец, подхващат ме все едно съм братът на Реза. В един момент пред мен се разкрива една друга страна на иранското семейство, или по-точно на мистерията да пътуваш на изток. Няма дистанция, всеки ме дърпа за щяло и нещяло и ме вълчи в какви ли не разговори. Един английски разговорник се подхвърля от човек на човек. Питат ме как се казвам един милион пъти. Изморен съм. Бягам навън, скривам се в обора. Магарето, козата и телето кротко си преживят и не ме закачат, а за момента впечатлението ми е, че иранците са най-натрапчивите хора, които съм срещал. В крайна сметка, това се оказа синдромът на Изтока, както си го нарекох покъсно за себе си. Изтокът, мястото, където всички са наивни по детски, добри и любопитни. Където всеки иска да пипне, да пробва, да опита. Където няма дистанция, няма собственост. Любопитството е над всичко. Думите нараняват, но за сметка на това са искрени. Първият сблъсък ме омаломощава напълно. Бащата на булката ме скрива в една

празна стая и ме охранява от изпадналите в глад за информация синове, дъщери и внуци, за които съм се превърнал в център на вниманието. Докосвам с върха на умореното си съзнание малките часове на нощта, погледът ми се премрежва от плетеницата шарки от тръстики на тавана, заспивам. В просъница Реза ме буди. Време е да се прибирате в Шираз. Годежът приключи и булката идва с нас.

* * *

Време е днес да си тръгвам, прекалено много се задържах на едно място. Нали съм си работодател, форсирам се да скоча пак на педалите. Събуждаме се с Реза в 4 сутринта. Набързо хапвам за закуска фурми с ориз и хляб. Слънцето още не е излязло от завивките. Следвам мотоциклета на приятеля си, на път за автогарата по огрени от лампи улици. Такситата ги няма, още не са се събудили. Тук-таме мъже метат с чепатите си груби метли. Планът е да хвана автобус за Сирджан, а оттам с колелото заминавам за Захедан и Пакистан. Благодаря ти, Реза, за всичко! Надали щях да видя и частица от Иран без тебе, но честно да си кажа, се радвам, че напускам големия град, радвам се, че отново съм на път и най-важното, че се приближавам към Индия.

Не знам как е при другите хора, но за себе си смятам, че ако върша нещо, то трябва да е полезно, да има смисъл от него — или за някого друго, или поне за самия мене. Да се мотам някъде просто ей така — безцелно, не ми допада. Моментната ми заетост с пътешествието е нещото, в което всеотдайно съм се вгълбил. Карането на колело е като медитация, напълно концентриран съм в една точка, в един хоризонт, в това да съм жив и здрав до края на деня и да напредвам по маршрута. Карането на колело храни душата ми. Когато се движа по набелязания път, съм заобиколен само от хора, които ме обичат, мисля си за тях, обичам ги. Около мен е балон от любов, който се разраства при срещите ми с външни хора. Увелича ги, вмъква ги при мене и те ме даряват също с любов. Животът е прекрасен!!!

* * *

Super Delux автобусът изпълни сухите, безмилостни хълмове, сграбчили Шираз. От високото се открива гледка към също толкова суха, обвита във воал от прах долина. Придвижваме се покрай орехови градини със забити направо до короната млади насаждения. Липсата на вода принуждава стопаните да садят дълбоко дърветата. Дупката за садене е всъщност кратер, в който постепенно с израстването се засипва дървото. От крайпътните насаждения на повърхността се подават само клоните на вече поотрасналите дървета.

Помолих шофьора да ми каже, когато стигнем Сирджан и легнах да поспя. Бутане по рамото. Оглеждам се. Навън е пясъчна буря. Автобусът е спрял до забулена в пушилка, потънала в пясък отбивка. Трудно различавам кръстопът. Пристигнахме. От тук ми е отбивката за Бафт. Слизам, стягам колелото и вдигам качулката на якето, слагам очилата и потеглям. Видимостта на места е под 100 метра. Свирепа прашна буря се е развихрила. Като цяло е равно и карам доста бързо. Дано при тази лоша видимост някой да не ме забърше от пътя. Спират ме хора с мотоциклет, първо ме черпят с хляб, а след това ме питат откъде съм. Въобще май ще си променя мнението за иранците. В града са обсебващи и разглезени и, честно да си кажа, направо ми лаят по нервите. Но тук, на село, е по-различно, хората са по-топли и по-сърдечни дори от турците, „големите малки деца“ навсякъде ме приемат като приятел. Самият път е спокоен, колите ме задминават без истерии и бибиткане. Всеки е усмихнат и се радва най-искрено, когато пътят ми се пресече с неговия.

Следвам заградена с триметров зид ябълкова градина. Почти навсякъде в Иран овощните градини са зад висока ограда от непечени тухли и кал. В началото си мислех, че е срещу крадци, но постепенно взе превес идеята, че оградата просто защитава дърветата от изсмукващия всяка капчица вода нестихващ вятър и пепеляк, обхващащи страната през може би по-голямата част от годината.

Сред облаците прах спира и ме изчаква раздрънкан пейкан пикап. Поздравявам и подминавам. Не след дълго усещам, че шофьорът нарочно изравнява с мен, гледа ме любопитно, след това дава газ и спира на около стотина метра. Отново ме чака. Този път ми маха да спра. Спирам и той със знаци ми дава да разбере, че иска да ме откара на двадесетина километра напред. Току-що съм слязъл от автобуса и не ми се вози на кола. Опитвам се да откажа, но той просто

ми сочи многозначително облаците прах, шибаци през лицата ни. Накрая отстъпвам. Намърдахме колелото между доматиите и тиквичките отзад. Говорим си изцяло със знаци. От време на време използвам картата нагледно да представя маршрута. Съвпадение или не, но шофьорът също се казва Реза. Реза отново ми подава ръка. Тръгнал е до близкото село да си продава зеленчуците. Кръстопът и раздяла. Прахулякът е зад нас. Пустинята сега е по-камениста. Кафеникава бедна почва. Тук-там са разхвърляни оазиси от дървета с няколко декара обработваема земя, доколкото стига водата за напояване. Чудя се дали да не потърся убежище за през нощта в някой от тях, но е още три часа, рано е, нека си попеем с колелцето още малко. Катеря покрай пресъхналото дърво на река. Левият крак съвсем леко ме наболява. Следващите двадесет километра са все плавно изкачване. Отстрани на пътя изниква глинен дворец с полуразпаднати кирпичени, крепостни стени. Аз съм току на върха на баира. Спирам да си поема дъх. Най-накрая надолнище. Километражът показва 72 км/ч максимална скорост. В далечината се оформя село. Решавам да търся подслон там. До Бафт имам към 20 километра, но нека ги оставя за утре. Свъртам към първата къща и веднага разлайвам глутница жълтеникави кучета. Спаружена бабка с лейка в ръка ме поглежда с изненада. До нея припка гигантско оранжево, изпъстрено с кафяви петна куче. Мъже с фесове. Опитвам се да мина с турския, който знам и нещо просветва. Имам комуникация. Появяват се още хора, едно момче знае малко английски и ми се притичва за преводач. Започвам да оправям лагера, всичко е налице — вода и равна площадка на завет. Какво повече му трябва на човек? Точно съм разгънал палатката и съм подредил панаира от багажи и ето че се появява бащата на момчето. Надер ме потупва бащински по рамото и без много да му мисли, ме кани да им гостувам. Тази вечер съм гостенин в село Аркон. Типична атмосфера като за Турция. Дори керосиновата печка, с която се топлим, е подобна, въпреки че е изработена в Иран.

Мислите ми се връщат към Турция. Не мога да забравя колко много автобуса обслужват пътищата й. В безброй направления циркулират ако не автобуси, то поне микробуси. Край пътя, в пустошта, наред нищото чака човек, маха на минаващия микробус и ето — транспортът е уреден. Тук, в Иран, положението е малко по-

различно, табелите са точни, поне в участъка, където съм сега, но трафикът е нула в сравнение с Турция. Пътува се много спокойно.

* * *

Нов ден, нов преход. Днес съм карал 104 километра от Бафт до околностите на Нигар. Вече съм в планина, и то затискащо голяма. Имам поне 40 километра катерене, с хълмчета и равни хребети, но до средата на деня не става по-равно. Напротив, планината се извисява все по-високо и по-високо. Спиралата на пътя е сграбчила плътта на скалата. Едвам се движа. Нося доста вода в багажите, за да съм осигурен, ако се наложи да лагерувам на открито, но затова пък съм тромаво тежък. Четири километра в час си е направо рекорд. От време на време почивам, бутайки, за да сменя натоварването. Ръждиви, обрасли с тръни и остра, твърда, пожълтяла трева, планини. Тук-таме поточе в дерето, с по няколко къщи и обработени нивички. Най-накрая прелом. Разсечената скала открива гледка към равна пустиня и път — черна, права линия, разсичаща далечината. Отворило се е огромно спускане. На върха ме чака моторист, който ме задмина няколко минути преди това. Поздравявам, без да спирам и буквално се гмуркам по баира надолу. Надолнището е плавно, почти без завои следва извивките на ската. Спирачки изобщо не натискам. Летя. Усещането е невероятно. Поглеждам километража и не мога да повярвам на очите си, вдигнал съм 90 км/ч. Пак се фокусирам върху спускането, ще проверя максималната скорост, когато сляза в низината. Карам по средата на платното. Никой няма, не преча на никого, ей, летя! Сърцето ми прелива от радост. Вятър. Аз съм вятър, и в безтегловност летя.

Всяко спускане си има и край. Още съм екзалтиран от преживяното. Сърцето ми весело тупти, във вените ми адреналинът още не се е успокоил. Въртя си педалите и си тананикам песнички на правия като стрела път. След около петнадесетина минути ме настигна мотористът от върха. Забави до мене, пита ме кой съм, къде съм тръгнал. Проблеми няма, лека-полека му разказвам историята до момента на завален турски примесен с английски. Наближава време за нощуване, а наоколо няма нито следа от населено място. Тука в ниското съм захлупен, нямам видимостта, която достигаше до

хоризонта от превала на планината. Спомням си, че мернах едно или две села някъде надолу по пътя, но сега съм в неизвестност къде точно са спрямо сегашната ми позиция. Любопитството на моя нов събеседник минава всякакви граници. Почва да ме пита дали не мога да му подаря очилата си, каската, ръкавиците, общо взето всичко взе да си харесва. Когато ми зададе въпроса дали имам и пари, вече не издържах. Спрях и се направих, че пия вода и си почивам. А той чинно ме изчака. Казвам му аз да се маха, да си върви по пътя, не искам да лагерувам там, където съм уязвим, а с този човек в компания се чувствам точно така. Той се отдалечава на стотина метра и започва нещо да си човърка мотора. Пак го изпреварвам, той пак ме настига и кара до мен. Спирам и вече доста ядосано му казвам да не ме чака, а да си върви по пътя. Той пак тръгва и все се оглежда да види къде съм. Карам бавно и се озъртам за спасение от непознатия. Една-две порутени къщи от моята страна. Не вършат работа. Твърде е усамотено. И изведнъж — село, на около километър встрани от асфалта. Без да му мисля, давам газ направо през пустошта към селото. Не ме интересува има ли път или няма. Искам само да се скрия от натрапника. Влизам между къщите. Две момчета от съседното магазинче ме поглеждат изненадано. Ред финикови палми покрай напоителен канал и памукови ниви. Места за лагер колкото искаш. Питам къде няма да преча на никого, а те само ми казват: „Изчакай Акбар, той ще се погрижи за теб“.

Чакам и все се озъртам за моториста от пътя. Пулсът ми се успокоява — няма никой, в безопасност съм. Ето го и Акбар, яхнал мотоциклет на седалката, на който пише „Love you“ — „Обичам те“. Момчето е на около 17 години с права, черна, размесена с вятър коса, кремава риза, анцуг, шоколадов тен от работата по къра. Сякаш ме е чакал да дойда. Дава ми да разбера, че ще ме настани до джамията. Акбар има ключове за джамията, където пуска записи на молитвите сутрин, обед и вечер. Самата джамия е в ремонт и нямат постоянен ходжа. Акбар не знае нито английски, нито хваща нещо от турския. Влизаме в една строяща се пристройка отстрани на главната сграда и аз почвам да разопаковам палатката. А Акбар отключва главната сграда и ме води там. Пак няма да съм на палатка, ще спя на персийски килим в джамията на село Хабиб. Благодаря ти, Акбар!

Разхождаме се из селото. Отново напукани, жълто-кафяви къщи, измазани с глина и слама. Покривите са полусферични куполи. Меко грее всичко наоколо с лъчите на залязващото слънце. Наобикалят ме няколко възрастни, отварям картите и разказвам доколкото мога историята си, малки деца ме черпят с бисквити. Ей, какъв живот само! В един и същи ден пъплиш с 4 км/ч, а след малко летиш с 90. Чувстваш се застрашен, а минута след това си заобиколен от приятели. Вярваш. Сякаш има някакво излъчване във всеки от нас. Сякаш, когато човек пътува, чувствителността му се изостря и преценката му за обстановката е изключително реална. Знаеш кога да бягаш, знаеш кога да се довериш. Не може да се объркаш. Балонът ми от любов ме защитава. Любовта е живот. Обичайте се, хора!

* * *

8 ноември 2005 година.

Преход Нигар — Махан, 132 километра. В момента спя на около 20 километра от Махан в махала край пътя, състояща се от не повече от три къщи. Палатката е на завет до един разбит, сякаш надупчен от куршуми мерцедес. Мизерията е пълна. Деца шляпат боси в калта. Къщите изглеждат на пределна възраст, набраздени с бръчки и белези. Гьол и напукан маркуч с бликаща вода, който не знам откъде идва, вероятно някъде от пустинята, но от който и двете семейства, живеещи тук, пият вода. От другата страна на пътя се строи свръхмодерна джамия. Контрасти. Нещо съм настинал или съм се преуморил. Мъчи ме разстройство.

След дълбокия и спокоен сън в джамията на село Хабиб днешния ден се изтъркули с нескончаемо следобедно катерене и отблъскващ ме насрещен вятър. Едва по тъмно се търкулнах в палатката.

До Махан пътят все още е добър и равен, с тенденция за надолнище. В града не влизам, а направо излизам на главния път за Бам. За обяд спирам в неугледно крайпътно заведение. Вадя си порцията, състоящ се от халва, хляб и вода. Собственикът ми носи грозде, а двама тираджии ме черпят с чай. Преваля обяд, когато отново съм на бойното поле. Започна се и с катеренето насред помитащ ме и

от двете страни трафик. Жегата, изкачването и настървените превозни средства си казват думата. Като в транс гледам как редицата от електрически стълбове катери към недосегаемия хоризонт. Наоколо е пустиня. Населени места нула. Трафикът е ужасен, а пътят — тесен. Тирове ме задминават с пълна газ на една боя разстояние. На няколко пъти ме избутват на чакъла отстрани. Никаква толерантност от страна на шофьорите. Към 5 часа съм на върха. Вятърът се засилва. В далечината се вижда черната устремност на джамия в строеж, няколко къщи и много боклуци. Стъмнява се. Изморен съм до краен предел. Имам чувството, че тичам прекомерно силите си да се измъкна от Иран.

* * *

Преход до Бам 127 километра. Днес ми е насъбран джакпот от голямото катерене вчера. Имам поне 90 километра леко спускане, с тенденция за равно. От черните планини слизам в прашната пустиня. Средната ми скорост е 27 км/ч и до обяд съм пристигнал в Бам. Някъде по средата ме удря силен страничен вятър. Карам колелото, като балансирам да не падна под напора му. Въздухът е плътна маса, натиска ме и се опитва да ме изравни със земята. Спирам за почивка. Вятърът направо ме издухва. Равно е, с черни контури на планини, очертаващи хоризонта. Песъчинки танцуват във вихър из равната пустош.

Бам е царството на фурмите. Къдравите глави на палмите предпазват с чадърите си града от прашното дихание на пустинята. Бам едно време е бил център на туризма в Иран. Цял свят се е любувал на червените крепостни стени, заровени в жълтите пясъци на пустинята, които за нещастие са разрушени от земетресение през 2003 година. В момента улиците са пусти, туристи няма. Може би аз съм единственият чужденец за днес. Близо до Шираз, докато се разхождах из Персеполис, се запознах с един китаец турист. Та той, човекът, имал намерението да посети Бам само заради крепостта. В момента Бам е невидим или по скоро отбягван от туристите. ЮНЕСКО има намерение да възстанови разрушената крепост по снимки. Обектът е

бил едно от чудесата и на Иран, и на света, така че има шанс Бам отново да възвърне популярността си.

Идеята е от Бам да стигна до Захедан с автобус. Железопътната гара е на около пет километра от града. Всеки ми казва, че няма влак, и че линията е до тук, но все пак отивам да проверя за по-сигурно. По пътя в едната посока вятърът е попътен, но на обратно едва се прибирам до града. Плътност. Въздухът е едва ли не чувствителен на докосване. Влак няма. Както се и очакваше, Бам е последната спирка. Имам още четири дни до изтичане на иранската виза, а пред мен се шири около 400 километра пустиня. Дълго мисля дали да продължа, но силният вятър от предиобед набира скорост и превес в решението ми и твърдо се хващам за автобуса. Ами ако просроча визата — глоби, разпавии, излишно е да си усложнявам живота. Както си и обещах, от Бам хващам транспорт за Захедан, който е едва на 80 километра от границата с Пакистан.

В Бам сякаш се долавя мирисът на Пакистан. Преобладават хора, облечени с дълги бели роби. Шалвари и камиз. Мъжете са гладко обръснати, а не както в централен Иран, където брадата е на почит. Лутам се из града. Обменям малко пари — да имам за билета. Банката е заградена едва ли не отвсякъде с решетки. Пазачи с автомати внасят сигурност и спокойствие. Банкерът е пълен мародер — след като знае, че никой не обменя пари, ми предлага мизерен курс. Споря, отказвам се, но всичко е само спектакъл. Спектакълът на Изтока за размяна, търговия. Спорът се върти около това, че емисията на банкнотите била стара. Е, не издържам повече, изваждам 20\$ с по-нова емисия и получавам необходимите реали за още два дни живот в Иран и билет до Захедан.

За автобуса различни хора ме упътват в различни посоки. Най-накрая сядам до прашна бензиностанция на главния път. Денкове, изпращачи и чакащи. Не са много, но са достатъчно, за да се убедя, че съм на спирката за Захедан. Никой не говори английски. Само един амбулантен търговец с дъска, нагиздена с часовници, успява да ме разбере. Вече съм спокоен, на точното място съм, в точното време. Часовниците от дъската ме гледат, показвайки 4 часа. Автобусът ще закъснее, както винаги. Има време за един-два банана и няколко ябълки. Случаен минувач ми купи и едно шоколадово жокейче и сок.

Интересно, винаги има някой, който иска да ми купи нещо малко, каквото и да е, за хапване, а най-важното е, че аз винаги съм гладен.

Автобусът пристигна на смрачаване и моментално след като колелото се побра в багажното, напускаме Бам. Финикови палми, ферми с канализация и добро напояване следват километър след километър. Много е съблазнително да спя в палмовите горички, но засега гледам да не се изкушавам с вероятности. Каквото съм могъл, направил съм го, какво е щяло да стане, ако не бях в автобуса, не ме интересува. Захедан и, живот и здраве, на следващия ден Пакистан, е което следва. Изядох си кексчето, което влиза в цената на превоза и се опитах да подремна за четирите часа път до Захедан. На автогарата съм в 11 вечерта, имам 4000 реала или около 5\$. 1000 отиват за такси до най-бедния и евтин хотел, както успях да обясня на шофьора, а 3000 са за спане. Хотелът е по-скоро приют за бедни, омазани стени и изпочупени врати. Доста пътувахме към града, докато стигнем до него. Колелото нощува в склада на кухнята. Щом съм опрял до тука, едва ли имам нещо за крадене. Излизам навън за вечеря.

— Тап, тап, тап... — потропва дърво в метал.

От тъмното се появява мъж с черна униформа, с дървена бухалка в ръка — охраната на хотела. Усмивва ми се и се скрива в сянката и тъмнината. Звучи музика. По-скоро пакистанска, отколкото иранска. Барабан с монотонно тъжно пеене проплаква наред очукания квартал. Някой оплаква съдбата си, загубената любов на любимата си или по-скоро рисува с песен цвета на селския, изпълнен с труд живот. От улицата си купувам мед, сирене, кисело мляко и хляб и вечерята е готова. Изкъпах се, изпрах си дрехите и сега се наслаждавам на лукса да съм чист след прашните дни на пътя. Люлея се в люлката на пухени, леки сънища.

* * *

От Захедан до границата при Мирджаве е към 80 километра. От 6 сутринта до към обяд съм преодолял разстоянието. Пейзажът е пустинен, с голи, скалисти, тъмни планини и равни участъци, по които вятърът гони тръни. С приближаване на границата се появяват

съмнителни типове с джипове и автомати. В Мирджаве не влизам, а продължавам по околоръстното.

Митницата е пълна формалност. Паспортът ми за последен път изчезна в ръцете на брадатите мъже със строг поглед. Обирам останалите стотинки по джоба си. Изсипвам ги в синята кутия със златните ръце и казвам сбогом на Иран.

ПАКИСТАН

*Не само жадният търси вода, водата
също търси жадния.*

(Джалал ад-дин
Руми)

В междинната зона между постовете асфалт няма, слаломирам на зиг-заг между тирове и пикапи, натоварени със сини, пластмасови бидони. От пакистанска страна ме посреща миризма на пържен лук и подправки и двама дребни служители, видимо без каквато и да е униформа с нагиздени, ситно избродирани шапчици на главите. Паспортът ми е подпечатан с триъгълен зелен печат и продължавам напред.

Тафтан е пограничен град и се явява входната врата към Пакистан от Иранска страна. В покрайнините му са разхвърляни ръждясали скелети на автобуси и всевъзможни други превозни средства. Още с влизането в страната баща и син ме приближават с мотоциклет и ми предлагат хашиш и алкохол. В близкия хотел няма и следа от карта. Раздрънкан автобус набира пътници. Туристи няма. В жежкия следобед не виждам от каквито и да е хора, градът е пуст. И пътят е пуст и надупчен на решето. Сменям досегашната лента за движение и се установявам отляво, както подобава в държава, наследничка на английско колониално минало. А вятърът е ураганен и ме издухва с всичка сила обратно към Иран. За четири часа минавам едва 30 километра от границата — това е ничията зона, където никак не обичам да нощувам. Задминават ме пикапите, претоварени със сини бидони. Всеки истерично натиска клаксона, въпреки че на пътя няма никой освен мене. Поздрав?!

Пустиня, сив хоризонт, пясък и стена от черни планини в посока Афганистан. Отдясно железопътна линия следва паралелно шосето. Изкачвам заоблено хълмче и в далечината забелязвам няколко

схлупени постройки и насъбрало се множество. Част от хората мистериозно отиват на 200–300 метра навътре в пустинята, вършат нещо, след което се връщат обратно до една сравнително голяма разнебитена колиба. Спускам се по надолнището и с много пълзене се домъквам до порутената постройка. Отдясно се вижда нещо като гара. Прилича на крепост с високата и ръждива на цвят кирпичена ограда. До нея се е залепила сякаш едноетажна, миниатюрна джамийка, в двора на която се веят да се сушат проснати дрехи. Невзрачна жена шета напред-назад. От моята страна се намира въпросната барака, която се оказва крайпътно ханче. Представлява къщурка с ламаринен покрив. Всякакви други подръчни материали запушват дупките. Пикапите с бидоните са спрели. Шофьорите клечат и сърбат чай. Когато и аз се установих в покой, всички ме наобиколиха. Оказа се, че бидоните са контрабанда бензин от Иран. Тук, в Балучистан пакистанското правителство не е направило нищо за подобряване живота на хората, инфраструктурата е нула и всеки се оправя както може, така е и с импровизираните цистерни за гориво. Повечето шофьори говорят английски, учат ме на урду, например как е хляб, вода, ориз и разни други хранителни словосъчетания, с които да изразя глада си. Решавам да остана тук. Мястото се казва Тар, а името на собственика е Накозариф, старец с посребрена брада и бяла чалма. Той направо се разчуства от умиление всеки път, когато му кажа, както ме учеха шофьорите:

— Накозариф, мирбани — Благодаря ти, Накозариф.

Подът в ханчето е постлан с окапани с манджа сизалени чували. Глинени стени, огнище в ъгъла, газена лампа, висяща на ръждив пирон, забит в стената. Вижда се тъмният отвор на вратата, без самата врата, към малка вътрешна стая с прозорец амбразура. Трафикантите на горива ни напускат. С Раимурла, момчето, което помага на Накозариф, си говорим за света, в който живеем. Той има да ми каже тонове, аз също, но едва се разбираме на заваления английски, който ползваме за комуникация. На мен започва да ми харесва да говоря развален английски, доста се олекотява информационният поток, без да се губи тежестта на споделеното.

Огнището пуши мълчаливо, езичета пламък близват канче с чай, сложено върху извита над огъня ламарина. Топлата освежителна напитка се дава за добре дошъл на всеки спрял пътник. Газената лампа

е запалена и осветява входа. Излизам до тоалетна, по-точно отправям се в пустинята на около 200–300 метра встрани, ето защо народът щъкаше преди малко из пясъците, когато наблюдавах от тепето на хълма.

Подарих на Накозариф един нар от Иран, а той ми позволи да си сготвя на неговия газов котлон. Кускусът, който сътворих, предизвика голям интерес у моя хазяин и помощника му. По-точно името на гозбата ги разсмя. Оказа се, че „кус“ е някаква мръсна пакистанска дума, та стана голяма веселба.

Жени наоколо няма, освен зад оградата при джамийката, която мернах на идване. Трафикантите са само мъже, които се кипрят с топита, шалчета и лачени обувки. Топитата са богато извезани, понякога и със сърмени конци, мини шапчици, които мюсюлманите носят непрекъснато на главите си. Общо взето, мъжете се перят като петли. Украсата е на първо място сред преобладаващата мизерия. Ето на, дори камионите и автобусите са превърнати в произведение на изкуството, тунинговани по калниците и капациите с изрязани от неръждавейка фигури на риби, птици и цветя, украсени с лентички светлоотразително многоцветно фолио. Надпреварата е в количеството джунджурийки и в дизайна, а конкуренцията — ожесточена.

При Накозариф спя, без никой да ме притеснява. Просвам си спалния чувал във вътрешната стаичка, като разстройвам спокойното присъствие на дузина хлебарки, мравки и други буболечки. Твърде съм уморен, за да съм придирчив. Колелото го подпирам във външното помещение заедно с останалия багаж. Едва ли имам нещо за крадене. Инструментите и помпата обаче са до мене. Докато заспя, слушам как ме обсъждат първите ми пакистански познати. Доверявам им се. Събуждам се посред нощ, ходи ми се до тоалетна. Май започва да ме гони разстройство. Моите хора са се сгушили на пода, завити в износени черги. Студено е. Бледият пламък на газеничето едвам ги осветява. Прескачам ги и излизам навън. Тук вятърът свисти. Подрънкват пендарите на спрял камион. Луната е наполовина. Пустинята е обсипана със звезди. Златните пясъчни дюни с тъмните си гърбове наподобяват заспали костенурки. Вятърко, дай си малко почивка, моля те! Лягам си в моята топла постеля, малко ми е изморено и още повече се изморявам от предстоящия преход на следващия ден с мисълта за буреносния вятър. Мисля си за стопаните

на хотела, какво ли ще им е, ако имат моята постелка, спален чувал и палатка, но в същото време те винаги са си живели така, аз съм изнеженото и разплакано дете на цивилизацията и непрекъснато нещо ми е в повече или по-малко. Равновесието на това да си доволен от живота е много тънка работа. А тук хората балансират без проблеми.

* * *

Сутринта закузвам остатъците от вечерята си и пия горещ освежителен чай. Накозариф е станал в ранни зори и от чайника излизат кълба пара. Под навеса влиза шофьор на камион и аз го питам на турски колко километра остават напред с „хава бозук“ — „силен вятър“.

Езикът урду, на който се говори в Пакистан, е смесица от езици. Основата е хинди, но се срещат арабски, персийски и турски думи.

Шофьорът ме успокоява на развален английски, че вятърът след близкия баир се обръща в моята посока и че ветрилникът свършва след около 120 километра. Събирам си нещата, сбогувам се с Накозариф и съм отново на пътя. Въпреки че нямам много вода, решавам да не нося допълнителните 4–5 литра в дисагите. Пътят е надупчен като след бомбардировка. Пропадам в кратери на всеки метър, няма как да ги заобиколя и новата ми стратегия е да намаля теглото, за да облекча багажника. Засега действа.

Наистина, както каза шофьорът, вятърът беше в моята посока за първите 30 километра. До Накунди имам още доста път, ще въртя педали поне до края на деня, но вятърът обръща срещу мене. Тук някъде, в средата на нищото, изникна бариера със самотен войник и схлупена постройка. Привика ме вътре в стаичката си за паспортна проверка, записа ми данните в мръсен, опърпан тефтер и ме пусна да си вървя. Докато си прибирах документите на прага и ето че спря автобус. Той отвори врати, изсипа единствените двама чужденци сред пътниците си, които заеха моето място пред тефтера и извършиха същия ритуал.

В рамките на следващите 25 километра едвам кретам. Завил съм се отвсякъде с якето. Дори съм си вдигнал качулката. Вижда ми се само носът, но и той е зад защитната преграда на яката. Фин пясък се

носи на вълни във въздуха. На някои места асфалтът не се вижда изпод упорито навяващите пясъци. Слизам и бутам. Сядам за почивка край една дълбока дупка на завет да си почина. Около мен и полегналото встрани колело се оформят купчинки пясък. Давай да ставам, че вятърът ще ме засипе.

Пред мен е едно не стръмно изкачване, ама краят му не се вижда. Единственото присъствие на пътя е трактор с ремарке, натоварено с черни, валчести камъни. Вятърът направо ме издухва. С много бутане най-накрая стигам върха. Следва леко спускане. В далечината виждам как пътят завива на почти 90 градуса от сегашното си направление и се отправя в права линия към бягащия напред хоризонт. Поне следобяд може би няма да е насрещен. В първата отбивка, мръсна барака, подобна на „хотела“ на Накозариф, спирам да обядвам чай с хляб. Собствениците ми предлагат и някаква консервирана храна. Но за мен хлябът е достатъчен. Все още не знам цените и плащам 40 рупии (1\$ = 60 рупии) за угощението. Когато стигнах Накунди в късния следобед обаче, бях приятно изненадан от цената на хляба, която се оказва в рамките на 5–10 рупии. Все пак на „магистралата“ всичко е по-скъпо. Специална доставка.

Последните 50 километра за деня ми действат като почивка за преди лягане в сравнение с това, с което трябваше да се справя сутринта. Жегата обаче е притискаща. От двете страни е черна пустиня. Мръсносива, обсипана с едри, черно-кафяви камъни. Тук и там изплуват уморените и прегърбени гърбове на жълти пясъчни дюни, които се отразяват и трептят в огледалото на маранята. Камили. Пътят е прав като конец. От време на време се появяват камиони. Съпътстват ги шумна музика и дрънчене.

Накунди е село от десетина колиби, измазани с глина, работилници, пекарни за хляб и сергии с плодове. Продават се наръчи с дърва за горене. От тук започват да се появяват и първите импровизирани бензиностанции. Варели с бензин край пътя. Резервоарите се пълнят с кутия от моторно масло, с „регламентирания“ обем от 1 литър. Цената на продавания бензин е в пъти по-ниска от всякъде другаде в Пакистан. Дозаредих си примуса. Момчетата, които продаваха бензина, ми подариха горивото, наляха ми половин кутия. Купих си хляб и ябълки да разнообразя вечерята. Карам към десетина километра от изхода на града до първата така

наречена гара. Тук няма ханче и в двора на джамийката не мърдат обитатели. Настанявам се в нея. Стаичката е с дървен под, постлан с черги. На дървена лавица лежат коран, картинка с Мохамед, кибрит и газена лампа. По прозорчетата — амбразури, на четирите стени са положени парчета зеленикав камък, с който се затискат дървените им капаци. Тук вътре е много по-комфортно за спане в сравнение с палатката. И най-важното — не се налага да опъвам лагер. Сутринта съм доста по-организиран и готов от ранни зори за път. Докато затворя очи и вече съм заспал. Личи си напрежението, което съм натрупал през деня. За утре се очертава отново труден ден. Имам още малко вода от иранската, а до най-близкия град са поне още два дни път. Дано има „хотели“ по пътя. Ще карам с горе-долу 2 литра вода, които едва ще стигнат за прехода, а ще намеря ли какво да пия идната вечер, засега не ми е ясно. Все още се снабдявам с вода от „хотелите“ край пътя, където наличната вода обикновено е от мръсен бидон или варел, в който бъркаш с пластмасово канче. Дали за пиене или миене, все тая. Имам филтър, но не го ползвам. Гледам да се адаптирам малко по малко. Смесвам остатъците иранска вода от едната ми бутилка с пакистанска и мислено си представям, че това е най-хубавата вода на света, зареждам я с цялата си позитивност. Водата на пръв поглед изглежда чиста. Прозрачна е и като си разтръскам бутилката не се задържа пръстен с мехурчета на повърхността.

* * *

Вече сме ноември, повече от месец съм по пътищата. Преходът за днешния ден е Накунди — Якмач, 109 километра. С поутихналия утринен вятър в началото разстоянието се стопява бързо, но около десет часа ненадейно задухва отново буреносно и наред вихъра от пясъчинки скоростта ми драстично спадна.

Тук, в пустинята, вятърът се шири на воля. Появява се изневиделица, събаря те и заминава незнайно накъде. Радвам се, че преминах разстоянието от Бам до Захедан в Иран с автобуса.

Като цяло пътят е спокоен или по-точно няма никой, освен пикапите с бидони гориво, надули истерични клаксони. Стадо камили пасе бодливите рехави храсти. Водата ми е на привършване. Не щеш

ли, край пътя забелязвам туфи диворастящи динички. Размерът им е малко по-голям от юмука ми. Не вярвам на очите си. Има ги само на ключови места в канавки, където очевидно се задържа вода. Дините наистина са дини, но пустинна категория. Листата им са по-тесни, почти бодливи. Спирам, избирам си няколко „по-едри“ и вече предусещам вечерята с дини за десерт, какъв лукс! Наблъсквам ги в багажите и весело продължавам напред. Още няколко километра се изтърколяват. Жаждата започва да ме мъчи. Наблизо виждам полузатрупана от пясъка отбивка с ръждясала, метална постройка, където търся завет. Прилича на автобусна спирка наскоро. Май ще пробвам дините още сега, къде ти ще чакам до довечера. Разрязвам първата, жълта е, опитвам я на вкус, но е невероятно горчива. Същото се случва и с останалите. Тазвечерното динено пиршество е провалено. Дори и в ноември липсата на достатъчно вода не е дала на дините ми да узреят или са си просто горчиви, недорасли, пустинни дини. Дядо с внуче, яхнали мотоциклет, спират да ми се полюбуват, как се опитвам да изкарам нещо от дините. Усмиват ми се. Какво ли си казват:

„А бе, абанак, ако ставах за ядене, щяха ли да са на пътя?!“

Край железопътната линия виждам да крачи забраден мъж. Сигурно си търси камилите човекът. Спрях и го питам за вода:

— Pani hai? — Има ли вода?

Мъжът ми дава знак да го следвам. Вървим така около километър. Пред нас е поредната гара и за голяма моя изненада, какво се оказва? В двора на гарата има прокопан кладенец. Наоколо са една-две измазани с глина къщи и дузина деца, които мигновено се изпокриха, когато ме видяха. Не ми дадох никакъв шанс да ги снимам. Напълних си вода. А човекът ми обяснява с жестове, че на всяка гара има вода, което се пада през 10–15 километра. Камък ми падна от сърцето, проблемът с водата е решен, тази вечер ще си взема и душ. Като казвам „гара“, понятието е малко преувеличено. Вече втори ден карам, но влак все още не съм видял. Гарата е кирпичена, полуразрушена постройка. Изпращачи няма, няма и посрещачи. По-скоро е нещо като укритие за закъсалите в пустинята, предлага покрив, завет и най-важното — питейна вода.

Някъде към обяд два нови пикапа тойота ме задминават и спират на около стотина метра напред. От единия изскочи посребрен мъж, който започна да ме снима с камера. Останалите мъже са военни, с

автомати, когато ги наближих, всички ме наобиколиха. След обмяната на приветствия, получих пакет бисквити и визитната картичка на Шах Камал. Човекът се занимава с инсталиране на микро ветрогенератори във военните постове. Колкото да има електричество за осветление. Балучистан по принцип е с доста по-забавено развитие от другите окръзи в Пакистан и правителството не инвестира много. Територията тук сякаш се управлява от племенни структури. Племена воюват помежду си и срещу правителството. Афганистан е само на около 100 километра и търговията с наркотици процъфтява. Както Шах ми обясни, това е причината да се изграждат многобройни военни постове, а каквото и да е икономическо развитие е рискована инвестиция. Не се знае кой ще взриви инсталацията. Затова и повечето села са без електричество.

Шах замина за Карачи с неговия конвой, а аз останах да се боря с вятъра.

Вятърко, споменах ли, че сме приятели? Тук си ме погнал, сякаш искаш да ме върнеш обратно у дома.

След около половин час надхитряне с невидимия ми спътник на отсрещната страна на пътя се появи нещо като казарма с часови на покрива. Група мъже, кой с униформа, кой без, ми махат да спра. Отбивам от пътя. Наистина е казарма. Първият въпрос е гладен ли съм. Гладен съм, разбира се. Винаги съм гладен, моята диета от закуска и вечеря е минимумът, на който все още издържам. Сядам на предложението ми нар и изгълтвам паница леща с питка хляб, без да чакам втора покана. От моя страна черпя с бисквитите, които ми подари Шах. Денят върви чудесно с тези почивки, комбинирани с ядене, де да можеше всеки ден да е така! Обедната почивка приключи със снимка. И отново надхитряне с вятъра. Имам чувството, че ме наблюдава. Отслабва, дава ми да си поема дъх и току да ускоря ход, ме връхлита с всепомитаща ярост. Отново се свивам, скоростта пада до заветните 7–8 км/ч.

В късния следобед съм в Якмач, купувам си хляб и два банана и се устремявам да вдигам лагера към първата гара извън селото. Този път водата не е проблем. Кладенецът работи. Варя си два литра чай — да имам за пиене и през нощта, и си готвя ориз с леща. Между другото се и изкъпах и си изпрах дрехите. Не мога да прекрача прага на джамийката с прахта, която съм акумулирал през деня. Та това си е

дом, при това много уютен даже, с малките като амбразури прозорчета с дървени капаци, подпрени с камък отвътре, с шарените черги и тавана от греди и царевичак.

Навън луната започва да гони звездите с яркия си блясък, приготвям се за лягане. Фенерчето ми е подръка, бутилката с изстинал чай също. Очите ми натежават и не след дълго започвам да прекрачвам в непробуден сън. Току на прага на съня си се сепвам от шум. Не, не ми се е причуло. Събуждам се мигновено. Нащрек съм. Навън е спряла кола. Джамийката е на около 200–300 метра от пътя, но ето че имам посетители. Моля се Господ да ме пази, какво друго да направя, лежа и чакам. Понякога хората просто спират да си наляят вода. Не след дълго чувам стъпките да се приближават. Започнаха да се молят в двора, трима-четирима са. Пеят. Кланят се, удрят чело в земята. Аз все още си трая, молитвата свърши и усещам как някой се опитва да отвори вратата. Не съм я залостил, та мястото е обществено, не бива да се отказва достъп на хора в нужда. Отворена врата. Лунната светлина залива като водопад, но аз се падам в сянката. Изненадата е на моя страна. Поздравявам със „Салам алейкум“. Във въздуха кръжи недоумение. Драсва се клечка кибрит. За секунда се озарява беззъба, брадата физиономия, още три тъмни силуета надничат отвън. Хората се засуетиха, запалиха колата и си тръгнаха. Аз се измъкнах от чувала и излязох да им кажа „мирбани“ — „благодаря“. Същата вечер видях и първия влак от четири дни насам. Беше тръгнал в посока Тафтан, към границата с Иран. С единствено огнено око влакът протяжно, с пуфтене отмина към Якмач, отминавайки моята гара. Оттук нататък нощта се изтърколи без произшествия.

* * *

Нов ден, нов преход. За днес след 54 километра колоездене съм в Дальбандин. Това е единственият що-годе град от границата насам. Тук задължително трябва да остана, за да обменя пари, че с останалите 25 рупии трудно бих изкарал до Кета. Карам без да бързам и се оглеждам на воля, за днес дистанцията ми е кратка и не се притеснявам. След десетина километра спирам за вода в едно охранявано от войници място със строителна техника. Войниците,

когато ме видяха, веднага ме поканиха на чаша чай. Аз не отказвам, бавно си пия чая и направо не ми се тръгва, някакъв пълен дискомфорт започва да се загнездва в тялото ми, батериите ми падат с всяка изминала секунда. Но днес, както се е очертало, ще си почивам. Неделя е. Ще спя в Дальбандин, а в понеделник сутрин отново на път, след като обменя парите.

Към обяд приближавам отбивка в пясъка. Джамийка и една-две къщи. Около пет натруфени камиона са спрели, но хора не се движат. Предположих, че това е хотел, подобен на този на Накозариф. Нещо съм огладнял и ми се ще поне да си купя хляб. Насочвам се към камионите, бутайки колелото, затъващо в прахта. Отзад, в сянката и завета между возилата, е разпъната софра и десетина мъже тъкмо седат да обядват. Питам ги дали отнякъде мога да си купя хляб, а те мигновено ме поканват да се присъединя към тях и честно да си кажа, просех си го. Изморен съм и съм гладен като вълк. Разделяме си чиния с лучена манджа и питки хляб. Завършекът е силен чай. Пълно удоволствие!

Готви се за секунди на газов котлон. По-младите момчета, вероятно чираци на шофьорите, приготвиха манджите, подредиха „трапезата“, а след приключване на обяда измиха и чиниите.

Точно си тръгвам и няколко омърляни от околния пепеляк деца, живеещи в съседните къщи, ме наобикалят. Молят ме за химикалка хлапетата. Давам им каквото имам достъпно в момента, нося си към десет химикалки от България, за да си вода записки в дневника. От този ден нататък на входа и изхода на всяко населено място деца тичат покрай колелото и крещят „pen, please, give me a pen“ — „химикалка, моля, дайте ми химикалка“. Ако им дам нещо дребно, не ме оставят на мира. Не възприемат, че имам само за един от тях. Когато им откажа, започват да хвърлят камъни подире ми и да тичат след мене, размахвайки пръчки, крещейки колкото глас имат. Какво става тука, защо тези деца просят? Какво ще стане, ако дойда с кола химикалки и тетрадки и подаря на всяко едно от тях? Дали ще отидат да си играят, или ще продължат да обсаждат всеки следващия турист? Децата имат нужда от внимание, то е ясно, но вниманието под формата на подаръчета, получено от „белия сахиб“ дали е това, от което имат нужда? Може би всичко започва, когато автобус с чужденци е изръсил дребни стотинки и химикалки по пътя си. То е ясно децата, че

изглеждат мизерно, още по очевидно е, че собствената им държава не прави кой знае какво за тях, принуждавайки ги да работят от ранна възраст. В същото време обаче, в селата встрани от шосето, както по-късно се убедих, никой не проси, не изисква, не очаква и не притиска, а напротив, всеки се надпреварва да те поглези с гостоприемството си. Затова и хвърлям цялата вина на туристите. Отвращавам се от себе си, не мога да намеря вътрешния си покой, дразня се от мизерността на подаянието и моята непосредствена роля в него. Западните туристи със специфичната си разменна дейност са вирус, водещ до тежки, невъзвратими последици. Лозунгът „pen, mister, give me pen“ еhti покрай мен по цял ден. Туристите са превърнали на пръв поглед затворените до преди години общества в просяци. Всеки настоява да получи нещо от „богатия чуждоземец“. Откъсване от дечурлигата няма. Имам чувството, че всички ние сме една всепомитаща лавина. Ние поемаме от топлината на местните хора, наслаждаваме се на автентичния им начин на живот, снимаме ги и победоносно се хвалим с трофеите си по страниците на списания, като в същото време не съобразяваме, че полека-лека разрушаваме традиции, градени с години. Пътуването из развиващите се държави е равносилно на пътуване във времето. Там се озовавам в минало, което мога да сравня спрямо настоящето, откъдето идвам. Развиващият се свят трябва да бъде обявен за защитена зона и да не се допуска чумата на туристическата цивилизация да го превземе, обезличи и превърне в студена машина, обсебена от материализъм. Да, туризмът носи пари за държавата, спор няма, но той ограбва повече, отколкото дава. Обикновените хорица, независимо от развитието на туристическия сектор, все са си бедни.

След тези случки се замислям няма ли да е добре в допълнение на проектите за опазване на околната среда и животинското многообразие на света, някой да предложи най-накрая да опазим и човечеството. Туристи унищожават или подтикват към асимилация културни идентичности, които нямат аналог и е невъзможно да се възпроизведат или копират. Колоритът на света се изтрива с един замах. Искам да съм невидим, да съм един от местните, а не от приходящите. За съжаление го осъзнах едва когато ми се свършиха химикалките. Извинявам се, докато се усетя и стъпках света. Ще се наложи следващия път, когато излизам да пътувам в чужбина, да си

начертая маршрут, максимално отдалечен от позиращите „културни“ забележителности, водещи тълпата за носа.

* * *

Следобеда се придвижвам без особено да съм се разбързал. Леко ми е от това, че градът е на един хвърлей разстояние, но в същото време не виждам подходящо място за спане. Отстрани са безкрайни бензиностанции, складове за гориво. Представяват паянтова колиба от бамбук, ламарина, парцали и найлон. Отпред са натрупани едва ли не заредени потенциални бомби — бидони и варели с тонове изпаряващи се взривоопасни горива.

Пушенето забранено!!!!

Край пътя виждам село. Хора щъкат напред-назад. Свърнах нагам с надеждата да си опъна палатката между къщите и да имам вода за през нощта. Още с приближаването децата ме наобиколиха и започна една олелия с „pen, mister, give me pen“ — искат химикалки, ама няма, свърших с раздаването. На развален английски ги питам мога ли да спя в селото и да ползвам вода. Но всички неразбиращо кимат с глава. Аз продължавам напред с надеждата да срещна някой възрастен, но като вдигнах глава, какво да видя — жените, които до момента шетаха наоколо, сега са се изпокрили. Пред мен са празни, безлюдни улички. В същото време децата се прегрупираха в „боен ред“, препречиха ми пътя и започнаха да крещят „но, но, но“. Е, при такъв категоричен отказ желанието ми да остана тук се изпари моментално и се върнах на асфалта. Като за начало балучите не се държат много гостоприемно. Най-важното е, че си пазят жените от хорските очи. И тъй като всичко се решава с автомат „Калашников“, разумната постъпка е да не се упорства.

Дальбандин е провинциален, мръсен и западнал град. Улиците са претъпкани с народ, мъже и пак мъже, дори жени с бурка не се виждат. На пазара има всичко — от току-що заклани животни до плодове и разноцветни купчини подправки. Мухите са на облаци, буквално на ята, но не хапят, имат прекалено много и превкусна плячка за похапване. Кървящите мръвки по сергиите са направо черни от мухи. А продавачите безпомощно размахват парцал, за да ги изпъдят.

На влизане в града ме проверява полиция. Един от многото постове, покрай които минах, откак пресякох границата. Навсякъде ми искат паспорта и ми вписват името в опърпания, омазан тефтер. Първият хотел, чийто праг прекрачвам, е с цена 120 рупии или около 2\$. Моите рупии в джоба са в момента само 20, така че отминавам. Стигам оживен кръстопът с пазар. Хора всякакви. Очите ми търсят от онези ресторантчета-хотели, където се спи без пари. На търсеция ми поглед отговаря млад мъж с добре поддържана брада, който ми подвиква на английски:

— Go to the guest house — Отиди в къщата за гости.

Аз питам:

— Guest house, kider hai? — Къде се намира къщата за гости?

След като получих напътствията, свърнах в една странична улица, където друг човек ме упъти с по-голяма точност. Та „guest house“ се оказа едноетажна постройка с приветливо паркче, залесено с финикови палми и високи храсти памук, който тъкмо бе нацъфтял с кремави цветове. Опасана е с непревземаем зид, с натрошени стъкла на върха и залостена метална порта.

Безопасност.

Зарязах си колелото на входа и се отдадох на чакане, докато дойде някой да отвори. Не след дълго и собственикът се появи. Гладко избръснат, със сияещи, напращели от здраве бузи и добре сресани мустаци. Посреща ме с: „Ама няма място, всички стаи са заети“. Къщата по принцип е суперевтин хотел за работници. Аз му се помолих, че ми трябва безопасно място за през нощта и че ще спя ако трябва на верандата, на пода, само да се махна от улицата, и той взе, че се съгласи. Появи се и готвачът и ми каза, че ще ми сготви вечеря напълно безплатно, което много ме трогна. Запознах се и с нощния пазач, за да не ме погне, когато излизам до тоалетна. На задната веранда си опънах найлона и постелката, подредих си нещата и излязох да се поразходя. На улицата, не щеш ли, ме среща отново братият мъж, който пръв ме упъти към хотела. Запознахме се вече официално и го последвах към магазинче, където баща му продава вафли и бонбони, за да ме представи и на останалите си приятели и роднини. Седнахме на земята да прием чай, а едно момченце на бегом донесе чиния с кисело мляко, питка хляб и краставица. Направиха гъст таратор и заедно започнахме да гребем от паницата. Аз горе-долу,

доколкото стигат силите на преводача ми, се опитвам да разкажа досегашните си перипетии. Баща му е с дълги бели коси и брада. На главата му се мъдри красиво избродирано топи. Той непрекъснато ме подканя да спра да приказвам, а да се насоча към яденето, което се увеличи с още една чиния гъст таратор и пухкава питка с аромат на току-що изпечена. Следва кратка обиколка из пазара, купувам си леща, за да попълня продоволствията за предстоящите дни и обратно в хотела, където ме чака готвачът с топла лучена манджа и парче хляб. Днес всеки се грижи да съм нахранен. Преместват ме да спя от верандата в една обща стая с два фотьойла и масичка в средата. Легло няма, постилам си на пода, и в крайна сметка съм далеч от комарите, които вилнеят навън.

В настъпващия сумрак съм седнал на пейката до цъфналите памуци и се наслаждавам на заслужената си почивка. Тук се запознах с капитан Амир Реза. Той е от наркополицията. Дебне с джип изоставените и новопоявилите се пътеки за трафик на наркотици от Афганистан. Това, което ми казва, за малко не ме шокира, защото се оказва, че половината от жителите на очукания и окачан с мухи Дальбандин са в същото време милионери от тази доходна търговия. Капитанът ми даде няколко ценни съвета. Първо — че мога да спя в казармите или така наречените „ФС post“, и второ, предупреди ме да взема влак от Кета поне до Молтан, на около 300 километра от Лахор. Според него този район около границата е изпълнен с размирици, предизвикани от воюващи племена. Кой спонсорира тези безредици — Иран, Щатите, Англия, Русия, нямам представа, но това което е ясно, е че проблемът отново са парите. Все някой има изгода да подклажда местни войни, докато балучистанци в същото време горят контрабандни евтини ирански бензини. Истината е, че Пакистан икономически се развива мудно, а политиците и са дълбоко корумпирани. Дори и по време на посещението ми през 2007 година все още държавата не разполага с развито дълбоководно пристанище. Относно проекта за такова в Гауадар само се тръби и раздува, но ако се реализира до десетина години, ще е добре. Общо взето всички пари, свързани с инвестиции, заминават по джобовете на корумпирани политици. Самият капитан тайничко ми сподели, че за него търговията с наркотици не може да бъде спряна, твърде много пари са замесени, той самият би приел подкуп, за да си затвори очите, държавните

заплати са много ниски. Най-важното е наркотикът да напусне Пакистан възможно най-бързо, за да се тровят все по-зависимите европейци, вместо собственият му народ.

* * *

Цяла нощ се въртя и не мога да спя от лаещи кучета. Май се разболявам. Ту ми е студено, ту ми е топло, имам треска, а на сутринта осъмвам с напирасо разстройство, от което се облекчавам покрай една финикова палма. Непроверените вода и храна започват да взимат своя дан. Мизерията наоколо е пълна. С две думи мръсотията е до шия.

Ставам рано на следващата сутрин и тръгвам из събуждащия се Дальбандин да обменя пари. Единствената банка е затворена. Започват да работят едва към десет часа, така поне ми каза касапинът на ъгъла, разфасоващ поредното животно. Тук повечето ястия са месни и касапският бизнес трябва да е печеливш. Пилетата направо ги дерат и ги закачат на метални куки по сергиите. Безчет мухи на рояци налитат на прясното месо. От време на време собственикът размахва парче картон да разгони ятото насекоми, скриващи стоката му от евентуални купувачи. В десет часа цъфвам отново на входа на банката. Военен с автомат ме пропуска да вляза. Но за мое голямо разочарование не ми обменят парите. Пращат ме на пазара при дилърите на валута. Курсът тук е нисък и затова обменям само 20\$ — да имам, ако закъсам. Допълвам хранителните припаси с иранско сирене, мед, вафли и бисквити от магазина на вчерашния ми благодетел. Подарих една пластмасова кутия за храна на готвача от хотела в знак на благодарност за вечерята, с която ме нагости, и хванах пътя. Вече е 11 часа, малко късно, но и за никъде не съм се разбързал, днешният ден беше посветен на bankerите, на тях трябва да се сърдя за закъснението. Напускам града сред ехо от „mister, give me pen, pen, mister“.

* * *

Пътят от Дальбандин е хубав в продължение на около 30 километра. Пустинята ме прегръща със сухата си старческа прегръдка

от фин прах и умерен насрещен вятър. В далечината се появяват назъбени сини планини. Железопътната линия, която неотлъчно ме следваше в тези първи дни, сега се отправя в различна посока. Край на спасителните кладенци в гарите и джамийките, където спях. Не след дълго пътят буквално изчезва и се превръща в единично тясно платно, прободено от хиляди дупки и частично засипано с пясък. Да се кара велосипедът е почти невъзможно. Дискомфортът е от прекалено многото друсане. Поради лошото състояние на трасето много от пикапите с бидоните бензин карат директно през пустинята, там поне е по-равно. За мен обаче е неприложимо. Колелото има твърде тънки гуми за пясъка и затъва след няколко метра.

На около 45 километра от града се появява крайпътен ресторант, подобен на всички останали. Паянтова колиба. Мястото се нарича Ногча. Две глинени делви с охладена вода са на разположение на посетителите. Завет. Поглеждам часовника. Все още е едва два часът следобяд, има още време до лягане. Няколко души чакат превоз. Питам ги дали има вода надолу по пътя. Отговарят ми, че в следващите десетина километра няма нищо, но след това е село Четар. Не му мисля много и заминавам за Четар. След час съм в селото. Има-няма дузина кирпичени къщи. Имам още два часа до стъмване, два часа пълноценно каране, да продължа ли? Един-двама възрастни и много деца са ме наобиколили. Тъй като все още нямам карта на Пакистан, и тук питам къде е следващата вода. Един от възрастните започва да ми обяснява, че на около двадесетина километра се намира друго село, което се нарича Падаг. Както разбрах, в Падаг има казарма, „FC post“, където мога да прекарам нощта. Отново съм на колелото. Карам на лимита на възможностите си. Сините планини от преди обяд са ми вече от дясната страна и са се превърнали в голи, лъскавочерни метални склонове. Отляво се е ширнала пустинята. Бодливи храсти помежду тях. Тук-таме пасат мирно стада камили. Ако се опитам да ги приближа обаче, тутакси се разбягват. Множество черни пътища водят навътре в пустинята. От време на време виждам самотни мотоциклетисти да вдигат облаци прах по тях. Разминаването на тясната асфалтова лента, по която се движа в момента, е трудно, особено когато насреща ми иде камион. В такъв случай слизам от колелото и гледам да се изнеса бързо извън пътя, че тук до последно никой не намалява скоростта.

За около час с наложеното бързо темпо стопявам двадесетте километра от Четар в посока Падаг, но от селото няма и следа. Спирам една кола и научавам, че нови поне двадесет километра ме очакват. Обмислям вариант да нощувам край пътя, имам малко вода, до следващия ден ще издържа. Въпреки всичко си давам малко зор. Възможността да съм сред хора в казармата е доста по-привлекателна.

Усилията ми са възнаградени. Със залязващото слънце влизам в селото. За по-малко от седем часа съм минал точно 100 километра. След кратък разговор с командира имам разрешение да остана в поверения му периметър. Тук живеят не повече от двадесет човека. Малко разпасана команда са. Отново никой не е с униформа. Спални помещения, градинка с финикови палми, тандур — глинена печка за правене на питките хляб, наречени чепати, огнище за готвене. Тандурът е необходимост навсякъде в Пакистан, тъй като чепати се консумира с всяко ядене. В повечето случаи тандурът представлява дупка в земята с измазани с глина стени и тесен отвор, колкото да ти мине ръката. В средата се пали огън да се нагреят стените. След което питките се лепят за тях с ръка и навлажнена подложка от плат да не си изгориш ръката, докато трае операцията, а се вадят с метален ченгел, когато току започват да се отлепят. Докато трае печенето, огън няма, само въглени тлеят на дъното. Електричество в казармата няма, както нямаше никъде по пътя до момента с изключение на Дальбандин. Вечеряме на лунна светлина в двора, върху брезентово платнище, разпънато на земята. Чепати с леща, ориз и някаква месна, лучена манджа, от която се държа настрана. По време на чая разказвам на всички за преживяванията си до тука. Има поне двама-трима, които говорят сносен английски, така че разговорите тази вечер са пълноценни. Луната е сребърна, студена и почти пълна. Очертания на палмови листа и лъскав, черен силует на скалистата планина. Лягам да спя на нар в общото помещение. Навън войниците пушат и дъвчат тютюн. Заниманията са ограничени, но и никой за никъде не се е затърчал. Времето е консумирано бавно и до насита.

До този момент Пакистан е коренно различен от Иран. Тук няма течаща вода и електричество. Да не говорим за водни кули и капково напояване. Всичко се мъкне в туби и бидони, а за пиене се ползват глинени гърнета. Поне един век са назад в сравнение с иранските села, откъдето минах. Най-голямата индустриализация са тухларни.

Високите им комини се издигат от време на време като обелиски над купчина руини.

Сутринта се събуждам отпочинал и бодър. Закусвам в казармата — чепати с мед и сирене. Чепатито ме черпиха войниците, които се разшетаха да готвят за идващия обяд и вечеря. Готвачка нямат. Ориз взимат от съседния „хотел“, но за хляба, чая и другите „предястия“ се справят сами. Работата е разпределена равностойно помежду им, едни цепят дърва, други работят на тандура, трети носят вода и т.н. Няма деление на стари и млади, както и хора с ръце в джобовете, освен мене. Докато всичко не се изчисти и нагласи, никой не миряства. За днешния ден имам нови 98 километра до следващия пост в Нужки, но никак не се притеснявам и се размотавам до към десет сутринта. Все пак самочувствието ми се вдигна от вчерашния труден преход. Предстоящият маршрут се очертава да бъде подобен на вчерашния — ситни хълмчета, с лъскавата черна планина отдясно.

С напускането на Падаг постепенно навлизам в плодородна долина и за първи път виждам канали с вода. Тук си е оазис. Наоколо всичко е зелено от тръстика и финикови палми. В селата мъжете ме викат да спра да поседя с тях, подреждат се да ги снимам, суетно подготвяйки се за снимката. Грънците с вода утоляват жаждата ми. Глутници деца ме преследват за химикалки. Едри, тлъсти пчели или оси, или каквото и да е там на райета, се блъскат от време на време в мене, има ги навсякъде и покрай пътя, издухани от ръмжащите камиони, жално пъплеци по земята с надеждата отново да полетят. Оазисът продължава около петдесетина километра. Пресякох на едно място прословутата железопътна линия и отново пустинята надделя. Децата вече страшно ме дразнят. Те също са недоволни, че не разполагам с ремарке с химикалки и хвърлят камъни след колелото. Към два след обяд спирам да похапна. Минал съм 75 километра, но батериите ми са паднали под минимума за зареждане. Седнал съм до пълна с вода канавка край пътя с две-три палми, хвърлящи проскубана сянка, напръскана със слънчеви петна и хапвам банани с хляб и бисквити. Ученици се връщат от училище и ме наобикалят отново, питайки за химикалки. Вече много ми дойде, обясних на децата, които знаеха малко английски, какъв е проблемът и скоро ме оставиха на мира. Следващите към 25 километра до Нужки вървят много бавно. Зле ми е, но наоколо е пустош. Хълмист, оголен терен. Камионите

вдигат облаци прах след себе си. Пикапи, претоварени с хора, ме подминават. Хората висят кой където е сварил да се закачи. На десет километра от града колелото взе нещо да подскача повече от нормално. Поглеждам ей така, в движение, към задната гума и какво да видя — гумата изглежда се е разтегнала и един 10-сантиметров участък от нея се е превърнал в безформена издутина. Спирам моментално. Все пак имам една резервна външна гума и няма смисъл да се измъчвам с повече друсане. Обръщам колелото в пясъка край пътя и се заемам с ремонта. Добре, че съм далеч от последното село и нямам посетители. Минават доста превозни средства. Всички истерично ме поздравяват с клаксоните си и почти ми събарят реанимираното колело, всеки кара колкото му държат силите. Към края на ремонта мотоциклет, натоварен с трима младежи, спира да ме огледа по-отблизо. Братята Балучи ми помагат да обърна колелото и да си натоваря обратно багажите. Ескортират ме до казармата. Нужки е изненадващо по-голям от който и да е от градовете, през които минах досега, и ескортът си заслужаваше, за да си спестя лутането. В казармата съм посрещнат отново много радушно. Този път всички са с униформа, никак не приличат на разпасаната команда от Падаг. Мен ме настаняват в стаята на командира. Разпъвам си постелката и спалния чувал в единия край пред бюрото, докато човекът си довършва канцеларската работа. Отвън си сварявам чай на примуса, но нямам никакъв апетит. Болен съм. Цяла нощ се въртя с лека треска. Имам и стомашни проблеми и ми се повръща. Все пак в продължение на седмица пия вода от какви ли не източници. Прилагам метода на лечение с изпотяване. Завивам се през глава в чувала, изпотявам се обилно, следва мигновено преобличане и блажен сън, но за кратко, защото е време за ставане и поемане по стръмнината. Закуската на следващия ден е нищожна, апетитът ми не се е върнал, силите ми са доста изчерпани и обмислям вариант за превоз до Кета. Изкачвам едно много стръмно нагорнище, има-няма десет километра, и на върха пред мен спира раздрънкан пикап тойота. Общо взето, това е най-разпространената марка автомобили, а от камионите преобладава Hino. Тук превозът не е без пари, офертата е срещу 180 рупии (около 3\$) да ме откара до града, който е на 130 километра разстояние. Не ми се мотае много из Пакистан, а и седем дена пустиня ми дойде май много, вече ми се работи по проекта, заради който тръгнах за Индия, валидността на индийската ми виза

изтича нахалост, така че приех. Случайности няма. Ако някой спре за нещо, значи има за какво. Моят път се разклонява. Имам избор в това дали ще приема новото отклонение или ще продължа, без да обърна внимание.

Пътят до Кета след голямото изкачване при Нужки е хълмист, с пустиня, бодливи храсти, камили и вятър, вдигащ гонещи се спирали прахоляк. Два дни без много бързване са достатъчни, ако се кара с велосипед. Точно преди влизането в града има още едно доста изтощително изкачване, след което всичко тръгва по-скоро надолу. Пикапът за мен се оказа добър ход. Стовари ме до гарата. Проверявам за влак.

— Няма, ела утре — ми казват на гишетото.

На следващия ден има влак в шест сутринта. Ако се преборя за билет, може и да пътувам. Тръгвам да търся евтин хотел, където да пренощувам. Под евтин разбирам за максимум 2\$. От улица на улица, взех, та доста се замотах. Градът е значително по-голям от Дальбандин или Нужки, дори взети заедно. Военното присъствие е навсякъде. Разхвърляни магазинчета, до тях банки, пред тях сергии с банани и гуава. На фона на всичко това административните сгради и хотели са скрити зад високи огради и зеленина. Проверявам просто за информация колко ще струва да пренощувам в поредния мраморен хотел с частен парк. Цената за една нощ се оказва 100\$. Във фоайето на хотела пътна карта на Пакистан се продава за 100 рупии. В интерес на истината, по-късно разни състрадателни хора, които видяха, че наистина търся нещо евтино, ме упътиха към хотел „Мюсюлманин“, близо до гарата, където за стая, голяма колкото да се вмести легло, платих 100 рупии. Поне се изкъпах, макар и със студена вода, и прекрасно си починах. Чувствам се по-добре, въпреки че ме мъчи все още разстройство. Гълтам поредния активен въглен. А силите ми никакви ги няма. Трябва ми нормална почивка и чиста храна и вода поне седмица, за да се възстановя.

Смрачава се, навън триколните талиги за печени ядки и плодове светят като светулки с газените си фенери.

* * *

Сутринта е скърцащо мразовита. В пропукващия със слънце ден треперя. Входът на гарата е заключен с тежък катинар и всички пакистанци, увити с вълнени одеяла-шалове, клечат в очакване. През деня всеки си е праметнал шала през рамо и си го носи навсякъде. И в интерес на истината шалът-одеяло се оказва доста практичен. Ако духа силен вятър, се забраждат да им прави завет. В студа се завиват да им е топло. Истински „галактически стопаджии“ са, никой не си забравя шала у дома.

Подрънкват ключове, служителят отваря металната врата към 5 сутринта и започва една блъсканица, не е истина. Ред не съществува, всеки гледа да се докопа до решетката на гишето и здраво да се хване, докато трае издаването на билета, за да не го отнесе течението на напиратата тълпа. Най-накрая и аз се курдисах пред заветната решетка, въпреки че малко ми помогна и близкостоящият полицаи, наблюдаващ с безразличие безпорядъка. На човека му омръзна да гледа как се правя на културен и спря напора, точно колкото да се хвана здраво за железата. Билетът е издаден, отивам до багажното да уредя и колелото, има не повече от 5 минути до тръгването на влака, но никой за никъде не бърза. Влакът заминава по разписание в 6 часа, а чиновникът тепърва ми попълва бланката за колелото. Времето е спряло, секундите се търкалят едва-едва.

С около двадесет минути закъснение влакът най-накрая взе да се отдалечава от Кета. Почти съм на крачка от Индия. Пътувам за Лахор срещу 800 рупии за мен и колелото. Разстоянието е към 1200 километра. За да го мина със собствени сили, ми трябва поне две седмици и почти същото количество пари, ако гледам да ям по някой и друг свеж плод от време на време, а не само да се задоволявам с лещата с ориз, която специализирах да си готвя. Все пак съм достатъчно разглезен, за да не се лишавам твърде много от удобствата си.

Влакът отвътре е безкрайно мръсен. Вагоните не са разделени на купета. Аз съм в така наречения „sleeper“ или „спален вагон“. От едната страна на коридора има обърнати една към друга триетажни койки, а от другата, по протежение на коридора, са двуетажни и са разположени надлъжно. Над всяка двойка обърнати койки висят три почернели вентилатора с висящи гирлянди от прах и мизерии. Добре, че не работят, че си е достатъчно проветриво и хладно. Горните два

етажа легла се сгъват, за да могат през деня повече пътници да се сместят на седалките.

На фона на преливащата мръсотия кондукторът е със снежнобяла униформа. Непрекъснато патрулират войници с пушки и автомати. Никой не ми обръща внимание. Тук-таме някой, който знае английски, ме пита откъде съм и накъде съм тръгнал. По-разговорливите след първата размяна на персонална информация го избиват на религиозни теми, които обикновено завършват със заключението, че ислямът е за всички народи по света. Но никой не ме обвинява за това, че не съм мюсюлманин, само ме съжаляват, че още живея в „тъмнина“. Споменах ли, че във вагона жени не видях?

Един доста нахален полицаи ми направи забележка да не заговарям и най-вече да не докосвам никого. Както се изрази — с оглед на моята безопасност. Поглеждайки през прозореца, взех да съжалявам за решението си да не карам колелото. Вярно е, че поне една четвърт от пътя минава през пустиня, но след това следват едни селски, фермерски райони с изобилие на вода и зеленина. Биволи се въргалат в кални гълове, ниви с ориз и захарна тръстика, докъдето ти стига погледът. Хората са изключително различни, най-вече все повече се забелязва присъствието на жени, многоцветно облечени. Свирката на влака вдига облаци бели чапли от короните на дърветата. Ям сандвичи с хляб и фурми. Топло е и безчет народ спи в палатки недалече от релсите. Няма никаква механизация. Нищета. В моя сектор се запознавам с някакви пакистанци, които се връщат от Турция с влак през Иран. Хванали ги, когато се опитали нелегално да минат в Гърция. „След два месеца пак ще опитаме да избягаме на запад“, завършват те с усмивка. На мен пък ми се ще да остана в Пакистан. По гарите невръстни деца продават разфасовани в торбички или парче вестник обелени банани, захарна тръстика и гуава, поръсени с подправки. Други с термоси и пластмасови чаши продават чай. Последната смяна дечурлига събира по-здравите хвърлени чаши. Кой знае, може да минават и за многократна употреба. В очите им се чете умора, босите им крака едвам се тътрят по мръсния под.

* * *

Един ден и половина във влака и ето ме в Лахор. За мое голямо удовлетворение аз и колелото пристигаме в един и същи ден, въпреки че пътувахме с различни влакове, поради това, че в моя нямаше товарен вагон. Жалното, цялото е в прах. Събрало е всичката мръсотия от Кета до тук. Гарата е оживена. Облечени с червено и оранжево носачи, с тюрбани на главите, се надпреварват да хванат клиент от току-що пристигналия влак. Две деца идват да се запознаят с мене. Един-двама възрастни ме питат накъде съм тръгнал. Колелото е готово за път. Вадя апарата да снимам цветната палитра на живота на гарата, когато неочаквано от нищото изскочи мъж с червен пламък в косите. Червенокосият прескочи релсите и се приближи с провлачена, котешка стъпка към мен. Сравнително млад, ехидно пушещ цигара, с къносана ръждива коса, буквално ми се увисва на ръцете, просейки пари. Въздухът се втвърдява с неговото появяване. Трудно се диша. Досегашните ми помагачи и любопитни деца се отдръпват и бягат. Сам съм. Най-категорично му заявявам, че щом има пари за цигари, значи има пари и за храна. Но той продължава да ме дърпа. Пречи ми да снимам. В същото време сякаш е невидим за тълпата. Който го види, си затваря очите, сякаш не съществува. Носи със себе си огън и лед. Имам чувството, че затъмнява все още извиращия със светлина ден. Бягам. Шмугвам се в множеството, бутайки колелото, а той ме следва като сянка. Хващам огнената му глава да бърза, да бута, да се опита да ме докопа отново, но морето от хора ни разделя. Излизам на паркинга. И ето го и него — тича заедно с черния облак от писъци, които влачи със себе си. Без да знам къде отивам, се шмугвам в движението, с крайчеца на окото си го мяркам да говори с някакъв шофьор на рикша. Натискам на педалите. Вече съм далече, скрил съм се, но сякаш виждам погледа му да ме следва, да предугажда всяка моя стъпка. Сюрреалистично е. Живо е. Решавам да не стоя повече в Пакистан, ще посетя Лахор друг път. Индия е само на тридесетина километра от тука. Ще спя там. Сякаш червенокосият ще ми завладее душата, ако стоя и секунда повече тука. Мислите ми са объркани, както и маршрутът, който следвам. Лутам се. Спирам, питам и пак тръгвам, докато най-накрая излизам на правилната улица, водеща към границата. Гладен съм. Не съм ял достатъчно през времето, прекарано във влака. Добре, че тандури с хляб има на всеки ъгъл. Спирам до поредната, купувам си хляб, а от съседната сладкарница се снабдявам с

кисело мляко и сладкиши с интересен кардамонов вкус. Гледам да похарча останалите ми рупии за храна и допълвам продоволствията и с торба гуава. Ям на улицата, седнал на паважа. Спокоен съм, имам посока, а хората, които са ме наобиколили, са от добрите, които се държат с мен като с нормален човек, а не като с турист.

Преваля обяд. Трябва да вървя, ако искам да мина оттатък граничната бразда. „Waga border“ е известна с ритуала по свалянето на знамената на двете държави. Събитието се провежда всеки ден в 17 часа, затова и самата граница я затварят в 15:30, за да могат войниците да се подготвят за представлението.

Около мен плуват рикши, претоварени със зарзавати, хора или и двете в преливаща комбинация. Каручки с магаренца и бесни автобуси. Улицата се превръща в надупчен като след безразборна артилерийска стрелба черен път. Правилата са — всеки кара, където може. Всичко е в ремонт. Малки деца и възрастни хора метат с четчици току-що положен чакъл и го подготвят за асфалтиране. Багажникът ми се откача от едната страна. На болтчето му е развалена резбата. Хващам го временно с една пластмасова, самозатягаща се вързанка, и продължавам. Голямо друскане пада. Черен път на влизане, черен път на излизане от страната, типично по пакистански. Затова пък, влизайки в Индия, ти се струва сякаш си на друга планета. На границата сме аз и още няколко чужденци, пътуващи с автобус. Паспортите ни ги подпечатват за нула време и митничарите напират да минаваме от другата страна. Време е за затваряне. За секунди завивам новото болтче на багажника, докато съм на пакистанска страна. Над главата ми припира войник и ме подканя да побързам. Изправям се, прибирам инструментите и се промъквам през полуоткрехнатия граничен портал.

ИНДИЯ

*В сърцето ти има свещ, готова да пламне.
В душата ти има празнота, готова да се
запълни.*

И ти го чувстваш, нали?

(Джалал ад-дин
Руми)

„Добре дошли в най-голямата демократична държава в света“ е лозунгът на влизане в Индия, който ме посреща от небесносиня табела току пред границата. Излъскан войник с червен гребен на шапката се е изпънал нетърпеливо и ми подвиква да не се размотавам докато го снимам. Вратата се затваря след мен. Аз съм последният, който влиза в страната за днес. Вече е 15:40, просрочили сме работното време с цели десет минути, но няма да ме оставят в междинната зона я, време е за представление, не се допускат колоездачи на сцената.

За около двадесет минути формалностите по паспортите се уредиха. Аз заряхах колелото на един бордюр и отидох да гледам спектакъла на граничарите. Стотици индийци се стичат за събитието. Идват от различни краища на Индия. Това събитие е нещо като „задължително да се види“. От страна на Пакистан зяпачите са не помалко. Нашият сектор ехти с „industan in Lahor“. Не мога да чуя какво се вика от другата страна, но сигурно е нещо подобно с пакистанска насоченост. Избиват го на „миролюбив“ национализъм и от двата фланга. Докато по границата с Кашмир един срещу друг се дебнат войници с оръжие в ръка, готово за стрелба, тук, на „Waga border“, войниците с излъскани униформи набиват парадна маршировка, та чак замята се тресе. Маршировката и рапортите продължават, докато дойде време за сваляне на знамената. Това е кулминацията.

Войниците са сякаш звезди от шоу бизнеса, всеки иска да се снима с тях. Когато церемонията приключи, преди тълпата да ме

завлече с вихъра на екзалтацията, се метнах на колелото, и отпраших надолу по пътя, търсейки подслон. В рамките на десетина минути трябва да намеря парче равна земя, да си опъна палатката. Стъмва се. Границата е спокойна. Мазен, гладък асфалт и високи евкалиптови дървета, прикрити зад жив плет храсти, накацани като от пеперуди с бели и червени цветове. На има-няма километър надолу по шосето чувам музика, която идва някъде измежду зеления гъсталак. Черен път ме води до синя храмова постройка. Високоговорител гърми с религиозни песни. Циментираната с плочки площадка отпред е току-що измита и лъщи на угасващата светлина на деня. Басейн с лилии. Храмово помещение със запалени свещи. Благоуханни дървета и цветя. Жасмин. Не се вижда жива душа. Викнах един-два пъти и от закрито с перденце прозорче се появи мургавото, изпито лице на жена. Питам на английски мога ли да спя около постройката, а тя ми отговори да почакам да пита гуруто. Не след дълго разрешението е дадено и аз се настанявам на тревата от външната страна на тухлената ограда, малко встрани от купчината на мравуняк с пъплеци наоколо едри червеникави мравки. Тъкмо опънах палатката и гуруто се появи. Току-що изкъпан, гол до кръста, праметнат с оранжево дхоти — парче плат, с което се загръща долната част на тялото. Дълги, мастиленочерни, сякаш намазани с масло, блестящи коси и брада, от които се стичат капчици вода. Тъмните очи ме поглеждат изпитателно. Не говорим. Той само ми направи знак да се преместя вътре в оградата на храма. Пусна религиозните песни отново и отиде да се моли до едно исполинско дърво, чиито преплетени корени са декорирани със свещи и жертвени дарове — ориз, плодове, венчелистчета от кичести цветя. Ухае сладникаво на жасмин.

Време е за вечеря, жена му ми носи чепати с чиния леща. Аз им давам гуавата и сладкишите, които бях купил в Лахор, и трапезата се оформя взаимна. Гуруто има две игриви дъщерички, не по-възрастни от 6–7 години. Скачат и се смеят на измитата алея. На мен никой не ми досажда с въпроси. Гуруто сяда до мен, прием чай и не говорим за нищо. С настъпването на нощта спира автомобил. Възрастен човек носи невръстно дете на ръце. Може би е болно. Положиха го да спи вътре в храма. Вяра.

Моят гуру се събуди в четири сутринта и цялото семейство се размърда. Мантрите отново гръмнаха във въздуха. Високоговорителите

възторжено благославят идващия ден. Аз се измъквам от постелята към шест, когато се развидели. Момиченцата ми носят чай и сладки питки хляб. Сега са облечени с кафяви сукманчета и бели ризки, а косите са им сплетени в мастиленочерни плитки — а ла Пипи. Готови са за училище.

Мистериозна мъгла е обвила с воала си пейзажа. Като илюзия в далечината виждам войниците от граничния пост да тренират. Тичат, клякат, подвикват и правят подскоци. Към седем дойде някакъв роднина на гуруто на мотоциклет, двете деца се сгушиха на седалката пред него и тримата потеглиха към училище. Прохладно е. Тръгвам.

В началото пътят е спокоен и притихнал. Задминавам спрял камион с войници от наряда по границата. След два километра пукам гума. Спирам да я сменя. Залисан по ремонта, докато се усетя и ето ме, вече не съм сам на шосето. С всяка изминала секунда положението на пътя става все по-невероятно наблъскано. Ако до преди няколко дни карах едва ли не сам в балучистанската пустиня, то сега съм в затруднение да намеря място за моето колело сред ятата превозни средства, стрелкащи се едва ли не във всички посоки. Започват да преобладават мотоциклети и велосипеди с гюмове мляко. Два клатушкащи се гюма отзад на багажника на велосипед никак не е малко. Карат по-натоварени от мене. Сутрешните автобуси преливат от народ. Направо се изсипват от вратите. Изпреварва ме група от колоездаци, държащи се за ремаркетото на трактор.

Равно е. Шпалирът от дървета и цветни храсти се заменя с канал и огромни растения, подобни на рицин, но с дървовидни размери. Грижливо обработени ниви, няма и сантиметър прахосан.

Правила на движението няма, карай си от която си искаш страна на пътя, трябва само да се придвижваш в посоката, в която искаш, и да внимаваш за тези пред теб.

Първият град след границата е Амритсар. Изключително гъсто населен район. Такова нещо до момента не съм виждал. Много често забелязвам хора, които си пикаят на някой ъгъл, без ни най-малко да се притесняват. Ами ако чакаш „завет“, за да отидеш до тоалетна, надали ще го дочакаш. Напливът от туристи в тази част на Индия е огромен и на никого не правя впечатление. Такива като мен с колела минават непрекъснато. Хубавото на индийците е, че са си запазили идентичността въпреки туристическия интерес. За момента никой не

проси, никой не ти се увисва на врата с ръце за спасение. Ще видим как ще е по-нататък, това са едва първи километри.

А бедността е безгранична. Индийците сякаш са имунизирани срещу туристическия вирус. Дано!!!

Въздухът има синкав цвят, замърсяването също е безгранично. В повечето случаи е причинено от многобройните двутактови превозни средства, пуфкащи весели синкави облачета зад гърба си. Първото важно нещо за днес е да обменя пари, трябва ми банка. Второто е да си купя карта на страната, че тука пътищата са доста повече от тези в Пакистан. Надписите по километричните камъни са почти изцяло на хинди, тук-таме да има някой на английски.

Минавам през квартал, осеян с работилници за какво ли не. Ремонтират се електроуреди, велосипеди, рикши. Майстори и чираци навсякъде ми махат и където и да спра за указания, всички са безкрайно услужливи и щедро ме упътват, за да достигна до целта си. Сменям няколко банки, докато намеря такава, която извършва обмяна на валута. Банка Punjabі ми влезе в положението. За късмет след банковата операция, докато питах как да стигна до най-близката книжарница, се запознах с посивял господин с грижливо построен кремав тюрбан и сресана посребрена брада, който ми каза да го следвам до книжарницата за карта. Дядото се метна на велосипеда си „Hero“ и препусна напред. На няколко пъти го изпускам от поглед. Гъстотата на велосипедистите и велорикшите надвишава моя капацитет за следване на подвижна цел. Без перипетии, с изчаквания, стигаме до книжарницата за има-няма половин час каране. Бях ли споменал за размера на Амритсар? Милионен град.

* * *

Вече имам карта на Индия с подробен раздел за щата Тамил Наду, който е крайната ми за момента дестинация. От тук до Ченаи (старото име на града е Мадрас) са над 3000 километра, Моята индийска виза е изтекла вече с месец и половина заради пътя до тук. Индийците от посолството ме прецакаха, като ми издадоха виза, която започва да тече от датата на издаване, а не от датата на влизане в страната. Хем знаят, че искам да пътувам с велосипед, а само спънки

ми правят. За аклиматизация решавам да въртя педалите още две седмици и след това отново да хващам влака.

Измъквам се на околоръстното. Градът е многоцветен и шумен. Повечето мъже са с перфектно навити тюрбани и дълги, поддържани бради. Това е традицията при сикхите — преобладаващата религия в щата Пенджаб. Мъжете никога не си подстригват косата и брадата, тюрбаните са им образцови и всички имат гривна от неръждавейка на ръката. Жените от своя страна са разпилени от вятъра цветя, феерия от цветове. Облечени са с курта — дълга роба, и шалвари. През врата им е праметнат ефирен шал в тон с гамата на шалварите. Повечето жени се возят зад мъжете си на моторетките, седнали странично на седалката. Но една-две се бяха престашили да карат собствените си мотопеди в замотаното движение. Първото впечатление от Индия е за свобода. Свободата се носи на крилата на жената, която с разветите пъстри цветове е навсякъде без ограничения. „Свобода“ е в женски род, дори и в буквалния смисъл на думата.

Следвам главния път за Делхи. Пътува се монотонно. Натоварено движение, хубав асфалт. Гладен съм. Купил съм си връзка банани и омахвам два. Цената на бананите за дузина е едва 20 рупии. Обменното съотношение е 1\$=45 рупии, или бананите са направо без пари.

Нещо нямам настроение за каране, май си влача някаква болест от Пакистан, която се е спотаила по време на почивката във влака. Сега, след днешното нищожно физическо натоварване, взе пак да се обажда. Сили имам, пътят е равен и почти летя с около 20 км/ч, но нещо ми намирисва, че не е както преди. Сякаш батериите ми са в аварийен режим, не съм уморен от ритмичните пробези, които всекидневно правя, а по-скоро имам чувството, че някакъв вирус ме омаломощава. Имам нужда от истинска почивка.

От крайпътен автомат се обаждам в посолството ни в Делхи, като им разказвам за одисеята си с надеждата, че ще получа подслон за поне един ден и възможност да се измия и изпера от пакистанската мръсотия. Нямам пари за хотел. В същото време Делхи е мегаполис и е невъзможно да го мина за един ден. В началото ми казават, че мога да остана, но се плащала някаква сума. Съгласен съм, само заради възможността евентуално да имам достъп до пералня и топла баня. Казват ми да се обадя по-късно, за да уточним пристигането. Обаждам

се отново след около час. Визитата ми е отказана. Нямамо място, голяма група от високопоставени българи са на посещение в момента. Къде сте се юрнали бе, хора? Заради това ли плаща българският народ данъци, за да може в декември посолството ни да е претърпкано с дипломати? Какво ли е по другите ни посолства по света! В Иран посланикът беше категоричен още преди да тръгна. В една електронна поща ми разясни всичко човекът — колко било трудно това, което правя, и че посолството няма да се погрижи за мен, ако закъсам, както са се грижили преди години за други двама велосипедисти, някога си изпаднали в затруднение, чакащи в Иран издаването на пакистански визи. Сякаш колоездачи минават всеки ден. Все пак пътуването ми не е подкрепено с подписи на висши наши държавни служители, така че няма я държавната подкрепа, дори и да нося български паспорт. Във всеки случай до момента изобилства човешката подкрепа, представена в лицето на гостоприемството на селяните, които срещам по пътя. Те поне изразяват нескрито щастие си да ми дадат каквото и да е, колкото и да са бедни. Все пак в края на разговора секретарката от посолството ме посъветва майчински да не взимам каквито и да е български лекарства в случай на стомашни проблеми, а да се обърна към индийските лекарски служби. Благодаря за съвета, спазвам го дословно.

След няколко километра пред мен се очертават поредица от барачки за чай и сладкиши. В гигантски, клокочещ с вряла мазнина тиган се пържат самоси. Самосата е национална „бърза закуска“ — както в Индия, така и в Пакистан. Представлява джоб от тънки листа тесто, пълнен с картофено-зеленчукова смес с много подправки. Всичко това опържено и сервирано топло и хрущящо, заедно с чинийка лютив сос. Понякога в пльнката се слага и месо, но не много често. За мое щастие като вегетарианец, Пенджаб се оказа вегетариански щат.

Купувам си четири самоси и един сладкиш — сладка топка с кардамон и други подправки. Всичко това го преглъщам с ароматен чай с мляко. Вкусотия. Продавачът на самосите сучае. Клиентелата е слаба. Говорим си за музиката на пакистанския пенджабски певец Нусрат Фатех Али Кхан. Та питам аз самосаджията, къде наблизо има магазин за музика. Във всяко индийско село има поне една барака с пиратски дискове. А той изпрати едно момченце да провери. Оказа се, че страничният път до будката за самоси, навлизащ в полето, води до

село, което се нарича Малиан. Следващият град по пътя надолу се нарича Тангра. Селото е току до главния път. Момченцето ми даде знак да го последвам, зарязах си колелото при самосите и тръгнах да търся пенджабска музика.

Интересно как някои събития могат да внесат разклонение в житейския поток на човек. В един момент си мислиш, че животът ти тече като вода и ти се носиш по нея. Приятелката ти те обича така, както ти обичаш нея и, съдейки по своите чувства, нямаш измерение за обичта си. Работиш, печелиш пари и в мечтите ти е семейство с любимия човек, готов си и можеш да предложиш сигурност и дом. Изведнъж водопад. Не си прегледал топографията на маршрута и скачаш в бездна, за която не си ама никак подготвен. Лодката ти се разбива, а ти се гмуркаш в студената вода на стотици километри от населено място. Сам си, зъзнеш и няма кой да те стопли. Ако парафразирам казаното и сега съм сам, но ме топят усмивките на всички тези индийци, които ме намериха и извадиха от водата, когато започна безтегловният ми полет към Индия.

Музикалният магазин е затворен. Отворени са аптека и будка за телефонни разговори (PCO). Трима младежи прехласнато ме гледат. Веднага ме канят на чай в аптеката. Няма как да откажа! Моят водач тича обратно при самосите да наглежда колелото. А аз съм подложен на бърз и точен разпит за това накъде съм тръгнал. Мандиб, едно от момчетата, без да му мисли много, ме кани у тях. Той и приятелят му Ранджит, са собственици на телефонните кабинки. Искат да ме запознаят с всички в селото. Останалите младежи започват да се надпреварват да ме канят у тях, след като свърша гостуването у Мандиб. Перспективата е да остана тук за около година. Връщам се за колелото. Гледам часовника — минава два часа, минал съм към 70 километра, не му мисля много. Приемам без колебание подслона у Мандиб. Мръсен съм. Влача със себе си мръсотията от десет дена в Пакистан. Имам нужда от кратка аклиматизация, истинска храна и почивка.

Улиците в селото са земен път. Дворовете не се виждат. Скрити са зад трудно превземаеми, небоядисани, сивкавокафяви зидове. Биволи преживят под сенките. Бялата желязна врата на къщата на моя нов приятел се отваря гостоприемно. Посрещат ни майка му и двете деца на сестра му. Дворът е бледо резедав, циментиран и измит. Тънко

стебло на гуава се мъчи да достигне светлина измежду стените кирпич. Лятна кухня, баня и няколко стаи. Тук живеят само бащата и майката на Мандиб, както и той самият. Майката, като ме вижда колко съм мръсен, веднага ми показва банята и ме кара да натрупам всички мръсни дрехи за пране. Това било нейна грижа.

Индийците са изключително чистоплътни. Къпят се по три пъти на ден. Все едно си мият зъбите. Направо ми става жал за майката пред купчината пране, която сътворих. Преди да се изкъпя, взех, че си залепих гумата, която спухах същата сутрин и не щеш ли, видях малка цепнатина в едната дисага, която мигновено заших, предотвратявайки по-нататъшно разцепване. Колелото отново е във форма, стегнато за път. А аз се заемам с тоалета си.

* * *

Банята е тясно помещение с леген с вода и канче за поливане. Водата е по-скоро хладка. Току-що изпомпана от вътрешния кладенец, но не е леденостудена. С всяко поливане на измореното ми тяло, ми олеква. Сякаш измивам огромен товар от плещите си. Навън Мандиб си оправя тюрбана. Захапал му е единия край със зъби, другият е вързан за пирон в стената. Навива го стегнато, като внимателно оправя ръбчетата. И тук мъжете са доста суетни, но това със сигурност е черта на Изтока.

Яхваме моторетката и обратно в селото, че даже и в съседното. Всеки познава Мандиб, разхождаме се из ниви със захарна тръстика и картофи. Грижливо подредени полета. Няма никакви тръни, всяка педя земя е обработена, та чак до сами пътя. Белеят се тюрбани и белоснежни ризи. Запознаваме се с Джерманджит, собственик на плантациите. Той ми разказва за историята на сикхите и за това, как през 1984 година хиляди са избити в Златния храм в Амритсар. Пенджаб просто искал да се отдели и съпротивата била кърваво потушена.

Местните пенджабци се изявяват като земевладелци. Обикновено работници са им хора от съседните щати. Само по-малките собственици сами си обработват земята.

Смрачава се. Захладнява. Напомня ми на ранно лято в България. Полето се е смълчало. Заспива. Отново пием чай у Мандиб след обилната вечеря с леща, ориз, картофена манджа с подправки и биволско кисело мляко. Да живеят вегетарианците, тук се чувствам като у дома си, няма нужда да проверявам всяко ядене и да предупреждавам какво не ям. Чаят е гъст и силен, направен е отново с биволско мляко. Майка му се е справила с купчината дрехи. Не мога да повярвам, че съм толкова чист. Преди часове се чудех къде ще спя и как ще се измия. А сега си лягам чистичък, в чисто легло, обграден с любовта на семейство. Случайности? Едва ли. По-скоро вяра. Човек получава това, от което най-много се нуждае.

Спим с Мандиб в неговата стая. Мебелировката е оскъдна. Рафтче с няколко снимки, две легла и масичка. Спим е преувеличено да се каже. Или по-точно аз не мога да заспя до късно. Някъде наблизко високоговорител пее с пълен глас религиозни песни, което продължава до сред нощ. В стомаха си чувствам тежест, но все още нямам разстройство. Може би съм настинал леко след студената баня и разходката с мотора. Нощта минава неусетно. В четири сутринта високоговорителите с песните отново запяха. За цялата нощ да е имало няколко часа без музика. Само се въртя. В шест съм на крак, на опашка за банята. Не мога да я пропусна току-така, ще ме обвинят в нечистоплътност. Бащата на Мандиб се стяга за работа. Той работи като електротехник в подстанция в Амритсар. Сивата му коса достига до кръста. Завита в тюрбана, дори не подозираш какво се крие в него. Брадата е грижливо сресана и подредена. Рано-рано закусваме чепати с чатни и неизменния чай. Обичам го този чай. Силен е, но рецептата с млякото и кардамона е невероятна.

Програмата за днес е да посетим Златния храм в Амритсар. Градът е на около двадесетина километра от селото на Мандиб и се придвижваме с моторетката. Синият пушек и многолюдието ни завладяват. Мандиб, както и много други участници в движението, си е вързал кърпа през носа и устата да не диша газовете на превозния поток.

Златния храм е свещен за сикхите. Хиляди и хиляди поклонници посещават храма всеки ден. Оставяме си сандалите на съхранение в претъпкана с обувки барака пред входа. Измиваме си краката и ръцете на близките чешми. Мандиб ми покрива главата с носната си кърпа. В

храма не може да се влезе непокрит. Това не го знаех и не бях подготвен. Младежи с жълти кърпи с надпис „Златния храм“ влизат и излизат възторжено триумфиращи. Входът е отворен за всички, без ограничения на религия или националност. Входна такса не се събира. Пазачи с копия проверяват със строг поглед дали някой ще се опита да влезе неумит или неподходящо облечен. Нежна музика, съвсем ненатрапчива (както музиката от миналата вечер), струи, ромоли, рее се сякаш от всички посоки. Храмовият комплекс се състои от бели, мраморни сгради, оформящи правоъгълник. В центъра на мраморния двор искри с изумрудени води изкуствен басейн. В центъра на басейна, свързан с тънка, мраморна ивица с останалата суша, блести със златен, слънчев отблясък самият храм. В мраморния двор поклонниците обикалят водоема по посока на часовниковата стрелка. Къпят се ритуално във водите му. Вода, кърпи, кафяви тела и усмихнати, смирени лица. Вървим по застлани пътеки и рогозки. Хлъзгаво е на мокрите мраморни плочки. На входа на последната отсечка към храма храмови служители раздават грис халва в купички, направени от изсъхнало листо. Стъпваме по орнаментални плочки със сом, опитващ се да захапне крака на патица, завъртени в кръг, с цвете по средата. Вътре в храма стотици хора са седнали на земята и рецитират религиозни текстове. Всеки си шепти за себе си. Въздухът жужи от молитви. Музиканти в центъра свирят и пеят мелодията, която се лее и прелива наоколо. Те са достолепни възрастни мъже с дълги сиви бради. Червено и златно, преплетени в сложни орнаменти, доминира в интериора. Още грис халва. Поклонници оставят дарения. Прави ми впечатление големият брой европейци, които буквално живеят и се молят в храма. Работно време няма, можеш да останеш и през нощта, ако искаш. За храна ти носят грис халва.

В музея към храма, с рисунки, картини и снимки се разказва историята на сикхите. За десетте гурута, за кръвопролитната война с мюсюлманите, за атаката на индийците. Има ли религия по света, която да не е изцапана с кръвта на невинните? Прави ми впечатление, че и тук, както в православно християнство, светците са изобразени с ореол на главите.

След храма отиваме при лелята на Мандиб. Дългокоси хубавици се разхождат по плоските покриви на къщите в съседство. Десетки хвърчила се реят в небето. Когато излизаме обратно на улицата,

ставаме участници в две сватби. На едната младоженецът е качен на кон. Покрит е с гирлянди от пари. Вдига се голяма гюрултия. Екзалтация. На другата сватба под сянката на шатра се е оформил пъстър дансинг. Момчета и момичета танцуват хем заедно, хем на дистанция. Момчетата са диво буйстващи, момичетата ги чакат да се поизморят и тогава се включват във феерията. Пенджабската музика е ритмична, огнена, подканяща да танцуваш. Не можеш безразлично да си седиш на стола.

До вечерта правим няколко десетки посещения у различни лели, чичовци и познати. Притокът на храна надвишава капацитета ми. Прием биволско мляко и вече предусещам, че нещо с химията на организма ми не е наред. Цяла нощ имам разстройство. На сутринта се лекувам с вода от варен ориз и чай от смокинови листа. Майката на Мандиб смутено ме гледа, но отказвам да ям каквото и да е пържено, както и да пия чай с мляко. Докторът на селото ми дава шепа хапчета, едното е голямо и черно, а другите са по-малки, многоцветни и ми заръчва да не ям нищо друго, освен банани. Днес съм на диета. А срещите и запознанствата не спират. Разкри се и тайната на религиозните песни всяка сутрин и всяка вечер. Съседът на Мандиб решил в прослава на Господ четири дни и четири нощи да рецитира на музика тяхната свещена книга. Точно свърши обетът му и друг съсед взе под наем музикалното оборудване, за да продължи щафетата.

* * *

Индия може да е известна като страна на подправките, но със сигурност е най-шумната държава в света. Ако от космоса се вижда великата китайска стена, почти със сигурност може да кажем, че това става на фона на индийска музика и ехо от клаксони. На почти всяко превозно средство отзад е написано „Blow Horn Please“ — „моля, сигнализирайте с клаксона“. Всеки бибитка за щяло и нещяло, след което дава газ, осланяйки се на аксиомата, че ще му се даде път заради това, че вдига шум. В интерес на истината никой не се противопоставя на корабната сирена, на автобусите и камионите, които разплискват настрани, нас, малките участници в движението, подобно на кораб, порещ спокойните, сини води на море.

На следващата сутрин съм отново здрав. Бананите, хапчетата и оризовата вода си свършиха работата, чувствам се отлично. Съветът на секретарката от посолството да пия само индийски лекарства, се оказа полезен. За един ден бананова диета и с мистериозните хапчета на доктора съм свеж като кукуряк. Не знам дали е от терапията или вече се аклиматизирах, но през следващите четири месеца нямам никакви проблеми, въпреки че ям и пия във всякакви обществени „хотели“ и гостоприемни домакинства.

След четириднешно гостуване у Мандиб потеглям към Агра. За днес маршрутът е от селото на Мандиб до Фаридкот, което е преход около 100 километра. Мандиб и Гопи, братът на Ранджит, ме изпращат по необозначени на моята карта селски пътища до близкото градче Там Тарам. Напускам главния път от Амритсар към столицата и се опитвам да заобикаля многомилионния Делхи по околоръстни шосета. Движението е къде-къде по-спокойно. Редуват се села и ферми, засети с рапица, картофи, пшеница и ориз. Пътят е зелен тунел от мангови и евкалиптови дървета. В покрайнините на селата зървам училища. За някои ученици класната стая е на открито. Децата са насядали върху платнище на земята под сянката на огромно мангово дърво. Учителката, седнала зад малка масичка, преподава урока. Тези, които имат нужда от писмени обяснения на дъска, имат занятия в близката постройка.

На стъпване отбивам към поредната ферма. Балджит, домакинът ми за тази вечер, ми носи мляко. Цялата рода живеят във фермата — деца, сестри, жена. Имат десетина декара земя, която обработват с още няколко помощници и четири бивола. Родителите им са починали. Брат му учи и работи в Кипър, той е и основният спонсор на семейството. Къщата им е с циментиран двор. Тоалетна няма. По нужда се ходи на полето до канала. Хубавата земя на Пенджаб се напоява с електрически помпи. Водата за пиене е също подпочвена, помпа се на ръка. През нощта нямах произшествия. Надвечер ме навестиха съседите по ферма. Но никой не ме обсажда с въпроси. Виждат, че съм уморен и ми дават да дишам спокойно през няколкото часа почивка и сън. Опънал съм си палатката на откритата тераса на изоставена къща. В просъница чувам шумоленето на мишоците из царевичака и рогозките вътре. На сутринта съм пожален от конденза. Палатката ми е суха, закътана в завета на постройката. Закусвам с Балджит курабийки,

чепати, кисело мляко и чай. Сестра му ми завива в жълто парче плат, избродирано със сини цветя, останалата купчина чепати, които не можахме да изядем. Фермата им се стопява в сутрешната мараня, гледам ги, стоящи на прага и им завиждам благородно. Имат си всичко — семейство, деца, земя, ток и вода. Най-важното е, че са задоволени от това, което притежават, и със собствен труд си покриват повечето нужди.

Следващите два дни минавам близо 200 километра и съм на път да вляза в съседния щат Харияна. По маршрута по-забележителна случка бе, че в един сравнително голям град, Батинда, на улицата ме спря младеж, който настоя да ме почерпи обяд. Седнахме в близкото заведение и хапнахме кисело мляко, картофена манджа и чепати. За изпроводяк младежът ми купи още половин килограм мляко за из път. Както той се изрази, такава била традицията на пенджабци — да помагат колкото се може повече.

Същата вечер спя в случайна нива край пътя. Този път нямам домакини. Появява се едно момче, което ми казва, че нивата принадлежи на неговото семейство и това е всичко. Вода си наточвам от близката ръчна помпа, която обслужва съседната ферма, но домакините не проявяват интерес към моята особа. От разклонението на пътя, отвъд напоителната канавка, си купувам мед, с който обилно си подслаждам вечерята.

Посред нощ ставам да отида до тоалетна. Взимам челника в ръка и в движение се опитвам да си го сложа на главата. Изтървах го светец в прахта. Вдигнах го и го тръснах да се отърси от прахоляка и в този момент се разхвърчаха всичките му вътрешни части от сектора с батериите. Потънах в тъмнина или по-точно само луната продължи да ми свети. Липсва държачът на батериите и самите батерии. Кутийката мистериозно се отвори, за първи път ми се случва. Лягам да спя, все пак си казвам, че утрото е по-мъдро от вечерта. Нямам второ фенерче, а в тъмното нищо не виждам. Въртя се така към половин-един час, но мира не ми дава част от оборудването ми да не е функционално. Обувам си обувките и започвам да провеждам балистична експертиза в тъмнината. С челника в ръка извършвам движения, подобни на злополучното изтръскване и проверявам сред буците пръст. Усилията ми са наградени с успех. Намерих пластмасовия държател. Това е и най-важната част, батерии мога да си купя и от следващия град. Наспах

се спокойно. На развиделяване претърсих старателно мястото и намерих и батериите. Отново имам светлина.

С навлизане в Харияна напрежението на шосето доста се редуцира. Движението оредя. Когато ме задминават, шофьорите не ме притискат с клаксони. Наоколо са отново полета, докдето поглед стига. Но влажността е по-ниска и основната култура е памук. Срещам доста камили, впрегнати в претоварени с памук двуколки.

Град Дабвали е на границата между Харияна и Пенджаб. Чудя се дали да отцепя към Раджастан, но съвестта ми ме кара да бързам към Тамил Наду. Малко след Дабвали двама индийци ме настигат с мотоциклет и ми правят знак да спра. Канят ме на закуска в града, но аз току-що го минах и не ми се връща. Канят ме на гости в селото си на около 6 километра в полето, но и на тази покана отказвам. Май наистина съм се разбързал, а пък е и доста рано, едва тридесетина километра съм навъртял. Разделяме се, а услужливият господин ми споделя, че аз съм първият чужденец, когото той вижда. В очите му искри чиста, неподправена радост. Аз също се радвам, че съм далече от тълпата туристи. Все пак положението, в което се намирам, предразполага всеки да ме заговори, на врата ми не виси табела — „чужденец, забранено за комуникация“.

През целия ден карам по спокоен равен път. Крайпътната растителност се сменя с бодливи храсти и акации. Фермите са доста по-нарядко. Трафикът също е оскъден. Към три часа следобяд ме настига мотоциклет и забавя ход. Двама младежи ме заговарят. Говорим си в движение за това откъде съм и накъде съм тръгнал. Те бързат да вземат техен приятел от някъде и ме изоставят за малко. След около половин час се връщат вече трима на мотоциклета. Един от тях ме кани в селото си. Аз го питам мога ли да спя на палатка, а те утвърдително кимат с глава. Отклоняваме се от главния път. Селото се казва Джодка и е на около пет километра встрани зад хълма с памуковите ниви. Къщите са крепости. Улиците са тесни, някои са павирани с кирпичени тухли. Отворена канализация. По жълто-оранжево-розовите стени са изрисувани сини свастики, с четири точки в незавършените квадрати. Спираме пред непристъпен розов дувар с тежка, метална, кафява порта, орнаментирана със заварени заврънтулки. Сахиб, едно от момчетата, влезе да събщи за гостите и след секунда една малка странична врата се откряна и ни пропусна

вътре. Мълвата за пристигането ми се разпространява със скоростта на светлината. Един след друг се тълпят съседи и роднини да ме пипнат, да ме видят кой съм. Повечето жени си пускат воал пред лицето, когато са в близост до мен. По-старите не се забраждат. Дворът отново е циментиран. Интересни делви и гърнета се сушат, надупени по лавици на стената. Няма електричество, нито течаща вода. Готви се на огнище. Дават ми една бака топла вода да се изкъпя. Това вече е лукс. След което се юрваме по полето. Сахиб иска да ме разведе из земите, собственост на семейството му. Памук и пак памук. Десетки работници превиват гръб. Денят си отива, а те са все още по нивите. Жените са берачки, а мъжете товарят и водят двуколки, впрегнати с камили. В прилива на нощта ги задминаваме с моторетката да се прибират по прашния път към домовете си.

Докато в Пенджаб всеки сикх е „Singh“, което означава лъв, така и тук всеки хариянец е „Ram“. Пълното име на Сахиб е Сахиб Рам Годара. Поздравът за „добре дошъл“ и „здравей“ тук, в Харияна, е „Рам Рам“, в Пенджаб на пенджабски е „Сатсириакал“. На това ме учат новите ми приятели.

До здрачаване вече съм се прочул в цялото село. Тълпата от любопитни се съгъства. Все едно в къщата на Сахиб се е организиран митинг. Чувствам се неловко и ми е доста изморено. След вечеря какво да видя. Не по-малко от 40 души са се събрали и ме чакат на двора. В центъра е седнал учителят на селото, само той знае английски и ще превежда на останалите. Всички го уважават. Провеждаме един дълъг разговор за Индия, за света, за това накъде вървим, не се ли лутаме с мечтите си, гонейки вятъра. Говоря им за вируса на богатия чужденец. Вирусът, който само отнема. Говоря им за това, как Изтока се поглъща от Запада и колко ми е тъжно, когато си помисля, че и те самите в Джодка не са защитени. 40 човека ме гледат в очите. Вече ми е сънливо и моля за извинение, но е време за сън. „Чанга афер“, приятели — „довиждане“ на пенджабски. В просъница все още долавям ентузиазираната дискусия навън, която се е отпушила и никой не може, а и не иска да укроти. Те не могат да си тръгнат, влязъл съм в живота им като нещо ново, до което никога не са се докосвали. Както ми каза учителят:

— За нас всеки гост е свещен, всеки гост е ангел, дошъл да ни навести.

На сутринта селяните от Джодка не ме пускат да си тръгна. Уговарят ме да остана още един-два дни поне. При това темпо, ако оставам по седмица във всяко следващо село, не мога да стигна до Тамил Наду и за година. От всички страни ме обстрелват с въпроси. Докато отговоря на едните, вече ме засипват следващите. Дори записката за миналата вечер не мога да си довърша. Започват да ми се сърдят, защото много съм писал в тефтера си, вместо да говоря с тях. Обсебващи са. Отдъхвам си, когато съм отново на пътя.

* * *

В тези първи за мене дни в Индия страната ме пренасища с емоции. Има моменти, когато умишлено се крия, търся уединение, илюзорна самота, тъй като тука почти никъде не можеш да си сам и персоналното пространство е сведено до минимум. От емоционална гледна точка Индия може да се сравни с коралов риф от цветове, миризми, форми, звуци. Докато Европа ми се струва едноцветна, сива и статична, тук всичко мърда и блести по различен, привлекателен начин. В мен бушува гейзер от емоции.

Слушам смазания глас на велосипеда и поглъщам пейзажа. Акации, цъфнали памукови ниви, дъх на пустиня. Раджастан, пустинният щат, ме съблазнява. Намира се само на около стотина километра встрани от маршрута ми. А аз обичам пустините. В тях има сила, дух. Средата на живот е толкова трудна, че хората се научават да ценят и най-малкото. Нищо не се прехосва, а взаимопомощта е на първо място.

Спирам да обядвам в песъчлива отбивка, в която колелото затъва в златен пясък. Бутам до неугледния „хотел“ и сядам на земята да си почина. Чепати с банани и кисело мляко, както винаги. Автобус с изморени пътници изсипва смесена, цветна тълпа. Децата са много весели, играят си с водата от близкия маркуч, докато майките ги гонят да седат и те да ядат. На една от малкото маси са седнали костюмирани господа. Гледат ме, подвикват ми и ме канят да споделя обяда с тях. Оказва се, че са от Раджастан, хвърлят ми покана да ги посетя. Работят на летище в Дубай и се връщат за кратък отпуск. Бързат да се видят с близките си. Отново Раджастан! Преборих се. Някой ден ще дойда

специално да го прекося надлъж и шир този щат, вероятно с камила от Кохропар в Пакистан до Джайпур в Индия. Извайвам го в мечтите си и поддържам курса на юг.

Близо до град Хисар се строи храм на бог Хануман. В центъра на зелена морава се издига недовършена исполинска статуя на бога с маймунска глава, с бухалка в едната ръка, а другата е издигната за поздрав. Входът на комплекса минава през фронтон с дървени колони, с изрязани в дървото пухкави жени, позиращи сладострастно. В тази част на пътя има значително присъствие на червенолики маймунки. Маймунките стоят край пътя на групи по десетина, скачат по дърветата и очакват храна от минувачите. Аз не мога да спра да им обърна внимание, въпреки че са много приятелски настроени. Сега летя с горе-долу 30 км/ч. Хванал съм се за един трактор с ремарке с памук и се возя гратис, както правят всекидневно индийците. Така е до първия разклон, където пускам веригата и се разделям с превозвача си.

За пренощуване търся подслон в памуковите ниви. Искам днес да съм сам. Да си легна рано, да стана рано, да си пиша в тефтера и само да гледам, да слушам, да виждам. Опъвам палатката под едно огромно, подобно на фикус дърво с лъскави, месести листа. Наблизо има разхвърляни, отдалечени една от друга къщи. Трактор се прибира с натоварено с работници ремарке. Между памуците два пауна като плувци гмуркачи се появяват и изчезват, само да усетят, че някой се приближава. Преследваме се така няколко минути, след което се отказвам да ги гоня и отивам да търся вода. В първата къща хората ме насочват към дерето, но водата, която излиза от помпата, е мътна, направо си е кална, независимо колко помпя. Самата помпа е стара и раздрънкана, никак не ми вдъхва доверие. Те ме убеждават, че водата е хубава, но аз се отправям към съседите. Прескачам плетеница от канали за напояване. Входът е откъм градинка със захарна тръстика. Не голяма, само колкото да прави сянка. Няколко бивола чакат да бъдат издоени. Жена с гюм в ръце се провира между тежките животни, преживящи с непоклатимо спокойствие. Мъжът ѝ не говори английски. Разбираме се със знаци. Водата им отново не е кристално чиста, но е много по-добра от дъждовно-калната смес отпреди малко. Канят ме на чай на смрачаване, когато работата по стопанството е приключила.

Връщам се в лагера да си сготвя традиционната вечеря от леща с ориз и бульон „Маги“, овеса почти съм го свършил, също и кускуса, а с

ориз и леща се снабдявам от селските пазари.

Рано сутринта пауните вече са се събудили и продължават играта на гоненица из полето. Хапвам набързо, събирам инвентара, пия един чай със стопаните на хубавата вода и хващам пътя. Има-няма да съм карал двадесетина километра и край шосето се показва бензиностанция в строеж. Спирам да си заредя чиста вода. Един от собствениците, Сундер, веднага ме кани на късна закуска, както той се изрази, в селото му, на два километра надолу по пътя. Замислих се за малко и приех. Все още ми е гузно за поканата, която отказах преди няколко дни и сега искам всеки ден да угодя на някого. Смисълът в придвижването по начина, който съм избрал, не е само в преодоляването на дистанция със собствени сили. Съжалявам, че се налага да бързам. Искам да приема всички покани от всички хора, които срещам. Искам да им изслушвам историите, да разказвам своята, да споделям. Малко ми е тъжно, че някои ги пренебрегвам. Карането на колело е безинтересно само по себе си, ако не ме доведе до неочаквана среща, обмяна на чувства, живо участие в картината на живота, наречете го, както щете. Храната е мостът, съкращаващ дистанцията към запознанството. Обичам, когато ме заговарят с „Ял ли си?“.

Трънени огради, маймунки по дърветата, открита канализация, биволи се излежават в езерце, кубични кирпичени къщи и прашни улици. Типично, както всяко индийско село досега. В тази част на щата Харияна забелязвам, че торът от биволите се събира, наплесква се на питки, които се нареждат на пирамидални купчини да се сушат. Използва се за горене.

Докато жената на Сундер готви, той ми показва снимки от неговата сватба и тази на брат му. От лакиран гардероб вади чеиза на жена си и пред очите ми се разстила сърмено, избродирано със златни орнаменти тъмночервено сари. Не знам как да го кажа, но в индийските семейства съществува нескрита хармония. От пътя ме прибират мъже, водят ме мръсен и прашен в домовете си. Жените им ми създават условия да се измия, приготвят храна, перат ми дрехите и всичко това го правят с усмивка, без да се сърдят на мъжа си за допълнителната работа, която им се отваря.

Със Сундер говорим за живота на хинду семействата. От стената ме гледат бог Ганеш и бог Хануман, телевизията бумти с екшън по

НВО. Звъни GSM-ът на новия ми приятел. При толкова много ръчен труд и изнурени, бедни лица с грееща усмивка ми е трудно да възприема цялата тази „цивилизация“, от която съм обграден. За какво са ни тези електронни джунджурии, които като гледам само ни отклоняват от пътя на истината.

Колелото ми е паркирано отвън пред къщата и неизменните дечурлига си играят със скоростите и спирачките. Докосват се до това „чудо на техниката“ — колело със скорости. Не мога да ги спра. Как може да се ограничи любопитството, особено проявено от деца? Те са непредсказуеми. След хапването тръгвам да си ходя, но нейсе, поредната повреда, причинена от любопитковци. Жилото на предния обтегач е скъсано. Все още лекичко се ядосвам, когато някой ме накара да работя извънредно, причинявайки повреда в оборудването ми. За щастие съм поел доста от „източното спокойствие“ и не се тревожа излишно. Достатъчно ми е, че съм жив и здрав, всичко останало ще го ремонтирам, нали съм оборудван с инструменти и резервни части. Това жило издържа досега над 2500 километра, нормално е да се е амортизирано, децата не са ми виновни, те са само катализаторът да го довършат.

Фиксирам новото жило на сянка под навеса на бензиностанцията. Отнема ми само 10 минути. Радвам се, че го ремонтирам тука, защото на пътя щеше да е по-неудобно, заради трафика и липсата на място.

* * *

В тази част, след град Хисар, щатът Харияна е по-влажен. Покрит е със зеленината на плантацията за захарна тръстика. Тук-там стърчат исполински манго с месести листа, хвърлящи непробиваема сянка. В ранния следобед съм на около 25 километра от град Ротак. За около два часа мога да се справя, но се чудя къде ще спя, ако градът е голям. Пред мен е един от така наречените „хотели“. Подобна барака като тази на Накозариф от Пакистан, но далеч по-чиста. Спането е безплатно. Нарове са разхвърляни по дворчето и изморени шофьори отморяват тежестта на пътя. Оставам тук. Изглежда безопасно. Собственикът е слаб, с хлътнали гърди, дръпнати очи и прилича на

тайландец. Откритият канал е ограден с върбалак. Цветни храсти оформят червени и розови уханни облаци из двора. Навес от рогозки, градинка с лук, чесън и подправки се полива от водата, с която се мием. Един-два сини бидона с вода са за миене и пиене. Наоколо са безкрайни ниви.

Готвя си на газовия котлон на хотела, което много ме подпомага, че ме мързи да си разопаковам печката. Вечерята е отново леща с ориз, а за десерт банани и чай. Чаят е от заведението. Много взе да ми харесва този индийски чай с мляко и кардамон.

Нощта ни обгръща с хладна, влажна прегръдка. Лягам си в престрелката на индийски екшън. 5–6 момчета, предполагам от околността, гледат VCD на телевизора на хотела. Подпрял съм колелото под навеса. Чувалът с по-ценните неща, т.е. палатката и инструментите, го натиквам под нара. Отивам до тоалетна при напоителния канал зад бараката, след което се прибирам и завит със спалния чувал, заспивам под звуците на телевизора. Стрелят по нас в хор на танцуващи девойки. Екшънът продължава до среднощ. В безопасност съм. Никой не ме безпокои. На сутринта всичко е налице. Нищо не ми е откраднато. Индия е добра държава.

Собственикът спи на съседния нар до мене. Рано-рано работниците по кухня са вече на крак. Огънят е накладен и чаят е готов. А той още се излежава в чергите.

Моят багаж е стегнат на колелото. Предимството на това да не опъвам палатка е, че съм готов за път почти веднага със ставането. Пия един чай, хапвам си другата половина от снощната манджа ихващам пътя. На изпроводяк собственикът ми дава закарфичена с игла паспортна снимка и адреса на хотела, написан върху лист от тефтер, нещо като визитна картичка.

Потеглям в седем и половина. Имам шансове за дълъг дневен преход. До Ротак нямам проблеми. Маймунките неспирно си играят по дърветата. Щастливи и нахранени са. Всеки се грижи за безгрижните олицетворения на бог Хануман, синът на вятъра, дясната ръка на бог Рама.

Когато приближих града, километражът ми отказа да работи. Датчикът или окабеляването сдадоха багажа. Опитах се да го отремонтирам, но неуспешно. Отсега нататък мога да го ползвам само като часовник, но и това е нещо. С около 15 км/ч средна скорост по 6–7

часа на ден се правят към 90–100 километра, приблизително ще знам къде съм.

От Ротак, за да избегна Делхи, заобикалям околостраната през град Джаджар. Разстоянието Ротак — Джаджар е не повече от тридесетина километра, но в момента всичко е разкопано. Намирам се под обсадата на поредица сякаш започнати и недовършени ремонтни дейности, между които се провира поток от камиони и автобуси. Дупките са навсякъде, все едно, че карам по черен път. Даже по-лошо, защото праговете са по-стръмни и пропаданията — по-тежки. След първите десет километра вече и маймунките не ме развеселяват. Спирам да ям банан. Давам почивка на колелото от многото тръскане. Почивката е и за мене самия, от прекалено многото внимание по дупките и трафика главата ме заболя. Леко съм изнервен. Имам си и опашка от колоездачи, които ту задминавам и те ме следват няколко километра, ту те са пред мен и аз крета след тях. Обикновено, когато спра, и те чинно спират да ме изчакат. На краен предел съм, само ги чакам да ми дадат претекст да им се развикам. Един от тях се приближава и с мирен глас ме кани у тях на обяд. Мигом раздражението изчезва, спокойствието на новия ми приятел прониква в мен и помита тъмното ми настроение. Наоколо е слънчево и приятно, със зайчета слънчеви лъчи, пробиващи през клонците на евкалиптите. Нареш Дева Синкх е спасителят за деня. Приемам, без да се замисля, само да се махна от нервозния участък. Поемаме встрани за около 2–3 километра по черен, пращен път до село Крота. Той е напред, а аз — по петите му.

Както навсякъде в Индия, с влизане в селото ни посрещат играещи деца и преживящи биволи. Леко встрани блещука езерце с лилии. Биволи са налягали в кални ями. Кубични, разхвърляни една върху друга, сиво-жълти къщи. Къщата на Нареш е затисната между две други постройки. Заграден двор с двуметрова плътна стена. Огнището е в ъгъла под стълбата. Жена му е със сини шалвари, жълта курта и червеникав шал. Разпалва жаравата. Започва да меси рути, хлебни питки. Босоного детенце с червено елече следи движенията на жената. Върху дървена подложка се разточват питките, след това се залепят за нагорещения тиган и готово. Приличат на палачинки, но имат друг вкус и не са толкова крехки. Вътре в приземния етаж е сумрачно и приятно хладно. Бебешка люлка поскърцва от тавана. Незастлани нарове. Пръстен под. Баба люшка и приспива на ръце

бебето на стопанина. Дава ми знак да се кача горе на откритата тераса и да си полегна. Тя самата се качва с нас. Приятно е. Лягам и гледам синьото небе с гонещи се, рехави облаци. Пием по чаша айрян от биволско мляко. Наоколо е свобода. Свободата да си беден и да не се притесняваш от това, а да проявяваш човещина към ближните си всеки миг живот.

Навън деца си играят с колелото. Правя им забележка да престанат, на помощ ми идва Нареш и страстите се успокояват. Хапваме картофена манджа с рути и айрян. Айрянът тук го наричат „ласи“. Ласи не е просто кисело мляко с вода, вътре се слагат подправки и зеленчуци, парченца люти чушки например.

Почивката си заслужаваше. Отново съм на асфалта и за час и половина решавам пъзела на минирания с дупки участък, без много да му мисля. Не мога да повярвам, че най-накрая съм на разклона за Гургаон. Шосето е все още тясно до началото на следващото село, след което се разраства в двулентово и заприличва на нормален път. Настилката е повече от добра. В крайпътния хотел-ресторант пия чай и ям банани. Шофьори се поливат с вода на близката помпа.

Интересно как през домашната обстановка прозират хранителните навици на хората. В Пенджаб по селата не видях никъде прасета и кокошки, нито пък магазини за месо. Само откъслечни стада с овце и кози по границата със съседния щат Харияна. В Харияна обаче по селата се ровят прасета почти навсякъде, а кокошките са ежедневие. Когато бях на гости на Нареш, той с погнуса ми обясни, че неговата каста не гледа прасета, това е занимание за по-нисшата прослойка. Прозира намек за кастово деление, което в същото време навсякъде в Индия се отрича.

* * *

Тази вечер лагерувам встрани от крайпътна ферма. Песъчлива почва и много черни мравки в редица. В далечината деца вдигат облаци прах от игра на крикет. Този път пауните са на по-открито, но все така плашливи. Повече не ги преследвам. Пълня си меха от ръчната помпа пред близката къща. Водата е чиста и сладка. Готвя си леща, а за закуска — овесени ядки. Става ми нещо тъжно за

семейството ми, иска ми се да са спокойни, но надали са, отдавна не съм им се обаждал. Идеята е да хвана влак от Агра и да се придвижа бързо до организацията в Тамил Наду, където ще работя като доброволец.

Щата Харияна в тази си част прилича на Пенджаб. Зелен е. Не е толкова влажен, но все пак тучен със засетите с пшеница, ориз и захарна тръстика поля. Доста по-топло е, или така ми се струва поради по-ниската влажност.

В обвитата с воал от изпарения сутрин собственикът на близката ферма ме черпи чай с гъсто, току-що издоено мляко. Добър завършек на закуската. „Чанга“ — „довиждане“, и „Мирбани“ — „благодаря“, за моите ранобудни стопани. Събирам багажа и съм отново в главоблъсканицата на асфалта. Ежедневието е да си проправям път сред множеството мотори, колела и рикши. Този ден съм доста мотивиран и до обяд излизам на магистралата, водеща надолу към Агра, включвайки се в нея от град Палвал. На влизане в града облечени в розови униформи ученички се прибират на велосипеди. Развети, безтегловни шалове и звънливи гласове ме съпровождат до самия град. Палвал също е в ръцете на пътностроителните инженери. Улиците само напомнят за такива. Изобилстват трапове и купчини строителни материали.

На магистралата, за разлика от всяка друга държава, до момента където съм бил, е разрешено да се придвижваш с каквото можеш. Посоката на движение за колелата, каруците и други видове по-бавен транспорт не е регламентирана. Има колоездачи, има каруци и фучащи автомобили. Единствен недостатък е шумът. Шофьорите не спират да се набират на клаксоните и да натискат газта. Музикална приказка. Удръжете си спирачките, индийци, и по-спокойно с клаксона!

Напускам Харияна и се вливам с потока автомобили в Утар Прадеш. „Хотелите“ — ресторанти покрай пътя, са много по-модерни. Плетените нарове са заместени с пластмасови столове и маси, които намирам вече за не така удобни. Цените също скачат заедно със звездите на заведението, въпреки че са си същите крайпътни колиби. Но аз нали съм си българин, навсякъде споря кое колко струва и гледам да мина по цени, на които пазарувах досега извън туристическите места. Пазарлъкът има ефект.

Придвижвам се скоростно. Пътят отново лети. Хора с танцуващи мечки, един слон и всякакви клоуни подканят за почивка в съседство с осветени с лампички заведения. Аз натискам педалите. В края на деня се състезавам със случайни колоездачи, или по-точно те се състезават с мен. Мобилизират се, настигат ме, задминават ме, след това аз се мобилизирам и ги надминавам. Разменяме си усмивки и весели погледи. Свъртам встрани от магистралата и търся подслон в селата. Жълти поля с рапица, със схлупени сламени колибки в средата.

Намерих подслон в двора на храм, на Радха Кришна. Поне тука ме упътиха местните хора, че мога да прекарам нощта, а управниците на храма, почиващи в благоуханната градина, ми дадоха знак, че нямат нищо против. Още един ден път ме дели от Агра.

Обръснати глави, бели и оранжеви роби, сиви, студени, каменни божества. Лагера го вдигам на песъчливата площадка пред храма пред преплетена божествена скулптура, която ме пази за през нощта. Раздавам си връзката банани на децата, а едно кученце си играе с гривничката ми от дървени топчета, която Мандиб от Пенджаб ми подари на изпроводяк. За малко да обвиня, че са ми я откраднали, докато си разопаковах нещата. Все още се съмнявам в добротата, но нали съм си европеец, простено ми е. Досами лагера е градина, преградена с ниска ограда от пръти. Зад нея са няколко лехи зеленчуци и цветя. В центъра на градината е построен кладенец. Къпя се, обливайки се с хладната вода от дълбините на кладенеца. Срещу 5 рупии си купувам половин литър мляко и си правя чай. Основното меню е ориз, подсладен със захар и малко леща. Днес си купих захар от един пазар и научих, че „гаръм“ на хинди означава горещо, а захар е „чинни“.

Разиграва се странен ритуал с подрънкване на звънци, тръбене на рогове и палене на ароматни свещи пред скулптурите. Лагерът потъва в тъмнина, пропита с „Ом на ма шивая“. Лягам си, след като съм изпил два литра чай от мента. Унасям се докъм десет и половина, когато гръмогласна музика и фойерверки разцепиха мълчанието на нощта. Веселба. Индия. От среднощ до пет сутринта, когато ставам за закуска, отново е смълчано тихо.

* * *

29 ноември 2005 година.

До обяд прелитам седемдесетте километра, разделящи ме от Агра. Първата ми работа е да отида на гарата да проверя за влак до Ченаи. Колелото го паркирам между колите, изоставяйки го, без да го заключвам. Надали някой ще се опита да го вземе. Специално гише за чужденци обслужва мен и туристка от Австралия. Попълвам формуляр за резервация. Влакът е пълен и няма свободни места. Пътят е изтощително дълъг, горе-долу към две нощи, и ми се ще да има къде да полегна. Билетът ми не е първа класа, а за т.нар. sleeper — общият вагон със сгъваеми спални кушетки, същите като в пакистанските влакове. В листа за резервации има 300 човека пред мене. Въпреки всичко ми продават билет без място и ми казват да се оправям както мога. Колелото го организирам да пътува с друг влак, че в моя няма място и за багаж. Добре, че пристигаме в един ден в Ченаи.

Излизам навън на слънце с билета в ръка. Взимам си колелото, а по петите ми търчи някакъв човек и ми проси пари за това, че ужким ми пазел колелото. Ама тука са много нахални някои хора! То е ясно, че Агра е туристическата Мека, но бива ли така? Подминавам го, като му обяснявам, че и аз съм на неговото дередже, и тръгвам да си търся хотел. Решил съм да видя Тадж Махал, колкото и да е банално. По-скоро съм любопитен дали ще зърна електрическите автобуси, с които се превозват всички около монумента според научнопопулярен филм, който гледах преди години. Едно от средствата, които се прилагат за опазване на паметника от вредното въздействие на изгорелите газове, както се твърдеше.

Движа се сред облаци син дим. Униформени ученици с раздрънкани колела се провират под падналата бариерата на железопътна линия, препречила пътя. Аз не мога да си промуша колелото под нея и с удоволствие чакам между бълващите пушек рикши, докато влакът се изтърколи пред нас.

Спускам се по тесни павирани улици. Отвсякъде ме заливат с реклами — „Recommended by Lonely Planet“. Виждам повече европейски лица, отколкото индийски. Настанявам се в хотел „Кемал“, който ми струва 200 рупии за двойна стая. Избрах го, защото точно пред вратите му ми се скъса жилото на предната спирачка и се наложи да спра. Ремонтирам и се настанявам. Просторно е. Имам и вентилатор, и баня. Целият ми багаж е пропит с влага, акумулирана от

седмицата, която прекарах на открито. Сега съм го разпрострял навсякъде да се суши. Изпрах се, изкъпах се и тръгнах да се мотая.

Сякаш всичко е театър тук, в Агра. Комерсиализацията е 100%. Невръстни дечурлига ме преследват с пощенски картички и DVD дискове. Продавачи подканят да опитам вкусотиите, които са наготвили. Моторни рикши, рикши на ръка и на педали лъкатушат в навалищата. Цените са десеторни, но все така ниски за западния турист. Закуска може да се организира за не повече от 1\$ и това включва около 1 литър мляко и пържени хлебчета, потопени в захарен сироп например. Няма и следа от електрически автобуси. Замърсяването е също 100%. Въздухът е син. От покрива — тераса на хотела, трудно налучквам къде е Тадж Махал, въпреки че трябва да е пред очите ми.

Купувам си билет за 750 рупии, толкова е за чужденците. Индийците плащат 10 пъти по-малко.

Тълпата ме повлича към сумрачен вход със студени, тъмни сводове от червен камък. В едно ято съм с безчет безразлични, еднотипни лица от цял свят. Многообразна реч. Червено и бяло. Снежнобял, саркофагът монумент на загиналата принцеса е обграден с джамии от ръждивочервен камък. Преливат се мотиви с преплетени цветя, направени от полускъпоценни камъни, инкрустирани в мраморните плочи. Това, което се разстила като блестяща архитектура пред нас, е всъщност това, което англичаните не са откраднали след напускането на колонията си. Все още има какво да се види. Безупречен геометричен парк. Избледняла зеленина и преливащи се един в друг фонтани. Част от хората посещават Тадж Махал по религиозни причини. В петъците входът е свободен за вярващи от цял свят, дошли да се молят. Снимките тогава са забранени и етикетът в облеклото строго се спазва.

Група облечени в розово момичета позира с ръце, протегнати да докоснат полумесеца на кубето. Фотографите са повече от желаещите да се снимат. Отвътре блестящ и доходоносен, светът се сгромолясва, когато излезеш навън. Малчугани на по 6–7 години се трудят като възрастни. Направо съм потресен. Доходите от Тадж Махал са невероятни при вход около 15\$ средно за чужденците. Посетителите на ден са десетки хиляди. Да не говорим за лицемерната усмивка, която всеки си е лепнал, и за скритата враждебност между богати и бедни.

Обикалям безцелно, гледам да се измъкна от тълпата с фотоапаратите и да попадна в реалната, истинската Агра, но тук около Тадж-а не успявам. Въртя се разочарован в кръг. Време е за спане и топло прясно мляко. Вече цяла седмица пътувам из селска Индия и взаимоотношенията в този град сякаш не са на мястото си. Сякаш съм в друга държава. Бръшлянът на печалбарството се увива около храма на любовта и го принизява. Хората са обречени.

Мляко за 20 рупии, на следващата сергия за 15 рупии. Отказвам се, като споря, че е много по-евтино. Обръщам гръб, а продавачът ми подава едно глинено гърненце и чинно се съгласява с мене на 5 рупии. В тигана пред кръстосаните му крака цвърчи джелеби — сладкиш, който се пържи и напоява в захарен сироп. Не мога да устоя и омахвам един с млякото. На съседния щанд се изсипва каручка с риба. По-надолу търговец размахва разноцветни шалове. Готов съм за леглото.

Сутринта пропуква с туристи по покривите, целещи се с фотоапарати в изгрева над белия саркофаг. Но саркофагът е невидим зад облаците изпарения. Под нас са плоски покриви, тук-там декорирани с мюсюлмански полумесеци. Жълти и сини вълнообразни ивици. Маймунки се гонят от къща на къща. Моят хотел се оказва с много добра тераса, с превъзходна гледка, от която в момента нищо се не вижда. Клонесто дърво е пълно с гарги.

Време е да вървя. Довечера имам влак, който ще ме отведе на юг. Толкова на юг, колкото никога досега не съм бил през живота си.

Към десет вече въртя педали обратно към гарата. Погълнал съм една солидна порция овесени ядки с прясно мляко и мед. Имам страшно много енергия. Пътьом се отбивам до крепостта Агра. В парка край канала са налягали сума ти бездомни. Нямам билет и затова съм при бездомните. Обикалям крепостните стени. Чудно е колко много усилия полага човек, за да се скрие зад някоя висока ограда. Винаги има неприятел, винаги има защо да се копаят ровове и да се издигат непристъпни стени.

Имам цял следобед да се запаса с храна за предстоящото двудневно пътуване. Предавам колелото в багажното отделение и отново поемам към града. Гарата е доста далече, някъде в покрайнините. Около нея се е концентрирало основно производството на храна. Мръсни, импровизирани ресторанти-сергии. Коли се, готви се, реже се, разфасова се какво ли не. От риба и пилета до

вегетариански гозби. Кой както може, така се справя. Открит огън, жарава, газова горелка. Тиганите не спират и за миг. Винаги са пълни. Тук на мен ми е скъпо, а имам и време, та гоня михаля към града. Известно време ме преследват рикши, опитвайки се да ме зарибят, но на мен ми се ходи пеша. Зелени папагали са накацали по клоните на дърво в близката пъстра градина.

Както навсякъде в Индия, и тук, в Агра, по нужда се ходи, където свариш. Това правя и аз, трудно се намират обществени тоалетни и никой не се сърди, когато се изпикаеш до някоя ограда.

Постепенно навлизам между дюкяните, провирам се все по-навътре, където няма да съм толкова чужденец. В хладната дълбочина на отворена врата дядо държи ръката на внуче. Колело е подпряно небрежно на стената. Момичешка гълчава.

Най-накрая усилията ми са възнаградени. Купувам си повече от дузина самоси, млечен сладкиш и грис халва на нормалната цена — 2 самоси за 4 рупии, а не както е около гарата — 1 самоса за 5 рупии. Веднага омахвам две самоси с пресен кориандър и с гарнитура от лютиво къри, докато невръстният продавач се радва на грандиозната ми покупка. На не повече от 7 години е. До него друг малчуган пържи поне 30 самоси едновременно в тиган, граничещ по размери с леген. Собственикът, с оредели и поизгнили от дъвкане на тютюн зъби, е продавач на съседния щанд — нещо от рода на „всичко за 1 лев“. Трудно се живее в Индия, дори и в благословената Агра с клопката за пари Тадж Махал. Децата са все така работещи, а семействата им от бедни — по-бедни. Бедни, но видимо щастливи.

Време е да се връщам към гарата, видях достатъчно от Агра и лъскавата ѝ част и малко късче от онази с истинските хора. Вървя си весело край шосето, когато една велорикша ме застига и детски глас започва да ме увещава да се кача.

— Само за 5 рупии, мистър, само за 5 рупии!

Бъркам в джоба, вадя 5 рупии и ги давам на момчето. То с недоумение ме гледа и продължава да кара до мен, а аз си продължавам пеша. Известно време се съпровождахме така, докато движението не отнесе навътре моя събеседник. Ами, ходи ми се, какво да правя, не искам да се возя.

Последна проверка на гишето за резервации. Броят на хората в списъка пред мен е намалял на около 80. Но за мен и 1, и 80 е едно и

също, защото така или иначе все съм без място.

В девет и половина на гарата е цял митинг. Не, още не съм свикнал с гъстотата на населението. Леле, та ние в България сме самотни! Глас от високоговорител съобщава, че влакът за Ченаи има 40 минути закъснение. Другият влак, с който ще пътува колелото, има закъснение 4 часа. Търпение! Сядам върху купчината си багаж. Семейства разпъват покривки по земята и се отварят металните канчета с храна. Да се чака и да се яде ей на това му викам живот. Случаен младеж ме черпи от торба с ядки и солети с подправки. Да си търпелив е най-голямата стъпка напред в развитието на човечеството. По-голямата част от главоболията ни биха се изпарили само с търпение. Не случайно индийците са толкова позитивни. Те просто оставят грижите настрана, приемайки съдбата си такава каквато е.

Влакът изскърца със спирачки в десет и половина. Вътре съм. Нямам място и лягам, където падне. Почти на всяка спирка ме изритват най-безцеремонно. Само кондукторът любезно ме предупреждава да се местя, където намеря. Уморен и гладен за сън, най-накрая в полунощ се отказах да търся каквото и да е и легнах в коридора пред тоалетната. Постлах си найлона и постелката и се мушнах в топлото на чувала. Хладно ми е от непрекъснатото течение. С багажа съм запушил едната врата за влизане, а обувките ги подредих под мивката в коридора.

Спя, въргаляйки се в мръсотията, и сънувам неспокойни сънища. От време на време ме прескачат току-що качили се пътници и малки мишлета, чиито нокти чувам да стържат по найлона и чувала. Изглежда атмосферата и мизерията, пълна с остатъци от храна, им допада. Към шест сутринта, със залепнали за сън клепачи, усещам в просъница, че блъсканицата доста се е увеличила. Все пак съм блокирал едната от двете тоалетни на вагона. Оглеждам се изпод найлона и що да видя — около 20 човека, чинно наредени на опашка — кой за мивка, кой за тоалетна, си мият зъбите. Някои имат четки за зъби, но голяма част си търкат зъбите с пръст. Тези с пръста използват вместо паста кафява каша, която вадят от всевъзможни кутийки. Изключително натурално! Хвърлям един поглед към обувките си, тук са, останалите багажи — и те са тук. Сгъвам се малко, за да направя повече място за разминаване и пак поглеждам обувките. Току-що някой си изплакна устата в мивката и обратната вода се изшуртя право

в тях, чешмата е повредена. Бесен съм. Ставам мигновено. Обувките ми са мокри и пълни с паста за зъби. Не е истина! Скачам бос от леговището си, а насреща ми са двадесет усмихнати лица! И още сума ти, които си подават главите от седалките. Всичко ми минава, на кого да се сърдиш, след като всички сме на едно и също дередже. И аз се усмихвам. И се извинявам за задръстването, което причинявам. Прибирам си партакешите. Вече се е съмнало и пътниците преминават от лежачо в седящо положение. Наоколо са натрупани всевъзможни кутии, куфари и бохчи. Размърдаха се сарита и панталони и ми направиха и на мен място да седна. Жълтият ми чувал все още запречва пътеката за минаване, а злополучните обувки са под седалката и успешно се сушат. Във взаимното търпение е тайната на доброто съжителство.

Топло е. Навън се редуват гъсти гори, прорязани тук и там със земеделски ферми. Зелена джунгла. Ято бели чапли над оризова нива. Биволи. Суха земя. Прах.

Хората ме гледат с любопитство, но рядко ме заговарят. Не е както в Пакистан да ми правят забележка да не говоря с непознати. Пълно е със семейства, цветни жени и шумни деца. Групата до мен си пее песни. Времето лети, а с него и моите самоси и ябълки — те са ми закуската, обяда и вечерята.

На една изпаднала, усамотена в селския уют гара се качва майка с две деца. Едното е бебенце, завито със ухабен парцал, виси й на врата в импровизирана люлка от прокъсан в краищата плат. Другото е момиченце на не повече от 3–4 години с начервени с червило бузки. Майката изкара от една бохча малко там-там барабанче и започна да удря едни приказни ритми и да пее, а момиченцето се разтанцува и след като завърши представлението мина по вагона да събере пари. Мизерия. Нищета. Писък за нормално детство. Молба за обич. Очите на детето са безизразни, неподвижно замръзнали. Монетите са непосилен товар за детската му ръчичка.

Във влаковете просията е проблем. На всяка спирка се качват просяци. Момченца на по 5–6 години с парцали и торби бършат пода и събират хвърлените боклуци. Протягат ръка за милостиня и получават храна или дребни монети. Моите дребни вече са свършили отдавна. Нищо нямам по джобовете и само благодарение на словесната помощ на познатите си по седалка не съм подложен на блокада от просещите.

По гарите побелели старци протягат ръка към прозорците на вагона. Поглеждат ме с тъжни очи и подминават към следващия прозорец. Нова надежда за насыщния. Жал ми е. Сърцето ми се къса. Но не мога да помогна. Не мога да спася света. Самата помощ като подаяние е временна, нетрайна, илюзорна.

За няколко спирки съм сам в купето. Децата, които бършат пода, се спират при мен, просят, сядат да починат и отново на работа. Една група от пет хлапета ме наобикаля, молят за пари, но нямам, а те отварят торбата си със събраните лакомства и ми подават един портокал. Трогват ме до дъното на душата ми. Аз имам всичко, дошъл съм да си развявам байрака от хиляди километри разстояние в тяхната Индия, мога да си позволя живот, който те виждат само на сън, а в същото време портокалът идва от тяхна страна, срам ме е. Това е всичко, което те имат днес. Изработили са го с бърсане на пода в очукания влак. Гледам ги и не мога да повярвам — каква трансформация, в каква илюзия живея или поне досега съм живял. В момента в света има повече средства под формата на измислени от човека пари, натрупани на безкрайни купчини по фондове и банки, под формата на злато, авоари, ценни книжа и каквото друго ценно ви дойде на ум, толкова са много, че могат да дадат на всеки достатъчно, за да има поне елементарен покрив над главата си, училище и нормално детство, а съм свидетел на егоизъм и робовладелческо принуждаване. Благоденствието на едните е за сметка на беднотията на другите. Портокалът грее като слънце в малката детска, омазана с мръсотия ръка, а от усмихнатото лице ме гледат две радостни, черни като маслини, хитри детски очи, сякаш е измислил някаква пакост малчуганът и ей сега всички ще избухнат в смях. Аз се смалявам и искам да съм като тях, да захвърля всичко и да споделя тяхното детство. Подавам ръка, разделяме си храната, те ми говорят нещо, и аз им разказвам на тях, разбираме се отлично, въпреки че говорим различни езици, та нали сме от една порода, просто сме хора.

След Нагпур — царството на портокалите, влакът се опразни. Има свободни места, колкото щещ. Даже се почувствах самотен, наоколо не останаха никакви пътници. Дремя и сънувам. Махам с ръка за поздрав на пътниците, минаващи през моя сектор. Те също ми махат. За през нощта при мен дойде Пасад. Млад бизнесмен на път за обучение в Ченаи. Разделихме си неговата вечеря. Моите самоси даже

не ги удостои с поглед. Доста нисък клас почерпка са, но и аз не съм от най-богатите.

Сутрешната картина през решетките на прозореца е обезкуражаваща. Навън сухият пейзаж се е сменил с наводнения. Превити кокосови палми. Смръщено, сиво небе. Барабанят едри капки, които правят мехурчета в шоколадови локви. Селяни край релсите газят до колена в калта. Пасад ми обяснява, че относително слаб циклон преминава през района, нещо като последно сбогом на дъждовния период. Ако бях гледал новините и знаех това, щях да продължа да си карам колелото от Агра на юг поне още няколко дни. В момента съм принуден да отида на хотел. Докато съзнанието ми се лута с вероятности какво е могло да стане, равносметката е, че ситуацията не е толкова трагична. Все пак доста си поживяхме по пътищата с колелцето и сега е време да се захвана за истинската работа, която ме води в Индия.

* * *

Пристигам в Ченаи към девет сутринта. Първото впечатление от гарата са носачите с червени, дълги ризи и червени чалми. Заведения за бързо хранене по западен образец. Сравнително чисто е. Влакът, в който е натоварено колелото, ще пристигне следобед. Имам време да си намеря хотел и да пообикалям. Оставям си багажа в багажното и излизам навън. Дъждът има кратко междучасие. Червена мокра гара, с бели кантове. Широка улица, задръстена от движение. Сиво-кафяви, лъскаво-мокри колониални сгради. Влажно е. Вали на пресекулки. Кокосови палми. Църкви. Рикши. Метачи с проскубани метли. Самоси и чай на всяка крачка. Редуват се сергии, накамарени с банани от всякакъв калибър — от мини до огромни, кафяви, медено сладки, и цената на всички е почти без пари. Тук, ако не друго, е царството на банановата търговия. Отново вали дъжд. Проливен, тежък и нескончаем. Улицата се превръща в кафява река. Топло е и не се притеснявам, че ще се намокря. Сгушил съм се под стрехата на сергия и чакам природата да утихне. Като понамаля излязох изпод сушината си, на бегот си купих чадър от съседната сергия и бодро закрачих през локвите. Поне главата да ми остане суха. Хората като цяло са свикнали

с наводненията и газят смело до колене във водата, кой бос, кой по джапанки. По-придирчивите като мен скачат от камък на камък през импровизиран брод, пазейки баланс при приливните вълни, разлюлени от превозните средства.

В една книжарница се запознах със случайна жена. Оказа се християнка. Купуваше си календар с Исус Христос. Тя ми разказа, че в Южна Индия влиянието на католицизма е най-силно в сравнение с други части на страната. Архитектурата е по-скоро европейска, отколкото азиатска. Преобладават стари мухлясали сгради, зелениясали от влагата, но с онази изящност на орнаментите, присъща на Западна Европа.

Шляпам с чадъра в ръка и търся банка да си обменя последните долари, които ми останаха. Зад сива ограда се червенеет надписът на банка Punjabі. Рекох си, че не е съвпадение да видя същата банка, както когато обменях пари в Амритсар и влязох, хем и на сушина. Направих една голяма локва, примесена с кал, върху хубавата мраморна настилка. Все пак съм подгизнал и обувките ми преливат от вода. Оглеждам се за гише за обмяна на валута. Зад голяма стъклена витрина на луксозен офис изглежда мениджърът на банката нещо дискутира с колеги. За секунда погледите ни се срещат и той изскача радостен и ми стиска ръката. Кой съм, какъв съм, откъде идвам, накъде отивам, защо съм избрал тяхната банка? Въпросите ме наваляват както дъжда, който барабани отвън. Първо си мислех, че ще ми се скара заради наводнението, което им сътворих, но хей, нали съм в Индия, тук никой не се кара на никого. Обяснявам накратко за какво съм дошъл в Индия. Оказа се, че в момента подготвят за печат месечен бюлетин с отчет за банката и ме помолиха да ме включат в бюлетина като гост от чужбина. Проблеми нямате, приятели! Снимаме се и като на почетен клиент ми обменят оскъдните 70\$ без комисионна, на най-добрия курс. Повече от доволен съм. Стопя ме отношението на привързаност у тези случайни хора.

Готов съм, свърших заплануваното. Връщам се към гарата, за да си прибера колелото и останалия багаж. Имам вече и връзка с дома, след като си купих предплатена карта за мобилен телефон.

Мобилните услуги в Индия са широко разпространени. Почти всяко домакинство има GSM. Мобилните оператори печелят преди всичко от подновяване на номера, народът е беден и не се обажда, за да

говори нахалос. Затова и най-малко веднъж на три месеца те изнудват с около 6\$, за да си поддържаш номера активен. Аз лично не можах да намеря едногодишна предплатена услуга. За получаване на номер задължително ми снимат паспорта с визата. Недостатък е, че веднъж издадена картата в даден щат е валидна само за него, за разговори при пътувания в други щати се плаща роуминг.

Близо до гарата се низят поредици от хотели. Най-евтино ми взимат в Bava Lodge, където за 140 рупии получавам подслон за една вечер. Стаята ми е с тясно легло, мивка, която не работи, душ, и клекало. Топла вода няма. В момента даже чешмяната вода е леко солена и мътна. Заради наводненията канализацията на града не работи и от чешмите питейната вода е замърсена и негодна за пиене.

Пак съм сред хаоса на гарата. Товарният влак с моето колело, който трябваше да пристигне в два и половина, пристига след четири. Колелото лежи жално на перона до купчина разноцветни вързопи. Километражчето е счупено и изчезнало безвъзвратно, въпреки че го бях здраво опаковал с изолирбанд. То и така не работеше, та лесно го прежалвам.

Обратно в хотела съм. Суша се под напора на вентилатора, но е трудно да изсушиш каквото и да е при 100% влажност на въздуха. Поне съм изкъпан и изпран.

Колелото първоначално ме карат да го занеса на паркинга на съседния хотел, който ужким е охраняван, но на мен охраната не ми се понрави и се спазарихме да го съхраняват за един ден в склада под стълбите на хотела.

По коридора на моя етаж сноват само млади хора. Заприказваме се и от дума на дума става ясно, че този хотел е всъщност общежитие за момчетата от университета по морско дело. Водят ме в една евтина закусвалня за вечеря. Купуваме си вода за пиене, пакетирана в найлонови торбички. След това си говорим до среднощ за какво ли не. Основно се върти темата за любовта. Чувам се да я описвам като спокойно море, в което никой не разплисква вълни на недоверие.

Преди лягане излизам навън да пия едно топло мляко. Минавам между капчуците и си въобразявам, че виждам звезди по небето, а от облаците продължават да се изливат хиляди литри вода. Близката чайна е полупразна. В казана клокочи врящо мляко, а през дупката на ръждивата ламарина, служеща за покрив, от време на време прокапват

капки дъжд. Изпивам си силно подсладената, гореща напитка и се мушвам в леглото.

* * *

Рано сутринта крача към близкия търговски център, за да си напазарувам провизии за предстоящите три дни път. Имам към 300 километра до Карайкал — най-близкият град до Тарангамбади, където се водят дейностите по проекта, към който съм се запътил.

Около мен са лъскави сгради с блестящи витрини, пред тях — дрипави просяци и наводнени ламаринени убежища. Минавам по мостове, под които са се ширнали кални езера от отточни води с плаващи наоколо развалини от колиби. Хора са заети със спасяване на покъщнина. В същото време недалеч, в модерните магазини, шумолят копчинени сарита. Контрасти. Небето е синьо, с разкъсани парчета натезжали бели облаци. Ту се намръщва, ту сияе с рехави лъчи, но като цяло слънчевата му усмивка грее многообещаващо за по-хубаво време. Зареждам се с батерии за фенерчето, овесени ядки, фъстъчено масло, мед и бисквити. Същия ден се сблъсках и с друг феномен — изпращане на колет от Индия. Проблемът е там, че колкото и добре да е опакован колетът, условието е задължително да бъде завит и зашит в плат. Все едно колетът е поставен в платнена торба, защита от всички страни. Отне ми поне половин час да намеря шивач, който да свърши работата, че нямах подръка парче плат, за да си го ушия сам.

Прибирам се с моторна рикша и бързам да събера багажа и опразня стаята, но ето, че превалило обяд.

Колелото е натоварено, сбогувам се с приятелите си студенти и излизам навън. Сметките са платени, а носачите и портиерът ми подават ръка за бакшиш. Освен че са се държали любезно и нищо не са откраднали, друго не са ми помогнали. Както и да е, разделям се с още една нищожна сума, не искам хората да ми се сърдят за нещо, и вече съм на седалката, ускорявайки по крайбрежната улица.

Излизането от Ченаи не е леко. Вярно е, че дъждът малко си даде почивка, но някои улици все още преливат с вода. Канализацията се е предала безнадеждно. Колелото на моменти плува почти над главините. Дисагите ми сегиз-тогиз докосват с дъната си кафяво-

калната смес. Сигурно багажът ми е ако не мокър, то поне влажен. Засега гледам да не падна самият аз. Скрити дупки от време на време се опитват да ме извадят от равновесие. Обикновено, когато пред мен мине по-голям камион и водата се разплиска, имам няколко секунди да огледам настилката и да си избира маршрут, след което всичко отново се скрива зад мътната водна завеса. Стъмня се, а все още нямам подслон. Където и да се обърна, виждам само залети до коленете градинки и пътища. На едно що-годе по-сухо място питам дали мога да остана, но ме отправят надолу по пътя, където било по-добре. В наводнена бамбукова колиба, покрита с рогозки от палмови листа, войници лежат по бамбукови кушетки. Те ме упътват как да стигна до крайбрежния път, който според тях е съвсем близко и където ще съм настрана от наводненията. Още един завой и излизам на тясна отсечка, заобиколена от двете страни с блата и тръстики. Положението изглежда направо безнадеждно. Вече е почти тъмно.

Нощта на тези географски ширини настъпва мигновено. Все едно, че някой гаси лампата — без преход, от светло става непрогледно.

Карам бавно, оглеждам се в съгъстващата се тъмнина и виждам как канавката на пътя се разширява в равна, утъпкана кална площадка. Тъмнеят се няколко къщурки, направени от какви ли не подръчни материали. Две жени и няколко деца стоят пред една от колибите. Повече не ми се кара, нямам никакви светлини и е опасно някой да не ме забърше от шосето. Спирам при тях. Запалена свещ озарява претъпкано помещение. Постройката се оказва магазин. Правя знаци и говоря на английски, че искам да спя до тяхната къща. Те се съгласяват. А аз за секунди опъвам палатката. Комарите са излезли на пиршество и тази вечер няма да готвя. Решавам да ям накиснати овесени ядки с вода и бисквити. Точно се измих на помпата след спретването на лагера и една от жените идва при мен и започва да ми говори на тамилски, като ми прави знак да се преместя с палатката от калта в една празна на пръв поглед постройка с ламаринен покрив, точно до магазинчето. Подът на постройката е циментиран и е вдигнат на поне 60 см от нивото на земята. Веднага се съгласявам. Местя цялата палатка вътре. Поне ще имам покрив, ако отново започне да вали. На стената пред мен виси картинка, малка колкото картичка, с изобразен Исус Христос. Това трябва да им е църквата на хората.

Излизам навън да им благодаря, а жената продължава да ми приказва на тамилски. Нищо не разбирам. Но разговорът би трябвало да се върти около ядене — едно детенце със знаци ме кара да го последвам и ме води в тъмното в посока към близкия „хотел“. Напазарувах си пържени банани и един литър горещо мляко. Хей, овесените ядки няма да са с вода! Вечерята е истинско пиршество. Първото ми впечатление от Тамил Наду е, че тамилците не притискат пришълците. Спазват дистанция, не са натрапници, по-скоро гледат да се убедят, че имаш подслон и храна, и се оттеглят, пожелавайки приятни сънища. Водата за пиене от всички помпи в селото е замърсена. От Ченаи насам пия само минерална. За първи път през цялото пътуване купувам вода.

Посред нощ се събуждам. Навън вали като из ведро. Добре, че съм на сушина. Поглеждам колелото — и то е добре подпряно на стената на бараката, завито с найлон. Пак заспивам неспокоен сън, в който карам непрекъснато в проливен дъжд. Към четири сутринта се събуждам от гълчава. Предполагам, че тук нормално се става преди зората и продължавам да спя. Дъждът е преминал и не барабани по гофрираната ламарина, служеща за покрив. Не след дълго осъзнавам, че е започнало преселение на хора и покъщнина в църквата. Отварям ципа на платнището. Няколко къщи са се наводнили и около мен се е натрупала кондензирана тълпа от деца, възрастни и покъщнина. Всички само се усмихват, никой не е разсърден на водната стихия. Продължавам да спя по инерция за около половин секунда. Чувствам се неудобно от всичките тези хора. Нали съм дошъл да работя като доброволец, а сега какво — заемам място за пет човека, а селяните са се скупчили кажи-речи един върху друг. Скачам на крака мигновено, събирам палатката за норматив, освобождавам място и що да видя — там, където вечерта възнамерявах да спя, сега има половин метър вода. В резултат на дъжда близкият канал е прелял и е наводнил селото. Нашата постройка и магазинчето все още са пощадени. Хората обаче не се задържат дълго при мене и бягат, търсейки убежище на пътя, 20 метра встрани. Той е поне на метър и половина над нивото на водата и е единственото сухо място. Обличам се, събирам партакешите, изнасям колелото на шосето и натоварвам багажите. Тъмно е. Влажно е. Топло е. Тамилците говорят помежду си като картечници. И всички, общо взето, се веселят. Водата е ежедневие. Наводненията също. Търпението надделява над всичко.

С разсъмването десетки водни кончета литват в небесата. Аз вече съм научил няколко израза на тамилски. „Им пер Владо“ — „Аз се казвам Владо“, „нандри“ — „благодаря“, и „уанакам“ — „здравей“.

* * *

Тръгвам. Слънцето се крие все още зад завесата от изпарения, но е време да кажа сбогом на спасителите си от предишната вечер. Оказа се, че крайбрежният път е на не повече от два километра от мястото, където съм спал. Най-важното е, че тук е мокро, но не наводнено. Асфалтът е мечта. Аварийната лента е достатъчно широка и трафикът е умерен. Достатъчно. От повече не се нуждая.

На небето се разиграва спектакъл от купести облаци. Ту да завали, ту слънцето да се покаже. Игра на сенки. Аз съм влажен от снощи, багажът ми си е направо мокър. Карам до Мамалапурам — село, известно с култовите си постройки от Дравидската култура. Искане ми се да остана поне един ден някъде да си изсуша дрехите и спалния чувал, панталонът, с който карам, е подгизнал от два дни насам.

Надпис за крокодилска ферма със зинали челюсти сочи към тъмнозелена джунгла. В Мамалапурам още с появяването ми на главната улица селяни хотелиери започват да се надпреварват да ми предлагат подслон. Има конкуренция и пазарлък и накрая се съгласявам на 110 рупии нощувка с включена вечеря. Къщата е частен хотел, всички стаи са под наем и е пълно. Имам чувството, че чужденците са повече от местните.

Кокосовите палми гаят с нежните си листа верандата на моята стая. Идилия. За кратко разхвърлям целия багаж по двора. Стопанинът зорко ме наблюдава. Предупреди ме, че маймуните са ужасно крадливи и да не оставям нищо навън без надзор. Засега само ги чувам тези прословути маймуни да крещят по клоните, но не успявам дори да ги зърна. Сортирам най-мокрите неща, разпилявам ги да съхнат в стаята с включен вентилатор и излизам навън. Въздухът е свеж, пълен с озон, вали всеки няколко часа. Проливна водна завеса със светкавици. След това отново грее слънце, което вдига вълни от изпарения. Кръговрат. Индийският океан е топъл, бурен, мътно шоколадов тюркоаз. Малко повече се синее или по-скоро зеленее навътре. Плажната ивица е

километри ситен пясък и никой не плува. Маймунки скачат по плоските покриви на къщите и просейки храна, преследват туристите, които се разхождат по скалите с храмовете в горната част на селото. Снимама и неволно си оставям раничката на един камък без надзор. Обръщам се. За част от секундата една маймунка вече се е приближила и рови из съдържанието ѝ. Внимателно приближавам, за да не я изплаша, и си взимам багажа. Маймунката ме гледа разочарована, нямам храна.

Дравидската култура е оставила скални храмове с красиво издялани закръглени фигури на хора и животни. Самият Мамалапурам се е превърнал в средище на каменоделци, предлагащи реплики на релефите от скалите. Всичко е бизнес, а туристите са златоносните кокошки. Добре, че съм само за малко и утре си тръгвам. Това не е Индия, която търся.

Запознах се с Патрик, млад французин, който обикаля бившите френски колониални владения из южна Индия. Впечатленията му за пътя надолу, където съм се запътил, е, че теренът е доста ерозировал и повреден от наводненията. Циклонът с дъждовете е предизвикал срутвания и почти всички населени места са наводнени.

На сутринта ставам рано. Влажността е толкова голяма, че нищо не е изсъхнало. Палатката ми е покрита с мухлясали петна. Дори не я прибирам, само я навивам и я закопчавам най-отгоре на багажите — да се вее от вятъра и да събере малко слънце. Пътят в началото върви леко, равно е, движа се на морското равнище. Следвам контура на крайбрежната ивица и поредица от временно изградени села с къщи, изцяло направени от бамбук и рогозки от листа. Надминавам велосипедист с камара алуминиеви гърнета, клатушкаща се на багажника му, по-висока от самия него. Край пътя се редят огромни табели, изреждащи имената на спонсори, които взимат участие по възстановяване последствията от цунамито, което удари крайбрежието през 2004 година, но реално в момента вече сме 2005 година, а все още нищо не е направено. През целия ден гледам да наваксам километри. Очарован съм от палмовите горички и къщурките, построени изцяло с естествени материали. Крави с огромни рога, боядисани с червено и зелено, със звънчета по краищата, лежат под сенките и дишат тежко. Мъжете вече носят дхоти, което тук наричат лунги, но най-лошото е, че просията се увеличава. Обичайна гледка е млади хора да клечат,

бездействащи по чаените хотелчета, и да чакат международната общност да им възстанови къщите и да им дари лодки. Деца тичат след мен и просят пари. Вирусът на вездесъщия щедър чужденец витае във въздуха. Сякаш самото цунами се превръща в извинение, подтикващо към бездействие, в средство за печалба или изкушение някой друг да ти свърши работата.

Има нещо сякаш полинезийско в тамилците, в кърпите, с които се увиват, в кръглите едри лица с кафяви очи. Всички са подстригани и обръснати. От джоба на ризата на всеки мъж стърчи гребенче. Май мъжете ще се окажат по-суетни от жените. Тук-таме се срещат мъже с лакирани нокти. Жените са увити със сари. И са все така колоритни и ефирни.

Надвечер отбивам както винаги в поредното село да търся подслон. Оглеждам се, всичко е наводнено. Дворовете на къщите едва са се оттекли и са подгизнали с рядка кал. Питам дали мога да спя на нечий покрив, там поне е сухо и ветровито, и един мустакаг агент започва енергично да се прави, че търси начини да ми помогне, но го виждам как си проси парите човекът. Събира се сгучаеща тълпа, отегчена от безделие. Постепенно по лицата се появяват изражения на разбиране и загриженост. В съседната къща един мъж току-що се връща от работа. Заинтересува се човекът от гълчавата и като разбра за какво става дума, веднага ме покани на неговия покрив. По-късно вечерта прием чай с Муруган и приятелите му. Те ми разказват за работата си в близката електроцентрала, за кобрите, ловуващи нощно време около къщите им и брането на кокосови орехи, а аз им разказвам за България и премеждията дотук. Нощта минава спокойно. Над мен е обсипаното със звезди небе. Лек бриз разведрява тежкия, влажен въздух. Кокосовите палми милват въздуха с перестите си листа.

* * *

6 декември 2005 година.

Днес не помня нищо от пътя. Цял ден съм афектиран от първия инцидент, който имам с колелото. Пътят е равен и буквално летя с малко над 20 км/ч. Движението е слабо. Но селата, които се преливат едно в друго, са изключително гъсто населени. Нямам звънец и гледам

да си карам в страничната лента. За момента всеки ме забелязва отдалече и ме изчаква да мина. Като цяло съм безшумен, колелото е една добре смазана машина. В поредното село жена с кошница в ръка стои в средата на платното и си приказва с приятелка от другия край на улицата. Аз не намалявам. Има място и за нея, и за мене. В последния момент някой подвикна нещо на жената. И тя буквално се хвърли върху колелото, опитвайки се да ме изпревари. Няма шанс да спра, натискам двете спирачки, тялото на жената блокира предницата, а аз прелитам пет метра напред през кормилото. Приземих се на дланта на дясната си ръка и се претърколих много пъти, докато се убие енергията на полета. Лежа така поне половин минута да се уверя, че крайниците ми не са счупени. Може би на дясната ми ръка й има нещо, защото я сгъвам с болка в китката. Добре, че нямаше автобус или камион в насрещното движение, тогава щях сигурно да съм под колелата. Не ми се мисли повече. Ставам и правя бърз преглед на жената. Има охлузване на лакътя и порязан пръст на крака. Вадя йод, риванол, прахче за рани и бинт. Това е всичко, което имам. Превръзвам я, след което се отправяме с моторна рикша до болницата в съседното село, където й правят основен преглед. Докторът ме пита дали аз имам някакви наранявания, но освен ръката и натъртеното дупе, нямам никакви охлузвания. Карам с дълги панталони и дълъг ръкав, предпочитам да си скъсам дрехите, отколкото да получа рани при падания или ухапвания от неизвестни насекоми, които се блъскат в мен по време на движение. Платих разходите по прегледа и лекарствата на жената, които докторът й изписа, върнахме се в селото и хванах пътя. Никой от селото не ми е ядосан. Изпращат ме загрижени дали аз самият съм добре. То, ако жената не беше се опитала да пресече в последния момент, нищо нямаше да се случи. Това ще ми е за урок — при първа възможност ще се оборудвам със звънец и ще сигнализирам като всеки индиец с много звънене.

От сблъсъка имам проблем с колелото. Една от спиците на задната главина се е скъсала. Като най-лош вариант е от страната на венците. Опитах се да разглобя главината с инструментите, които имам, но не ми достига рамо на ключа, който ползвам. Кухата ос също е счупена, нея я сменям с последната плътна ос, която ми остана. Откачам задната спирачка и продължавам така с разцентрована задна гума. След няколко километра край пътя, под едно дърво върху

простряно платнище виждам човек, ремонтиращ велосипеди. Той има значително по-богат арсенал от инструменти, фиксираме новата спица заедно и възстановяваме бойната готовност на велосипеда. Преживяното още ми се върти пред очите. Ами ако имаше и други автомобили, ами ако...? Не ми се мисли повече, уморен съм.

През целия ден карам сред оризови поля с газещи снежнобели чапли. Пътят е очертан от палми с ветрилообразни листа. След Пондичери, основан от французи колониален град, шосето доста се стеснява. Следват едно след друго сгущени между палмите селца от по няколко колиби. Жегата напират и те сякаш са безлюдни. Хорицата са се изпокрили под тежките сенки на навеси от рогозки. Искрящо зелена игуана лежи и се наслаждава на горещината по средата на платното. Диша си спокойно и не бърза за никъде.

Пътят се превръща в едно платно с висок пад от асфалта до нивото на банкета, който представлява утъпкана пръст и чакъл. На някои места липсва какъвто и да е банкет, отнесен от скорошните наводнения. Балансирам на ръба, не ми се кара в банкета, защото е изровен с дълбоки коловози, а в същото време превозните средства не проявяват никаква снизходителност към моята особа. Няколко прегърбени автобуса най-безцеремонно ме избутват със задниците си в калта. Шофьорите се забавляват и весело ми подсвиркват с многотоналните си клаксони. Както и да е, животът е прекрасен! Днес пристигам в градчето, където се записах да поработя като доброволец в проект за възстановяване на рибарска общност, пострадала от цунами.

В интерес на истината, цялото начинание по пътуването до Индия се роди със стремежа ми да се включа в хуманитарен проект на нейна територия. Аз обичам Индия, но исках при първото си запознанство на живо да съм част от нея, а не просто да я посетя като турист. Поне половин година преди да тръгна търсех подходяща организация, докато най-накрая попаднах на SIFFS (South Indian Fisherman Federation Society), които възстановяваха разрушени села в област Нагапатинам, Тамил Наду, пострадали от цунамито през 2004 година. Техният проект най-много ми допадна с колоритността си и само по себе си говорещото мото — „2000 къщи, 2000 дизайна“.

* * *

Крайбрежен път със силен вятър. Добре, че е попътен. До Карайкал имам около десетина километра. Зад мен поддържа скорост младеж с колело „Хиро“ без скорости и 15-литрова туба, вързана на багажника. Може и да е пълна. Не ме интересува. В съревнование сме и току-що ме изпревари. Завой на 90 градуса. Мост над канал, отляво е наблъскано с бараки и магазинчета. Облечени с лунги и карирани ризи индийци. Под моста ме гледат нарисуваните очи на многоцветни лодки. Пеещи вълни на невидим океан. Еднодръвка с посивял старец, хвърлящ с ветриловиден замах мрежа с една ръка. Пред нас се изпречва бариера и полицейски пост. Профучаваме като вятър. Настигам моя съперник и с радост изравнявам. Караме рамо до рамо, все едно сме кола. Питаме се по нещо формално, след което отново се концентрираме върху пътя. Около нас следват една след друга разхвърляни къщурки и оризови ниви. Навлизаме в град, сигурно е Карайкал. Съревнованието приключи наравно. Разделяме се, отдалечавайки се в противоположни посоки. Отне ми не повече от 10 минути да стигна до града. Спирам пред нещо като банка и се обаждам в офиса да проверя къде по-точно да се насоча. Казвам им, че пристигам с колело. Инструкцията е да не мърдам никъде. Не след дълго пристига Кришнаванар, който с учудване поглежда към колелото. Неговата преценка е била, че пътувам с мотоциклет, а не с велосипед. Стои като гръмнат. Води ме в централния офис и там на чаша чай ме инструктира да се върна обратно до селото с шарените лодки и канала. От офиса в селото ми се обаждат за добре дошъл и ме питат колко време ще ми трябва да се върна и аз смело отговарям — „около 15 минути“. Уви, не е толкова лесно да се тича срещу вятъра. Напъвам с всички сили и след около половин час съм отново на моста. Сред сгъстената тълпа шумни, весели тамилци въпросително ме търси Лео.

— Добре дошъл — подава ми ръка той.

— Добре заварил — здрависвам се аз.

* * *

Леле, у дома съм си! Поне такова чувство ме обзема още в първия момент. Разтоварвам си багажа и тръгваме към офиса да се срещна с шефа. Чувствам се нестабилно, яздейки олекналото без багажи колело. Натоварено, то се държи като кола, тежко и устойчиво, а сега е непослушно, пъргаво и необуздано ме дърпа накъдето му видят очите.

Влизаме по средата на отчетна среща на организацията. Сучат се локуми досред нощ, а на мен ми се спи и съм гладен, та две не виждам. Нямам търпение да се приберем и да се наспя като хората.

Равносметката е три дни от Ченаи, 300 километра са зад гърба ми и в момента съм в Тарангамбади — „градът на пеещите вълни“.

Основан от датчаните през 1620 година, градът е главен търговски център и в продължение на повече от 200 години се управлява от Датската Източноиндийска Компания.

Пътят към морето минава през построената от датчаните през 1792 година каменна градска врата. Сводът ѝ се лющи и бели, частично мухлясал е, а по стените ѝ се зъбят оголени червени тухли. Минавам покрай девическото училище „Света Тереза“, църквата „New Jerusalem Church“, основана от датския мисионер Зигенбалг (Bartholomäus Ziegenbalg). Зигенбалг поставя началото на печатното дело в Индия с първата печатна преса, доставена и инсталирана тук, в Тамил Наду, с чиято помощ някъде около 1715 година излиза и първата печатна продукция на тамилски — „Новият завет“. Следват бунгалото на някогашния датски управител на областта, постепенно започнало да се разрушава с годините. Покривът му е жално пропаднал. До него е луксозният етно-хотел „The Bungalow on the Beach“ на Neemrana Group, блестящ с ослепителна белота и датската крепост, фортът „Dansborg“, сграбчил с неумолимата ръка на завоевател и господар плажната ивица, с измазаните си червено-кафяви каменни стени и ръждясали топовни оръдия. Недалече, току пред вълните на синьо-зеления океан, се издига храмът, посветен на бог Шива, най-старата постройка в селото. В момента е зле повреден и катурнат от гигантските вълни, ударили крайбрежието преди една година. Измежду къщите се протяга към небето полумесецът на джамия. Мюсюлмани, християни и хиндуисти живеят в мир и съгласие под едно небе и се хранят от едно море. Създали са и пазят традициите си в едно наистина мултиетническо индийско градче.

Има-няма в Тарангамбади да живеят десетина хиляди човека. Постройките на разстояние 250 метра от плажната ивица са пометени от цунамито. По останките съдя, че едно време хората са живели досами водата.

След природното бедствие повечето от рибарските лодки са били унищожени ведно с колибите. Сега SIFFS с помощта на европейски фондове възстановява условията на живот на засегнатите рибарските общности в тази част на Тамил Наду. Като първа стъпка е построена работилница за лодки, където е започнало местно производство на всевъзможни плавателни средства. Всички рибари са овъзмездени с нови лодки и двигатели. Плажът гъмжи от народ. Изглежда сякаш в момента има повече хора, заети с рибарска дейност, в сравнение с годините преди цунамито. В момента под пара е възстановяване на разрушеното село. По проект трябва да бъдат построени 2000 къщи. 1500 тук, в Тарангамбади, и още 500 в съседното село Чинанкуди. Земята вече е предоставена безплатно от индийското правителство и когато аз пристигнах, беше започнало планиране на строителните задачи. Екипът е съставен основно от архитекти и строителни инженери. Много ме радва, че част от младежите на селото вземат дейно участие в земемерските занимания и картографирането на района. Клон в програмата на SIFFS е да се стимулират дейности за препитание извън рибарлъка. Организируют се курсове по компютри за младите, а също и тези геодезически мероприятия. Най-хубавото в проекта е, че на бенефициентите на нови къщи е дадена пълна свобода да си изберат дизайн, който най-добре ще приляга на домакинството им. По време на ежедневни срещи с местните селяни архитектите дискутират и прекрояват проектите на съответните постройки според желанията на засегнатите семейства.

Персоналът от строителни инженери, работещи по проекта, е от цяла Индия. Всички спим в просторна къща, наета от организацията. Таванът ѝ е поне 4 метра висок. Няма мебелировка, само нарове, и телевизор. Вентилаторите са задължителен инвентар и не спират да въртят по цяла нощ. На мен ми е шумно и проветриво и бягам далеч от тях. Няколко пъти спя на плоския покрив-тераса, но се отказвам занапред да повтарям поради големия конденз и комарите. В сутрешните изпарения кокосовите палми изтръскват мокрите си коси над главата ми, разресани от игривия бриз. Пълно е с комари.

* * *

Селото се събужда още по тъмно, когато рибарите излизат за сутрешния риболов. В шест сутринта с първите лъчи на слънцето, жени рисуват с бял прах странни, преплетени рисунки пред праговете на домовете си. Колами.

Офисът на организацията се намира надолу по главната улица, близо до детската градина и училището на „Норе foundation“. Срещу нас е залята ивица земя, а малко по-нататък, отвъд нея, е и океанът. За момента не мога да стигна до него. Разделя ни огледално море, причинено от дъждовете. От време на време мъже газят до кръста, дърпат мрежи и вадят дребна риба от гъоловете. Това са непрофесионалните рибари. Или по-точно земеделци с хоби риболов. Истинските рибари им се смеят на мероприятията, за тях океанът е единственото място, откъдето идва рибата. Там е и славата, и конкуренцията.

Селото е било наводнено миналата седмица от циклона, който посрещна и мен в Ченаи. Равно е, планини не се виждат, нито хълмове. От другата страна са оризови ниви, напоителни канали и палмови горички.

Основната работа в момента е да се подготви строителната площадка на новото село. Строителни машини заравняват и насипват мястото на бъдещите строежи.

На мен тъй като още не са ми дали някаква конкретна задача, се чувствам отчасти изолиран, но хей, аз току-що пристигнах! Обикалям с Пракаш и Лео да се запозная със селото и да не изглеждам повече като турист за рибарите. Те, милите, все още живеят във временните колиби, огромни халета бамбукови конструкции и палмови клони. Някои са направени и от готови, подобни на панели, изолационни плоскости. Отвътре са преградени със стени от преплетени рогозки и завески плат. Едно семейство се помещава в не повече от 10 кв.м. Навън е същата мизерия, открита канализация, няма тоалетни. През няколко дни се хвърля хлорна вар по земята, по кюшетата и проходите между убежищата. Децата, а и възрастните, ходят по нужда, където сварят.

В Тарангамбади има доста стари къщи от датско време, запазени и обитаеми. Останалата архитектура има типично южен привкус — малки прозорци, кубични форми, навеси, капаци на прозорците.

Облаци от водни кончета гонят комарите. Нощно време комарите са нападт, не могат да се търпят. За първи път през живота ми след ухапване от комар мястото се възпалява за секунди и е болезнено сърбящо в рамките на десетина минути. След това всичко минава, сякаш нищо не е било. Друг недостатък за момента е, че селото няма източник за прясна вода. Подпочвената вода е солена и правителството доставя с цистерни вода всеки ден. Има лимит колко вода може да отнесе всяка домакиня, но обикновено стават шумни кавги с много картечна тамилска реч, но не и грандиозни свади. Това е ежедневието. Иначе всеки се полива за порцията си баня поне по 3 пъти на ден от всевъзможни кладенци, помпи или в селския обществен басейн, който се ползва и за къпане, и за пране.

До офиса канавката е залята. Прилича на канал за напояване. Миналия ден няколко дечица, ухапали найлонови торбички в уста, ловяха рибки и скариди с ръце. Бъркат в калта, затискат рибката, след това я пускат в торбичката и отново заравят ръце в калта.

Аз пия само от водата „специална доставка“. Храна ни носят от близкия хотел — бамбукова колиба. Менюто е предимно ориз във всичките му форми. На мен са ми любими „досай“ — оризовите палачинки, не се отказвам и от „итли“ — оризови питчици, като кюфтета, но е истински празник, когато имаме „парота“ — пържено колаче с много мазнина. Мазно е, но е от тесто, а аз си падам по хлебните изделия.

Момчетата от офиса се придвижват с дамски колела „Хиро“. На рамката има надпис „Lady Bird Ex“, „Your best friend for life“. Момчетата са с големи, тежки велосипеди, пак „Хиро“, оборудвани с 28-цолови гуми. Всички велосипеди са снабдени със стойка, която повдига задната гума на колелото и осигурява стабилност при всякакъв терен. Прилича на стойка на мотопед. Моето колело е без подпирачка и обикновено стои полегнало на стената. Напоследък не го карам. Наблягам на ходенето. А велосипедът ношува на открито около офиса или навсякъде, където го оставя. Не го заключвам.

В съседство на офиса едва се крепят две-три порутени колиби, между които преживят десетина крави. Миналия ден група французи

дойдоха, пооправиха някоя и друга къща, боядисаха ги и се снимаха победоносно. Доброволци. А местните си стоят чинно, радват се и дъвчат пан.

Пан е деликатес за дъвчене, приготвя се от листо бетел, ядка на палмата арека и други подправки, има леко опиятно действие — зависи как е приготвен. Майсторите да замесват пан на улицата са малцина, но като цяло пан се продава под път и над път, това са бонбоните на възрастните, които по-рядко пушат, но почти неспирно дъвчат.

Аз си намерих занимание. Започнах да правя интернет сайт в поддръжка на проекта. Ползвам компютър с инсталиран Линукс Fedora. Беше единственият свободен компютър в офиса, на който никой не искаше да работи заради операционната система. Аз пък съм фен на Линукс.

Дните ми минават в обиколки из селото, посещения и разговори с рибарите, програмиране на РНР, участие в земемерските занимания и плуване в океана по залез слънце. Вече има проход в наводнението и мога да стигна до него.

Животът е прекрасен!

Имам неограничена свобода, никакво напрежение и никакви правила.

Не мога да разбера тази мода в Тамил Наду мъжете да имат маникюр. Не на всички пръсти. Понякога само на палците или с лакирани нокти само на едната ръка. Все едно да видят как биха изглеждали. Много често мъже ходят хванати за ръце, двама по двама, закачили кутретата си едно за друго. Приятелството има потребност и от физическа близост. Става дума за мъже с нормални семейства, жени и деца. Никога не виждам прегърнати или хванати за ръцете мъже и жени.

Преди, когато пътувах, на пътя, по цял ден колоездаци се съревноваваха с мен. Сега ми се иска тамилците да започнат да се съревновават и помежду си. Да вземат да се стегнат и да си изградят сами по-добра среда за живот. Няма кой друг да им помогне, колкото и табели да се окачат по пътя за това как цял свят им съчувства заради цунамито. За мен поне не е на място те да чакат французите да дойдат да им боядисват къщите или мене да им свърша каквато ще да е работа. Грабвайте инструментите, приятели!

* * *

Днес се очаква ураганен циклон да удари крайбрежието. Всички колела нощуват легнали, да не ги отнесе вятърът. Океанът е сив и грохотен. Половината село е изселено към Карайкал за 24 часа.

На другия ден за наш късмет се оказва, че ураганът ни е подминал без поражения. Хората се завръщат по домовете си.

Продължават широкомащабните насипни дейности по подготовка на новия терен за строеж. Нивото е поне метър и половина над текущото. Поне ще са на сухо хората при евентуално наводнение. За да се влезе в планираното време, се работи и нощем, камионите и булдозерите не спират.

Откъслечни строежи са започнати и навътре в селото. Правят се опити да се рекламира и разпространи така наречената „smokeless chulla“, или тухлена печка с дърва, но с комин — това е нововъведението. До този момент кухнята на тамилското домакинство е просто огнище с два камъка и ламарина и множество малки и големи гърнета. В цялото село има инсталирана само една от новите печки, нещо нямат голяма популярност. Хората се задоволяват с изключително малко и не си усложняват живота безпричинно. Необходими са вода, храна, покрив, много музика и пространство за забавленията на деца и възрастни. Игрите са хвърчила, памбаръм, кабади, бадминтон, крикет, волейбол и футбол.

Памбаръмът представлява пумпал, направен от струговано парче дърво с крушовидно-овална форма, с фиксиран пирон в долния край или острие със заоблен връх, който определя оста на въртене на пумпала. Навива се конопено въже около памбаръма, краят на въжето се държи, след което памбаръмът се хвърля така, че въжето да остане в ръката ти и, развивайки се, да предаде въртеливо движение на пумпала. Най-умелите деца въртят памбаръми на дланта на ръката си, а това си е направо майсторлък.

Кабади е друга популярна игра. Игрището е около 5x8 метра, разделено е на две. Отборите са от по 6 човека. Целта на играта е да се елиминират играчите на противниковия отбор. Правилата са следните. Играч от единия отбор влиза в полето на противниковия отбор. Противниковият отбор се държи за ръце и се опитва да загради

самотния играч, така че той да не може да се върне в собственото си поле, като в същото време се пази никой да не бъде докоснат от него. Целта на играча в чуждото поле е да докосне някого и да скочи обратно през централната линия в собственото си поле. Докоснатият е елиминиран, същото се случва и със самотния играч, ако отборът, хванат за ръце, му прегради пътя за бягство. В интерес на истината играта е много динамична и изисква гъвкавост, прецизност, бързина и тактика. На мен на моменти ми се стори и доста агресивна, така че не съм играл.

Хвърчилата са навсякъде в Индия. В Тарангамбади условията за хвърчила са идеални по всяко време с непрекъснатия бриз от океана.

В селото от домашните животни най-разпространени са козите. Пуснати на самотек, козите се движат на воля. Спят направо на улицата. Като бездомни са. Преживят отпадъци и се ровят по боклуците. Имат невероятно спокойствие. Понякога лягат по средата на единствения път и не помръдват, дори и танк да се задава насреща им. Има и крави, но са доста по-малобройни в сравнение с козите. Нощно време се стрелкат сенките на мангусты, направо се провират между краката ми, докато пазарувам от сергиите за плодове. Змии засега не съм видял, нито опасни насекоми, с изключение на комарите. А, и още нещо, нощем и само нощем по стените на къщите щъкат светлокафяви гущерчета — гекони, с големи черни очи и светли, направо полупрозрачни тела. Лапат пълзящите мравки и бръмбари. Почистват къщите от насекоми. Е, понякога и те стават жертва на невидими огромни паяци може би, защото често намирам изсмукани скелети, когато се събудя сутрин вкъщи. Паяците са все така неуловими за окото.

Вчера ходих на кино в Карайкал с приятели от офиса. Филмът беше на тамилски, но език не ти трябва, за да следваш музиката и любовната драма. Част от салона се екзалтира и стана на крака, пеейки с главния герой. По-голямото забавление е не да гледаш филма, а да се веселиш с екзалтираната публика. По-късно в Керала, в Тривандрум, пак бях на кино, но този път публиката не пееше, беше по-сериозна. Изглежда, че за малките градчета киното е заместител на дискотеката. Не случайно Индия е най-големият производител на филми, абсолютен отдушник са на стреса от ежедневната драма, в която всеки индиец е участник на живо. Във филмовия жанр преобладават любовните и

чисто човешки истории, докато в същото време в реалния живот любовта сякаш не съществува. Женитбата е нагласена, обичта идва след това.

* * *

Да се върнем обратно на строежите. В центъра на селото се издигнаха 4–5 модела къщи, направени по различни технологии. Имаше една най-авангардна, която беше направена от пресована смес — пръст с цимент. Тази технология се е оказала подходяща за земетръсно уязвими райони. Специално била разработена след земетресение в щата Гуджарат. Тук няма вертикални колони, само хоризонтални циментови пояси през 60–70см и пресованите пояси суха пръст, омесена с цимент между тях.

Семейства на бенефициенти по график посещават офиса, разглеждат моделите и започват едни препирни от рода: „ама нашата предишна къща беше...“. Та новото село се очаква да бъде по поръчка. Всеки си поръчва и одобрява проекта, едва тогава започва реалният строеж.

* * *

Плажът е многоцветен. Невероятен пясък, погледът ми не може да улови конкретен цвят, милиони отблясъци. Прекарвам цялото си свободно време, търсейки колами по селото и любувайки се на пясъка и живота в него. Досами приборя са си направили колония червени раци с бели щръкнали очи. Едната им щипка е по-голяма. Убежища са им система от дупки и подземни канали. Може и да си ходят на гости по тях, знам ли. Влизат заднишком в дупката и препречват входа с огромната заплашителна щипка. Когато няма заплаха, се разхождат по плажа, филтрирайки пясъка. Търкалят топчета пясък с уста, тичат след прибиращата се вълна да съберат има ли нещо за ядене в отмития воден слой и при най-малката опасност или просто преминаваща сянка се втурват към дупките си. Като пианисти са — тичат с вълните напред-назад на върха на острите си крачета, все едно ги е страх от

водата. Един ден рибари, които се разхождаха по плажа, изровиха един от тези раци и му развалиха къщичката. Ракът не знаеше какво да прави. Остана бездомен. Никъде не бягаше, само размахваше безполезно щипка срещу непоклатимите човешки същества. Стана ми жал за него.

Океанът е кафеникавозелен и топъл. Толкова топъл, че не ми трябва да се аклиматизирам, а направо скачам в прибой и се оставям да се нося на гребена на вълните. Не е удобно да се плува заради подмятащите вълни. Водата е по-солена от нашето море. Първите няколко дни очите ме боляха и то само от стичащите се в тях капки. До самия прибой и навътре в пясъка се белеят скелети на сепии, изхвърлени по време на прилива. Миди се заравят с въртеливи движения в мокрия пясък, където вълните се плискат и се опитват да се върнат с подскоци във водата. Един ден намерих и огромна морска костенурка, за съжаление мъртва. В канали и локви се развива микрофауна от раци отшелници, откраднали черупки на охлюви, украсени с остри игли. Като гръбнак на риба са. Аз съм голям почитател на черупките и си насъбрах сума ти, без да подозирам наличието на раците, дълбоко скрили се във вътрешността. Чак когато си ги занесох в къщи и по-точно на следващата сутрин, разбрах грешката си, когато започнах да събирам бегълците, плъзнали по цялата стая. Метнах ги в близкото блато, заливано от прилива всеки ден, и се освободих от задължението да се грижа за тях.

Ежедневието в селото е мудро, почти на място е спряло. Всяка сутрин започва с къпане на двора и миене на зъби. Всички се разхождат напред-назад около къщите си, захапали четка или пъхнали пръст в уста. Продължаваме нататък с димящите огньове на чаените хотели-ресторанти, време е за закуска с парота и чай. Още по-нататък е продавачът на кокосови орехи, натоварил колелото до преливане с висящи от двете страни връзки. Само гласът му се чува в сутрешната мъгла. Към седем и половина децата с униформи тръгват на училище. Момчетата и момчетата са в отделни училища. Към девет сутринта рибарите се връщат със сутрешния улов и жените им с кошове риба на главите тръгват да се пазарят и да продават. Носачи на лед влачат чували и блокове от фабриката за лед. Наближава пак време за чай, а и обедът не е далече. Малчугани си играят по сенките между къщите със самоделни играчки. В ранния следобед учениците се връщат,

хвърляйки памбаръмите си. Следобедът е горещ и тежък, всички се крият по сенките. Към четири и половина рибарите се приготвят за нощния си риболов, а младежи, върнали се от училищата в Пореа и Карайкал, играят кабади, волейбол или крикет. Към шест е вече тъмно.

* * *

Най-шумно е, когато има сватба. На прага пред дома на младоженците се издигат бананови стебла с надиплени виолетови цветове. В същото време в продължение на поне три дни гърми музика, та пушек се вдига.

Преди няколко дни поканиха целия ни офис на едно такова събитие. Два дни преди сватбата всички получихме официални покани, формат А4, със снимки на родителите на младоженците, които фактически ни канеха на празненството. Обредният дом е функционално изграден. На горния етаж е обредната зала, на долния е столовата, където се провежда гощавката. Обредната зала е със сцена и поне 100 стола. Ние пристигаме тъкмо за започването. Всички момичета от офиса са със сарита, а мъжете с лунги. На влизане ни посрещат роднини на младоженците с паничка червен и жълт прах. Джива ми слага една червена точка на челото — бинди. Слагат си и другите, които нямат. Стоте стола са почти заети и аз се насочвам към сцената. Точно между сцената и столовете е оркестърът. Ритъм секция от поне три табли, това са бълбукащи барабанчета. Има и зурни, но не знам как се казват. Все едно сме на театър и чакаме нетърпеливо да започне представлението. Оркестърът загрява с многогласни ритми. Настръхвам, като ги чувам — това е любимата ми музика, само хармониум липсва. Не мога да откъсна очи от музикантите. Мустакати, със сякаш разхвърляно навити чалми, които сякаш всеки момент ще се развият, бели лунгита и зъби, покафенели от дъвченето на пан. Правя няколко снимки за архива на офиса и се облягам на стената да си послушам на спокойствие. Даже не забелязвам, когато започва тупурдията. Отварям очи и що да видя — младоженците са на сцената, изпънати в червени позлатени тронове. Булката е в тъмночервена премяна и цялата окичена в злато, има-няма килограм ще да е, младоженецът е в бяло. Разменят се венци. Започва се сложна

церемония на поклони и обиколки, жертвени дарове и мантри. Аз вече съм на сцената и снимам ли, снимам. По едно време телефонът ми звъни, поглеждам, колегата Селвадасан ме търси. За какво съм ти бе, човек, и ти трябва да си наоколо, после ще си говорим. Продължавам да залягам на подиума в търсене на по-добра позиция сред платените фотографии и видео оператора. Пак ми звъни телефонът, този път е Саджит. Изнасям се настрани и този път вдигам:

— Какво има, приятелю? — а Саджит се смее и ми казва:

— Владо, махни се от сцената, че роднините от първия ред не виждат подробности заради тебе и негодуват.

Затова са ме търсили толкова напористо! Хвърлям един поглед към първия ред от високопоставените гости, всеки ми се усмихва. Оттеглям се настрани, хем и аз да погледам и да си послушам музика, стига толкова снимки за архива. Когато завърши церемонията, слязохме долу и ни нахраниха с ориз, зеленчуци и месо, сервирани върху бананово листо. Започва втора сватба. И вторият син на семейството се жени. Обикновено сватбите се комбинират в един ден, за да се намалят разходите. След снимка с младоженците излизаме навън. Изпращат ни с торбичка кокосов орех, банани и бетел да си завием и ние по един пан.

Разликата между сватбите тук, в Тамил Наду, и тези в Пенджаб, е в емоциите. В Пенджаб са танци и песни, и тупурдия, гирлянди с пари на врата на младоженеца, докато тамилските са по-скоро представление за роднините, а артистите са младоженците.

* * *

На 23 декември заминаваме с приятеля ми Саджит за Керала. Саджит се прибира у дома, в Тричур, за Коледа, а аз ще карам празника със семейството на Джоус в Тривандрум. Джоус е графичен дизайнер, с него се запознахме по време на пребиваването му в Тарангамбади в началото на месеца, по време на дискусии около дизайна на графични материали за дейността на проекта досега.

Със Саджит тръгваме към четири следобед, имаме да сменим поне 6 автобуса за около 18 часа път. В началото до Карайкал едвам се смества с останалите пътници. Автобусът не спира на спирките край

пътя, а само намаля и който успее да се хване за нещо в движение, гледа да се задържи там, докато стигне до мястото, където трябва да слезе. Не е претъпкано, а препрепретъпкано. На покрива е забранено да се пътува, не е както в Карачи например, където и покривите са окупирани. За сметка на това пътниците висят като гирлянди по вратите, след като капацитетът на превозното средство се предаде от нашествието. Автобусът като че ли е малко по-широк от тези, които съм виждал у нас, в Турция или в Иран. От едната страна седалките са за двама, а от другата са за трима. Мъже и жени пътуваме на едно. Таванът е нисък и трябва непрекъснато да се навеждам. Първите почти два часа ги изкарваме правостоящи. Хората се прибират от работа и няма дори къде да се хванеш. Навън следваме канал и бамбуков пояс. Щатът Керала се слави със слоновете си. Било пълно, както казват. Имат си и училище за слонове-работници, а също и джунгла с тигри. Но като цяло щатът е популярен със зеленината си, водните канали и кокосовите орехи. „Кера“ на езика малаялам, който говорят в Керала, означава кокосов орех, оттам и името на щата.

Пътувам като в транс, ту се събуждам, ту пак главата ми клюмва. Облякъл съм си якето, за да се стопля от урагана, веещ през незатварящите се или по-скоро липсващи прозорци. Сепвам се от рева на клаксони, разсичащи плътната нощ. Като че ли клаксонът е защитна броня, стена, която отблъсква препятствията по пътя встрани.

В един през нощта сме в Мадурай. Не мога да повярвам, но посред нощ автогарите навсякъде работят, все едно е ден. Продавачите по сергиите сякаш току-що са станали и с пълно гърло крещат. Отивам по малка нужда до тоалетната. Има две такива, едната е по европейски образец, но е задръстена с мръсотия, другата е канал покрай стената, където всеки пикае. Избирам канала. Автобуси има за почти навсякъде, хей, не спите ли бе, приятели? Аз отивам на гости, а вие накъде?

Сменяме още няколко превозни средства и на сутринта сме в Керала. Утрото е зелено и покрито с мудна, nereагираща на слънцето мъгла, от която стърчат ножовете на скалисти предпланини. Джунгла. Въздухът трепти с кокосово шумолене. В един малък град задминаваме слон с водача му. Хей, това е вторият ми слон в Индия досега!

Към десет сутринта сме в Тривандрум. Джоус ме чака, яхваме мотопеда и право у тях. Благодаря ти, Саджит!

* * *

Преди два дни си ударих крака някъде из селото. Хей, забравих нещо много важно! Тук, в Тамил Наду, е прието да се събуват обувките, когато влизаш в магазин или офис. В нашия офис всички сме боси, строили сме си джапанките и сандалите пред вратата. Аз вече си шетам бос и по селото, но има доста трънчета, камъчета и всякакви препятствия за изнежените ми европейски крака. Може би само аз куцам и се оплаквам. Та раничката ми беше малка, никак не е за притеснение. Почти бях забравил за нея, но сега, след цяла нощ по мръсните автобуси, изглежда се е замърсила, защото ходилото ми се е подуло може би до два пъти в сравнение със здравия крак. Леле, Анджу, жената на Джоус, се притесни! И аз се притесних, защото тази дракотина да я бях забравил досега в България, но тук вероятно от влажността раните зарастват по-бавно. Отиваме на лекар, веднага ми предписаха антибиотик, който така и не купих, но ми почистиха раната и ме превързаха. Ох, олекна ми! Кракът ми е бинтован, но я няма пулсиращата болка и отока. За следващите няколко дни след няколко запарки на крака с топла вода и калиев перманганат съм отново здрав.

Коледата я изкарахме вкъщи. Отидохме на църква сутринта. Вътре в сградата почти няма място. Настроението е празнично.

На 26-ти декември се връщаме в Тарангамбади след поне 12-часово шофиране с джипа на SIFFS. Рано сутринта в крайпътните села жените първи излизат да нарисуват колама пред вратата на домовете си, а ние си измиваме очите и обратно на закуска с идиапо и банани в офиса. Уморен съм от километри. Добре, че пак сме си у дома.

* * *

Новата, дарена от правителството земя за строежите, е навътре в сушата. Поне на 600 метра от брега е. Малко се възпротивиха рибарите, защото първо, работят на брега, и второ, плажът е нещо като обществена тоалетна. Всички мъже ходят на плажа по голяма нужда. Червено-оранжевите раци, приливът и отливът си свършват работата по хигиенизирането. Всяка сутрин искрящият, многоцветен пясък е

чисто нов. Има си ред в рибарското село. Сутринта могат да се видят налякали рибарите на по двадесетина метра един от друг, медитиращи в зелените вълни. Никой не нарушава дискретността на останалите. Чинно се заобикалят на поне десетина метра. Това е и горе-долу единственото място, където можеш да намериш капка усамотение и почивка от кипящия живот на сушата. Например при мен, когато отивам да плувам или просто да си поклеча и да наблюдавам раците, никой не идва да ми прави компания. Най-много след като си тръгна, някой рибар да дойде и да ми каже колко е опасно да се излагам на слънце.

Старата разрушена собственост от паланки и къщурки в близост до плажа преминава в ръцете на селския съвет — Панчаят. Панчаятът се грижи за това рибарите винаги да имат излаз на плажа и той да е свободен за ползване, за ремонт на лодки, мрежи или просто да се раздуват локуми. Най-натоварено тук е към четири следобед, когато мъжете излизат на нощен риболов навътре в морето. В селото има само един хотел и всички мераци да се строи на брега са категорично отказани. Между бизнес и начин на живот изборът пада върху последния. То и редките туристи, гости на луксозния хотел, не ходят да се пекаат на слънце.

Предвижда се за в бъдеще разширение на завода за лед и изграждане на хладилни съоръжения за съхранение на улова. Въобще грижат се хората да не загубят единственото си препитание на фона на тлъста сметка, ако си продадат свободния достъп до пеещия океан.

За разлика от тях ние вече си продадохме Черноморието и сега се налага да ходим на чужди морета, защото при нас пясък и море не останаха.

* * *

Днес е 14-ти януари, поздравяваме се с „Понгаль нальвальтикаль“, или „Честита Нова година“ на тамилски.

Ранна сутрин е. Мераклия съм за сутрешен риболов. Кокосови палми си шептят една на друга под полъха на неспирния морски бриз. Бенгалският залив се събужда за новия ден. Слънцето все още се крие дълбоко зад плавно полюшващия се хоризонт. Брегът, люлката на

живота за рибарите от Тарангамбади, се протяга от нощната дрямка. В тъмнината всеки си знае мястото. Четирима мъже се готвят за отплаване. Лодката се повдига леко и с бутане се довлачва до прибой. Двигател, мрежи, пяна, грохот. Скачаме в лодката и потегляме. Излишни думи няма. Ломбардито пърпори ритмично. Аз съм се свил на дъното и се държа здраво. Вълните не са по-високи от метър и половина, но всеки удар може да означава вълн от лодката. Индийците стоят прави, не се държат за нищо и имат отличен баланс. За тях морето си е тихо в сравнение с отминалия период на зимни циклони, когато почти никой не се е осмелявал да напусне брега. Постепенно блъскането и мятането спират. Извън зоната на прибой сме. Пулсът на океана ни посреща с кадифено мълчание. С плясък мрежата потъва в мастиленочерните води. С проблясъци планктонът очертава зеленикавата диря на пътя ѝ към дъното. Протягам ръка и разпилявам хиляди искрящи звезди във водата. „Щом има планктон, значи има и риба“ — на развален английски и много тамилски ми обяснява Мурти. На брега блещукат стотици огньовете. В Тамил Наду е Понгаль или с други думи Нова година.

Връщаме се на брега в осем и половина. За три хвърляния на мрежата и към четири часа работа сме хванали горе-долу тридесетина килограма причудливи риби. Преобладават сардините, но тук-там се срещат и някои странни змиевидни, металносребърни, щракащи със зъби екземпляри и други, които надуват зелено-жълтите си тела и издават странни звуци, а също сепии и калмари. Влажният въздух носи миризмата на пушек. В ранната сутрин на Понгаль, като светулки в тъмнината горяха огньовете на пречистването, а сега само чернеят огнищата, символ на минали несполуки и несгоди. Прави се място за новото и позитивното в живота напред. Пред входната врата на всяка къща се извиват симетричните линии на колам-рисунок. Сведени стебла на захарна тръстика оформят арка със зелените си перести листа.

Две неща, които ме впечатлиха в Тамил Наду, са многото църкви и коламите. Коламът е сложна, преплетена рисунка, правена най-често с оризово брашно. Безкрайна линия, кръговрат, молитва, изрисувана пред входа на тамилската къща.

В сумрака на утрото Нандани измита утъпканата земя и разпилява бисерни капчици вода пред входа на къщата си. До нея,

сгушена с купичка оризово брашно, се е свила Манджуша, шестгодишната ѝ дъщеря. Подготвят се за днешния колам, приветствието за добре дошъл, приветствието за сполука в техния дом. Коламът е мисъл, коламът е медитация, линия, която никога не се прекъсва. Бялото оризово брашно се посипва между пръстите на жената и детето и полепва по мократа, лъскава земя. Матрица от точки оформя размера на рисунката, но предполагаемият път е безкрайност, непрекъснатост, въображение. Като реликва от майка на дъщеря се предават собственоръчно проектираните модели на колами, ревниво пазени в семейните коламени тефтери. Красотата не е единственото предназначение на колам-рискунката. В миналото, когато за направата им се е използвало само оризово брашно, те са били не само приятни за окото поздравления в тамилските села, но и храна за много животинки. Малък принос на хората към едно хармонично, съвместно съжителство с природата. Цикличните линии със своята завършеност и безкрайност са от своя страна символична преграда за „злите сили“, които се опитват да ни подчинят на влиянието си. Фолклорното предание е, че ако линиите са затворени, те заключват рисунката от посегателство на тъмната страна, което защитава и дома, пред който е нарисувана. Коламът е символът, лицето на Тамил Наду. И ако някой докаже, че може да не повтори дизайн в рамките на един месец, то тогава майсторството му е всепризнато.

Празненствата около нова година са три дни. През това време музиката не спира, хората се разхождат с новите си дрехи, никой не работи и всички, млади и стари, дъвчат захарна тръстика. И аз опитвах. Външната кора е доста твърда, чупя я по примера на околните — с кътници. Вътрешността е влакнеста, сочна и захарна. Упражнението е свързано с много дъвкане, смучене и плюене на отработената сърцевина. Стопроцентов масаж на венците. Наоколо, ако се огледам, тези, които не дъвчат бетел, имат здрави венци и зъби.

* * *

След 20-ти януари като че ли с магическа пръчка океанът се успокои. Вече не блъска крайбрежието и не гърми сърдито. Гладък е като огледало. Обичайният бриз си духа, но времето в открито море

изглежда се е оправило. Зимните бури са отминали. Както казват местните хора, така ще е докъм май, след което всичко се повтаря.

Моята работа е към своя край. Сега тествам РНР творението си и го качвам на външния сървър. Не е кой знае какво, но за знания, придобити в движение в рамките на тези 2 месеца, е достатъчно. Интересите ми се прехвърлят от програмиране изцяло към сферата на изкуството. Преследвам „колами“ по цялото село. И усилията ми са възнаградени. Жените се радват на проявеното любопитство и ми дават да си изкопирам модели от семейните им тетрадки. След това ги пресъздавам върху парче картон. Използваната техника е пясък, пръст, счукани мидички и лепило. Резултатът е нещо като пощенска картичка с бяла ивица, лабиринт на фона на тъмен пясък, напомнящ текстурата на шкурка.

Към края на януари е пикът на сезона на ориза. Жъне се на ръка. Започвам да правя кратки обиколки с колелото, за да се аклиматизирам за новото, финално пътешествие на юг към Каниакумари. Днешният маршрут е към Чинанкуди. Първоначално следвам пътя край брега, но не след дълго навлизам към сушата. Около мен са оризови насаждения и разпокъсани колиби — тук една, там две. Селяните ме упътват да се върна отново към плажа и да си съкратя прехода, следвайки го, въпреки че няма път оттам. Най-много да бутам.

Отстрани вършее трактор. Върти се като бесен върху нахвърляни снопове ориз. Продължавам надолу по черния път, извиващ се между канавката и палмите с ветрилообразни листа. Зад хълма трима мъже вършеят с впряг волове. Поспирам за почивка. Един мъж води воловете, а другите двама, опънали конопено въже под сламата, разрехват степаните, сухи стебла, като ги прехвърлят отгоре. Прокарват въжето под омачканите стебла, опъват и дърпат нагоре. Вдига се облак от жълтеникави сламки.

Океанът е пред мен. Карам известно време по плажа. Спирам и забивам поглед в мидичките. Тук има по-различни от тези на плажа в Тарангамбади, а е само на десетина километра. Пред мен е канал, който свързва някаква река с морето. От другата страна на канала има мотоциклет. Наобикалят ме две-три деца. Едното ми прави знак да го последвам в мътната вода. Там е бродът, проследявам пръста му. Поглеждам течението, а детето навлиза във водата и затъва до колене. Грабвам колелото и тръгвам след него. До коляно, малко над коляното

и ето ме на другия бряг. На около 200 метра встрани се излежават поне 50 лодки, изтеглени на пясъка. Пладне е и никой не се вижда. Чинанкуди. Стигнах.

Под навеса няколко рибари с жените си се крият на сянка. Рибарите си кърпят мрежите, а жените просто си бърбят. Показват ми гордо едър омар, който мърда с антени-мустаци в червена пластмасова кофа.

Сини, жълти, червени лодки на ивици, с изрисувани очи и надписи на английски кой е спонсорът. Реклама след цунамито. Същото е и в Тарангамбади. Срамота, реклама на фона на бедствие — няма как да не те забележат по новините. Даже не плащаш пари за това.

Чинанкуди е зелено, сенчесто село. Улиците са тесни и във всеки двор има посадено дърво. Под сенките рибари си подреждат такъмите. Шивач с шевна машина, прикрепена на велосипед, извършва услуги пред домовете. Мобилни шивашки услуги.

До вечерта минавам още двадесетина километра. Гостувам на един престарял дядо, който ме кани да си почина и да пия вода у тях. След това се поспрях в двата хиндуистки храма и църквата на входа на Тарангамбади. За по-пряко драсвам направо през оризищата, пресичам напоителния канал и ето ме на строителния обект в центъра на селото. Сега кипи работа по полагането на основите. Привлечени са работници от почти цяла Индия. Местните не достигат. По строежите обикновено мъжете оперират с бъркачките за бетон и товарят кошове, които се пренасят по главите на жени до кофражите.

* * *

Днес ще правим измервания с Прашант в девическото училище „Св. Тереза“. Прашант е архитект и иска да проектира разширение на училището. Задачата е да картографираме двора и съществуващите постройки. Директорката ни посрещна с чай, запозна ни с останалите учители и ни пусна свободно да щъкаме. Училището е стара постройка. Намира се вдясно от белоснежната порта на датчаните зад сивокафяв плесенясал зид, поне три метра висок, с начупени стъкла на върха. Децата са изключително прилежни. Незаетите с класни

занимания си учат уроците, насядали под сенките по двора или по прохладните училищни коридори. Няма гонене и викове, няма безделничене, всеки взима дейно участие в учебния процес. Сега, в жегата, някои часове се провеждат вън от класните стаи. Никой не пречи на никого, а се учат деца от 4 до 12 клас. Всички без изключение са с униформи. Светлозелени шалвари и курта и тъмнозелен шал. Малките са със светлосини раници UNICEF. Сутрин селото синее от UNICEF, устремен към училище.

Ние с Прашант се провираме сред папайте в задния двор. Катерим се по купчина тухли от полуразрушени постройките, затрупани с окапали палмови листа. Новата сграда, проектирана от архитекта, е съобразена с изложението към бриза от океана, слънцето, дърветата, така че да се получи максимален охлаждащ ефект.

Кухнята на училището е опушена стая с няколко огнища и два казана. Готви се само за деца от бедни семейства, останалите сами си осигуряват обяда. Занятията са целодневни. В междучасията момичетата се събират на групички и си четат уроците на глас. Като кошер са. Жужат множество гласчета. Влизаме в една класна стая да присъстваме на час по естествознание. Урокът се води на тамилски. Учениците вкупом повтарят на глас след учителката по-важните неща. Във втората част на урока учителката прави преговор на взетия материал и препитва децата, като им помага с напътствия. Както си му е редът, джапанките са строени в единия ъгъл и шляпаме боси по хладния циментов под. Капаците на прозорците са отворени. Няма стъкла. Полъх на вятъра се опитва да пробие през плетеницата от листата на палмите и папаята в двора.

* * *

След почти три месеца в Тарангамбади се отправям на юг. Имам още месец разрешен престой в Индия, възможно е да си удължа визата, но нещо ме влече към родината. Времето, прекарано в проекта, бе прекрасно най-вече заради комуникацията ми с хора от всякакъв калибър.

Сбогуване с индийските ми приятели няма, на всеки казвам, че не си тръгвам, а по-скоро, че вече започвам да се връщам в Индия.

Нещо подобно е да се катериш със сноуборд на рамо по висока планина и да предусещаш шеметното спускане по склоновете ѝ. В момента се каня да се прибирам в България, но това само ме приближава към новото ми завръщане в Индия.

Групата на Балу и Пракаш, ме съпровожда за първите двадесетина километра. Искаха да ме изпратят чак до Нагапатинам, но на моста над канала настоях да се връщат. Достатъчно ме изпратихте приятели, имате доста път докато се върнете обратно до селото. А аз ако искам и тук под моста ще се търкулна да прекарам нощта. В Карайкал ни благослови слон срещу 2 рупии на човек, като ни докосна с хобот по главите. Това ми е първата среща със слон в Индия на една ръка разстояние. Балу днес има рожден ден и след събитието със слона се почерпихме за награда по един сладолед. От тук нататък съм сам под палещото следобедно слънце. Навсякъде наоколо са оризови ниви. Хора разстилат ожънатия ориз направо на шосето, та минаващите коли да го очукат. Изпепеляващо горещо е. Равно е, няма никаква следа от сянка. Крайпътната растителност е само рехави храсти.

* * *

Пагадамангалам. Това е името на селото, където опънах палатка за вечерта. Отне ми към пет часа каране от Тарангамбади. Имах само една почивка през деня във Велангани, в сянката на белоснежните църкви.

Велангани е най-главният християнски религиозен център в южна Индия. Възникването на града се свързва с безброй видения на Дева Мария и последвали чудотворства. Една от легендите е, че главната базилика е построена от португалски моряци, които, хванати в ураган, се помолили на Дева Мария, че ще построят църква в нейно име, ако останат живи, а не след дълго корабът им бил изхвърлен на брега близо до сега съществуващия град. В момента поклонници и вярващи изпълват алеите между готическите катедрали. Пред вратата на базиликата са скупчени стотици обувки, събувам се и аз и прекрачвам светата обител. В тишината се носи шепотът на молитва и вяра.

В момента в Пагадамангалам съм заобиколен от едни слънчеви деца, които почти опустошиха бонбоните, подарени ми от колегите на изпращане. Сестра Сахида от църквата, в двора на която лагерувам, ми сготви за вечеря зелен фасул, зеленчуци и ориз. Имам чувството, че ако не са тези моменти на правене на лагер, заобиколен от любопитни селяни и играещи деца, цялото бърхане по пътя е абсолютно безсмислено.

Момченцата играят крикет на полянката, а момиченцата ме питат как се казвам. Преди няколко минути бяха много недоверчиви. Правя няколко резки движения по изграждане на лагера и гледам как всички бягат и се събират отново, като ято уплашени рибки. Включвам се и аз в играта на крикет, но скоро съм отвлечен при песните на момичетата, дърпат ме за ръцете да ги слушам как пеят. Така с игри я откарахме докато дойде време да си кажем лека нощ.

* * *

Напускам Пагадамангалам рано сутринта, сестра Сахида вече е заминала за Велангани.

За разлика от скромните вчерашни 68 километра, днес съм навъртял над 100. Пътят на някои участъци е безкрайно лош. Направо си е черен и денят ми започва с почти неразрешим пъзел от дупки, ширнал се напред. В първите километри наоколо е поголовна сеч. Дърво не е останало пощадено. Дрипави дървосекачи с огромни, безжалостни, ръчни, лентови триони и брадви режат наред. След 20 километра сечища се появиха и първите тухларни и грънчарници. Колко дървета са изгорени за получаване на купчината изпечени тухли?! А колко дървета сечем всеки ден, за да си прочетем вестника?!

Както и да е, то е ясно, че не можем да спасим света, а и от какво всъщност да го спасяваме, от самите нас ли?

Следват отново оризови ниви. Мъж с волове подготвя браздите, жени газят след него в рядката кал и садят хилави, изумрудени стръкчета. Ориз се сади, жъне, никне почти едновременно. За един ден видях всичките му стадии на живот.

От Падукотай излизам на крайбрежния път. Отново преобладават дупките, на някои места фин слой пясък се стели като воал над

асфалта под тласъка на напирания бриз. Бодливи треви, а в далечината села и зеленина. Плясък на кротко море.

Спирам в един такъв оазис след около девет часа, прекарани на седалката. Около пет следобед е. Сякаш всичко се повтаря от предишната вечер. В съседство е църква и деца играят крикет пред нея сред облаци прах. Насочвам се към пясъчна ивица между горички нискостеблени кокосови палми и разпръснати колиби. Пясъкът затъва и на всичкото отгоре е пълен с тръни, семената на разни сухи треволяци и храсти, стърчащи наоколо. Спрях се на около 500 метра от плажа. Подпрях колелото на ограда от пръчки и тел, поразчистих тръните около бъдещия лагер и опънах палатката. От съседните къщи се насъбраха поне десетина жени и дечурлига. Мъжете само минават покрай нас и не ни обръщат много внимание. Отиват към плажа за всекидневната си работа по поддръжка на риболовните такъми и лодките.

Къпя се на близката помпа, пълня си вода в захвърлена наблизко кофа и освежен, с ентузиазъм започвам да готвя. Сега имам богат асортимент от ориз, леща и овесени ядки, както и буркан с мед. Провеждам една кратка демонстрация — готвене в походни условия за жените, които ми се смеят, като смесвам всичко в единственото си канче. Хляб нямам и питам с много ръкомахане къде се прави парота, а жените ме отпращат обратно на поне километър по пътя. Тръгвам да се разходя пеша, зарязах си нещата с пълно доверие към селяните. Върнах се след около час, а жените все още ме чакат пред палатката и ми правят знак, че ми пазят собствеността. Манджата ми е изстинала и сядам да вечерям пред погледа на женорята. Все едно е представление, каня ги и тях да се присъединят, поне да опитат, но смелчаци няма. На бонбони обаче никой не отказва, дораздадох остатъка от вчера за радост на всички малчугани.

Днес ми се счупи помпата на портативния примус, с който си готвя. Имам резервна и не се притеснявам, а счупената ремонтирам с изолирбанд.

До свечеряване вече съм пръв приятел на двете семейства, помещаващи се в съседната колиба. Една майка дори ми предлага да се ожения за дъщеря ѝ — 12-годишно момиче. Прави ми знак да купувам златните накити и да я взимам за България. То било много лесно да се ожениш в Индия!?

Правя знак на всички, че отивам към плажа и водата. Тълпата се споглежда и ме оставя на спокойствие да си отида по нуждата. Чак пък дотолкова не съм им интересен, че да ме преследват и докато се подмивам.

Тук морето е доста по-тихо от Тарангамбади. Мирише на застояло, на гнилоч. Тежка миризма. Налага се да свикнеш с нея, но докато успееш, може свят да ти се завие.

Денят отстъпва и семействата се прибират по колибите. Съседите до чиято ограда си опънах палатката, ме увещават с жестове да се присламча по-близо до тяхната къща. Предлагат ми да ми пазят колелото зад оградата за по-сигурно. Съгласявам се. Ако искат да ме окрадат, досега да са го направили. Те диктуват правилата, ако съм недоверчив, ще се наложи да не спя, а кой ще има сили да кара колелото на следващия ден?

Изтупвам се от пясъка доколкото мога и си строявам обувките пред входа на палатката — да са ми подръка, ако трябва да излизам през нощта. Колелото е подпряно вътре под навес. Слушам ги селяните как бързешката стрелят помежду си на тамилски. Приспиват ме.

Събуждам се в пълното мълчание на мастилената тъмнина. Звездите блестят като слънчеви лъчи през пробита ръждясала кофа. Ярки и живи са. Посягам пипнешком за обувките, ходи ми се до тоалетна, но не досягам нищо. Протягам се по-напористо, обхождам с длани цялото предверие, но напипвам само празнота.

Няма ги!

Хей, бесен съм.

Излизам навън. Оглеждам се. Няма жива душа, колелото е все още зад оградата, но за сметка на това съм без обувки. Търся си жертва и изливам яда си на едно случайно преминаващо бездомно куче. Вече вярвам, че кучето ми е задигнало обувките и ги е заровило незнайно къде. Даже го проследих с фенерчето за малко, докато се набодох достатъчно и се прибрах да спя. Ще карам със сандалите, колкото и да ми е неудобно. Подметките им са тънки и краката ме болят, а има опасност и за по-сериозни травми, ако падна.

Сутринта е тежка и напоена от изпарения с полувтечнена, разлагаща се миризма. Проветривият бриз и нестихващата песен на вълните от Тарангамбади са минало, няма я свежестта на утрото. Стопаните на къщата вече шетат. Къпят се, търкат зъби, огънят пуши и

всички шумно се смеят. Точно да им се оплача за липсващите обувки и какво да видя — строили са ги до колелото. Много сте грижовни, приятели! Прибрали ги да не ми ги откраднат. Късмет, не се налага да си купувам нови. Свърших си работата по тоалета на плажа и докато се мотаех покрай лодките, какво да видя — чудесно запазена раковина на красив охлюв. Цяло съкровище е!

Сбогувам се приятелски със съседите, бутам обратно по пясъчната пътека, изпълнен със спокойствие от намирането на обувките и денят става още по-прекрасен и светъл. На асфалта съм, а зад мен децата ми махат за довиждане. В същия момент поглеждам към кормилото на колелото и за моя голяма изненада констатирам, че електронната ми, ултразвукова пищялка за гонене на кучета липсва. Устройството работеше отлично на близки разстояния. Е, да сте живи и здрави и да си я ползвате, който и да я е взел. Това ми е първият и единствен обир от цялото приключение.

* * *

От няколко часа насам пътят е блокиран от всевъзможни дупки. Няма и движение. Все едно съм се загубил. Отстрани са ниски, бодливи храсти, подобни на акация. Задминавам няколко солници с купища сол, изпаряващи се езерца и блатни птици. В далечината ми проблясва нещо зеленикаво, металик. В размазващата се мараня ми лъщи само на синьо-зелено, но не мога да оприлича форма, сякаш са духнати торби от вятъра, но вятър няма, а се носят ту напред, ту назад. Безмилостно, слънцето се стреми към зенита си. Завой наляво, а сега надясно, по периферията на дупката, след това по утъпканата пътечка с червеникава почва, край изровения асфалтов праг и отново на широкото. Зеленото петно постепенно се уголемява и продължава да се движи напред-назад. Още малко и пред мене блесва с цялото си великолепие първокласен класически паун! Поглеждаме се многозначително. Вторачил съм се в люспести сиво-черни крака, коронка и разперена опашка. Докато си извадя апарата, опашката се сви като затворено ветрило и птицата се гмурна в трънака. Опитът ми от Харияна е, че е безсмислено да я гоня. Продължавам напред и очевидно след почивката около случката с пауна ми е по-леко.

Минавам по бетонен мост, постлан с ожънати стебла ориз. По-надолу мъж и жена с метлички събират очукания ориз в чували и прехвърлят стеблата да се очукат още веднъж. След моста е село. Стадо волове, храм и празна от живот, прашна главна улица с нахвърляна купчина от каменни масички и каменни точилки за мелене на подправки. Слънце в зенит. Огради от сухи стебла на палмови листа. Малко по малко силите ми се изчерпват. Подминавам, без да спирам.

След още няколко километра влизам в Раманатапурам. На входа на града задминавам група колоездачи. Имаме леко спускане. Не след дълго един от тях ме надминава. Поглежда ме крадливо и ме предизвиква на дуел. Настигам го, изравняваме се и го изпреварвам, но той продължава да напирва и поддържа скорост, като ми хвърля стръвнишки поглед излиза отново напред. Не мога да мина пред него. Пред нас е кръстовище и докато се състезаваме, две рикши се разминават в центъра. Моят човек набива спирачки, а аз се разминавам на косъм между двете. Леле, уплаших се и се установих в покой след кръстовището. За малко да стане белята само заради едното състезание. Ще трябва повече да внимавам и да не се провокирам от олимпийците по пътя.

Пия два кокосови ореха и хапвам банани. На излизане все още се чувствам уморен и спирам на отбивка да си почина солидно и пълноценно да заредя батериите. Разтакано и безмерно се излеждавам под благодатната сянка и има ефект. Следващите километри летят, въпреки лекия насрещен повей. Всеки момент очаквам да зърна океана и моста, който свързва Рамешварам с континента.

Кокосовите орехи за пиене не само утоляват жаждата, но ме засищат почти като сериозно ядене. Те са млади, неузрели плодове, които, за разлика от узрелите, чиято сърцевина се ползва главно за готвене, са пълни с поне литър сладникава течност. На сергията, с подобен на мачете сатър, продавачът окастрия ореха от едната страна и пробива дупка за пиене. След като го изпия до капка, той разцепва ореха на две половини, окастрия ми лопатка от външната кора и аз омитам с нея масловидната маса, полепнала по вътрешната му черупка. Чак ми става тежко.

Появява се отново зеленина. Вятърни генератори. Един тук, един там. Все едно съм на изпитателна площадка за алтернативна енергия. Стърчат над короните на палмите. Самотни бели колоси в зелено,

развълнувано море. Късно следобед се отбивам за още хранително дозареждане. Между палми се е маскирала схлупена колиба. Наполовина отворен капак на прозорец. Кокошки, газеци в канавката. Кофа с вода. Всичко се подрежда както трябва, ще си донапълня и водата. От бамбуковите хотели е. Пръстен под, нарове и кирпичени миндери. Задният двор е зелена градинка с банани и кокосови палми. Посреща ме старец с изпомачкано бяло лунги на райета. Вълниста сива коса, сива, дълга, рядка брада и покафенели зъби. Не говори английски. Но на моята молба за парота ми подава листо от банан със студена парота и шепа зеленчуково събзи — варени, пържени зеленчуци и нахут с подправки. В момента няма посетители и почти е затворил. Самият той дреме, излегнал се в хладната сянка. Не е запалил огън дори чай да свари. Водата за пиене е от ръждясалата кофа на лавката до прозореца. Пълня си шишето. Питам за кокосов орех и дядото се качва на близката палма и ми откъсва. Погледът му е дълбок и лъчезарен. Дава всичко, за да ме нахрани.

Идва време за плащане и вадя единствените 50 рупии. В дървената кутия на стареца дрънкат само дребни монети, а моето ядене струва 5 рупии, как да ми върне ресто? Лицето му сияе. Казва ми да си вървя, черпи ме. А малко преди това в съседния град ме ограбиха 10 рупии за един кокосов орех, двойна цена в сравнение с Тарангамбади. Отидох до една сергия за сладки, която току отвори наблизко и развалих банкнотата, за да си платя на стареца. Благодаря!

Мостът над провлака, свързващ Рамешварам с континента, се очертава с широки платна и безлюдни тротоари. Тежки, черно-бели пеперуди пърхат в лепкавата влага. Блъснати от минаващите коли, треперейки, жалните, се опитват да се откъснат от земята, но натежават, увисват немощни и падат отново. Вятърът от подминаващите автомобили ги издухва на банкета. Черни са на бели райета.

Малко преди моста в геометрично оформена градинка се люлеят майки, татковци, деца. Два-три горди пауна се разхождат на безопасно разстояние. От другата ми страна окъсани прашни мъже разтоварват вагон с баластра. Малко по-напред се белеят всъдеходите на бреговата охрана. Заливът Манар е защитена територия. В тихите топли води се развиват редки корали. Мангрови, зелени острови. Царството на скаридите. Тамилски бежанци от Шри Ланка. Бежански лагери.

Стъпвам на Памбам Бридж, или мост „Индира Ганди“, извиващ дъгата си високо над стария мост с железопътната линия. Когато минават корабчета, железопътният мост се отваря в средата, за да ги пропусне. Морето е идеално тихо. Само между извисените, поддържащи колони, се е образувала пенлива, бяла лента. Приливи и отливи.

В най-високата точка на моста се спирам пред върволица от автобуси. Пътниците се снимат към Индия или към Рамешварам със залива с рибарските лодки или разтворения мост с преминаващите рибарски гемии. За всекиго по нещо. Мирише тежко на риба и пукана царевица. Наоколо са наклеявали жени с кофи и подноси. Ядки, нарязани ананаси и парчета кокосов орех, нацепени във формата на цветове. Нито полъх, нито вей. Спускам се към града. Почти съм минал 140 километра за днес. Това е най-дългият ми преход. В края на моста, отляво, точно в подножието на насипната стена се мъдрят две излющени колиби. Пред едната е поникнало високо източено цвете, като храсталак, с ярки червени цветове. Направило е арка пред входа на синята къщичка. Отпред си играят деца, а баща им, замислен, е седнал на прага. Спирам и снимам. Мъжът става, маха ми с ръка да сляза при него и веднага ми предлага да се ожения за дъщеря му — невръстно детенце на не повече от 15 години. Беднотия. Тъжно ми е, че децата в орфаните държави са в тежест на родителите си, че животът е несправедлив към най-чистите си участници — децата. Че на единия край на света деца лъскат подовете на влаковете и носят багажи за 5 рупии на ден, жертвайки училището, за да помагат на семействата си. В същото време в нашия охранен европейски свят деца се сърдят, когато не получат модерен телефон за рождения си ден. Спомням си с умиление портокала и малките чистачи във влака, които разделиха храната си с мен. В сърцето си изпитвам съчувствие за самите нас и за това колко са ни изкривени представите за по-добър свят. Свят на висок стандарт, но за сметка на кого? Животът прекрасен ли е?

Пристигам в Рамешварам на стъмняване. Спирам покрай стоянката на такситата рикши. Триколките са черни, на квадратчета. Досуц като нормални таксита. В съгъстващата се тъмнина мини-магаренца, все едно са понита, се групират по две, прегръщат вратовете си, прехвърлени един връз друг, и предъкват отпадъците от

крайпътната канавка. Кристофър, представителят от офиса на SIFFS, идва да ме вземе. Ще остана тук, в Рамешварам, ден-два да си почина.

Спя на пода в офиса. На терасата е пълно с комари. Гъсти облаци са затъмнили звездите и ха да завали. Опитвам се да спра вентилатора, но влагата ме затиска към постелката, задушavam се. Спя завит през глава под напора на вятъра от перките, съвсем по индийски. Комар не може да се приземи. Сънувам неспокойно. Шумно е от вентилатора, но ще му свикна, просто иска време.

* * *

Сутринта е обвита в мъгла. Развивам се от възела на чаршафа и излизам да подишам спокоен въздух на терасата. Навън — по съседните тераси и по дворовете, между зелените палми, всеки се е заел с тоалета си. Един си търка зъбите, друг се е насапунисал и се облива с кофа вода. Протягам се и си правя хладка баня, за да се разсъня и да отмия тежестта на съня. Кристофър е точен. Свършил е с ангажимента по изкупуване на рибата и сега ми е екскурзовод. Планът включва посещение на храма с хилядата колони и Данушкоди, или най-най-протегнатата част от Индия към Шри Ланка. В десет сутринта слънцето е нажежено до бяло и почти в зенит. Ние сме яхнали мотора на Кристофър на път за най-големите забележителности.

Храмът с колоните е разположен досами морето. Постройката е квадратна, с концентрични коридори, водещи до сърцето на изваяна със скулптури пирамида. Върви се по часовниковата стрелка и задължително се събуваме. Изоставяме сандалите в една от многото бараки за обувки наоколо. На определен ден, който се изчислява по лунния календар, вярващите идват на поклонение. Водата в храма е светена. Вътре е хладно, сумрачно, влажно, черно, лъскаво. Инкрустирани колони с божества пазят входа. Поклонниците са с бели лунгита, а голи до кръста здравеняци с бамбукови тояги внасят ред в храма. Всеки иска да стигне до свещения кладенец и да се полее с вода. Тълпата ни увлича, води ни към сърцето на пирамидата. Хоп и ето, пред нас изскача сърдит служител и говори, че не мога току-така да осквернявам светото място, тъй като не съм хиндуист. Изглежда не съм добре дошъл. Кристофър поема щафетата и не след дълго имам

пропуск. Тримата сме при главния духовник, който изрисува с пръст три жълти черти и една червена точка на челото ми — бинди, а аз обещах да се подчинявам на законите на хиндуисткото благоприличие.

Шляпаме боси, а край нас се редят мазно лъщящи статуи на кобри, обливани със свещено кокосово мляко. Молитви се носят безтегловни във въздуха. Насядали са монаси. Мъждукат кандила и свещи. Носи се сладникав аромат. Тайнственост. Сумрачно. Мокри поклонници. Не много голям слон с розови, полупрозрачни, белеещи се уши е вързан с верига за крака. Безкрайни коридори, колони и игра на светлина. Увличащо е, упойващо е, медитативно е да се рееш между колоните. Мисълта се предава, оставаш сам с Господ.

Навън е ослепително бяло. Мидени черупки и пластмасови червени и зелени бидончета за вода. Дюкяни и пак дюкяни с безброй върволици, наниз и рамки, украсени с отмитите от вълните дарове на морето.

Непосредствено на плажа пред храма церемониите продължават. Черна крава, украсена с оранжева панделка, преживя до духовник с оранжева препаска и гола глава. Морето е свещено и поклонници оставят дарове да се носят по нежните, едва доловими вълни. Кокосови орехи, цветя, сладък ориз и дребни монети се отправят на дългото си пътешествие. Посланици са на молитвата на този, който ги е изпратил. Отмити и жални, даровете се плискат в краката ни на пясъка, а по-навътре в синьото море 4–5 момчета с водолазни маски се гмуркат и събират монетите. Както ми обясни Кристофър, те работят за храма, а не събират доходите за себе си.

Слънцето ни притиска с лъчи към нагорещената земя. Присвивам очи. Моторетката ни се носи към рибарския кей. Тук има уредено пристанище за разлика от Тарангамбади, където морето е бурно. Очукани гемии, двигатели и части от потънали лодки стърчат между водораслите. Умрели дребни риби, касетки, купища рибни отпадъци. Късно е и улавяме само момента на почистване на съоръженията. Трактор с гребло товари разлагащата се маса. Въздух за дишане почти не е останал. Аз не съм много придирчив и мога да изтърпя почти всякакви миризми, но тази ми идва в повече. Тежи и се залепва за дробовете ми. Обгражда ме отвсякъде. Случаен полъх на вятъра разлюлява ръждясали вериги. Сякаш всичко се разлага. Имам чувството, че и лодките не могат да издържат на лепкавата, прогнила

атмосфера — предават се, ръждясват и полягат долу на дъното уморени, далече от човешката ръка.

* * *

Отново сме на мотоциклета. Издигаме се по баира към храма, където бог Рама е стъпил, за да се отгласка и скочи към Шри Ланка. Рама е подскочил и е отишъл да спасява жена си от злия цар на острова, който с хитрост преди това му я е отнел. Въобще заплетена история, който иска да я прочете, да я потърси в индийския епос. В момента стъпката е покрита от цветя и не се вижда. Намира се в центъра на пирамида, издигаща се над блатата наоколо. В подножието са търговци на кокосови орехи, печени ядки и сувенири.

Отдалечаваме се от града. След храма на Рама се насочваме към Данушкоди, последната точка от Индия в устрема си да се докосне до Шри Ланка. Растителността отстъпва на пустинни пясъци. Лагуни с колонии от фламинго. Все още фламингите не са пристигнали масово, само фламинга разузнавачи филтрират вода в далечината. След месец колонията ще е пренаселена и огледалната, бляскава лагуна ще порозовее. Малко по-надолу пътят изчезва под вълна от нежен, белоснежен, огнен пясък. Минаваме под зелено-бяла бариера. Сякаш има военни, но май се бъркам. Всички хора са преминали в ниско енергийно състояние и чакат с нетърпение нощния хлад, никой не се вижда във от черните сенки. Няма проверки, само самотен камион, преливащ от хора, е тръгнал натам, откъдето дойдохме.

А какво ли е да се излегнеш през нощта на нагорещения пясък и да гледаш тъмното, изпълнено със звезди небе?

Наоколо са навеси, колиби от листа, рогозки със сушаща се риба. Импровизирана църква от бамбук, с кръст, издигнат на бамбукова мачта. Подпираме мотора на сянка под навеса на колиба.

В миналото тук е имало селище, но е било унищожавано достатъчно пъти от тайфуните и сега никой не си прави труда да го възстановява. Колибите са на рибарски семейства. Номадски живот. Палми няма, само ниски храсти. За сянка не може и да се говори. По пясъка бос не можеш да ходиш. Гори под петите ти.

С Кристофър крачим в линията на прибоя. Морето е изумруденосиньо, лодки са закотвени на около 200 метра от брега. Хоризонтът е неподвижна разделителна линия между небето и земята. Изведнъж — бух! И ето ни, залети от почти метър и половина вълна. Чисто мокри сме. Джобовите на панталона ми са пълни с пясък. Все едно цял ден съм играл на плажа. Поглеждам пак към хоризонта — все там си е, непоклатим като скала. Сякаш морето тук е дълбоко и вълните наедряват до последно и се разбиват в белоснежна пяна едва в последния момент, когато излязат на брега. Може би ако се повдигна на пръсти, в премрежената от отблясъци далечина ще видя и Шри Ланка. Ха, онова зеленото там не е ли остров?

Към нас се приближава шепа деца. Носят отрязана туба, пълна с раковини. Не ни се натрапват. Почернели са от неспирното слънце и слабите им телца са посипани с огнения пясък. В очите им няма ненавист, нито обвинение, само любопитство.

Същата вечер, след вечеря, се мотаеме с Кристо и приятелите му, гледаме отражението на звездите в малко басейнче на 2–3 километра от града, встрани от пътя, между дърветата, и аз ги запознавам в общи линии с живота в Европа. Те не могат да повярват, че толкова разюздано общество съществува. Общо взето идеята за контакти и свободна комуникация на всеки с всекиго им харесва, но къде са устоите на семейството, в което самите те са възпитани да вярват до фанатизъм? Западният свят би бил разрушителен за наивните ми приятели. В интерес на истината аз все повече започвам да не вярвам в организацията на света, в който съм израснал. Иска ми се да избягам от мусона реклами, помитащ с метлата си Европа. Искам да имам работа, за да осигурявам дом и прехрана. Нямам нужда от последния плазмен телевизор, нито пък от iPod. Привърженик съм на употребата до дупка, до пълно разпадане и не одобрявам свръхпроизводството и диктатурата на пазара. Затова съм и в селска Индия, щастлив съм, че намирам това, което очаквам да открия. Всички около мен вярват в единствената любов, дори и тук да е сякаш насила наложена с уредените бракове. И аз съм индиец и вярвам в любовта за цял един живот.

Тази вечер отново съм под напора на перките на вентилатора. От непрекъснатото течение се чувствам с настинка. Приливи студени и топли вълни втрисат тялото ми, може би съм с температура в лепкавата

жега. Треперя и се завивам през глава в тънката си памучна завивка. В меката благоуханна нощ палмите сприхаво шумолят, а в покритото с провлачени облаци небе, през които прозира мътна луна, блестят отблясъците на далечни светкавици. Настига ме циклон.

* * *

Последният ден в Рамешварам съм при рибарите, които толкова обичам. Станали сме рано сутринта да уловим момента на прибиране от риболов. Кристофър се занимава с изкупуване на част от рибата от името на SIFFS. Под дъгата на километричния мост, в застоялото и вмирисано море, лодките разтоварват сутрешния улов. Дребни сардини, черни врани и смрад. Надписи Coca-Cola и кръстове по синьо-белите лодки с червени и жълти ивици.

По-късно същия ден отиваме и до входа на резервата от защитени мангрови острови. Но уви, на вратата на парка, откъдето тръгват лодките, ни посреща препълнен с правила войник, който ми сочи надпис с огромни букви — „За чужденци забранено“.

Трябвало да подам заявка до офис в Ченаи и да чакам не знам колко месеца, за да получа разрешение. Приключението „Корали в залив Манар“ ще е за някой друг път.

Пръстенът на облаци се сгъстява. Тази последна вечер звездите греят зад завесите. Тъмно като в рог е.

* * *

На сутринта напускам Рамешварам. Преходът е 124 километра до селцето Вембар. Нововъведението в екипировката ми е сенник за носа, прикрепен към слънчевите очила. Направих си го от няколко слоя армирана лепенка. Тук жегата не прощава. В Рамешварам направо се обелих за двата дни кръстосване с мотоциклет по голи кълки с късите си панталони.

Първите 50 километра ги минавам за два часа. Като светкавица съм. От Раманатапурам следвам извивката на крайбрежието все по на юг, надолу към Каниакумари, най-южната точка на континента. До

края на деня слаломирам отново сред безбройните, безразборни дупки. Подминавам две схлупени колиби, почти слели се с пейзажа от сухи стебла и натрупани клони. Отпред, в двора, деца с баща си сглобяват цветя от пъстри, лъскави хартии. Червени и жълти, сякаш пролетта е дошла, земята е разцъфтяла от цветовете.

Облаците от Рамешварам ме следват по петите. Бягам по козирката на циклона. От време на време ме духва прохладен вятър, смесен с дребен дъжд.

Черен път с червеникаво-кафява почва сменя асфалта. Следват села, край които се вихри отново поголовна сеч. Дървета великани лежат, безпомощно повалени. До сламена колиба две малки момиченца са прегърнали по един огромен букет бели, красиви цветя. Вадя апарата да ги снимам, а те хукват да се спасяват към дома. Дънери, клони и окастрена шума ме съпровождат още няколко километра. Подминавам захарна фабрика, чиито казани клокочат непосредствено до шосето.

Малко по-надолу старият разнебитен и очукан асфалт се подменя от пътностроителна фирма. От време на време виждам работници с каски да работят по трасето. Има и жени работнички. Техните каски са така направени, че да се улесни носенето на товари на главата. Темето на каската е увенчано с кръгче от удебелена пластмаса, което се явява стабилна основа за кофите с пясък и бетон.

Тъмносиньо небе и червен, сюрреалистичен хоризонт, осеян с палми с бодливи стебла и ветрилообразни листа. Вече не ме съпровождат кокосови палми. Изглежда им липсва вода. По крайбрежието ги имаше в изобилие, но тук са рядкост. Гладен съм и водата ми е на привършване. С добре напомпаните гуми карането на колелото е леко. Малко се е увеличило друскането и от време на време току да падна на завоите. Занасям, но в същото време стопявам дистанцията за минути. Океанът е някъде вляво. Усещам диханието му, миризмата, солта, но не го виждам. В далечината се появява село. Бамбукови къщи с палмови листа. Листата на кокосова палма са сплетени в рогозки, от които са направени стените и покривът. Оградата пък е изградена от стеблата на ветрилообразните листа. Две ветрила и полуизтрит колам декорират входа пред всяка къща. Жени веят ориз пред домовете си. Деца с униформи отиват на училище.

Спирам до една барачка. Няколко мъже пият чай във вече закъснялата сутрин. Време е за закуска.

— Sappitiya? — Ял ли си? — ме пита продавачката.

Сядам на чаша чай, вараи и пакоре.

След закуска продължавам напред и пред премрежения ми поглед се ниже ориз и пак ориз във всевъзможни форми на съществуване. Ожънат, натрупан е на камари по шосето и пред домовете, и навсякъде. Камиони, претоварени с овършани стебла, като кораби цепят тишината с тежко пъхтене. Мъже поливат с окачени на триножници ведра току прокарал ориз.

Скъсаха ми се две спици на задната капла. Не мога да се занимавам да го оправям сред пущинака. Имам още към 50–60 километра лош път и поне два дни до Каниакумари, ще карам внимателно без задна спирачка и всичко ще е наред. Половин час покъсно ми се счупи и една заварка на багажника. С пластмасова самозатягаща вързанка го прихващам да не се лашка в гумата. Все още не съм капитулирал напълно, въпреки че велосипедът взе да дава фира. Досега такова чудо като тези разнебитени пътища не ми се беше случвало и то ежедневно няколко дни подред.

В угасващия следобед съм в покрайнините на поредното село. Самотна църква със зелен, обрасъл с цветя двор, изглежда примамливо място за лагеруване в сравнение с пепелта наоколо. Оградата е заключена. От съседната къща се появява едра жена. Самата тя ме подхваща на разговор, говори свободно английски и веднага се обажда на брат си да дойде да ме вземе. Братът е пасторът в църквата. Казва се Вино. Семейството му се е прехвърлило в Индия от Шри Ланка. Първоначално живеят в Рамешварам, контрабандират платове и конфекция от Шри Ланка. Развиват донякъде текстилната търговия, но след множество атаки от страна на данъчните, каналът е закрит и семейството банкрутира. Изпаднали в бедност и немилост, Вино се прехвърлят на страната на вярата. Църквата им се спонсорира от американци евангелисти, но Вино не се интересува откъде идват парите. Достатъчно е, че на трапезата има нещо за ядене и децата ходят на училище. Живеят почти извън селото, в бамбукова колиба изцяло от природни материали — листа, рогозки и клони. В двора се опитват да растат кокосови палми, пасторът ги е посадил. В момента

са с пожълтели листа, сякаш се възстановяват от тежка болест. Леки като облаци храсти цветя изпълват въздуха около кладенеца с аромат.

На смрачаване с Вино правим кратка разходка до океана. Тук брегът е подкопан и изгризан от вълните, лагуните са наводнени, миналата седмица са вилнели циклони. Отново си намирам чуден охлюв с черупка, увенчана с остри като игли израстъци, но го оставям полузарит в пясъка да бъде радост за друг пътешественик като мене.

На връщане се спираме да напазаруваме зеленчуци за вечеря и за пет рупии напълваме торба с картофи, зелен боб, домати и зелени тревисти подправки, с които се нахранваме трима възрастни и две деца.

Напоследък имам сериозни проблеми с намирането на чиста вода. Засега се снабдявам от така наречените народни „хотели“, от разни гърнета и бидони със съмнителен произход. Носът ми тече непрекъснато, но гърлото държи и все още не ми създава проблеми. Хей, ще взема да се разболея при 40 градуса на сянка! В същото време слънцето е неумолимо. Пече, та се къса. Добре, че си направих сенника за носа, направо е безценен.

* * *

Магаренца, крави и пауни е фауната, която ме съпровожда. След трите дни почивка в Рамешварам сега карам с удоволствие. Ако се застоя, започва да ми липсва велосипеда.

Утринта е свежа от снощния лек ръмеж. Рехава облачност над мен и плътна, непристъпна, сиво-черна стена от облаци в далечината. Днешният ден мина под знака на солта. Минавам солници и покрай самотен, изгорял от слънцето, осолен и напукан от работа мъж. Мъжът разстила с дървено гребло солта да съхне. Съсухреното му тяло се отразява в огледалната мараня над искрящата сол. Около него червената почва гори като пламък в тъмносиньото небе. Купчини със сол се прехвърлят от група жени. Друга група пълни найлонови торби по 1 кг. Продукцията е веднага готова за магазина. Отново ме сватосват, където се спра, неомъжените момичета искат да се омъжат за мен. Сякаш аз съм им спасението от солта, където си вадят прехраната. В същото време аз ги виждам тях като моето спасение от

безизходицата, липсата на духовна опора, морал, взелите да произбледняват традиции, безочието на политиците, липсата на народност и социална загриженост, всичко това накуп в държавата, откъдето произлизам. Всеки иска да е на мястото на другия. Подарявам на едно от тях портокал, смях ни залива с щастие. Тези усмивки наоколо са неповторими. Искан ми се да взема едно гребло и да остана тук при тях в солта. Да се ожена за момичето с портокала и да си имаме най-хубавото семейство на света, което е единно и непоклатимо като скала.

За днес имам уговорка с Вино да посетя негов приятел в Тиранвели, но жегата ме сломява. Трудно се диша. В Титукорин спирам за почивка и пия два кокосови ореха да се подкрепя. Малките, свободни от трафик пътища свършиха и сега излизам на главното шосе. Сякаш новопостроено, лъскаво от размазващата мараня, бучащо, то ме грабна и ме завлече, без да ме пита искам ли да карам по него. Тук е още по-горещо от температурата на пламтящите двигатели, устремили се кой знае накъде. Няма крайпътна растителност, само ниски бодливи храсти и свежи купчини пръст, натрупани от строителните машини. Пия вода без прекъсване. Вие ми се свят, почти не напредвам, търся несъществуваща сянка. На около 25 километра от Тиранвели край пътя се очертават 5–6 къщи, имам и изход към тях. Отпред като страж е паркиран жълт булдозер, взел да ръждясва от бездействие.

Паркирам колелото в тясната пътека между две постройки. Самият аз буквално падам на верандата на съседната къща. Бетонът е хладно приятен и галещ. След няколко минути мога да дишам спокойно. Изправям се до седнало положение. От близката врата ме гледа старец. Идва при мен и ми сочи помпата в двора. Навеждам се под чучура както съм с дрехите, а той започва да помпа вода. Прохладата е постоянна, вир вода съм и лекият вятър ми праща хладни прегръдки с поривите си. Едва е превалило обяд, но на мен не ми се кара до приятеля на Вино в следващия град. Ще нощувам тук.

Между къщите са натрупани купища ожънат сусам. Бутам колелото навътре по единствената улица, която ме извежда до хиндуистки храм, боядисан в бледолилаво, бяло и червено-кафяво. Затворен е. Огърлици с цветя са поставени пред нещо като олтар пред входа. Равна площадка под разлистено дърво е моят базов лагер. На

една ръка разстояние от мен е чешма, която едва се подава от земята, свързана с тръба, водеща незнайно къде. Вода няма. Лягам в палатката, че ми стана хладно след студения душ с дрехите. Суха топлина. Вече не ми се вие свят и съм къде-къде по-добре. Селяните за момента проявяват сдържаност и ме оставят сам да се грижа за себе си. Имам нужда от малко персонално пространство и мълчаливо им благодаря. Задух е, сякаш е затишие пред буря. Небето е все още синьо, но в далечината наедрява тъмната сянка на сърдит, неудовлетворен ураган.

Готвя си ориз с леща, чай и една порция овесени ядки да са ми готови за закуска. Към пет часа край чешмата взеха да се събират момичета и жени с пластмасови дамаджани и кофи. Наредиха се на опашка и взеха да чакат водата да дойде. Изглежда водата от помпата не е годна за пиене. Нашият извор рукна след около половин час, последен си напълних и аз шишетата. Никой не се кара или блъска. В главата ми нахлуват спомени от Тамил Наду и шумните кавги около черните резервоари за вода. Там или водата не достигаше, или просто беше повод за жените да се посмеят, поскарат, повеселят и поклюкарстват.

Стъмва се. Тъмната сянка на влачещи се по земята, пълни с вода облаци е над главата ми. Звездите са някъде зад тях. Тази нощ ще е от тъмните. Не го взимам насериозно и се мушкам в палатката за порцията сън.

Гръмотевица. Земята се тресе. Буден съм. Сякаш не съм лягал. Минава едва полунощ. Едри, все още редки капки барабанят по платнището. Не спира. Излизам навън с челник на главата да си опъна палатката по-добре, та да не се събира вода в провиснали участъци. Взимам няколко тухли от близката купчина, натрупана до съседната къща, и опъвам въженца да държат покривалото, ако случайно се раздуха буреносно. Нямам време да окопам, вече вали. Който не си свърши работата навреме, ще я свърши, когато е притиснат да я направи. Прибирам се и се свивам на кравайче. Студено ми е. Сънувам, че спя сред грохота на гръмотевици. Земята се тресе. В четири отново съм буден. Палатката тече. Навън е порой. Минава ми мисъл, да си бях окопал лагера. Е, не съм, ще я карам така. Тече от шевовете на входа. Завъртам се наобратно да не ми капе на главата. Прибрал съм всичко около мен в огромната си жълта найлонова торба. Легнал съм върху неопреновата постелка, завит само с чаршафа. Чакам

с нетърпение да се съмне, да тръгна, да ме духне вятърът, а слънцето да ме сгрее и изсуши от влагата. Водата се покачва и почти залива и неопреновата постелка. Гръм, поредица от затихващи пукотевици. Капките отново удрят нарядко, някои ме пропускат. Грохотът се отдалечава. На разсъмване се приспивам от ромолене на ручейчета стичаща се вода. Сега обаче не е време за сън. Скачам, грабвам си нещата. В развиделяващата се утрин съм нахвърлял всичко на синия си найлон под дървото. Сортирам багажа по степен на подгизналост. Селяните са станали преди мен. Надничат над сноповете сусам с четки за зъби в уста. Къщите им са измити, мокри, с живи, плътни, лилави и резедави цветове. Сигурно се чудят как все още съм почти сух. Изсипвам демонстративно насъбралата се в палатката вода. Мирише на озон и пролетна свежест. Прекрасно е! Все още тътни някъде на запад, в посоката, където отивам. На изток просветват лъчите на пробуждащо се слънце зад засукана, накъсана спирала от водни пари. Бърза слънчо да стигне зенит и да остане там почти цял ден. Да облее с лъчи и топлина тази влажна, пълна с живот земя. И аз бързам да тръгна, преди целият този кръговрат отново да ме заклеши някъде, дишащ тежко лепкавия въздух. Надпревара! Хапвам на крак овесените ядки от вчера с две лъжици мед и политам. Вързал съм палатката на багажника да се вее на вятъра. Пред мен са само пухкави хълмчета и надолнище до морското равнище.

Минавам през разровени, кални села. На запад се чернеят скалистите склонове на остри планини. Загърнати са във воалите на спиралата на циклона, който ме помете нощес. Аз се движа по периферията му. От време на време ме лъхва хладната сянка на шквалчета дребен като спрей дъжд. На платото вятърът разлюлява мека, бледожълта, високопланинска трева с разхвърляни бодливи палми, от тези с листата ветрила. Надолу следват оризови ниви, зад тях бананови градинки, зад тях кокосови палми и синият силует на планинската верига на западните Гхати.

Оранжево.

Хиляди хиндуисти с развети оранжеви знамена и оранжеви лунгита се стичат в моята посока на път за Каниакумари. Натоварили са се на камиони и пикапи. Чак висят отвън по каросериите. Огромни тонколони огласят с песни всяко населено място. Аз също съм оранжев със сигналната си тениска и всеки ме поздравява ентузиазирано. Вече

се спускам. Океанът и най-южната точка на Индия са почти на хвърлей разстояние. Имам попътен прохладен бриз. Стотици вятърни генератори се извисяват с белотата си над палмите и раздвижват с въздишка въздуха. Циклонът, който предишната нощ ме помете с реки от кал, вода и грохот, се е отправил на запад към Керала.

Земята свърши. 103 километра преход за днес. Средна скорост почти 20 км/ч. 2500 километра из Индия с колело са зад гърба ми. Пред очите ми се шири Индийският океан. Ясно се виждат три вълни с различни направления, които се събират в една точка. Последната ми спирка и досег с тамилската култура е Каниакумари, там, където се срещат вълните на Бенгалския залив, открития Индийски океан и Арабско море. Исполинска статуя на тамилския светец Тирувалувар се издига на остров току пред носа, на който стоя. Едновременният изгрев на пълната луна от изток и слънцето, залязващо на запад, разбудят въображението и мечтите ми за нови приключения. Проправям си път между сергиите с мидени черупки, пясък и захарна тръстика и се спирам за почивка пред пясъчножълта катедрала. Зарязвам колелото отвън и влизам вътре. Мраморът по пода е хладно приятен. Отпускам се и се унасям. Недоспал съм си, имам нужда от сън. През нощта фестивалът на хиндуистите е в разгара си. По улиците танцуват хора с нещо като дървен олтар, украсен с цветя, който балансират на главите си. Ритъм на барабани залива на вълни улиците на града. Всичко е оранжево, знамена, тюрбани, лунгита.

Тази вечер съм гост на Себастиан, от тукашния офис на SIFFS. Спим на пода във всекидневната на апартамента му, аз, той и двете му деца. Навън отново ръми дъжд. Палатката ми е провесена да се суши в коридора.

* * *

Сутринта ремонтираме с най-големия син на Себастиан колелото му. Веригата му е смачкана и я скъсявам с едно звено. Имам време да сменя и скъсаните спици на моята задна гума. Не успявам да си сменя само спицата от страната на венците поради липса на инструменти. Центровам каплата, колкото мога. Днес тръгвам към обяд. Имам намерение да нощувам в селото на Селвадасан, друг приятел от SIFFS,

и затова ужким не бързам. Пред мен са едва 50–60 километра, ще се справя, си мисля. И изведнъж ми се струпват куп случайни забавящи ме събития. Едва съм се отдалечил на 3–4 километра от Каниакумари и вече имам спукана гума. Вадя я и поглеждам — дупката изглежда по-голяма от нормално спукана при движение. Не мога да я залепя. Вероятно съм я спукал аз, докато съм си намествал гумата. Нямам пластмасови инструменти за вадене на гуми и ползвам гаечните ключове, но те са доста агресивни, ако не внимавам. Тръгвам и не съм карал и десетина минути, и отново спукана гума. Сменям и лепя. След половин час отново спукана гума. Нямам повече за смяна. Бутам към един вулканизатор, ремонт на рикши в поредното село, лепя гумите, а равносметката е, че първите километри из Керала са изпълнени със спукани гуми, хълмист терен, зеленина и два нови вида кокосови орехи, които не съм виждал в Тамил Наду. По-малки са, единият вид са жълти, а другият — почти черни.

Редуват се резки спускания и изкачвания. Като протегнати пръсти, склоновете на планината се връзват в морето в назъбена и хълмиста брегова ивица. Над всяко село се развяват червени знамена, по огради и стени са изрисувани сърп и чук. Това е най-комунистическият щат в Индия. Случайните хора, които срещам, имат имена като Маркс, Енгелс, Сталин, Ленин. Къде съм попаднал?

Стъмва се, а от селото на Селвадасан няма и следа. Сякаш не съществува. Питам на всеки разклон, но никой не е чувал за него. Никой не си прави труда да се вслуша какво говоря и само неразбиращо си ръкомахаме. Започвам да се нервирам на незаинтересоваността на хората към моята особа. Чувствам се предаден. Сякаш съм най-важният човек на света и очаквам съдействие за това, че карам колело, без самият аз да виждам, че около мен всички са колоездачи. Разглезеното дете в мен се сърди, че е изоставено. Постепенно успокоявам страстите. Наоколо са ентузиазирани тълпи. Подминавам процесия с три слона, хиндуисти с цветни тежести на главите, танцуващи в транс, и колона от деца в оранжеви лунгита, придържачи кофички с цветя на главите си. Апаратът ми е затрупан някъде в багажа и ми е невъзможно да го изкарам да снимам. На поредното нагорнище, докато пъшкам по баира, един мъж като вейка изскача от тълпата, втурва се към мен и, сграбчвайки моето кормило, ми крещи нещо. Измъквам се, без да

падна, сред бурни смехове. В сумрака звъня един телефон на приятел на Селвадасан, казва се Роланд. Имам почти точни инструкции и поемам в тъмното надолу към крайбрежието. Мазилена тъмнина е, нищо не виждам, карам наслуки по разбит път. Тук-таме светлина от случайна лампа пред бамбукова колиба осветява мъждиви петна. В осем вечерта съм на мястото на срещата.

Следвам светлината на мотора на Роланд. Спираме на необятен плаж, пред ярко осветена синьо-бяла църква. Група жени на възраст са застанали на колене и се молят пред образа на Дева Мария. Вълните на Арабско море се плискат в равномерен прибой. Отморявам за малко, докато се успокоя напълно от премеждията на току-що отминалия ден. Около нас младежи са насядали по пясъка, почивайки си след игра на футбол. Роланд е учител и познава всички. В тъмнината се ръкувам с протегнати, любопитни, приятелски ръце. В къщата на Селвадасан съм посрещнат повече от радушно, двете му деца ме атакуват да си играем, а на мен ми се спи, та две не виждам. Същинска занималня е. Дъщеря му Марсина е на 4 годинки, но успешно се упражнява да пише и на английски, и на малаялам. Дърпа ме постоянно да ми покаже, какво ново е научила. Заспивам.

* * *

Сутринта е изпълнена със звуци на събуждащи се съседи, звън на камбани и медения гонг на гласа на притаила се в листака птица. Къщата на приятеля ми е сред кокосова горичка. Навън работните занимания на селяните са започнали вероятно в ранни зори. Захванали са се да плетат въжета от сизалени нишки с примитивни ръчни машини. Отивам да изпратя децата до училището недалече от синята църква. На дневна светлина църквата е доста внушителна, като катедрала е. Построена е на плажа, гледа към морето и е първото нещо, което се вижда, ако идваш от сините вълни. Минаваме по мостче над река с бетонирани брегове, прилича на канал с вода, а отдолу цамбуркат весело и младо, и старо. Сутрешен тоалет.

С Роланд, и вече на мотоциклет, обикаляме крайбрежието в рамките на десетина километра. Минаваме поне десет села с плажове, с църкви, гледащи към синьото море, приветстващи рибарите, които се

прибират у дома. Рибарски общности, къщите са досами прибоа. Имам чувството, че спрят на разбиващите се вълни влиза през отворените им прозорци. Лодките са по-големи от тези в Тарангамбади. Черни са и със сърповиден дизайн. Все едно черни полумесеци са накацали на ослепителния пясък. Има и катумарани, или издялани от трупи лодки-черупки, същите като в Тамил Наду. Катумаранът е открита лодка, направена от три издялани трупи, вързани една за друга с въжета. Подобно на мини сал е, но със закривена, леко дъговидна извивка.

Сянка, сладководни канали и кокосови гори — това е Керала.

Днес видях един нов за мен вид ловене на риба. Мрежата се тегли изцяло от брега. През нощта се опъва навътре в морето, като краищата ѝ се връзват на брега. На сутринта се тегли все едно е трал. Дърпа се на ръка. И аз се включих, докато ме заболяха ръцете от дърпане. Водачът на групата, забил пети в пясъка и преметнал през гръб въжето, ритмично напява, а останалите рибари се редуват във върволица да дърпат километричната мрежа. Двата екипа, които вадят мрежата, са раздалечени на поне километър и постепенно се приближават един към друг.

С ритмични, премерени удари на брадви, майстори дялат катумаран близо до риболовните занимания с мрежата. Опънали са две кафяви триъгълни платна да им пазят сянка. Всеки удар отнема точно необходимото и трупите се превръщат до края на деня в правилно извити дъги, вързани с лико една за друга и ето ти катумарана, готов по залез слънце.

Двама рибари на весла, обливани от вълните в откритата черупка на новопостроената лодка, преминават прибоа, след което малкото кафеникаво, гафелно платно се разтваря и смелчаците поемат навътре в морето. Слънцето е медена питка. С нежелание се стопява в синия хоризонт. На брега се играе. Брегът е място за срещи на млади и стари. Развихрила се е игра на футбол, по-възрастните играят карти, а още по-възрастните съзерцават кръговрата на вода и слънчеви лъчи, докато всичко потъне в тъмнина. Звънливи гласове и нескончаеми разговори. Тишина.

* * *

Двата дни в селото на Селвадасан минават като миг. Между другото съм си залепил и всички спукани гуми. Колелото е отново във форма, с изключение на една скъсана спица от страната на венците и счупена заварка на багажника. От тук заминавам за Тривандрум на гости на Джоус и Анджу, където гостувах за Коледа. Имам да мина едва 43 километра. Затова и не бързам. Пред мен са изкачвания, докато се дотъртя отново до главния път. Сянка и шумолене на листа.

В началото карам през крайбрежните села. Ако се обърна наляво, през листата на палмите виждам сърповидните лодки и белия, ослепителен пясък. Отдясно са цветни къщи и разхвърляно пране, суши се дори направо на земята, върху прахта.

На около двадесетина километра от Тривандрум спирам в прочутия курорт Ковалам. Надолнището към морето е толкова стръмно, че бутам надолу, само на предна спирачка, не искам да рискувам да помета някой турист. На плажовете тук няма рибари, преобладават шезлонги и чадъри и налягали да се пекат полуголи туристи. В разбушваните вълни се пличкат един или двама, повечето играят на плажа, а индийците, насядали по сенките, ги гледат и с похот, и с любопитство. Тук е единственото място, където можеш свободно да се наслаждаваш на разсъблечени хора, най-безцеремонно излагащи се на палещото слънце. Плажът не е застроен с хотели, както е по нашето черноморие. Има една или две по-люксови сгради, останалите са малки семейни къщи, предлагащи нощувка за не повече от 200 рупии, което е около 4\$.

Докато бях в Тарангамбади, ходех да плувам в океана почти всяка вечер към пет следобяд. „Плувам“ е преувеличено да се каже в бурното море, но се оставях на вълните да ме носят и се гмурках в тях. На плажа пък стоях неподвижно и се опитвах да съм приятел с червените раци, въпреки че те никога не ме взеха насериозно и само да ми видеха сянката, се мушкаха обратно в дупките си. Дивях се и на мидите, изхвърлени от вълните, опитващи се с въртене и скокове на мускулестите си крачета да се върнат обратно във водата. Рибарите, като видяха постоянството ми с водните занимания, дойдоха при мен специално да ми направят забележка, че морето е солено, а слънцето е изгарящо и скоро ще стана черен, сух, солен и набръчкан, което никак не е хубаво.

Тук Коваламския плаж никак не ме привлича. Може би на някой друг плаж бих скочил във водата, но не и тук, където ще съм сред себеподобни. Седнал съм на бордюра и ям хляб с портокал, който Вино от Вембар ми даде на довиждане. Облечен съм с дълъг ръкав и панталон, а навън е 35 градуса. Топло е, но не изгарящо. С Назар — работник в хотела, си говорим за живота в Индия, а той ми споделя:

— Хората в Индия се задоволяват с това, което имат, и просто гледат да са щастливи, затова и не ми се бяга от моята родина, може да съм беден, но съм спокоен и щастлив.

И аз съм щастлив. Щастлив съм, че съм заобиколен непрекъснато от доволни от съдбата си хора.

На главния път от Ковалам до Тривандрум движението се е погъстило. Минавам покрай безчет изрисувани сърпове и чукове и червени знамена, сякаш ще има манифестация за 1-ви май. За сметка на това няма никакви пътни знаци или, ако има, имената на населените места са написани само на малаялам, отново безкрайно неразбираем за мен.

Все пак пристигам по светло в Тривандрум и даже успях да намеря къщата на моите приятели, построена на обрасъл с палми хълм.

Предстои ми голямо пране. Почти всичко е влажно, мокро и започнало отново да мухлясва. Изпирам си дори и палатката с прах за пране.

Навън, в задния двор, расте дърво джак. Качвам се по източеното стебло, по средата съм нападнат от върволица червени мравки, но успешно се докопвам до странния, пъпчив плод, голям колкото поне две футболни топки. Режа го и го пускам свободно да тупне на земята. Джоус разрязва плода и си хапваме сладко месестата част около ядките. По-голямата част вътре в плода наподобява на ресните в устата на кит. Има влакнеста структура и не става за ядене. Настъргани, ядките са вкусна подправка за чатни.

Оставам в Тривандрум почти седмица. През по-голямата част от деня обикалям града с колелото. Посетих един-два музея. Но ми омръзна, че няма с кого да споделям, приятелите ми са на работа и се виждаме само вечер.

Едно нещо, което ме впечатли в Тривандрум, това е упражнението по бързо ходене вечер, което маса хора практикуват

всеки ден. Така е в горещите държави — не се тича за здраве, ходи се за здраве. Парковете са претъпкани и по тъмните алеи безчет любители на ходенето доизгарят енергия преди лягане.

* * *

Напускам Тривандрум. Приятелите ми не искат да ме пускат да си ходя, но мен не ме свърта на едно място повече. Счупеният багажник е ремонтиран, сменил съм и скъсаните спици на задното капла. Машината велосипед-колхозач е отпочинала, смазана и възстановена. А една добре работеща машина не бива току-така да спира работа. Пътят ме зове.

Джоус, Анджу и дъщеря им Ачу ме направляват с моторетката до изхода на града. Купуват ми и парота със събзи за изпроводяк. Анджу ме моли да ѝ обеща, че ще им пиша, ама как да обеща подобно нещо? Не съм по писането на писма, но им обещавам, че ще мисля за тях и няма да ги забравя. Надявам се, че пак ще се видим, приятели, светът не е толкова голям, че да се загубим в него. Махаме си за довиждане и отново съм сам, ама сърцето ми пее, че има какво да правя, а не се мотая безцелно из града. Насочил съм се към обраслия с джунгли Текади, в сърцето на Западните Гхати. Поне тук може да видя див и свободен слон, до момента съм се сблъсквал само със слонове работници.

За обяд си хапвам паротата, имам и банани, и бисквити. В подножието на планините съм и като цяло е по-скоро равно. Много плавно изкачване ме издига към висините, без да го усетя.

Още два часа каране по полуразрушен път и излизам в покрайнините на градче с вилни постройки. Водата ми пак е на привършване и спирам в една от къщите да си наля. Оказва се, че къщата е взета под наем от група студенти. Учат в околните градчета. Веднага намираме общ език и си бърбим сладко за времето на почивката. Няма за къде да бързам. И в този район имам приятели, от тук до къщата на приятеля ми Саджан в Памбалам е близо, делят ни не повече от 30 километра. Имам време за чаша чай и бисквити, а студентите ме разпитват за семейните традиции в България. Тук, в Индия, най-важното е семейството. Изглежда е задължително да имаш

семейство, това е дълг и към обществото, и към родината. Пожелаха ми и аз да се ожения някой ден, да изпълня дълга си. Духнах, преди да ми намерят и булка. В душата си съм индиец и за мен семейството е най-важно на света. Затова съм и в Индия, а не в Америка например.

Саджан е програмист, с когото се запознах по време на работата си в Тарангамбади. В Памбалам съм на смрачаване. Саджан ме чака на отбивката за неговото село. Живее в гората, на десетина минути от главния път, в къщата на майка си и баща си.

Сянка, каучукови дървета, рододендрони и пъстри градински цветя. За деня изминах 100 километра и видях един слон работник. Близо до Памбалам има село с училище за слонове работници, но в момента училището е закрито. Слоновете май ще са свободни, повече няма да ги карат да работят.

* * *

Сутринта на следващия ден планът е да атакувам планината към Текади. От Памбалам до Текади има няколко варианта, но Саджан ми дава идея да мина по второстепенни пътища между селцата. Спестявам към 50 километра. Добър ход. И движението не е натоварено. Наоколо са гъсти гори. Едно след друго следват стръмни спускания и стръмни изкачвания. Изморително е. Спусканията са кратки, а изкачванията дълги. На слънчева просека спирам да си поема дъх. Около мен е шарена гора от евкалипти. Ям банан с чепати. На отсрещния склон дървосекачи обезлесяват. Трупите се товарят от трактор и камионите заминават. А склонът? Склонът остава тъжен и осакатен под лъчите на слънцето. Сякаш е смачкан и предъвкан. Покрит е с прекършени клони и увяхващи листа. Тревата сега е изгоряла и сламена. Природата се предава под напора на триона. В тази част на Индия дърводобивът е засилен.

Към обяд излизам на главното шосе. Пред мен се е ширнало едно изкачване, краят му не се вижда. Стръмни скатове се спускат в тучна зеленина. Тук-там минавам през населени места. Камионите с тропите ме задминават в края на деня. Хотели и пак хотели. Микробуси с изнежени туристи. Чаени плантации. Екотуризм. По хълмовете

преобладаващи са дървета джак. Небето е свъсено, сиво и заплашително.

Двама ученици, връщащи се от училище, ме настигат, докато си почивам на завоя и започват да просят пари. Не можели да отидат в университет, аз съм можел да им помогна. Ами не мога, приятели. Такава е съдбата — и аз искам много неща, ама ако не си седна на дупето да работя здраво, няма как да ги реализирам. Никой не ти дава наготово. Това го има само по филмите. Те са недоволни и разочаровани. Сърдити и сиви са като надвисналото небе. Сякаш то самото се оглежда в тях.

Почти на върха съм. Самотни капки ме удрят със студенина. Търся къде да си опъна палатката. Отново съм в комерсиална Индия. Тук е царството на чаените плантации, които са новите екокурорти, но те са отворени само за платежоспособните. Изгонен съм безцеремонно от поредния двор с кокетно хотелче и чужденци, сърбащи чай в домашна атмосфера. В двора съм щял да загрозя атмосферата, а той се шири с декари. Тук цената за топлина е над 100\$. Нямам много избор, влизам в очукания хотел „Марина“ на село Кутаконди и в миг навън рука като из ведро. Водопади се леят от небето. Вкарвам колелото в столовата и получавам стая за 250 рупии или 5\$. Няма течаща вода и слизам долу с две празни кофи. Навън в бидони се стича дъждовна вода от улиците, загребвам си и ето ме уреден с вода за банята и тоалетната.

Днес съм от бавните. При 80% изкачвания средната ми скорост е едва 8 км/ч и съм издрапал 85 километра. Повече от десет часа съм на седалката. Доволен се опъвам в сухото на първобитната си стая и се свивам за топлина под завивката. Липсва ми топлината на семейството, сега, когато навън вали, най-много имам нужда от внимание. Мисля си за моето семейство, те са моята топлина.

* * *

Новият ден зпочва на свежо и чисто. Небето блести от слънчеви лъчи. Още 30 километра, от които поне половината са нагорнище, и съм в Кумли. Спиралата на изкачването се разтегля. На върха съм. Тук е базовият лагер за Текади. Самият резерват е на около четири

километра от града. Съсредоточен е около изкуствено езеро с площ 24 кв.км, заобиколено с непроходима джунгла. Резерватът е опасан с огради. Минаваш портала, плащаш входна такса минимум за един ден и си готов за приключения. Цената е около 300 рупии за разходка с водач из джунглата. Сам не те пускат по пътеките. Има и разходка с корабче, която струва 15 рупии. По-съблазнителните пакети, като неколкодневни походи в джунглата, изискват да се събере група от поне 7 човека.

В Кумли ме посрещна Шаджи, приятел на Джоус от Керала. Шаджи няма много място у дома си и ме настани на хотел, частна къща. Хотелджията поне се оказа разбран и като ми видя бюджета на ден, се съгласи да му дам колкото мога да отделия. Е, отделих 200 рупии, въпреки че е значително по-голям лукс в сравнение с хотела от предишната вечер. Шаджи е художник и учител по рисуване. Води ме до галерията, където има изложени картини, запозна ме с други художници и фотографи и кой от къде е. Все пак съм се натресъл от нищото и тези хора не са длъжни да ми бъдат екскурзоводи. Обикалям да си запълня картината на новото място. И тук, както навсякъде, където е пълно с туристи, лъскавата част с чужденците преобладава с магазинчета за сувенири, пълни с редки, везани торби, дрехи и покривки от почти цяла Индия. Прави ми впечатление, че повечето продавачи са от Кашмир или Непал. Минаваш пред магазина, ама те са навързани един след друг и всеки те подканя — ела, та ела! Пресрещат те с думите — „само да погледаш, не е задължително да купуваш“.

Влезнеш ли веднъж и започва едно надлъгване. В крайна сметка почти всеки излиза с минимална покупка. Изнудвачи, не, по-скоро изкусни търговци и още повече състрадателни купувачи. То не са истории вътре, кой от кой бил по-беден и се нуждаел от средства, и как хората от племената се изхранвали с тези продажби. Хей, това вече не е търговия, а безкрайна благотворителност. На излизане ти лепват една широка усмивка, а на следващия ден те поздравяват от другия край на улицата.

В шест часа на другата сутрин улицата е потънала в мъгла. Петима чужденци в две моторни рикши тръгваме към парка. Моята група е от четирима германци, всички сме се записали за неколкочасов поход из джунглата. Надяваме се да видим слонове. Тъмнозелен горист склон, мъгла като в приказка и тъмни, оловни води. Водачът ни е

дребен индиец с униформа на рейнджър. Раздава ни брезентови гети и ни предупреждава за най-голямата опасност — пиявиците. Тръгваме или по-скоро отплаваме. Пресичаме ръкав на езерото с бамбуков сал, който се придвижва като се придърпваме ръчно по предварително опънато въже. На качване тромава, тлъста змия се търкулна във водата от едно от отрязаните стебла, служещи за седалки.

Движим се в индианска нишка. От време на време нашият водач спира, изчезва като следотърсач в храстите и се връща разочарован.

— Слоновете току-що са били тук.

Почти не се говори. Придвижваме се мълчаливо сред дървета великани, всеки се е вгълбил в ролята си да бъде тих, да не изплаши животните. Прелита птица с дебел клюн, подобна на тукан, маймуни кършат клони високо в листака. Дърветата са исполински. Вървим по поддържана пътека, покрита с гниеци листа. Нов шум, оглеждаме се напрегнати. Водачът ни не диша. Чува се шумно пръхтене, преживяне и нервно въртене напред-назад. На около 200 метра от нас слон пасе ниските клони на млади фиданки. Можем да му видим само ушите, леко порозовели по краищата. Дума да не става да се доближим. Моята оранжева тениска ни издава. Животното е уплашено и водачът ни също. Продължаваме напред. Вече газим в подгизнал от водата килим от мъхове и листа. Хиляди пиявици се катерят по краката ни. Водачът се спира, вади от една торбичка тютюн на прах. Поръсваме си обувките и гетите, събаряме все още катерещите се, гладни за кръв пиявици и продължаваме. На върха на хълма е сухо и слънчево. Езерото вече се синее, а зеленото море на джунглата има приветлив шаренозелен оттенък. Няма слонове, не сме от късметлиите през миналия ден, когато цяло стадо с малките са се пличкали по локвите. Прибираме се по обиколен маршрут. Общо взето разходката си заслужава, но да е с продължителност поне 4–5 дни и да се спи по заслоните в гората. Нищо, някой друг път пак ще дойда.

Обратно в хотела съм. Събирам си багажа. Колелото изглежда както трябва. Заклучвам го и излизам да вечерям.

* * *

В пет сутринта отново съм на крак. Пиша си благодарствените думи в книгата за посещения. Отключвам колелото и ха да го избутам, ама нещо не е както трябва. Трака, дърпа се и се мъчи да подскочи. Поглеждам и отново изненада. Две спици са скъсани! Не мога да повярвам на очите си, как така скъсани, нали си е стояло колелцето паркирано и ненатоварено?! Не може да бъде! Поглеждам по-отблизо и още по-голяма изненада! Не са скъсани спиците, колкото е счупен ръбът на главината, където са закачени ушите им. Леле, бесен съм! Някой се е опитвал да ми кара колелото, докато е било заключено и от упоритост да го помръдне, ми е помлял задната главина. Както и да е, да е жив и здрав, който го е направил. Все пак грешката е моя, че си заключих колелото. Ако не беше заключено, нищо нямаше да се случи. Откачам двете излишни спици, настройвам каплата и ето ме, драпам по нагорницето.

Насочил съм се към Идуки, ще следвам река Перия до морското равнище и оттам хващам към Тричур, и къщата на моя приятел Саджит, където ще остана 3 дни, изчаквайки полета си от Бомбай. От Тричур до Бомбай съм с влак.

Първите 10 километра от Кумли са почти черен път. На завоите е камънак и насип с чакъл и пясък. Добре, че няма движение. Задната капла поскързва с двете липсващи спици. Стръмно изкачване е. Наоколо са иглолистни гори. Мистериозни хълмове плуват в ниска облачност. Птиците превъзнасят новия ден в преплетените клони. Селските къщи са вече по-затворени и солидни като архитектура. Хладно е в сравнение с жегата по крайбрежието. Аз съм по блуза с дълъг ръкав и яке около кръста. Плавно се издигам до зоблено било. Изпреварва ме автобус с работници. Започва се плавно спускане. Тежък съм, имам две откъснати спици на задната главина и гледам да не се засилвам много. Спирачката на асфалта се затяга. Стръмнината се увеличава. Напрежението в задното колело трябва да е голямо, защото по време на спиране се скъса още една спица. Ухото на главината все още е здраво, но спиците се късат, предполагам заради спирачката и нарасналото напрежение. Откачам задната спирачка и регулирам каплата. Нямам възможност да сменям спицата, скъсана е от страната на венците, ще се занимавам с това долу, в равнината. Продължавам само на предна спирачка. Два обратни завоя. Стената на язовира е от лявата ми страна. Най-високата дъговидна стена в Индия. Долу белее

Идуки сред зеления пейзаж. На някои места спирам и бутам. Стръмно е, тясно е. На изхода на града си поглеждам картата за тесния път през джунглата, за който ми говори Шаджи в Кумли. Трафик почти няма, само по някой самотен камион, който с рев на клаксон ме задминава. Все още е спускане. Наоколо гъсталакът си е гъсталак, зелен бамбуков плет. Дървета кашу, натежали от червено-оранжеви плодове. В интерес на истината не знаех, че кашуто има и месест плод с вкусен сладникав аромат. Самата кашу-ядка, в сравнително мека, светла обвивка, е прикрепена от външната част на плода. Свързани са с мрежа от коренчета.

Отново рев на камион. Придърпвам се колкото може по-вляво. Поглеждаме се с шофьора през отворения му прозорец. Камионът вози тръби. Спускането върви, а камионът ме задминава точно пред следващ завой. Хванати сме почти на извивката. Камионът завива. Аз се прилепям към кормилото, а тръбите разсичат въздуха над главата ми. В синхрон сме, сякаш сме от отбор по художествена гимнастика и си подхвърляме бухалките над главите. Подрънкване на жезла и индийска музика се стопяват в гласовете на гората. Луди шофьори! Ама и аз съм луд, да не отбия и спра, когато се окажа в подобна ситуация. Сякаш изминатото разстояние е по-важно от всичко.

От много време насам няма села. Последното, където хапнах парота, беше малко след обяд. Следващото населено място бе на разклона за Мунар. Това е пост на горската охрана, регулираща дърводобива в района. Проверяха камионите с дървесина. След това ме задмина самотен моторист и отново съм сам. Отдясно се издига скалиста планина. В подножието се пени Перия, но нямам изглед към реката. Отстрани е шубрак и джунгла. В този отсек Шаджи е бил изненадан от слон, преживящ на пътя. Мен не ме изненадва нищо. Скука и жега.

Откъслечни къщи, една тук, друга там. Кошничари плетат бамбукови столчета и кошници. Чаените плантации отстъпват на каучук, кашу и подправки. Под навеси и веранди на крайпътни къщи, върху прострени найлони се сушат кафе и карамфил.

Според километража би трябвало след около двадесетина километра да изляза на главния път за Кочин, но съм се изморил достатъчно. Време е за лагер. Свивам към сянката на разклонено кашу, поникнало до верандата на самотна къща. Земята под него е затрупана

с опадали плодове. Две деца изскачат от съседната колиба. Цялото село е пръснато по склона надолу към реката. Тук, край пътя, живее само едно семейство, което веднага ме прибира под крилото си.

Аджай, стопанинът, има сюррия деца. Занимава се със събиране на каучук. Плантацията му е в задния двор. Аз съм се паркирал под кокосовата палма, залепена отстрани на къщата. Далече съм от Текади и туристическия свят на сувенири. Отново съм сред хора.

* * *

18 март 2006 година.

Финал на цялото приключение. Маршрутът е от къщата на Аджай до къщата на Саджит. Плавно надолнище, хубав път. Туристически автобуси и приветливи, хълмисти, зелени села с усмихнати хора. Закусвам путта с банани и идиапо в една крайпътна барака. Леко ми е. Е, така беше поне докато стигнах до разклона за Тричур и отново разкопки в рамките на поне 30 километра. Леле, каква кал! Настилка няма. Строи се нов път, докато в същото време се ползва старият. Цистерни пръскат вода да не се вдига прах. Карам по коловозите и пътечките на мотоциклетите. Спомням си, че по едно време трябва доста да ми е дошло ташкън, защото, когато видях един строителен инженер с теодолит и помощници, го изчаках да си запише данните в тетрадката и след това го попитах докога ще карам по счупени пътища. А той с безкрайна усмивка и жизнерадост ми казва — „ами до края на 2010 по план би трябвало да се обнови по-голямата част от пътната мрежа в страната“. Как да не съм спокоен при такъв отговор! Продължавам в калта напред, между цистерните с вода. Сега сме още 2006, ще трябва да се примиря с положението и просто да изчакам до 2010 за по-добри условия за колоездене.

Още един разклон и ето ме на магистралата. До Тричур не остана. С тъга се сещам за миналите дни, дори за миналите минути и секунди. Къде са счупените пътища с бавно тиктакащия часовник на живота отпреди малко? Сякаш всичко ми е криво и никак не може да ми се угоди.

Тук е низината, всеки бърза. Син дим. Безкраен, нажежен асфалт. Равнина. Пресичам няколко канала.

В главата ми се въртят мисли: „А дали не може да си направим велопътека за околосветска обиколка? Всяка държава да отдели малко късче територия. Такава, която ще се ползва само от велосипедисти. Без син дим и с достатъчно места за лагеруване, без визи, без бюрократи, без военни, без...“

Май се размечтах. Спирам за почивка в крайпътна барака. Пия един айрян. Преглъщам бавно, дъвчейки поредния банан, а пред мен се рее картина от мечтата ми за велопътеката.

Остават ми още само няколко часа на широкия, безмилостен път с устременото ято стомана и горещи двигатели.

Отдясно е разклон, струпани къщи и неизменните работилници за мотопеди.

Недалеч, под сянката на мангово дърво, ме чака бащата на Саджит. На голата му глава със сухо, източено лице сияе усмивка, будни очи ме гледат бащински през кръглите, старовремски очила с телени рамки. Яхнал е гълъбовосива мини моторетка. В двора на къщата му растат банани и манго. Подобни на колибри птички пият сока на разцъфналите цветя. В съседния двор, между палмите, е вързан слон. Стопанинът му го храни със сърцевина на дървесина.

Аз съм до тук. Пристигнах, от тук пред мен е само пътят към дома, изморен съм от Индия, очарован съм от Индия, разчувстван съм от Индия. Мечтая за деня, когато с любимия човек ще кръстосваме из тази необятна страна и ще се потопим и скрием сред домошарите индийци. В момента ужким напускам страната, а в същото време вече започвам да се връщам в нея.

КАРАЧИ

Бъди като топящ се сняг, измий се от себе си.

(Джалал ад-дин
Руми)

Тази глава се роди по случайно стечение на обстоятелствата, благодарение на които отново съм в Пакистан. Но не колелото, а самолет ме приземи на летището в Карачи.

Гъмжило, рояк, ято превозни средства в разноцветна палитра. Такива, които не си знаят конските сили, и такива с животинска тяга, които предизвикват забавянето на първите до пълен покой. В небесата, опушени в синкав дим и жълт прах, се реят кафяви грабливи птици. Горещо е. Кокосовите палми са с поуvehнали прашни листа. Камила с подрънкващи метални гривни бавно е провлачила стъпка. В погледа ѝ, а и в погледа на стопанина ѝ се рее безвреме. В черните му очи се отразява собственото ти свободно време. Задръстване ли?

— „Чело, чело...“ — подвиква един водач на магаренце с двуколка, натоварена с купчина желязо. Нищо не може да се направи, колите са спрели, а мотоциклетите на зиг-заг се опитват да се съпротивляват, докато някоя рикша не запуши и последния отвор за бягство. В хаоса ние със Саджит намираме свободно място и нашият мотоциклет е свободен. Вълните от нажежен, горещ въздух изсушават слоя прах и пот. Сякаш сме рицари с броня. Всичко е спечено, твърдо тук, в Карачи.

Преди време написах писмо на една приятелка и в него споменах: „В Карачи няма малки деца. Новороденото бебе в вече пораснал мъж или жена. Когато живеят в такава твърда среда, хората са с по-твърда обвивка“. Отговорностите в семейството се разпределят от най-ранна възраст. Ако не стават за физическа работа, децата от бедните семейства, а тук са хиляди, просят по улиците. За

многомилионния град училищата са недостатъчни да дадат детство на малчуганите. За това са отговорни и родителите, които не виждат изход за семейството без ежедневния доход на децата си. Малкият Мешад всеки ден минава по улицата, на която живее, но не за разходка. Влачи магнит от високоговорител и периодично спира да събере полепналите болтчета и други метални предмети. Наоколо има многобройни работилници за ремонт на автомобили и мотори и затова урожайт е сравнително богат. Правителството си затваря очите. Военна държава. Навсякъде се тръби колко много се харчи за развитие на градовете. Вярно е, не споря, Карачи през 2007 година е разкопан като след земетресение, навсякъде се строи, разширява и усъвършенства. Нови виадукти, канализация, окабеляване. В същото време най-сигурният начин за момчетата да се оженят е да си намерят място в армията, това е сигурен доход за бъдещо семейство, с най-привлекателни облаги. Парите на данъкоплатците отиват за отглеждането на елитна и безсмислена войска, а всяко видимо развитие е част от праха, който ти влиза в очите и врата, и навсякъде. Покрил е цялата страна като гигантски облак.

В къщата, където живеея, няма ток почти всяка вечер, канализация също няма. Помията от близкия ресторант се изсипва направо на улицата. Водата от чешмата идва от резервоар на покрива на къщата, помпа се от подпочвен кладенец и е негодна за пиене. Прием само преварена вода. Като капак на всичко около 20 декември, по време на курбан-байряма, мюсюлманския празник Еид, започва едно невиджано клане по улиците на града. Почти всяко семейство символизира жертвата на Аврам с ритуалното убийство на жертвено животно, извършвано от главата на семейството. Улиците са червени от кръв. Жертват се дори камили, или кой каквото може да си позволи.

Еид Мубарак.

Къносано магаренце се опитва да помръдне непосилен товар. Двама души му помагат да се измъкне от лепкавия капан на жегата и умората. Ние сме на път за Шер Шах — сметището за машини и компютри. Чук, отверка, клещи. Разглобяват принтери, компютри и други причудливи устройства до съставни компоненти. Металът и пластмасата се сортират от ръцете на невръстни деца. Горелка, пламъкът облизва с шепа зелени искри платката, изтръскване с клещите и една купчина компоненти отива за допълнителна

сортировка. Бобините на една страна, на другата са транзистори и интегрални схеми. В прахта се въргалят процесори, памети и какво ли не. Цената им е стотинки, а вероятността все още да са годни е по-голяма от 70%, така че рискът от инвестицията по символичното им закупуване си заслужава.

Импровизирана талига на три колела с кирпичено огнище предлага бърза закуска от печена царевица в тиган, пълнен със сол. Всичко се приготвя пред очите ми. Шепата ядки се разбърква с метален сърп в нагорещената сол. С метално сито солта заминава обратно в тигана, а хартиеното пакетче е пълно с нажежена царевица. Невръстни деца с метални кофи с пушещи въглени на дъното и насипани стъргали, царевица и фъстъци в метална тавичка, поставена над тлеещата жарава, обикалят работилничките. Чай в очукани чайничета. Традиции. Сякаш миналото, настоящето и бъдещето съществуват в едно и също време.

Карачи е град, в който артистично декорирани автобуси и камиони доминират по пътищата. В същото време мъже с пригладени бради доминират и управляват едно напълно мъжко общество. Жени в свободната комуникация или заетост не съществуват. Започвам да вярвам, че и малкото, които срещам по улиците скрити зад бурките или пъстрите орнаментални шалове, са само миражи, отражение на собствените ми копнежи. С тези, с които разговарям в семейна атмосфера, коментирам скорошните прояви на религиозни женски общности с талибански корен, които бият с бамбукови пръчки жените, неспазващи религиозните правила (интерпретирани персонално). Преобладават новините, свързани с талибани.

Градът е разделен на колонии. Племенната структура, наложена в миналото, е неразбиваема. Затворени общества не допускат никаква външна намеса. Улицата на зелените тюрбани сунни, улицата на хората от племената пуцу от афганистанската граница, улицата на шия, патан, миман, бори. Има невероятно разнообразие на мюсюлмански секти, но правилото е всяка жаба да си знае гъола и никой не се меси в живота на останалите.

Аз живея в колонията Шах Фейсал. Границите ѝ достигат до суха падина, която по време на мусонния период се превръща в море. Диги от по 5–6 метра предпазват най-крайните къщи. За канализация и дума не може да става в хаоса от постройки. Уличките са тесни, можеш да

прескочиш от един покрив на друг. Биволи и кози, тук-таме магаренца в отпуск. Тепърва правителството се опитва да реши проблема с канализацията, а водата за пиене е съкровище, което рядко някой притежава. Всеки ден съседът на Махмуд идва до неговата къща с туби и кофи да зареди водата за деня за миене, готвене, пиене. Махмуд е от малкото с прокопан кладенец. Самолет се издига над очукания пейзаж — летище Карачи е на една ръка разстояние. В непосредствена близост стадо биволи се излягат в кален гьол. Мъже клечат и дъвчат пан. В настъпващия сумрак малки деца събират клечки и изсъхнала тор, други играят крикет и търкалят скъсани гуми. Безвремие.

Една малка птичка е кацнала на близкия клон и диша с отворена човка. Жегата е тежка и полепва по всичко живо. Автобусът намалява ход, пендарите по периферията подрънкват напевно. Кондукторът потропва еднократно по ламарината на вратата, това е сигналът за слизане на пътник. Две бързи потропвания и отново ускоряваме ход. До пълен покой се стига само ако трябва да се качи жена, дете или стар човек. Със затичване скачаш на стъпалото и си проправяш път навътре или нагоре, към покрива. Независимо от блъсканицата, кондукторът винаги намира начин да събере парите за билетите. Горедолу 1/3 от автобуса е отделена с преградна решетка, която разделя жените от мъжете. Обикновено мъжете висят по вратите и покрива и навсякъде, където могат да се закачат и да оцелеят до следващата спирка. Декорацията отвътре и отвън надхвърля всякакъв кич, но е интересна, с много въображение. Ако се вгледам в детайлите ѝ, и ми става още по-интересна.

— „Садаре, Садаре...“ — на всяка спирка се обявява дестинацията на автобуса с много крещене и удари по него. Садар е центърът на търговията, бизнесът на Карачи. Магазинчетата са като килийки в кошер, обслужвани от работливи пчелички. Вертикална организация. Складът е над магазина, свързани са с вертикална стълба. Малко момченце изчезва в процепа и не след дълго се връща с търсената стока. Чувствам се като в кораб или подводница. Улиците са подредени по предлаганите стоки и услуги. Всички са по браншове — улицата на златарите, на шивачите, на продавачите на електроника и фалшиви часовници, на строителни машини. Като всичко това е обвързано и обединено с приготвянето и предлагането на храна. Хигиената е нула. От една чаша или чиния пият и ядат хиляди хора на

ден. Опашката пред талигите за айрян и плодови сокове не спира и за миг. Мисля си за Индия и банановите листа, в които се сервира в Тамил Наду. Каква чистота беше там.

Блокът лед пристига с каруца. Сложен е направо върху дървената скара, която се използва за превоз на каквото и да е. Разбива се директно на улицата, на земята и заминава по питиетата. Прахолякът от непрекъснатия поток живот е част от съставката за приготвяне на чашата сок от захарна тръстика. Затова е и толкова вкусен. Аз ям и пия всичко и навсякъде и се чувствам страхотно. Та в момента съм част от цвета на колоритния град, не съм турист, а в същото време не съм и пакистанец, безпристрастен съм. Вярвам, поглъщам, сливам се, споря, изисквам, раздавам се.

В бъркотията от работилници постепенно стигаме до колонията на бори и миман. Това са търговците на Карачи. Както се изразява Саджит, те са „мюсюлманският еквивалент на евреите“. За тях няма ограничение колко магазина ще отворят. Правилото е да се правят пари. Но както Али от магазина за електроника се изрази, това са и най-тежките им окови, тъй като никога не харчат това, което трупат. Интересно за борите е, че жените се обличат с едни много старомодни кремави рокли, с бродерии на цветя и дантели на бонето или забрадката, с която се покриват. Когато ги погледна заедно с облечените им в снежнобяло мъже, с бели топита със златен кант, все едно времето спира, все едно се връщам стотина години назад и попадам в черно-белите снимки от музея, когато файтони са кръстосвали улиците на града.

Движението е спряло. Всичко еhti под песента на хилядите клаксони. Сигурно някой амбулантен търговец се е опитал да пресече многоленовото движение с талигата си с гуава, след него като по инерция, с упоритостта да минат първи, се наблъскват останалите участници в движението, докато най-накрая спрат до пълен покой, гледайки се умно лице в лице. Ще отнеме няколко часа да се размести пъзелът от метал и плът. В крайната лента уморен носач отпуска ръка на количката, натоварена с домашна електроника. А колелото на изстисквачка за сок от захарна тръстика се върти ли върти, време е за почивка, измъкване няма. Потропване на копита. Обръщам се — файтон, натоварен с една дузина дечурлига. Семейство.

Животът в Карачи, а и в цял Пакистан и навсякъде в Индия е динамичен, жив, понякога див, отскачащ във всяка възможна крайност. Ако погледна към Европа, там сякаш сме застинали неподвижно. Замръзнали сме на място. Преди време ме питаха какво харесвам от улицата, от мизерията, от страданието, от щастието, от обикновените хора, провиснали по автобусите, а моят отговор бе, че харесвам картината на живота, рисувана от Господ във всеки един момент, харесвам реализма и духа ѝ, харесвам живия живот, в който има смислени цели и подбуди, които ни дърпат напред, в който има и смърт, и борба, и раждане, и женитба, и всеотдайност, и измама, и любов, и изневяра, и желание, и страст, и всичко това в секундата, в мига, в който сетивата ми поемат поредната глътка живот. Щрихите се променят като буйното русло на планинска река, художникът рисува пред мен със замах. Като докосна картината и пръстите ми се очернят от дима и праха, очите ми плачат от съпричастност към страданието, сърцето ми ликува пред щастието и задръжността на семейството. Не искам да мърдам никъде, само да стоя, да живея и да гледам. Зажаднял съм за истински живот и тук го получавам в изобилие.

Със Саджит сме напазарували от боклуците на Шер Шах. В настъпващия сумрак, на светофара, детенце с ученически географски глобуси в ръце и усмивка продава мечти. Къде е светът, мой малък приятелю, да ти подаде ръка? Плаче ми се. Обръщам се назад и буквално мога да видя тунела, който сме направили в супата от прах, шум, отпадъци и въздух, която дишаме, в която се раждаме и умираме. Надолу по пътя картечница, запалени гуми. Кафяви грабливи птици кръжат над сиво-кафяви кубични сгради. Брадати мъже с блестящи топита играят крикет.

Тъмнината постепенно омекотява чувствата. Потъвам в жасминов аромат, миризма на чай и подправки. Погледът ми е устремен към звездното небе, но звезди над Карачи не се виждат. Над мен манговото дърво на Махмуд преплита клони. Отрупано е с безчет все още зелени плодове. Към юни ще узреят. В единия му край, към върха, две врани са си направили гнездо. На по-ниските клони десетки врабчета се боричкат преди лягане. Не след дълго суматохата спира и всеки се установява на неговото си клонче. Птичките спят без гнезда, или както казва малкият син на моя пакистански приятел, това са бедни пакистански птички, не могат да си намерят подслон и затова се

гушат, карат се, обичат се, спорят, пеят, както и бедните по улиците на Карачи, но винаги са готови да споделят и малкото, което имат.

Благодаря ви, приятели!

НЯКОЛКО ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ДУМИ

Излитаме. Самолетът ме носи на крилата си устремен на север. Земята се търкаля леко под нас. На къде ли съм тръгнал с този самолет? Чудя се и не мога да повярвам, защо се качих въобще. Съзнанието ми е още някъде в Индия — страната, която ме омая като малко дете, с картинните приказки от детството, и в същото време страната която ме прегърна с майчинска нежност и любов, докато крачех по земята и като пораснал.

Дали ще се върна? Трудно ми е да отговоря след като съм все още там. Облаци обвиват земята под нас. Тук таме блещукат заснежени върхове на провиращи се през облачната пелена далечни планини.

Да пътувам, та това мога да го правя вечно. Това е нещо, което никога няма да ми омръзне. Това е най-безотговорния начин на съществуване, който въобще мога да водя, базиран на ден за ден егоистично оцеляване, и задоволяване на гладът от любопитство. Днеска тука, утре там. Като номад загубил стадото си мога да обиколя цялата земя, но не и без подкрепата на хората. Онези избрали да ме чакат и да отворят вратата си на заник слънце, радостни че приемат един блуждаещ, гладен пътник да прекара с тях нощта. Да пътуваш странствайки не е ваканция, по скоро е начин на живот заместващ онзи, който ни е закрепостил в кутийките на нормалното съществуване. Може и от време на време дните ми да са изпълнени със самота, не казвам че е лесно, напротив за един ден на пътя човек може да се сблъска с повече трудности от когато и да е, доказвайки поговорката, че това което сами си причиняваме, никой не може да ни го причини, та дори и най-големия ни враг. В същото време пътя със своята необятност и монотонност е идеален за медитация, за молитва, за мечти. Та аз имам цялото време на света за своите собствени мисли, невероятно е, аз харесвам да прекарвам време със себе си. Защо не съм го правил и преди?

Затварям очи и се пренасям в Индия. Не искам да си тръгвам, не искам. Седя си на седалката в самолета а с цялото си сърце и душа съм някъде долу, сред многолюдните индийци. Аз мечтаех да отида в Идния, стигнах до нея, и сега съм още там.

В това да пътуваш има къде повече от просто да прекараш няколко седмици в курорт или да обикаляш по туристически забележителности с организирана екскурзия. Пътувайки, на човек се удава възможност да се потопи в един нов свят, където да загърби, та дори и своето собствено минало. Кой съм аз, от къде съм, какъв език говоря, не го ли казах последното на турски, или пък не идвам ли от Иран?

Аз съм от всякъде, говоря всички езици, аз пътувам.

Сам съм в чуждоземна страна, нямам пари, работа, храна, покрив над главата си. Това може да не приляга на повечето пътешественици подкрепени от спонсори, но при мен е точно така. До този момент всичко постигнато е с със собствени сили, и вяра, че светът е добър и ще ме приеме с хуманност, а не с оръжие в ръка. Имам безкрайна вяра в човечността на хората, а и как няма след като до този момент именно хора от всяка прослойка на обществото ми предложиха не само храна и покрив, в края на дългия ден прекаран на седалката на колелото, но най-вече чувства, любов и семейна задружност. Разчустван съм до дъното на душата си тази въртележка от емоции.

Да пътуваш е духовно училище, което прави душата ми по-мъдра, по-мека, по-нежна, по-открита. Благодаря ти Господи, че съм жив.

Седя мълчаливо, но вътрешно се прекланям и благодаря на всички хора по цялото земно кълбо, благодарен съм им, че живеем в човешки свят, в който колкото и да се измъчваме и избиваме взаимно, колкото и да измъчваме и убиваме планетата си и всички други същества, дълбоко в нас все още го има това топло чувство, което се събужда, когато някой потропа на врата ни с лице покрито с прах, изнурено от пътя, с поглед който търси и събужда човешкото в нас.

Прегръщам в обятията си цялата вселена.

Да аз дойдох пътувайки, защото исках да те срещна, дойдох пътувайки, защото знаех, че ти ме чакаш. От теб прихванах и аз навика, да държа врата си отворена на заник слънце, хвърляйки един

последен поглед надолу по улицата, където може би ти ще се появиш,
жаден за дом и човещина.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.